

 AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ

F.KÖÇƏRLİ adına RESPUBLİKA UŞAQ
KİTABXANASI

2016-Cİ İL ÜÇÜN ƏLAMƏTDAR VƏ TARİXİ GÜNLƏR TƏQVİMİ

B A K I – 2 0 1 6

Tərtibçidən

Respublika Uşaq Kitabxanasının elmi-metodik fəaliyyətini kitabxanaşünaslıq fikrinin son nailiyyətləri zəminində təşkil etmək məqsədilə 70-ci illərdə zəngin metodik nəşrlər fondu yaradıldı. Bu fondada uşaqlara kitabxana xidmətinin bütün nəzəri, metodik və təcrübi nailiyyətlərini və qabaqcıl təcrübəni əks etdirən ədəbiyyat toplanıldı. Fondan yalnız kitabxananın öz işçiləri deyil, həmçinin respublikada fəaliyyət göstərən bütün uşaq kitabxanaları fəal istifadə edirdi. Hal-hazırda şöbənin tərtib etdiyi metodik məktub və tövsiyələrdən bütün respublikadan fəaliyyət göstərən uşaq kitabxanaları, uşaq mütaliəsinə rəhbərlik edənlər istifadə edir. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası bir çox dünya kitabxanaları ilə əlaqə yaratmış, onların iş təcrübələrindən istifadə etməklə uşaqlara kitabxana xidmətində ən müasir metod və formalar tətbiq olunmuşdur. Elmi metodika şöbəsi uzun illərdir metodiki vəsaitlərlə yanaşı əlamətdar və tarixi günlər təqvimini hazırlayıb uşaq kitabxanalarına göndərir. Bütün bu illər ərzində təqvim özünün “ənənə və yeniliklər” şüarına sadıq qalaraq daha da təkmilləşmiş, həcmi genişlənmiş, mövzu üzrə bölmələrin sayı artmış, geniş məlumat mənbəyi kimi formalaşmışdır. Təqvim mədəniyyət işçiləri, müəllimlər, ziyalılar, kütləvi informasiya vasitələri və ən çox da kitabxana işçiləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Təqvimin əsas məqsədi geniş oxucu kütləsi və mütəxəssislərə respublikanın ictimai-siyasi, iqtisadi, mədəni, elmi həyatında baş verən ən mühüm hadisələri, kitabxana işi haqqında və başqa dəqiqləşdirilmiş məlumatları çatdırmaqdır. Təqvimə milli və dünya ədəbiyyatı, incəsənət, elm, texnika və müxtəlif elm sahələrinin ən görkəmli nümayəndələri, eləcə də tarixi hadisələr haqqında məlumatlar daxil edilmişdir. Oxucuların, kitabxanaçıların təqvimdən istifadəsini asanlaşdırmaq məqsədilə hər ayın ilk səhifəsində mündəricat verilmişdir. Ümid edirik ki, yubilyarlar, əlamətdar və tarixi günlər haqqında verilmiş materiallar kütləvi tədbirlərin keçirilməsində kitabxanaçılara yaxından kömək edəcəkdir. Təqvimdən istifadə edənlərdən xahiş edirik ki, təqvimlə bağlı rəy və təkliflərinizi elmi metodika şöbəsinə göndərsiniz.

Yanvar

Əlamətdar və tarixi günlər

Yeni il. 01.01.2016-cı il

Ümumdünya Bitlz günü (The Beatles). 16 yanvar 2001-ci ildən YUNESKO-nun qərarı ilə qeyd olunur.

Uşaq İxtirası Günü- 17 yanvar .

Milli Matəm günü. 20 Yanvar Fəciəsi.(20.01.1990)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair, ədəbiyyatşünas Aslan Aslanovun anadan olmasının 90 illiyi (01.01.1926-23.07.1995)

Yazıçı Zaman Qarayevin anadan olmasının 85 illiyi (05.01.1931-24.05.2004)

Şair Sabir Məmmədşadənin anadan olmasının 85 illiyi (06.01.1931-1984)

Yazıçı, publisist Sadiq Elcanlının anadan olmasının 60 illiyi (12.01.1956)

Yazıçı Vaqif Musanın anadan olmasının 80 illiyi (15.01.1936-24.10.1996)

Şairə Mədinə Gülgünün anadan olmasının 90 illiyi (17.01.1926-17.02.1991)

Yazıçı, publisist Əşrəf İbrahimovun anadan olmasının 75 illiyi (19.01.1941-09.12.2000)

Yazıçı Məmmədrza Afiyətin anadan olmasının 90 illiyi (22.01.1926)

İsmayıl bəy Qutqaşının anadan olmasının 210 illiyi (27.01.1806-14.08.1855)

Ədəbiyyatşünas Araz Dadaşadənin anadan olmasının 80 illiyi (30.01.1936- 1990)

Xarici ədəbiyyat

Amerika yazıçısı Cek Londonun anadan olmasının 140 illiyi (12.01.1876- 1916)

İngilis uşaq yazıçısı Maykl Bondun anadan olmasının 90 illiyi (13.01.1926)

Rus yazıçısı Anatoliy Rıbakovun anadan olmasının 105 illiyi (14.01.1911–1998)

İngilis uşaq yazıçısı Hyu Loftinqin anadan olmasının 130 illiyi (14.01.1886-1947)

Alman yazıçısı Ernest Teodor Amadey Hofmanın 240 illiyi (24.01.1776-1822)

Rus yazıçısı M.Saltıkov-Şedrinin anadan olmasının 190 illiyi (27.01.1826-1889)

İncəsənət

Kinorejissor, xalq artisti Eldar Quliyevin anadan olmasının 75 illiyi (18.01. 1941)

Avstriya bəstəkarı Volfqanq Amadey Motsartın 260 illiyi (27.01.1756-1791)

Folklor

Aşıq Hüseyn Şəmkirlinin anadan olmasının 205 illiyi (30.01.1811-1891)

Tariximiz, bu günümüz

Tarixçi alim Sara Aşurbəylinin anadan olmasının 110 illiyi (27.01.1906-2001)

Milli qəhrəmanlarımız

Kərimov Elgiz Kərim oğlunun anadan olmasının 45 illiyi (05. 01. 1971-12.03. 1992)

Ramazanov Şamil Ağasəf oğlunun anadan olmasının 40 illiyi (19.01. 1976-04.04.1995)

Nəsirov Yalçın Canhəsən oğlunun anadan olmasının 40 illiyi (23.01.1976-04. 04. 1995)

Yanvar

Əlamətdar tarixi günlər, bayramlar

1.Yeni il.

“Yeni ildə sizə uğurlar, xoşbəxtlik, cansağlığı arzulayıram. Mən arzulayıram ki, yeni ildə bizim bütün balalarımız yaxşı oxusunlar, təhsillərini davam etdirlərsinlər, savadlı olsunlar, müxtəlif biliklərə yiyələnsinlər. Çünki hər bir insanın gələcəyini, gələcək taleyini onun biliyi, savadı, təhsili təmin edir. Ona görə, əziz uşaqlar, sizin bugünkü vəzifəniz məhz yaxşı oxumaq, bilikli olmaqdır.Mən arzu edirəm ki, bizim bütün balalarımız Azərbaycana, Vətənə bağlı olsunlar, Vətəni sevsinlər, vətənpərvər böyüsunlər. Azərbaycan kimi ölkədə yaşamaq böyük xoşbəxtlikdir. Azərbaycanın təkrar olunmaz təbiəti, qədim və zəngin mədəniyyəti, istedadlı xalqı vardır.”

Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyeva

Yeni il Yer kürəsinin bütün guşələrində dini etiqadlarından asılı olmayaraq müxtəlif xalqlar tərəfindən geniş qeyd olunan ən məşhur bayramlardandır. Yeni ilin yanvarın 1-dən hesab olunması xristianlığın tarixi ilə bağlıdır. Rəvayətə görə, xristian dininin yaradıcısı İsa peyğəmbər dekabrın 24-də anadan olmuşdur. Ona görə də xristianlar bu günü İsa peyğəmbərin doğulması şərəfinə Milad bayramı kimi qeyd edirlər. Bu bayram 431-ci ildə

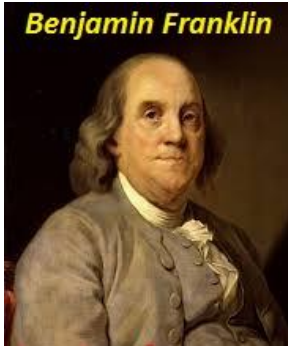
qanuniləşdirilmişdir. Bizim istifadə etdiyimiz təqvim də məhz miladi təqvim adlanır. Bu təqvimə əsasən yeni il yanvarın 1-dən başlanır.Yeni il Bayramı dünyanın müxtəlif xalqları üçün ənənəvi bayrama çevrildiyi kimi, Azərbaycanda da insanların məişətinə daxil olub. Bəzi fərziyyələrə görə Yeni ili ilk dəfə qədim çinlilər qeyd ediblər. Bu bayramın yaranmasının azı 25 əsrlik tarixi var. İlin dəyişməsinə bayram etmək adəti ilk dəfə qədim Mesopotamiyada yaranıb. Eramızdan əvvəl IV minilliyin sonunda Şumer, Babilistan, Assuriya kimi bu günümüzdə qədər gəlib çatan mədəni irsiylə hələ də bizi heyrləndirən mədəniyyət mərkəzləri burada təşəkkül tapıb. Tarixçi alimlərin fikrincə, məhz həmin dövrdə burada Yeni ilin gəlişi ilk dəfə bayram edilib. Martın axırında Dəclə və Fərat çaylarında suyun səviyyəsi artanda əkin-biçin işləri başlayarmış. İnsanlar yeni ilin gəlişini də elə o zaman qeyd etmişlər. 12 gün ərzində təntənəli mərasimlər davam edərmış. Beləcə bu bayram həm yeni ilin gəlişini, həm həyatın ölüm üzərində qələbəsini, həm də Milad gününü özündə birləşdirmiş oldu. Yeni il bayramını al-əlvan, bərli-bəzəkli şam ağacsız təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. Əlbəttə, bu şam ağacı təbii küknar ağacından olsa və yarpaqları ətir saçsa daha gözəl olardı. Amma təbiəti qorumaq xatirinə süni şam ağacları ilə də keçinmək olar.

Ümumdünya Bitlz günü (The Beatles).

2001-ci ildən YUNESKO-nun qərarı ilə hər il yanvarın 16-sı Ümumdünya Bitlz günü kimi qeyd olunur. Bu tarix təsadüfi olaraq seçilməmişdir. 1957-ci il yanvarın 16-da Liverpul şəhərində “The Cavern” klubu açılıb. Məhz bu klubda hələ o zaman heç kəsin tanımadığı gənc musiqiçilər Con Lennon, Pol Makkartni və Corc Harrison şöhrətə doğru ilk addımlarını atmışlar. Bir neçə ildən sonra Rinço Starr da onlara qoşulmuşdur.

17. Ümumdünya uşaq ixtirası günü.

Hər il 17 yanvar tarixində dünyada Uşaq ixtiraları günü qeyd edilir. Maraqlıdır ki, bu tarix məşhur amerikalı siyasətçi Benjamin Franklinin doğum günü tarixi ilə eyni təyin edilmişdir. 1718-ci ildə 12 yaşlı Benjamin balıq üzgəclərini xatırladan iki qəribə əşya ilə çimərlikdə peyda olur. Ətrafdakıların iztehzalı gülüşlərinə baxmayaraq Benjamin o gün hamıdan daha sürətli üzürdü. Beləliklə üzgüçülük üçün ilk lazımi predmet yaranmış olur. Franklin 15 yaşında olarkən isə dünyaya növbəti bir yenilik – yellənən kürsünü bəxş etdi.

1824-cü ildə isə fransız çəkməçinin 15 yaşlı oğlu Lui Brayl görmə əngəlli insanlar üçün xüsusi şrift yaradır və bu şrift onun şərəfinə Brayl şrifti adlandırılır. Qeyd edək ki, Lui atasının emalatxanasında çəkməçi bıçağına ilişərək yıxılmış və 5 yaşında görmə qabiliyyətini itirmişdi. Lakin Lui öz ixtirasının köməkliyi ilə oxumağı öyrənmişdi. Dünya hələ də bu ixtiradan istifadə edir. Brayl isə dünyasını dəyişdikdən sonra Paris panteonunda dəfn edilmişdi.

Amerikalı Frenk Epperson isə qışda küçədə qalmış 1 stəkan limonadın onu milyonçuya çevirəcəyini ağına belə gətirməmişdi. Səhər limonad buza çevrilmişdi və beləliklə 11 yaşlı Epperson “meyvəli buzun” ixtiraçısı olur. O ilk vaxtlarda öz ixtirasını kütləvi istehsalata çevirməyi düşünmürdü və onu yalnızca 18 ildən sonra, yəni 1923-cü ildə donmuş limonad istehsalı ilə məşğul olan zavodu yaratdıqda xatırlayır. 1928-ci ildə isə patenti satmış və mütəmadi olaraq yaxşı gəlir əldə etmişdir.

Ümumxalq hüzn günü

19-20. Qanlı Yanvar. Milli matəm günü

“Azərbaycan xalqı bu günü heç vaxt yaddan çıxarmayacaq və gələcəkdə də hər il bu gün qeyd olunmalıdır. Azadlıq, müstəqillik uğrunda özlərini qurban verən şəhidlərimizin hamısının xatirəsini həmişə qəlbimizdə yaşatmalıyıq. Hesab edirəm ki, bugünkü müstəqil, qüdrətli, Azərbaycan xalqımızın ən böyük sərvətidir. Şəhidlərimizin, canlarını qurban vermiş insanların bu işdə böyük xidməti olubdur. Bu da heç vaxt yaddan çıxarılmamalıdır.”

İlham Əliyev

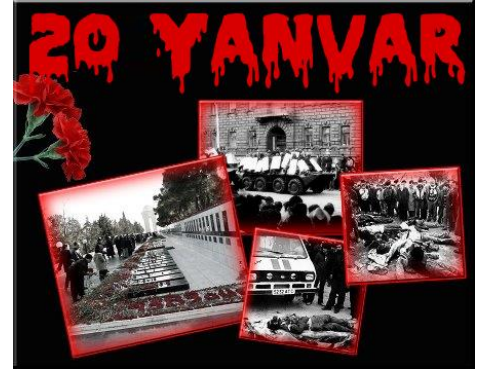
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

20 Yanvar faciəsi — 1990-cı il, yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Sovet ordusunun, erməni quldur dəstələri ilə birgə Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdiyi terror aktı.

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, əvvəlcədən fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən, Sovet ordusu Azərbaycana qarşı hərbi əməliyyatlara başladı. Faciə zamanı 137 insan öldürüldü, 744 adam ağır xəsarət aldı, 841 nəfər isə qanunsuz olaraq həbs edildi. 17 yanvar 1992-ci ildə Ali Sovetin Milli Şurası (1991-1992-ci illərdə qanunverici orqan funksiyasını yerinə yetirən orqan) 20 Yanvarın "Şəhidlər günü" elan olunması haqqında" qanun qəbul etdi. Qanuna əsasən, yanvarın 20-si ölkə ərazisində qeyri-ış günü elan olundu. 1994-cü ildə Qanlı Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət verildi, faciənin günahkarlarının adları açıq şəkildə bəyan edildi. Azərbaycanın azadlığı və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə tarixinə qəhrəmanlıq səhifəsi kimi daxil olmuş, 1990-cı ilin 20 yanvarında ölkəmizə qarşı ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın təcavüzkar hərəkətlərindən və keçmiş SSRİ rəhbərliyinin onlara havadarlığından hiddətlənən, Bakının küçələrinə və meydanlarına çıxaraq buna öz qəti etirazını bildirən geniş xalq kütlələrinə qarşı sovet ordusunun döyüş hissələrinin yeridilməsi Azərbaycanda misli görünməmiş faciəyə gətirib çıxardı. Həmin faciəli günlərdə öz ölkəsinin, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan mərd Vətən övladları canlarından keçərək şəhidlik zirvəsinə ucaldılar.

Kitablar: Allahverdiyev İ. “Şəhidlər xiyabanı” (2005), Aslan M. “Ağla, qərənfil, ağla” (2006), Aslan M. “Məzarsız şəhidə ağı” (2006), Babanlı V. ” Haydı, igidlərim, haydı!” 2002, Buzovnalı R. “Şəhidlər” (2007), Dəmirçi Z. “20 Yanvar” (2008), Dəmirçi Z. “İgidlərim qoldu, qıçdı” (2008), Eyyubova B. “20 Yanvar” (2003), Ələkbərli M. “Ağlama şəhidlərə” (2002), Əyyub N. “Qanlı Yanvar” (2004), Gülgün M. “Şəhid balaları”, Hacıyeva O. “Şəhidliyə qovuşaq” (2004), Hidayət. ”Azərbaycan harayı” (2002), Hüseyn Yusif. “Şəhidlər” (2004), Kamal A. “Şəhidlər xiyabanı” (2003), Kəsəmənli N. “20 Yanvar ; Qar yağır Şəhidlər xiyabanına” (2002), Qabil. ”Çalsın Azərbaycan haray zəngini” (2002), Vahabzadə B. “Şəhidlər” (2002) və s.

Filmoqrafiya: Azadlığa gedən yollar (1990), 20 yanvar (1990), Matəm (1990) və s.

Yubilyar yazıçı və şairlər

1. Şair, ədəbiyyatşünas Aslan Aslanovun anadan olmasının 90 illiyi (01.01.1926-23.07.1995)

Sözləri Aslan Aslanova, musiqisi Telman Hacıyevə aid olan “Lalələr” mahnısı ilk yarandığı vaxtdan bu günə kimi musiqisevərlərin dilindən düşmür.

Aslanov Aslan Məmməd oğlu şair, filosof, 1954- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, fəlsəfə elmləri doktoru (1974), professor (1976), Azərbaycan MEA müxbir üzvü (1980).

1926 - cı il yanvarın 1-də Azərbaycanın Ağstafa şəhərində anadan olmuşdur. Ağstafa dəmiryol orta məktəbini bitirdikdən sonra orada müəllim saxlanmışdır. ADU- nun fizika – riyaziyyat fakültəsinin qiyabi şöbəsinə daxil olmuşdur. Fəlsəfə üzrə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş (1958), dosent vəzifəsində işləmişdir. ADU-nun estetika və etika kafedrasına rəhbərlik etmişdir (1961-1980). M. A. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun rektoru (1977-1987) vəzifəsində işləmişdir. Beynəlxalq elmi konqreslərdə İsveçrədə (1968), Almaniyada (1970), Rumıniyada (1972) və Moskvada (1979) məruzə ilə çıxış etmişdir. İngiltərədə və Almaniya Federativ Respublikasında (1978-1979) keçirilən sovet elmləri günlərinin iştirakçısı olmuşdur. “SSRI-nin Ali təhsil əlaçısı”, “ADR Ali təhsil əlaçısı” və digər medallarla, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir. Qızıl fondada saxlanılan "Lalələr" mahnısının bəstəkarı Telman Hacıyevdir. Sözləri isə şair Aslan Aslanova aiddir. Mahnı təxminən 1970-1975-ci illərdə yazılıb və ifa olunub. Bu mahnını Zeynəb Xanlarova, Gülağa Məmmədov, Rəşid Behbudov, Anatollu Qəniyev, Aygün Bəylər, Azərin oxuyublar. Lalələr mahnısına ilk dəfə rəqs Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti Roza Cəlilova tərəfindən ifa edilmişdir. Aslan Aslanov 1995 - ci il avqustun 23 - də Bakıda vəfat etmişdir. II fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: “Səni düşünürəm” (1958), “Qızlar və bənövşələr” (1961), “İncəsənət və tərbiyə” (1967), “Nəğməli günlərim”(1985), “Estetika aləmində”(1987) və s.

5.Yazıçı Zaman Qarayevin anadan olmasının 85 illiyi (1931-2004)

Zaman Qarayev M. F. Axundov ədəbi irsinin öyrənilməsi sahəsində çox böyük xidmətləri olan ədəbiyyatçımızdır.

Qarayev Zaman Sadiq oğlu nasir, ədəbiyyatşünas, 1961- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri namizədi(1976), “Qızıl qələm” mükafatı laureatı.

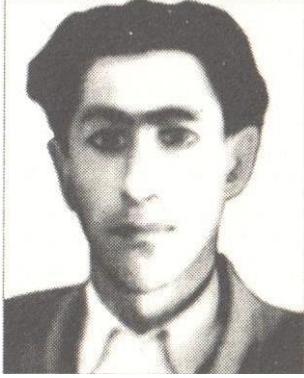
1931-ci ildə Azərbaycanın Şəki rayonunun Böyük Dəhnə kəndində kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1947-1952). Qasım İsmayılov və Şəki rayonlarının kənd məktəblərində müəllimlik etmişdir. Bakıya köçəndən sonra Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində, “Gənclik” nəşriyyatında və “Kənd həyatı” jurnalında işləmişdir. Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində redaktor vəzifəsində çalışmışdır. “Təşəbbüs” adlı ilk hekayəsi “İnqilab və mədəniyyət” jurnalında (1951) dərc olunmuşdur. Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda kiçik hekayələri, elmi və publisistik məqalələri müntəzəm çap edilmişdir. Zaman Qarayev M. F. Axundov ədəbi irsinin öyrənilməsi sahəsində faydalı işlər görmüşdür. Onun məlum olmayan “Səfərdə” və “İran şahının Qafqaza səyahəti” əsərlərini aşkara çıxarıb çap etdirmişdir. Zaman Qarayev 2004- cü il mayın 24-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Kürən” (1959), “Qonağım olun” (1961), “Göy çəmənələr” (1965), “Xarqo” (1967), “Gəlinaparan” (1969), “Ayrılıqdan sonra” (1981), “Əlincə qalası” (1988), “Amansız vəzir” (1998), “Dəhnə ziyalıları” (2000) və s.

6.Şair Sabir Məmmədşadənin anadan olmasının 85 illiyi (1931-1984)

“Sabir Məmmədşadə ilhamı çağırmayan, ilhamın qonağı olan, ədəbiyyat adamıydı. İşində səliqəli və tabeçi, amma öz poetik dünyasını yaşayan şair idi”.

Əməkdar Mədəniyyət İşçisi Azər Turan

Məmmədov Sabir Məhəmmədəli oğlu- şair, 1974- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

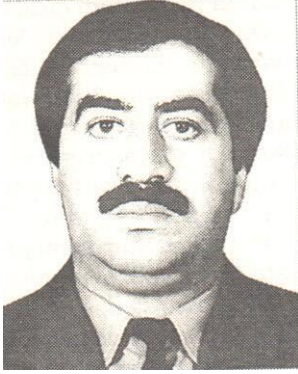
Sabir Məmmədşadə 1931-ci ildə Azərbaycanın Tərtər rayonunda fəhlə ailəsində doğulmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra Mirbəşir rayon pionerlər evində idman dərənəyinin müdiri (1951), pionerlər evinin direktoru olmuş(1951-1952), ADU-nun filologiya fakultəsində təhsil almışdır. (1954-1959).

Şair Sabir Məmmədşadə sonra A. Şaiq adına uşaq kitabxanasında kitabxanaçı (1959), M. F. Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasında baş metodist (1960-1965) olmuşdur. “Abonementdə oxucularla iş” (1971), “Kitabxana şurasının işi” (1972) və digər metodiki vəsaitlərin müəllifidir. Sabir Məmmədşadə Moskvada M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunda təhsil almışdır. (1970-1983). Sabir Məmmədşadə 1984- cü ilin yanvarında Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “İtmiş açar” (1964), “Məzəli oxucular” (1965), “Xumar” (1970), “Ay çimir” (1975), “Arı balaları, Birincə və Şirincə” (1983), “Qara cücə, ağ cücə” (1962).

12.Yazıçı, publisist Sadıq Elcanlının anadan olmasının 60 illiyi (12.01.1956)

Sadıq Elcanlı ötən əsrin 70-ci illərində qəzet, jurnal və almanaxlarda hekayələri dərc olunan, bütün yazıları ədəbi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanan, bir sıra povest və romanların, sənədli filmlərin ssenari müəllifi olan bizim sevilən əməkdar jurnalistimizdir.

Sadıq Elcanlı (Sadıq Qurbanqulu oğlu İbrahimov) — ssenari müəllifi, kino redaktor, əməkdar jurnalist

Sadıq Elcanlı 12 yanvar 1956-cı ildə Dəvəçinin Surra kəndində anadan olub. Universitetin filologiya fakültəsində təhsil alıb (1974-1979). 1980-ci ildən Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri şirkətində işləyir, ədəbiyyat və incəsənət redaksiyasında baş redaktordur. "Sirli səsin sorağı", "Əbədi sevginin xatirələri" povest və hekayələr kitabının müəllifidir.

Əsərləri: "Sirli səsin sorağı" (1985), "Ədəbi sevginin xatirələri" (1987), "Yaddaş yarası" (1991), "Qanlı quzğun meydanı" (1994), "Mənim mövqeyim" (1999), "Sükutun sonu" (2003) və s.

Filmoqrafiya: Abbas Səhhət (qısametrajlı sənədli film 2007); "Atıqva" ümid deməkdir (film, 1994), Avşarlar (film, 1996), Bəsdir, ağlama! (film, 1999), Bir ömrün xatirəsi (film, 2007), Böyük ömrün davamı (film, 2007), Etnoqrafik etüdlər (film, 1996), Ey, Vətən! (film, 1995), Əbədi zirvə (film, 1998), Əbədiyyət ünvanı. I film. Min illərin xatirəsi (film, 2004), Əbədiyyət ünvanı. II film. Heydər Əliyev və Naxçıvan (film, 2004), Güllələnmiş heykəllər (film, 2002), Hacı Arif (film, 1995), Heydər Əliyev və Azərbaycan dili (film, 1997), Xilaskar. I film (film, 2003), Xilaskar. II film (film, 2003), İncə Dərəsi (film), İşğal (film, 1994), Kamil (film, 1997), Qanlı Bakı (film, 1994), Qisas günü (film, 1993), Qobustan (film, 1997), Mətbuat fədaisi (film, 2007), Novruz (film, 1995), Olacağa çarə yoxdur (film, 2003), Pirə qayıdan yol (film, 1994), Səhnəmizin Yaşarı (film, 1996), Səni axtarıyıq... (film, 2013), Sirli salnamələr (film, 1995), Şeirin xəzrisi (film, 2000), Tələtüm (film, 2006), Tikdim ki, izim qala (film, 1997), Üç zirvənin fatehi (film, 2008) və s.

15.Yazıçı Vaqif Musanın anadan olmasının 85 illiyi (15.01.1936-24.10.1996)

Musayev Vaqif Məmmədyusif oğlu – nasir, 1967-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1964)

Musayev Vaqif Məmmədyusif oğlu 1936-cı ilin yanvarın 15-də Quba rayonunun Rustov kəndində anadan olub. Bakıdakı 2 sayılı tibb texnikumunda (1954-1956), sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1960-1965).

İlk hekayəsi –“Kişi, qadın və qız” 1965-ci ildə “Azərbaycan” jurnalında çap olunub. Əmək fəaliyyətinə “Azərbaycan” jurnalının nəsr şöbəsində ədəbi işçi kimi başlamışdır (1965-1976). 1991-ci ildən ömrünün sonuna kimi Şərq-Qərb nəşriyyatında nəsr şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin plenum üzvü olmuşdur (1991). Yeddi kitabın – o cümlədən çox saylı povest və romanların (“Od, yaxud gecə mahnısı”, “Bəyim çayı boyunca”, “Səhər mehi” və s.) müəllifidir. Vaqif Musayev 1996-cı il oktyabrın 24-də vəfat etmiş, Rustov kəndində dəfn edilmişdir.

Əsərləri: ”Kişi, qadın və qız”(1967), “Od, yaxud gecə mahnısı”(1973), “Səhər mehi”(1978), “Bəyim çayı boyunca”(1982), “Ömrün də yazı varmı?”(1988), “Sənin yolunda”(1994) və s.

17.Şairə Mədinə Gülgünün anadan olmasının 90 illiyi (17.01.1926-17.02.1991)

“Sevgidə sədaqət, əhdə vəfa, həyat eşqi, insanın ucalığı, ana-qadın qəlbinin münbit əsrarlı kəhkəşanı övlad məhəbbəti, sülh, əmin-amanlıq arzuları, vətəni qorumaq, doğma təbiətə heyran olmaq, gözəllik duyğusu və s. Mədinə Gülgünün şeirlərində həmişə öz əksini tapmışdır”.

Professor Bəkir Nəbiyev

“Gülgün həmişə coşqun, həmişə kövrək, həmişə ilhamlıdır. Onun qəlbində vətən həsrəti, analıq duyğuları, mübarizə eşqi bir vəhdət təşkil edir. Ürəyində belə gözəl duyğular yaşadan şairənin yolu daim yüksəlişədir!”

Xalq şairi Mirvari Dilbazi

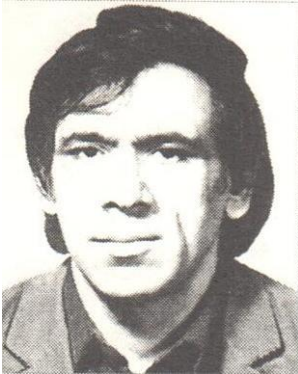

Mədinə Gülgün-Azərbaycan şairəsi, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi. Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanları (1960, 1974, 1986), "Şərəf Nişanı" ordeni (1980), "21 Azər" (1946), "Əmək veteranı" (1948) və digər medallarla təltif olunmuşdur.

Mədinə Gülgün 1926-cı il yanvarın 17-də Bakıda fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. M.Gülgün Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir. Mədinə Gülgünün ilk yaradıcılığı Azərbaycan xalqının azadlıq və milli istiqlaliyyət uğrunda apardığı mübarizə illərinə təsadüf edir. Vətən sevgisi, azadlıq həsrəti onun yaradıcılığının əsas leytmotivini təşkil edir. Onun şeirlərində başlıca yer tutan hicran, həsrət motivləri də əsasən buradan irəli gəlirdi. Mədinə Gülgünün poeziyasının ağır sinaqlarla dolu olan yollarında ilk addımlarını atdığı gündən onun lirasının ötdüyü nəğmələrin baş ahəngini xalqa, doğma vətənə övlad məhəbbəti, oxucularını ağ günlərə və qurtuluş uğrunda döyüşlərə çağırış nidaları başlıca motivlərini təşkil etmişdir. Onun əsərləri bir sıra xarici ölkələrin dillərinə tərcümə olunmuşdur. Şairin Bakıda və Moskvada “Təbrizin baharı” (1950), “Savalanın ətəklərində” (1950); “Sülhün səsi” (1951); “Yadigar üzük” (1953); “Təbriz qızı” (1956); “Firudin” (poema) (1963); “Dünyamızın sabahı” (1974); “Durnalar qayıdanda (1983); “Dünya şirin dünyadır” (1989) “Çinar olaydı”, “Arzu bir ömürdür”, “Yora bilməz yollar məni” (1978), “Könlümü ümidlər yaşadır” və onlarca digər şeir kitabı dərc olunmuşdur. Bu kitabların başlıca mövzusu insan, azadlıq, Təbriz həsrəti, insanlara canı yanan bir ana qəlbinin arzu və istəkləridir. Onun lirik şeirlərinə mahnılar bəstələnmişdir. Mədinə Gülgün 17 fevral 1991-ci ildə Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: “Təbrizin baharı” (1950), “Seçilmiş əsərləri: Şeirlər və poemalar” (1986), “Yadigar üzük” (1953), “Pərvanə” (1955), “Günlər və xatirələr” (1959), “Firidun” (1963), “Dünyamızın sabahı” (1976), “Arzu da bir ömürdür: (Şeirlər və poemalar)” (1976), “Ömrün payız dayanacağı” (1983), “Dünya şirin dünyadır” (1989), “Mən bu ömrü yaşadım” (1997), “Yora bilməz yollar məni” (1978), “Çinar olaydı” (1985), “Qərbət elə qərbətdi; Bir dəli rüzgarım...; Danışım danışmayım...” (Şeirlər) (1993), “Sarı bülbül” (Şeirlər) (1992) və s.

**19.Yazıçı, publisist Əsrəf İbrahimovun anadan olmasının 75 illiyi
(19.01.1941-09.12.2000)**

İbrahimov Əsrəf Məmmədveli oğlu nasir, publisist, 1988- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Rəssamlar Birliyinin üzvü (1981)

1941 - ci il yanvarın 19-da Azərbaycanın Vartaşen (indiki Oğuz) rayonunun Yaqublu kəndində kolxozçu ailəsində doğulmuşdur. Orta məktəbi Vartaşendə bitirmiş, Ə. Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq məktəbində təhsilini davam etdirmişdir (1959-1964), Azərbaycan SSR Dövlət Musiqi Mədəniyyəti Muzeyində tərtibçi-rəssam(1967-1969) işləmişdir. ADU- nun jurnalistika fakultəsində təhsilini davam etdirmişdir(1965-1971). Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri Şirkətində “Gənclik” redaksiyasında kiçik redaktor, məktəblilər üçün veriliş redaksiyasında, ədəbiyyat və incəsənət redaksiyasında redaktor, böyük redaktor olmuşdur(1970-1978). “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində təsviri incəsənət şöbəsinin müdiri(1978-1991), “İncəsənət”qəzetinin baş redaktoru (1991-2000) olmuşdur. Hekayə və publisist yazıları dövrü mətbuatda 1969- cu ildən müntəzəm dərc olunmuşdur. Əsrəf İbrahimov 2000-ci il dekabrın 9-da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Talelər” (1971), “Azərbaycan mənzərəsi” (1975), “Bəyli kəndinin evləri” (1985), “Hafız Məmmədov” (1985), “Hacığa Nəzərov” (1986), ”Hekayələr” (1990), “Sultan Məhəmməd” (1992), ”Əminə Dilbazi” (2000) və s.

22.Yazıçı Məmmədrza Afiyətin anadan omasının 90 illiyi (1926-1995)

Məmmədrza Afiyətin ədəbiyyat və mədəniyyətimizi müvəffəqiyyətlə təmsil edən müəlliflərdəndir.

Yazıçı-publisist Afiyətin Abdulla oğlu Məmmədrza Mərəndi 1926-cı ildə Azərbaycanın Qazax rayonunda anadan olub, onun 6 yaşı olanda ailəsi ilə birlikdə Təbrizə köçüblər. Orta məktəbi Təbrizdə başa vurandan sonra, 1946-cı ildə Sovet ordusunun Təbrizdə olan yüksək rütbəli hərbiçiləri ilə Azərbaycana qayıdıb. Burada hərbi məktəbə daxil olaraq, təhsilini uğurla başa vurub. Sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olaraq, ikinci ali təhsil alıb. O, uzun müddət jurnalistika sahəsi ilə məşğul olub. 30 ilə yaxın “Azərbaycan” qəzetinin baş redaktoru vəzifəsində çalışıb. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü olan Afiyətin mətbuatda çalışdığı dövrdə Nəriman Həsənzadə, Tahir Söhrab, Mədinə Gülgün, Balas Azəroğlu, Bəxtiyar Vahabzadə kimi yazıçı və şairlərlə işləyib, dostluq və əməkdaşlıq edib. Fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümələrindən aydın olur ki, Afiyətin Məmmədrza bir sıra dilləri mükəmməl bilmiş və ədəbi-bədii fikrin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. Onun müxtəlif vaxtlarda “Səttərxan”, “Ürəkdə işıq”, “Atamı istəyirəm” adlı kitabları nəşr edilib.

Əsərləri: “Alov” (1959), “Atamı istəyirəm” (1961), “Sərdari-milli Səttərxan” (1968), “Məşrutə İnkilabı və Pəhləvi dərbarının xəyanətləri” (1978), “Sərdare-milli Səttərxan” (1980), “Ürəkdə işıq” (1984) və s.

Tərcümələri: “Balaca qara balıq” (1978), “Cuğundur satan oğlan” (1960), “Səməd Bəhrəngi. Məhəbbət nağılı” (1987) və s.

27. İsmayıl bəy Qutqaşının anadan olmasının 210 illiyi (1806-1855)

Qutqaşın İsmayıl bəy Sultan Nəsrullah oğlu — Azərbaycan yazıçısı.

“İ. Qutqaşın rus və Qərbi Avropa mədəniyyətlərinin nailiyyətlərinə yiyələnmiş, dövrünün ən savadlı Azərbaycan ziyalılarında biri olmuşdur.”

Salman Mumtaz

İsmayıl bəy Qutqaşın 27 yanvar 1806-cı ildə keçmiş Qutqaşın mahalında (indiki Qəbələ) anadan olmuşdur. İsmayıl bəy Qutqaşın uşaqlıq və gənclik illərində dini təhsil almış, ərəb, fars dillərini öyrənmiş, klassik Azərbaycan və Şərq ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olmuşdur. İsmayıl bəy Qutqaşın uşaqlıq və gənclik illərində dini təhsil almış, ərəb, fars dillərini öyrənmiş, klassik Azərbaycan və Şərq ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olmuşdur. Xidmət illərində İ. Qutqaşın bir sıra mütərəqqi rus ziyalıları ilə dostluq əlaqəsi yaratmış, rus və Qərbi Avropa mədəniyyətlərinin nailiyyətlərinə yiyələnmiş, dövrünün ən savadlı Azərbaycan ziyalılarından biri olmuşdur. Eyni zamanda o, Azərbaycanın böyük maarifçi alimləri - Mirzə Fətəli Axundzadə, Qasım bəy Zakir, Abbasqulu ağa Bakıxanov və başqaları ilə yaxından dostluq etmişdir. Bu şəxslər Azərbaycan ədəbiyyatında “Paqonlu maarifçilər” adı ilə məşhurdurlar. İsmayıl bəy Qutqaşın 1852-ci ildə arvadı ilə Yaxın Şərq ölkələrinə səyahətə getmişdir. Böyük ədib iki dəfə müqəddəs Həcc ziyarətində olmuşdur. Bu səyahəti ilə əlaqədar 1967-ci ildə çap olunmuş “Səfərnəmə” adlı yol qeydlərini yazmışdır. Əsər Qutqaşının getdiyi yolun coğrafiyasının öyrənilməsində böyük əhəmiyyət daşıyır. Hazırda bu əsərin cəmi 126 səhifəsi tapılmışdır. İsmayıl bəy Qutqaşın Azərbaycan ədəbiyyatına müasir nəsr, hekayə janrını gətirən yazıçıdır. Qutqaşın yaradıcılığının şah əsəri “Rəşid bəy və Səadət xanım” əsəridir. İ. Qutqaşın “Miskin” təxəllüsü ilə şeirlər də yazmışdır. Təəssüf ki, onun əlyazmaları 1930-cu illərdə repressiya dövründə məhv edildiyindən bizə gəlib çatmayıb. Ancaq ona aid olması iddia edilən və 1973-cü ildə aşkarlanan, 1999-cu ilin aprelin 22-də Qəbələdə “Qəbələ” qəzetində nəşr edilən “İki quşun söhbəti” adlı şeir də var. Bu məsələ hələ də mübahisə mövzudur. 1855-ci ildə İsmayıl bəy Qutqaşın Qəbələdəki Soltanbaba qəbiristanlığında dəfn edilmişdir. İsmayıl bəy Qutqaşının adı Azərbaycan xalqının qəlbində daim yaşayır. Qəbələ şəhərinin mərkəzi küçələrindən birinə İsmayıl bəy Qutqaşının adı verilmişdir. Eyni zamanda Qəbələdə ədibin heykəli ucaldılmış, xatirə-ev muzeyi yaradılmışdır. Bakının Yasamal rayonundakı mərkəzi küçələrindən birinə də Qutqaşının adı verilmişdir.

Əsərləri: “Rəşid bəy və Səadət xanım”, “Səfərnəmə”, “İki quşun söhbəti”, “Tutu” və s.

30.Ədəbiyyatşünas Araz Dadaşzadənin anadan olmasının 80 illiyi

(30.01.1936- 02.11.1990)

Araz Məmməd Arif oğlu Dadaşzadə - Azərbaycan tənqidçisi və ədəbiyyatşünası, əməkdar elm xadimi. Araz Dadaşzadə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Baş redaksiya heyətinin və elmi-redaksiya şurasının (1976-1990), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı Təftiş Komissiyasının (1976-1990), “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiya heyətinin (1977-1982) üzvü olmuşdur. 1989-cu ildə Araz Dadaşzadəyə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Elm Xadimi fəxri adı verilmişdir.

Araz Dadaşzadə 1936-cı il yanvarın 30-da Bakı şəhərində akademik Məmməd Arif və görkəmli pedaqoq Zümrüd Axundovanın ailəsində anadan olmuşdur. Araz Dadaşzadə 1952-ci ildə S.M.Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin Fəlsəfə fakültəsinə daxil olmuşdur. Araz Dadaşzadənin ömrünün böyük bir hissəsi Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının nəşrə hazırlanması və nəşri ilə bağlıdır. Tədqiqatçı alim 1966-1968-ci illərdə Ensiklopediyanın Baş redaksiyasında Ədəbiyyat və İncəsənət redaksiyasının müdiri, 1976-1988-ci illərdə isə baş redaktorun birinci müavini işləmişdir. A.Dadaşzadə 1988-1990-cı illərdə, yəni ömrünün sonunadək Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. A.Dadaşzadə ədəbi fəaliyyətə 1956-cı ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində çıxan “Tərli kürəklər” kinofilminə yazdığı eyniadlı resenziya ilə başlamış, müxtəlif vaxtlarda “Kral Lir”, “Dədə Qorqud”, “Dərviş Parisi dağdır” və s. filmlərə həsr edilmiş məqalələrin müəllifi olmuşdur. O, 1964-cü ildə “M.P.Vaqifin yaradıcılığı” mövzusunda namizədlik, 1977-ci ildə isə “XVIII əsr Azərbaycan lirikası (ideya-tematik və sənətkarlıq xüsusiyyətləri)” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Araz Dadaşzadə 1990-cı il noyabrın 2-də vəfat etmiş və Bakıda, ikinci Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: ”Molla Pənah Vaqif (həyat və yaradıcılığı)” (1966), ”Molla Pənah Vaqif (həyat və yaradıcılığı haqqında oçerk)” (1968), ”Həyat müğənnisi” (1968), ”XVIII əsr Azərbaycan lirikası” (1980), ”Xeyirxahlıq və gözəllik poeziyası” (1986) və s.

Xarici ədəbiyyat

12. Amerika yazıçısı Cek Londonun anadan olmasının 140 illiyi (1876- 1916)

“İnsanın gerçək təyinatı ömür sürmək deyil, yaşamaqdır.”

Cek London

Cek London (doğum adı Con Qriffit Çeyni; 12 yanvar, 1876 - 22 noyabr, 1916) — ABŞ yazıçısı, daha çox sərgüzəştlərlə dolu hekayə və romanlar müəllifi

Con Qriffit Çeyni 1876-cı il 12 yanvar tarixində San-Fransisko şəhərində anadan olmuşdur. Cek London çox kiçik yaşlarından ağır zəhmətə qatlaşmalı olur. Məktəbli illərində qəzetlər satır, on dörd yaşında isə konserv fabrikinə işə düzəlir. Lakin işi çox ağır olduğundan buranı tərk etməli olur. Qadağan olunmasına baxmayaraq San-Fransisko limanında dəniz ilbizləri ovu ilə də məşğul olur. 1893-cü ildə Yaponiya sahillərinə və Bering dənizinə dəniz pişiyi ovuna çıxan gəmiyə matros düzəlir. İlk dəniz səfəri Londonda olduqca böyük təəsüratlar oyatmaqla onun gələcək yaradıcılığına böyük təsir göstərir. Əsərlərinin motivləri əsasında 50-dən artıq film çəkilməmişdir. Cek London yaradıcılığa "Yaponiya sahillərində tayfun" adlı oçerki ilə gəlir və bu gəliş kifayət qədər uğurlu olur. Belə ki, San-Fransisko qəzetlərindən biri gənc yazıçını mükafatlandırır. Bir az sonra qələmə aldığı "Canavar oğlu" (Boston, 1900), "Atalarının tanrısı" (Çikaqo, 1901), "Şaxtanın övladları" (Nyu-York, 1902), "İnsana inam" (Nyu-York, 1904), "Ayüzlü" (Nyu-York, 1906), "İtirilmiş sima" (Nyu-York, 1910) hekayələrindən ibarət toplu, "Qarlar qızı" (1902), "Dəniz canavarı" (1904), "Martin İden" romanları yazıçıya böyük şöhrət gətirir. 1894-cü ildə Buffaloda 30 gün müddətinə həbs edilən London daha sonra Oaklanda geri qayıtdı və Oakland Litseyinə yazıldı. Burada "Aegis" məktəb jurnalında bəzi yazıları nəşr edilir. Cek London 1916-ci il noyabr ayının 22-də Kaliforniyanın Qlen-Ellen şəhərciyində vəfat edir.

Əsərləri: "Yaponiya sahillərində tayfun", "Canavar oğlu" (Boston, 1900), "Atalarının tanrısı" (Çikaqo, 1901), "Şaxtanın övladları" (Nyu-York, 1902), "İnsana inam" (Nyu-York, 1904), "Ayüzlü" (Nyu-York, 1906), "İtirilmiş sima" (Nyu-York, 1910) hekayələrindən ibarət toplu, "Qarlar qızı" (1902), "Dəniz canavarı" (1904), "Martin İden", "Həyat eşqi" və s.

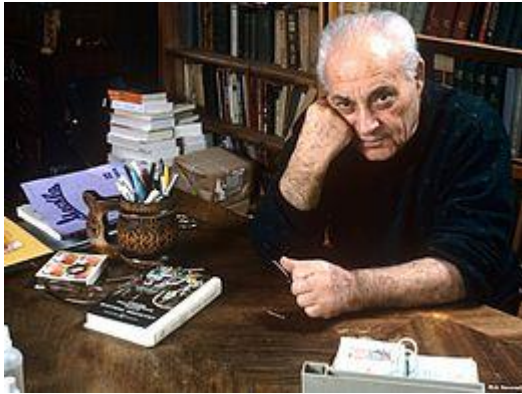
13.İngilis yazıçısı ssenarist Maykl Bondun anadan olmasının 90 illiyi (13.01.1926)

İngilis yazıçısı, ssenaristi Maykl Bond 13 yanvar 1926-cı ildə Böyük Britaniyanın cənub-şərqində, Nyuberidə, Berkşir qəsəbəsində anadan olmuşdur. “**Ayı balası Paddington**” haqqında məşhur kitablar seriyasının müəllifidir.

M.Bond 1945-ci ildə yazıçılığa başlayır. 1958-ci ildə artıq bir çox pyeslərin və hekayələrin müəllifi olan yazıçı, Paddington haqqında ilk hekayəsini nəşr etdirir. BBC-də çalışan M.Bond 1965-ci ildə artıq bu balaca ayı haqqında hekayələr seriyasını dərc etdirir. Bundan sonra radiodan işdən çıxan yazıçı özünü bütünlüklə yaradıcılığa həsr edir. Yazıçı 1997-ci ildə Britaniya imperiyası ordeni ilə təltif edilmişdir. Hal-hazırda Londonda yaşayır. 2007-ci ildə Redinq universitetinin ədəbiyyat üzrə doktoru seçilmişdir.

14.Rus yazıçısı Anatoli Rıbakovun anadan olmasının 105 illiyi (14. 01.1911)

Rus yazıçısı Anatoli Rıbakov 14 yanvar 1911-ci ildə yəhudi ailəsində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə Moskva Nəqliyyat mühəndisləri institutuna daxil olmuş, lakin komsomoldan və institutdan xaric olunaraq sürgün olunmuşdur. 1941-ci ildən müharibədə müxtəlif cəbhələrdə vuruşmuş, Berlinin alınmasında iştirak etmişdir. 1998-ci ildə Nyu-Yorkda vəfat etmişdir. 1947-ci ildə yaradıcılığa başlayan A.Rıbakov gənclər üçün macəra əsərləri olan “**Bürünc quş**” və s. povestləri qələmə alır. İlk romanı olan “**Sürücülər**” 1950-ci ildə yazılmışdır. Yazıçı sonrakı illərdə “**Yekaterina Voronina**”, “**Ağır qum**”, “**Arbat övladları**” və s. romanlarını qələmə almışdır.

Yazıçının əsərləri ümumi tirajı 20 milyon nüsxədən çox olmaqla 52 ölkədə nəşr olunmuş, çoxu ekranlaşdırılmışdır.

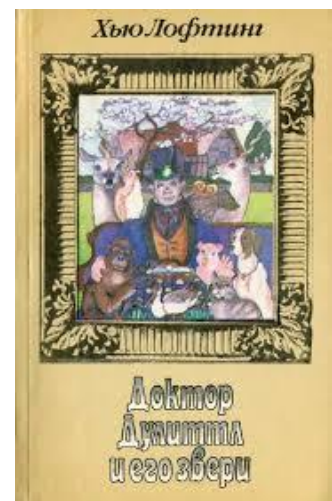
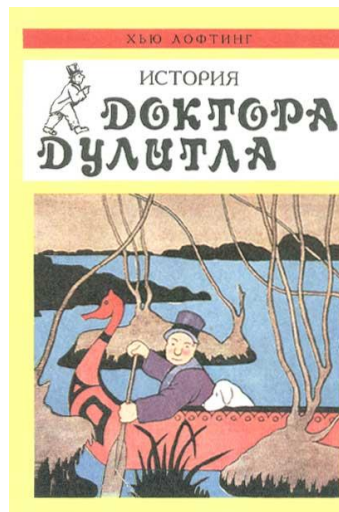
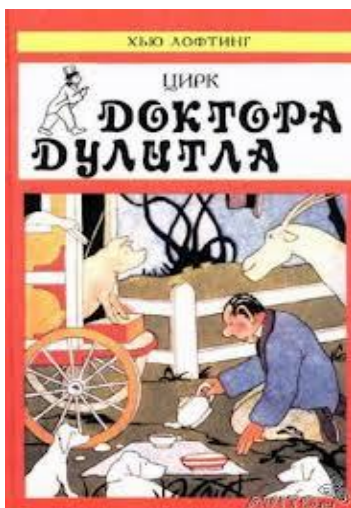
14.Hyu Con Loftinqin anadan olmasının 130 illiyi (14.01.1886-1947)

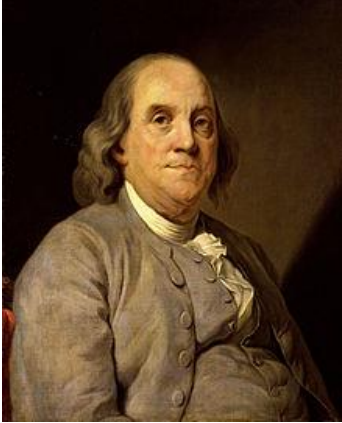
İngilis uşaq yazıçısı, doktor Aybolitin prototipi olan Doktor Dulittl haqqında əsərlər silsiləsinin müəllifi Hyu Con Loftinq 14 yanvar 1886-cı ildə Böyük Britaniyada, Meydenxeddə (Berkşir qraflığı) anadan olmuşdur. ABŞ-da Massaçusets texnoloji institutunu, 1907-ci ildə London Politexnik institutunu bitirmişdir. Mühəndis kimi Kanadada, Cənubi Afrikada, Kubada işləmişdir. 1912-ci ildən Nyu-Yorkda yaşamağa başlayır. Onun yazıçılıq karyerası da burada başlayır.

H.C.Loftinq Birinci Dünya müharibəsində iştirak edir, yaralanır və ordudan tərxis olunur. 1919-cu ildə ailəsi ilə birgə Nyu-Yorka qayıdır və yazıçılıq fəaliyyətini bərpa edir. Müntəzəm olaraq doktor Dulittlin macərələri haqqında kitablarını nəşr etdirir. Yazıçı eyni zamanda mühazirələrlə çıxış edir və daim öz gənc oxucuları ilə əlaqə saxlayır. Sonralar Kaliforniyaya köçən yazıçı 1947-ci ildə burada vəfat edir.

Əsərləri: Doktor Dulittl haqqında əsərlər silsiləsi, Doktor Dulittlin səyahəti, Doktor Dulittlin sirki, Doktor Dulittlin zooparkı, Hay-küyçü Nora və s.

17.Bencamin Franklinin anadan olmasının 310 illiyi (17.01.1706-17.04.1790)

Bencamin Franklin 1706-cı il yanvar ayının 17-də Bostonda dəmirçi ailəsində anadan olmuşdur. 13 yaşından tipografiyada işləməyə başlamışdır. Artıq 16 yaşına çatanda yerli qəzetlərdə məqalələri çıxmağa başlayır. Lakin Boston ona cansıxıcı gəldiyindən o Pensilvaniyaya - Filadelfiya şəhərinə gəlir. Orada özünə çox böyük şöhrət qazanır və Filadelfiya qubernatoru tərəfindən Londona göndərilir. Bir çoxları bilməsə də məhz Bencamin Franklin tərəfindən dünyada ilk dəfə olaraq öz üzvləri üçün pulsuz kitabxana və elm mərkəzinə malik olan klub yaradılmışdır. Həmin dövr üçün bu, görünməmiş addım idi. Dövlət qulluğunda olduğu zaman ərzində 1743-cü ildə Amerika Fəlsəfə cəmiyyətinin və Filadelfiya Akademiyasının da yaradıcısı bu dahi şəxsiyyət olmuşdur. Franklin bütün koloniya nümayəndələrinin iştirakı ilə konqressin çağırılmasının ilk təşəbbüskarlarından olmuşdur. 1757-1775-ci illərdə Franklin Şimali Amerika koloniyalarının Londonda təmsilçisi olmuşdur. Azadlıq Müharibəsi başlayan kimi o öz vətəninə qayıtmışdır. Tezliklə Parisə yenidən nümayəndə kimi göndərilmişdir. Onun xüsusi diplomatik bacarığının nəticəsində fransız-amerikan danışıqları uğurla başa çatır. 1783-cü ildə Versal danışıqlarında Böyük Britaniyanın Amerikanı suveren və müstəqil olduğunu rəsmən tanıması da Franklinin əməyinin nəticəsidir. Məhz o, müharibənin uğurlu sonluğunun və bugünkü qüdrətli Amerika dövlətinin təməlini qoyan və dövlətin xarici düşmənlərini neytrallaşdıran şəxsiyyət idi. 1785-ci ildə vətəninə qayıdanda qanunverici yığıncağın prezidenti seçilir. Onun digər bir xidməti də ABŞ Konstitusiyasının hazırlanması zamanı yaxından bu işdə kömək etməsi olmuşdur. Bencamin Franklin Amerika Birləşmiş Ştatlarının banilərindən biri, yüksək intellektə sahib olmaqla, yazıçı, satirist, siyasi nəzəriyyəçi, siyasətçi, poçtmeyster, alim, ixtiraçı, dövlət xadimi və diplomat kimi məşhurluq qazanmışdır. Elmdə elektrik və optika sahəsindəki tədqiqatları ilə tanınır. O, ABŞ-da ilk ictimai kitabxananın və Pensilvaniyada ilk yanğınsöndürmə idarəsinin yaradıcısıdır. Bencamin Franklin ABŞ-ın baniləri arasında yeganə şəxsdir ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının yaranmasında əsas rol oynayan hər üç sənədə imza atmışdır. Bunlar ABŞ İstiqlal Bəyannaməsi, ABŞ Konstitusiyası və 13 Britaniya koloniyasının müstəqillik uğrunda apardığı müharibəni bitirən 1783-cü il Versal sülh müqaviləsidir. 1928-ci ildən Franklinin portreti ABŞ-ın 100 dollarlıq pul əskinaslarının üzərində təsvir olunur. Onun dahiliyi həm də onda idi ki, o yalnız dövlət qulluqçusu və qurucusu kimi deyil, həm də alim kimi o dövrün ən məşhur simalarından idi. Belə ki, müasir dövrdə ən çox müzakirə edilən insan hüquqları ilə bağlı elmi yanaşmanın banilərindən biri də Bencamin Franklin olmuşdur. Franklin, yaşamaq hüququ, azadlıq hüququ və mülkiyyət hüququnu insanın təbii ayrılmaz hüquqlarından sayırdı. Onun elmi pamfletləri və məqalələri əsasında günlərimizdə ən inkişaf etmiş dövlətlər insan hüquqları sahəsində öz daxili strategiyalarını müəyyən edirlər. Bencamin Franklin 1790-cı il aprel ayının 17- də vəfat etmişdir.

24. Alman yazıçısı, bəstəkar, rəssam Ernest Teodor Amadey Hofmannın anadan olmasının 240 illiyi (1776-1822)

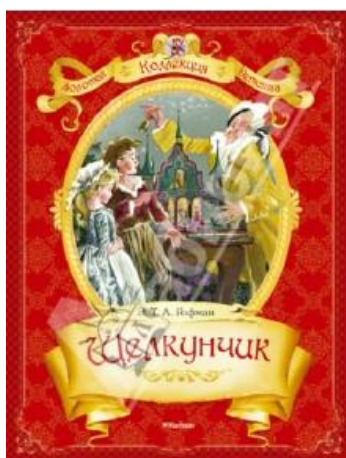
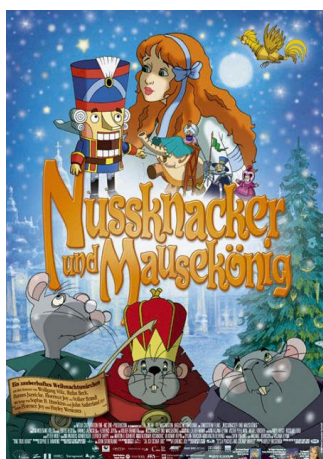

Ernest Teodor Amadey Hofman (alm. Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, 24 yanvar 1776 –25 yanvar 1822)

Alman yazıçısı

Ernest Teodor Amadey Hofman 24 yanvar 1776-cı ildə Königsberg şəhərində anadan olmuşdur. Onun ata-anası yola getmədiklərinə görə ayrılmışlar. Hofman nənəsi ilə qalmışdır. O, ağır həyat keçirmiş, demək olar ki, aclıq içində yaşamışdır. Universitetdə hüquq elmləri üzrə təhsil almışdır. Ernest Teodor Amadey Hofman hələ gəncliyində musiqi, ədəbiyyat, rəssamlıqla məşğul olmuş, ilk günlərdən ictimai mühitin diqqətini cəlb etmişdir. 1807-ci ildə o, bütün işlərini buraxıb Berlinə köçür, 1808-ci ildə o, iş tapır. O, Almaniyada Banberq teatrında bəstəkar, Drezden və Leypsiqdə opera truppasında musiqi üzrə direktor, rejissor işləmişdir. Ernest Teodor Amadey Hofman romantik operanın – “İndiannın” yaradıcısıdır. Hofman 30-dan çox bədii əsər yaratmışdır. Onun ilk novellası 1809-cu ildə, “Qızıl bardaq” (1814), 1876-cı ildə “İblis eliksiri” və s. romanlarını yazır. A.Hofman 1822-ci ilin 25 yanvarında Berlində vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Qızıl bardaq” (1814), “İblis eliksiri” (1876), “Şelkuncik və siçanlar padşahi” və s.

27.Rus yazıçısı M.Saltıkov-Şedrinin anadan olmasının 190 illiyi (1826-1889)

Mixail Saltıkov-Şedrinin bədii və publisistik əsərləri rus ədəbiyyatında tənqidi realizmi daha da inkişaf etdirmişdir.

Mixail Yevqrafoviç Saltıkov-Şedrin 1826-cı il yanvar ayının 27-də Moskva vilayətinin Taldom rayonunda anadan olmuşdur. Orta məktəbi qurtardıqdan sonra bədii yaradıcılıqla məşğul olmağa başlamışdır. Natural məktəb ruhunda yazılmış ilk povestlərinə ("Ziddiyyətlər" 1847, "Dolaşiq iş" 1848) görə həbs olunmuş və sonradan Vyatkaya sürgün edilmişdi. 1855-ci ildə sürgündən Peterburqa qayıdaraq, ədəbi fəaliyyətini davam etdirmişdir. "Quberniya oçerkləri"ndə (1856-1857) təhkimçilik quruluşuna nifrət, təhkimçi kəndlilərə rəğbət motivləri geniş əks olunmuşdur. 1856-1862-ci illərdə bir sıra yüksək quberniya vəzifələrində çalışan Saltıkov onlarla cinayətkar mülkədarı məhkəməyə cəlb etmiş, çoxlu rüşvətxor məmur xidmətdən çıxarılmışdır. 1862-ci ilin əvvəllərində, ehtimal ki, "yuxarıların" təkidi ilə Saltıkov istefaya göndərilmişdir. Dövlət xidmətindən uzaqlaşdırıldıqdan sonra "Russkaya pravda" jurnalını nəşr etmək fikrinə düşdü, lakin hökumət buna icazə vermədi. N.A.Nekrasovun dəvəti ilə "Sovremennik" jurnalının redaksiyasına işə girdi. Onun burada dərc edilmiş "İctimai həyatımız" aylıq şərhləri həmin illər rus publisistikası və ədəbi tənqidinin görkəmli nümunələrindən sayılır. 1864-cü ildə Saltıkov dövlət xidmətinə qayıtsa da, rus tənqidi realizm ənənələrinə sadıq qaldı. 1868-ci ildə çarın göstərişi ilə Saltıkov birdəfəlik ehtiyata buraxıldı və ona hər hansı bir dövlət vəzifəsi tutmaq qadağan edildi. Həmin vaxtdan Saltıkov "Oteçestvenniye zapiski" jurnalında işləmiş, Nekrasovun vəfatından sonra isə onun baş redaktoru olmuşdur. Bədii yaradıcılığının zirvəsi olan "Bir şəhərin tarixi" (1869-1870), "Nəcib nitqlər" (1872-1876), "Müasir idilliyə" (1877-1881), "Xalacığaza məktublar" (1881-1882) əsərlərində mütləqiyyət və təhkimçilik quruluşu kəskin satira atəşinə tutulur, o dövr rus cəmiyyətinin sosial ziddiyyətləri, kapitalist münasibətlərinin yaranması göstərilir. Saltıkov ömrünün son illərində "Nağıllar" (1882-1886), "Həyatın təfərrüatı" (1886-1887) və s. kimi bədii sənət inciləri yaratmışdır. Ezop üslubu Saltıkov satirasının başlıca xüsusiyyətlərindəndir. Dahi rus yazıçısı Saltıkov-Şedrin 1889-cu il, may ayının 10-da Peterburq şəhərində vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Bir şəhərin tarixi" (1869-1870), "Nəcib nitqlər" (1872-1876), "Müasir idilliyə" (1877-1881), "Xalacığaza məktublar" (1881-1882), "Nağıllar" (1882-1886), "Həyatın təfərrüatı" (1886-1887) və s.

İncəsənət

18.Kinorejissor, xalq artisti Eldar Quliyevin anadan olmasının 75 illiyi (1941)

1979-cu ildə Eldar Quliyevin çəkdiyi “Babək” filmi professionallıq səviyyəsinə, kütləvi və batal səhnələrin miqyasına görə heç də xaricdə istehsal olunan bu tipli filmlərdən geri qalmırdı. Həmin illərdə “Babək” filmi 52 ölkə tərəfindən satın alınıb.

Eldar Quliyev — Azərbaycan kinorejissoru, ssenari müəllifi, aktyor, filmlərin bədii rəhbəri, Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı (1978), Azərbaycanın xalq artisti, "Debüt" studiyasının bədii rəhbəri, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin kino kafedrasının professoru, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi Himayəçilik Şurasının üzvü, Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi (1976) Qırmızı Əmək Bayrağı Ordeni, “Şöhrət” və “Şərəf” ordenləri ilə təltif olunub.

Görkəmli Azərbaycan kinorejissoru, xalq artisti, professor Eldar Tofiq oğlu Quliyev 18 yanvar 1941-ci ildə Bakıda anadan olub. 1960-1966-cı illərdə Moskvada ÜDKİ-nun rejissorluq fakültəsində, Serqey Gerasimovun kursunda təhsil təhsil alıb. 1967-ci ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında işləyir. “Biri vardı, biri yoxdu...” adlı ilk qısametrajlı filmi çəkib. Kifayət qədər tanınmış bədii və sənədli filmin müəllifidir. 1969-cu ildə ilk böyük ekran əsəri olan “Bir cənub şəhərində” filmi ilə özünü təsdiqləyib və bu filmə Azərbaycan kinosunda yeni bir mərhələnin təməlini qoyub. Bunlarla yanaşı “Ən vacib müsahibə”, “Var olun, qızlar...”, “Ürək... Ürək...”, “Nizami”, “Nə gözəldir bu dünya...”, “Girov”, “İstanbul reysi”, Dərvişin qeydləri və s. filmlərə quruluş verib.Həmçinin bir neçə filmin ssenari müəllifidir. Çəkdiyi filmlərin bir neçəsi kinofestivallarda priz və mükafatlara layiq görülmüşdür. "Debüt" studiyasının bədii rəhbəri, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində kino kafedrasının professorudur. Eldar Quliyev öz bilik və təcrübəsini cavanlara ötürməyi, “Debüt” Eksperimental Gənclik yaradıcılıq studiyasının rəhbəri kimi isə neçə-neçə gəncə yardımçı olmağı özünə borc bilir. Professional Kinorejissorlar Gildiyasının ən fəal yaradıcılarından olan Eldar Quliyev Gildiya yaradılan gündən indiyədək qurumun prezidentidir.

Rejissor olduğu filmlər: ”Səməd Vurğun”(1966), ”Biri vardı, biri yoxdu”(1967), ”Bir cənub şəhərində”(1969), ”Abşeron ritmləri”(1970), “Ən vacib müsahibə”(1971), ”Var olun qızlar”(1972), ”Səmt küləyi”(1973), ”Ürək...Ürək”(1976), ”Sevinc buxtası”(1977), ”Babək”(1979), ”Yalançını evinəcən qovarlar”(1981), ”Nizami”(1982), “Gümüşgöl əfsanəsi”(1984), “Unudulmuş qəhrəman”(2005), “Heydər Əliyev. Dünyaya pəncərə”(2006), “İstanbul reysi”(2010), “Dərvişin qeydləri”(2013).

27. Avstriya bəstəkarı Volfqanq Amadey Motsartın anadan olmasının 260 illiyi (1756-1791)

“Motsartın əsərləri opera teatrımızın, filarmoniyanın, ayrı-ayrı musiqiçilərimizin repertuarında möhkəm yer tutmuş, konservatoriya və musiqi məktəblərində həvəslə öyrənilmişdir”.

Xalq artisti Tofiq Bakıxanov

Volfqanq Amadey Motsart (27 yanvar 1756, Zaltsburq – 5 dekabr 1791, Vyana) dahi Avstriya bəstəkarı, Avropa klassik musiqisinin ən nüfuzlu nümayəndələrindən biri

Motsart bəstəkarlıqla yanaşı, eyni zamanda mahir skripkaçı, orqan ifaçısı və dirijor da olmuşdur. Müasirlərinin dediyinə görə dahi bəstəkar qeyri-adi musiqi duyumu, eşitdiyi musiqiləri yadda saxlama və improvizə etmə kimi fenomenal qabiliyyətlərə malik olmuşdur. Yaratdığı 600-dən çox əsəri simfonik, konsert, kamera, piano, xor kimi klassik musiqi janrlarının ən yüksək zirvələrində qərarlaşıb. Onun əsərləri dünyanın ən nüfuzlu orkestrlərinin konsert repertuarlarının ayrılmaz parçasını təşkil edir. Beş yaşında Motsart özü kiçik parçalar bəstələməyə başladı və atası heyrət içində onları nota yazırdı. Motsartın uşaqlıq illərində ailəsi Avropa boyu bir neçə səyahətlər etmiş və Leopold Motsart bu səyahətlərdə uşaqlarının istedadını nümayiş etdirmişdir. O, musiqinin bir çox janrlarında simfoniya, sonata, simli kvartet, serenada və ara-sıra opera əsərləri yazır. Bu ilkin dövrdə yaratdığı əsərləri indi də ifa olunmaqdadır. Motsart Münhendə "La finta giardiniera" adlı operasının premyerasını böyük uğurla həyata keçirir. 1781-ci ilin yanvarında Motsartın Idomeneo operası Münhendə böyük uğurla səhnəyə qoyulur. 1782-1785-ci illər ərzində Motsart piano üçün konsertlər seriyası yazır və bu konsertlərdə özü solo ifaçı kimi çıxış edir. 1785-ci ilin sonlarına yaxın o piano konsertlərinə ara verir və "Lorenzo da Ponte" adlı librettosu ilə özünün opera fəaliyyətinə başlayır. 1786-cı ildə "Fiqaronun toyu" operası Vyanada uğurla səhnəyə qoyulur. Əsər Praqada da böyük uğur qazanır. Əsərin Praqa uğuru "Da Ponte" operasının sifarişi ilə nəticələnir və nəticədə "Don Giovanni" operası yaranır. Motsart 1791-ci ildə imperatorun Praqada tacqoyma mərasimi ilə bağlı şənliklərdə nümayiş etdirilən "La clemenza di Tito" operasının 6 sentyabr premyerasında xəstələnir. Motsart dekabr ayının 5-də vəfat edir. Bəstəkar haqqında bioqrafiyalar ərsəyə gəlir və müəlliflər onun yarımçıq qalmış əsərlərini tamamlamağa çalışırlar.

Əsərləri: "La clemenza di Tito", "Exsultate jubilate", K. 165 solo kantatası, "Sehrlı fleyta", sonuncu piano konseri (K. 595 B bemolda), Klarnet konserti (K. 622), simli kvartet seriyasından son kvarteti (E bemolda K. 614), Ave verum corpus kilsə nəğməsi (K. 618) və bitirə bımədiyi Rekviyemi (K. 626).

Folklor

30.Aşıq Hüseyn Şəmkiqlinin anadan olmasının 205 illiyi (30.01.1811-1891)

Aşıq musiqisi, aşıq insanın mənəvi dəyərlərini, əməllərini tərənnüm edir və bundan ilham alır.Xalq yaradıcılığında mövcud olan aşıq sənəti üçün yeni keyfiyyət xüsusiyyətləri xasdır ki, bunlar da milli irs kimi Azərbaycanda peşəkar bəstəkarlıq yaradıcılığının əvəzolunmaz və çox mühüm mənbəsi hesab edilir.

Xalqın tarixi dəyəri və mənəvi inkişaf səviyyəsi həmin xalqa mənsub yaradıcı şəxslərin yaradıcılıq fəaliyyət nəticələri ilə müəyyən olunur. Təbii ki, Azərbaycan xalqının yaradıcılıq istiqamətlərindən bir də çoxəsrlik aşıq musiqisində təzahür olunur. Bu, xalqın fəlsəfi mədəniyyətinin formalaşdığı xüsusi bədii təfəkkür sahəsidir. Bu incəsənət növündə poeziya, musiqi, rəqs, ifaçılıq sintezi özünü göstərir. Aşıq sənətinin əsas mövzuları – məhəbbət və təbiət gözəlliyi, insan və onun əməlləridir. Özü də bu yaradıcılıq prosesi sintez, yəni teatrlaşdırılmış şəkildə improvizator aşıq tərəfindən sazda ifa kimi tərənnüm olunur. Aşıq sənəti indi də bütün xalqın musiqi-yaradıcılıq düşüncəsində öz ictimai əhəmiyyətini saxlamaqdadır. Onun mənbələrindən indiki peşəkar bəstəçilər də dəyərlənir və öz yaradıcılıqlarında ondan çox uğur və dəqiqliklə istifadə edirlər. Aşıq musiqisinin mövzuları həyatın özü kimi çox rəngarəngdir – xalqın azadlıqsevərliyi, oğul və qızların qəhrəmanlığı, onların cəsur əməlləri, səciyyəvi milli xüsusiyyət kimi alicənablıq, düzgünlük və xeyirxahlıq mənəvi dəyərlər kimi. Öz yaradıcılığında ən yaxşı şair, xanəndə, musiqiçi və aktyor xüsusiyyətlərini cəmləşdirən bir sıra aşığın adını qeyd edək –Aşıq Hüseyn Şəmkiqli, Qurbani, Tufarqanlı Abbas, Xəstə Qasım, Sarı aşıq, Aşıq Ələsgər...

Azərbaycanda aşıq sənətinin tarixini tədqiq etməyi qarşımıza məqsəd qoymuruq, çox mürəkkəb olan və xalq tərəfindən çox sevilən bu incənət janrının xalqın fəlsəfi mədəniyyətinin formalaşmasında rolunu və əhəmiyyətini qeyd etmək istəyirik. Azərbaycanda aşıq sənətinin dərin tarixi inkişaf mərhələlərindən söhbət açan bir sıra ədəbi mənbələr bizə məlumdur. Sənətsünaslıq elmi sahəsində professor Tariyel Məmmədovun “Azərbaycan aşıqlarının ənənəvi havaları” adlı doktorluq dissertasiyasını qeyd etmək olar. Bu tədqiqatda bilavasitə xanəndə-dastançı aşıqların dilindən dinlənən əsərlərin musiqi-poetik dili, metroritmikası, forması araşdırılır.

Qoşmaları: “Danışma”

Gəraylıları: “Bayaz”, “Bu qız məni”, “Qoynunda”, “Layıxdı”, “Üstünə”, “Ziba” və s.

Tariximiz, bu günümüz

27.Tarixçi alim Sara Aşurbəylinin anadan olmasının 110 illiyi (27.01.1906-17.07.2001)

“Sizin tarixi həqiqətlərə istinad edən fundamental elmi tədqiqatlarınız Azərbaycan elminə sədaqətlə xidmətin parlaq nümunəsidir”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Aşurbəyli Sara Balabəy qızı — Azərbaycan alimi, tarixçi və şərqşünas

Sara Aşurbəyli 1906-cı il yanvarın 27-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, Yaxın və Orta Şərq xalqları tarixinin bilicisi olmaqla yanaşı, həm də rəssam və musiqiçi idi. Ağır təqib illərində yaşamaq üçün bu bilik və bacarıqlarından istifadə etmişdir. Sara xanım dram teatrında rəssam və dekorator, məktəbdə müəllim işləmiş, müəllimi Üzeyir Hacıbəyovun dəvəti ilə 15 il Konservatoriyada xarici dildən dərs demiş, eləcə də öz çəkdiyi rəsm əsərlərini sataraq dolanmışdır. Sərgilərdən birində onun "Göygöl" əsərini Meksika nümayəndələri almışlar. Bu əsər indi Meksika muzeylərindən birində saxlanır. 1946-cı ildə Sara xanım Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvü seçilmişdir. Sara Aşurbəyli sonralar Azərbaycan Tarixi Muzeyində Orta əsrlər tarixi şöbəsinin müdiri, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Şərqşünaslıq İnstitutunda baş elmi işçi, Tarix İnstitutunda elmi katib, baş elmi işçi və aparıcı elmi işçi vəzifəsində işləmiş, 1993-cü ildən ömrünün sonuna qədər Akademiyanın Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi olmuşdur. O, “Bakının tarixinə dair oçerklər”, “Orta əsrlərdə Azərbaycan və Hindistanın iqtisadi və mədəni əlaqələri” və “Şirvanşahlar dövlətinin tarixi” kitablarının müəllifidir. Bu tədqiqatlarına görə Sankt-Peterburqda tarix elmləri namizədi, Tbilisidə isə, 1966-cı ildə tarix elmləri doktoru adına layiq görülmüşdür. Azərbaycan tarixinə, mədəniyyətinə həsr etdiyi məqalələrinə, tədqiqatlarına görə isə o, Azərbaycan Dövlət Mükafatı laureatı, "Şöhrət" ordeni və respublikanın əməkdar elm xadimi adı ilə mükafatlandırılmış, Xəzər Universitetinin Fəxri Doktoru adını almışdır. Görkəmli alim 2001-ci il iyulun 17-də 96 yaşında vəfat etmişdir. Sara xanım Aşurbəyli XX əsrin inqilabdan əvvəlki, sovet və postsovet dövrlərindəki Azərbaycan qadınının yeni obrazının təcəssümü idi.

Əsərləri: "Bakı şəhərinin tarixi: Orta əsrlər dövrü" (1998), "Şirvanşahlar dövləti (VI – XVI əsrlər)." (1997), "Azərbaycanın orta əsrlərdə Hindistanla iqtisadi və mədəni əlaqələri" (1990), "Orta əsr Bakı (VIII - əvvəli.XIX B.B) tarixi oçerk" (1964), "Şirvan şəhərlərinin sosial-iqtisadi və siyasi tarixinin XVI - XVII ə. Azərbaycan MEA-nın tarix İnstitutunun arxivi", "IX - X əsrlərdə Şirvanın xəritəsi" vəs.

Filmoqrafiya: Böyük İpək Yolunda (film, 1986) (elmi məsləhətçi)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

5.Kərimov Elgiz Kərim oğlu 45 illiyi (05. 01. 1971-12.03. 1992)

“Vətən, torpaq yolunda özünü qurban verənlərin xatirəsi qəlbimizdə daima yaşayacaq, onların şücaəti Azərbaycan xalqının tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaqdır!”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Elgiz Kərimov 5 yanvar 1971-ci ildə Bərdə rayonunda dünyaya gəlmişdir. 1987-ci ildə orta təhsilini başa vurmuş, elə həmin il hərbi xidmətə çağırılmışdır. Elgiz hərbi xidmətini başa vurub Bərdəyə qayıtsada, ön cəhbəyə könüllü, ürəkli gedənlərdən biri oldu. Eməni işğalçıların Vətənimizə hücumu ilə barışa bilməyən Kərimov 1991-ci ildə könüllü özünümüdafiə batalyonlarından birinə yazılaraq Vətəninin müdafiəsinə qalxdı. Elgiz Kərimov Əsgəran yaxınlığında gedən şiddətli döyüş zamanı neçə-neçə erməni yaraqlısını məhv etdi. Bu döyüşdə göstərdiyi igidlikdən sonra gənc əsgərin adı dillər əzbəri oldu. İştirak etdiyi bütün döyüşlərdə böyük rəşadət göstərən qəhrəman 1992-ci il 12 martda mühasirəyə düşmüş döyüşçü yoldaşlarını xilas etmək üçün Xocalı rayonunun Naxçıvanlı kəndinə gəldi. Bir saata yaxın davam edən ağır döyüşdən sonra ermənilərin mühasirəsi yarıldı, döyüşçülərimiz azad edildi. Lakin bu döyüşdə Vətənimizin daha bir igid oğlu düşmən gülləsinə tuş gəldi. 21 yaşlı cəsur döyüşçümüz canından əziz tutduğu torpağı uğrunda qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 iyun 1992-ci il tarixli 833 sayılı Fərmanı ilə Kərimov Elgiz Kərim oğlu "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" fəxri adına layiq görülmüşdür. Bərdə rayonunda dəfn edilmişdir.

*Mənə səadət verən
Vətənə sədaqətim.
Məni vətənə verən
Anama məhəbbətim –
Hərbi andımdır mənim!*

Ələmdar Quluzadə

19.Ramazanov Şamil Ağasəf oğlu 40 illiyi (19.01. 1976-04.04.1995)

Heç kəs unudulmur, heç nə yaddan çıxmır.

Şamil Ramazanov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fəth

19 yanvar 1976-cı ildə Ağsu rayonunun Rəhimli kəndində anadan olmuşdur. 1983-1993-cü illərdə burada orta məktəbdə təhsil almışdır. 19 mart 1994-cü ildə Ağsu rayonunda hərbi xidmətə çağırılır. Gəncə şəhərindəki "N" sayılı hərbi hissədə təlim keçən Şamil komandirlərin verdiyi tapşırıqları layiqincə yerinə yetirir, tez bir zamanda bütün silahlardan istifadə etməyi öyrənmişdi. 1995-ci il məlum 13-17 mart hadisələri baş verdi, silahlı dəstənin zərərsizləşdirilməsi zamanı cəsur əsgər qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi. Ağsu rayonunun Rəhimli kəndində dəfn edilmişdir. Ağsu rayonunun mərkəzi Kinoteatrı qəhrəmanımızın adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Ramazanov Şamil Ağasəf oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

*Qəlbimdə yuva qurmuş Vətən adlı sevgisən.
Can verən şəhidlərin azadlıq nəğməsisən.
Beş yerə parçalanmış bir yurdun haqq səsisən.
Dinindir gözəl islam, and yerindir o Quran,
Azərbaycan, türkün Vətəni, can sənə qurban.*

Ələkbər Sadiq

23.Nəsirov Yalçın Canhəsən oğlu 40 illiyi (23.01.1976-04. 04.1995)

“Xalqımızın birliyi və qələbəyə inamı gələcək uğurlarımızın təməlidir!”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Yalçın Nəsirov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fəteh

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Yalçın Nəsirov 23 yanvar 1976-cı ildə Astara rayonunun Sərək kəndində anadan olmuşdur. 1982-1992-ci illərdə burada təhsil almışdır. 1994-cü il 19 aprel Milli Orduya çağırılır. O, Daxili Qoşunların tərkibində Lökbatanda 2 ay hərbi təlim keçir, sonra xidmətini Tərtər və Şamaxı rayonlarında davam etdirir. Yalçın komandirlərin tapşırıqlarını vaxtında yerinə yetirirdi. Gənc əsgər böyük arzularla yaşayırdı. Yalçın verilən tapşırıqları layiqincə yerinə yetirirdi. O, Vətənimizi azad və bütöv güclü görmək arzusu ilə yaşayırdı. 1995-ci il mart hadisələri baş verdi. 13-17 mart günlərində dövlət çevirilişinə cəhd edən dəstənin zərərsizləşdirilməsi zamanı Yalçın ağır yaralandı. Xeyli qan itirmişdi. Onu təcili olaraq Sabunçu rayon xəstəxanasına çatdırdılar. Lakin artıq gec idi... Həkimlər onu həyata qaytara bilmədi. 24 mart tarixdə o, aldığı yaradan Sabunçu rayon xəstəxanasında gözlərini əbədi yumdu. Subay idi. Astara rayonu Sərək kənd orta məktəbi onun adını daşıyır. Astara rayonundakı "Qəhrəmanlar" parkında büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Nəsirov Yalçın Canhəsən oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

*Yandır haqqın məşəlini, aləm nura dönsün,
Çıxsın yağı düşmən önünə, ərlər öyünsün,
Üçrəngli bayrağı qaldır, dünyada görünsün.
Çal cəngini, olsun yağının bağı qızıl qan,
Azərbaycan, türkün Vətəni, can sənə qurban.*

Ələkbər Sadiq

Fevral

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Gənclər günü 02.02.

Hərbi Hava Qüvvələri Günü 14.02.1992

Beynəlxalq kitab bağışlayan gün. 14.02.

Beynəlxalq ana dili günü 21.02.2000

Bu tarixi unutmayaq

Xocalı faciəsinin 24-cü ildönümü 26.02.1992

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Əbdülbaqi Fövzinin (Yusifzadə) 115 illiyi 12.02.1901-07.01.1956

Şair, dramaturq Nəriman Həsənzadənin 85 illiyi 18.02.1931

Azərbaycan alimi, ensiklopediyaçı Nəsirəddin Tusinin 815 illiyi (1201-1274)

Tənqidçi, tərcüməçi İshaq İbrahimovun 95 illiyi (21. 02. 1921-05.07.1987)

Uşaq dramaturgiyasının banisi, yazıçı Abdulla Şaiqin 135 illiyi (24.02.1881-1959)

Şairə Ağabəyim Ağanın 235 illiyi (25.02.1781-1831)

Yazıçı Firuz Sadıxzadənin 85 illiyi (25.02.1931-1995)

Xalq yazıçısı Əli Vəliyevin 115 illiyi (27. 02. 1901-02.02.1983)

Xarici ədəbiyyat

Özbək şairi Əlişir Nəvainin 575 illiyi (09.02.1441-1501)

İngilis uşaq yazıçısı Eleanor Farconun 135 illiyi (1881-1965)

Tatar şairi Musa Cəlilin 110 illiyi (15.02.1906-25.08.1944)

Rus uşaq şairi A.L.Bartonun 110 illiyi (17.02.1906-1982)

Alman filoloqu, folklorçu, nağılçı Vilhelm Qrimin 230 illiyi (24.02.1786-16.12.1859).

Azərbaycanın tanınmış elm adamları

Lütfi Rəhim oğlu Ələsgərzadənin 95 illik yubileyi (02.02.1921)

İncəsənət

Bəstəkar, ictimai xadim Geyhun Hacıbəyovun 125 illiyi (03. 02.1891-1962)

Tarzən, xalq artisti Bəhram Mansurovun 105 illiyi (12.02. 1911-1985)

Xalq artisti Əliabbas Qədirovun 70 illiyi (13.02.1946-08.03.2006)

Xalq artisti Sofiya Hüseynovanın 90 illiyi (17.02.1926-30.06.2015)

Xalq rəssamı Böyükağa Mirzəzadənin 95 illiyi (21.02.1921-03.11.2007)

Rejissor, xalq artisti Şəmsi Bədəlbəylinin 105 illiyi (23.02.1911-24.05.1987)

Xalq rəssamı Oqtay Sadıqzadənin 95 illiyi (24.02.1921)

Xalq artisti Səkinə İsmayılovanın 60 illiyi (24.02.1956)

Milli qəhrəmanlar zirvəsi

Kərimov Bəşir Bəylər oğlu (02.02.1976-17.03.1995)

Fevral

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2.Ümumrespublika Gənclər günü

“Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

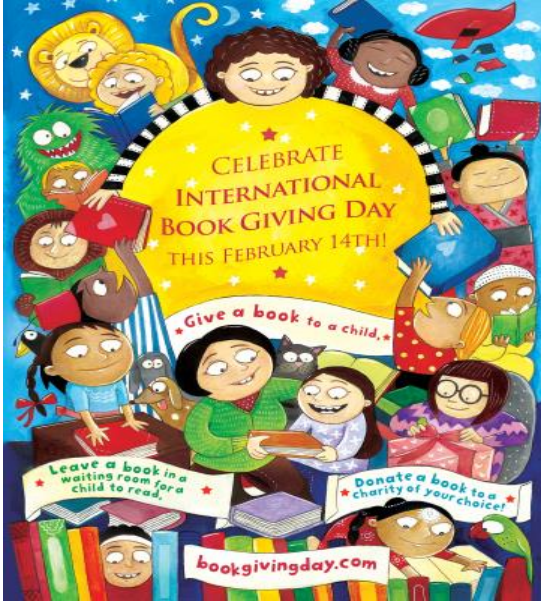
*“Gənclik, əlbətdə, başqa nemətdir,
Unudulmaz böyük səadətdir...”*

Hüseyn Cavid

1 fevral 1997-ci il tarixdə forumun ildönümü münasibəti ilə gənclərin bir qrupunu qəbul edən Heydər Əliyev "2 fevral - Azərbaycan gənclər gününün elan edilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Həmin vaxtdan etibarən ənənəvi olaraq hər il 2 fevral Azərbaycanda Gənclər günü kimi təntənəli şəkildə qeyd olunur. Azərbaycanda əsas ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlət gənclər siyasəti mövcuddur və indi həmin siyasət daha qətiyyətlə həyata keçirilir. Bu gün ölkəmizin hər yerində Azərbaycan gəncləri öz bayramlarını böyük uğurlarla qeyd edirlər. Ulu öndərin gəncliyə və gənclərə etimadı indi öz təsdiqini tapmaqdadır. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının formalaşması və inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan böyük diqqətin nəticəsidir. İndi ölkəmizdə dövlət qeydiyyatından keçən 170-dən çox gənclər təşkilatı fəaliyyət göstərir, minlərlə gənc lider yetişir. Ölkəmizin aparıcı partiyası olan Yeni Azərbaycan Partiyasının Gənclər Birliyinin gördüyü işlər də diqqəti xüsusilə cəlb edir. Azərbaycan gənclərin xarici ölkələrdə təşkilatlanması da uğurla gedir. Bu gün gənclərimiz Avropa və dünyanın otuzdan çox nüfuzlu beynəlxalq gənclər təşkilatında təmsil olunur və bununla da beynəlxalq gənclər hərəkatının fəal tərkib hissəsinə çevrilirlər. Beləliklə, Azərbaycanda gəncliyə dövlət qayğısı sabaha və uğurlara hesablanan bir siyasətdir, bu siyasət sağlam və intellektual nəslin formalaşmasına xidmət edir. Bütün bunlar isə Azərbaycan gəncliyinin sabahına daha böyük inamla baxmağa əsas verir.

14.Beynəlxalq kitab bağışlama günü (14.02.)

14 Fevral - Beynəlxalq kitab bağışlama günü (International Book Giving Day) – təqvimdə ən gənc bayramlardandır. Bu gün, uşaqlara kitab bağışlayan və onlarda kitaba məhəbbət yaradan bütün insanları birləşdirir. Bu bayram 2012-ci ildə özünü meydana gəlməsində ABŞ-da məşhur Delightful Children's Books uşaq kitabı saytının yaradıcısı Emmi Brodmura borcludur. Bu ideyanı ona balaca oğlu vermişdir. O, anasından soruşmuşdur ki, niyə insanların bir-birinə kitab bağışladığı xüsusi gün yoxdur. Öncə Emmi Brodmur İnternet şəbəkəsində müxtəlif insanlara bu təşəbbüsdə iştirak etmək təklif etmişdir. Mövcud olduğu iki il ərzində bu təşəbbüs bütün dünyada dəstək qazanır və indi də yeni iştirakçılar cəlb etməkdə davam edir. Bu əlamətdar günün yayılmasında məşhur müəlliflərin, bloqqerlərin və uşaq yazıçılarının dəstəyi mühüm rol oynamışdır. Hər il minlərlə həm oxunmuş, həm də yeni kitablar dünyanın bütün istiqamətlərinə yola düşür və uşaqlarda kitaba məhəbbət, böyüklərdə isə bağışlamaq, hədiyyə etmək sevinci yaradır.

14. Hərbi Hava Qüvvələri günü

Azərbaycanın ilk hərbi pilotu Fərrux ağa Qayıbov olub. O, Birinci Dünya Müharibəsində almanlara qarşı keçirilən hava əməliyyatlarında fəal iştirak edib və indiki Belarus ərazisində gedən döyüşlərdən birində həlak olub. 1992-ci ildən Azərbaycanda HHQ ilə bağlı islahatlar dövrü başlanıb. Həmin il bu qurumun strukturu milliləşdirilib. General-mayor Rail Rzayev HHQ-nin komandanı təyin edilib. Bir qədər sonra HHQ Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunları ilə birləşdirilib. General-leytenant rütbəsi alan Rail Rzayev Hərbi Hava Qüvvələri və Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunlarının (HHQ və HHMQ) komandanı kimi fəaliyyətini davam etdirib. 1994-cü ildə - atəşkəs müqaviləsi imzalandıqdan sonra Azərbaycanda başlanan hərbi islahatlar prosesinin özəyini məhz HHQ və HHMQ təşkil edib. Səbəb aydındır – işğal altında olan Azərbaycan əraziləri yüksək relyefə malikdir və bu əraziləri işğaldan qurtarmaq işində qırıcıların, hərbi təyyarələrin və hava hədəflərini vuracaq texnikaların əvəzi yoxdur. 1997-ci ildə Azərbaycanın Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi ilk milli hərbi təyyarəçilərimizin buraxılışına başlayıb. Beləliklə, 2005-ci ildən Azərbaycanda müdafiəyə ayrılmış vəsaitlərin əhəmiyyətli hissəsi məhz HHQ və HHMQ-nin dirçəldilməsinə sərf edildi. 1995-ci ildə - Azərbaycanın illik hərbi büdcəsinin 80-90 milyon dollara yaxın olduğu dövrdə HHQ və HHMQ-yə təxminən bir neçə milyon dollar vəsait ayrılırdısa, 2008-ci ildə bu rəqəmin az qala hərbi büdcənin 15 faizini əhatə etməsi ilə bağlı ehtimallar səslənib. Bu isə 1 milyard 500 milyon manatlıq hərbi büdcənin təxminən 250 milyon manatı deməkdir. Proqrama uyğun olaraq, 2008-2010-cu illər ərzində HHQ-nin aviaparkının modernləşdirilməsi aparılacaq və HHQ-nin aviaparkı təxminən 50%-dək müasir döyüş təyyarələri hesabına yeniləşdiriləcək. Xatırladaq ki, Azərbaycan və NATO arasında imzalanmış Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı (İPAP) çərçivəsində H.Z.Tağıyev qəsəbəsindəki hərbi aerodrom modernləşdirilib. Eyni zamanda hərbi aerodromlarda uçuşların təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə xüsusi avadanlıqlar quraşdırılıb, texniki təminat binaları yenidən tikilib və təmir edilib, aerodromun texniki təminatı, paraşüt-desant xidməti və əyləc paraşütlərinin yığılması binalarının inşasına başlanılıb. Hazırda Azərbaycan HHQ-nin pilotları MDB məkanında ən çox uçuşlar keçirmiş pilotlar sayılır. Azərbaycan pilotları əsasən Azərbaycan Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbində hazırlanır, Türkiyə, Ukrayna, ABŞ və digər ölkələrin müvafiq ixtisasartırma kursları və təlimlər keçirlər. 1992-ci ilin sentyabrında verilən fərmana əsasən 14 fevral - Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri günü kimi qeyd olunur. Azərbaycanın ikinci müstəqilliyi dövründə – 1992-ci ilin aprelin 1997-ci ildə Azərbaycanın Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi ilk milli hərbi təyyarəçilərimizin buraxılışına başlayıb. Beləliklə, 2005-ci ildən Azərbaycanda müdafiəyə ayrılmış vəsaitlərin əhəmiyyətli hissəsi məhz HHQ və HHMQ-nin dirçəldilməsinə sərf edildi. 2008-2010-cu illər ərzində HHQ-nin aviaparkı modernləşdirilib.

21.Beynəlxalq Ana Dili günü

“Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük sərvətidir.”

Ümummillilər Heydər Əliyev

“Ey türk oğulları, vətənin bir ovuc torpağını dünyanın var-dövlətinə, dilimizin bir sözünü ləl cavahirata dəyişməyin.”

Şah İsmayıl Xətai

Beynəlxalq Ana Dili Günü UNESCO-nun 1999-cu il noyabr tarixində keçirilən Baş konfransının 30-cu sessiyasında təsis edilib və 21 fevral 2000-ci ildən dil və mədəniyyət rəngarəngliyini qoruyub saxlamaq üçün qeyd edilir. Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumaq lazımdır. Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörü-şünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır. Dünyada məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana dili günü hər kəsə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır. Dil ünsiyyət vasitəsidir, millətin simasını səciyyələndirən amillərdən biri, bəlkə də birincisidir. O, hər hansı bir xalqın varlığının təzahürü, onun milli sərvəti, qan yaddaşdır. Xalqın taleyi, onun mənliyi, mənəviyyəti və mədəniyyəti olan dil cəmiyyətin təşəkkülü və inkişafı ilə birgə yaranır, tərəqqi edir. Millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi isə tarixi hadisə, milli dövlətçilik, tarixin qızıl səhifəsidir. Bu məqam millətin millət olaraq təsdiqidir.

*Bu dil, - tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi,
Bu dil, - əcdadımızın bizə qoyub getdiyi
Ən qiymətli mirasdır, onu gözlərimiz tək
Qoruyub nəsillərə biz də hədiyyə verək.*

B. Vahabzadə

Tariximizin qan yaddaşı 26.Xocalı faciəsi (1992)

Ümumi itkilər

613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirildi, 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirdi, 1275 xocalılı əsir, 150 xocalılı itkin düşdü.

Xocalı soyqırımı-1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Rusiyanın 366-cı motoatıcı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərini işğal edərkən, etnik azərbaycanlılara qarşı baş vermiş soyqırımdır. Bu faciə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı baş vermiş ən dəhşətli hadisələrdən biridir. Bu soyqırım zamanı Azərbaycan xalqı yüzlərlə şəhid vermişdir. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri SSRİ dövründən Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı motoatıcı alayın zirehli texnikası və hərbi heyətinin köməkliliyi ilə Xocalı şəhərini işğal etdi. Hücumdən əvvəl, fevralın 25-i axşam şəhər toplardan və ağır artilleriyadan şiddətli atəşə tutuldu. Nəticədə, fevralın 26-ı səhər saat 5 radələrində Xocalı tam alova büründü. Mühasirəyə alınan şəhərdə qalmış təqribən 2500 nəfər xocalılı Ağdam rayonunun mərkəzinə çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etdi. Amma bir günün içində yer üzündən silinən şəhəri tərk edən 2500 Xocalı sakinindən 613-ü düşmən gülləsinə tuş gəlib qətlə qurbanı oldu. Bu soyqırım nəticəsində 63-ü uşaq, 106-ı qadın, 70-i qoca və qarı olmaqla – 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirildi, 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirdi. Düşmən gülləsinə tuş gəlib yaralanan 487 nəfərdən 76-sı uşaq idi. 1275 xocalılı əsir, 150 xocalılı itkin düşdü. Dövlətin və əhalinin əmlakına 1 aprel 1992-ci il tarixinə olan qiymətlərlə 5 mlrd. rubl dəyərində ziyan vuruldu. 1994-cü ildən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan hökuməti və parlamenti erməni millətçilərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri cinayətlər, o cümlədən Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətləri bütün miqyası və dəhşətləri ilə dünya dövlətlərinə və beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq, bunların soyqırımı siyasəti kimi tanınmasına nail olmaq üçün ardıcıl tədbirlər görmüşdür. Məqsəd Xocalı faciəsinə beynəlxalq hüquqi, siyasi qiymət verilməsinə, onun təşkilatçılarının, ideoloqlarının və icraçılarının dünya ictimaiyyətinin gözündə ifşasına və cəzalandırılmasına nail olmaq idi. Bu, bir tərəfdən Xocalı müdafiəçilərinin və şəhidlərinin ruhu qarşısında bizim insanlıq və vətəndaşlıq borcumuz idi.

Yubilyar yazıçı və şairlər

12.Şair Əbdülbaqi Fövzinin (Yusifzadə) anadan olmasının 115 illiyi (1901-1956)

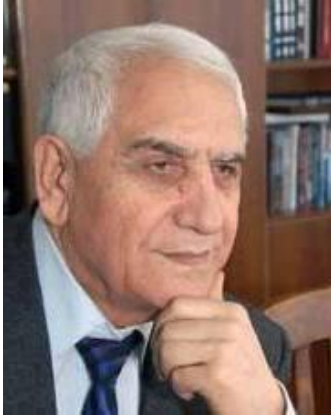
Yusifzadə Əbdülbaqi Nəsir oğlu -(12.02.1901 – 07.01.1956) — şair, 1938-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

1901-ci il fevralın 12-də Azərbaycanın Şamaxı qəzasında (indiki Şamaxı şəhərində) dəmirçi ailəsində doğulmuşdur. İbtidai təhsilini Şamaxıda rus-tatar məktəbində almışdır (1911-1916). 1918-ci ildə ailəliklə Gəncəyə köçmüşlər. Burada əvvəlcə tütün fabrikində işləmiş, sonra Gəncə müəllimlər seminariyasına daxil olmuşdur (1919). Əksinqilabi qiyam nəticəsində seminariya müvəqqəti bağlanmışdır (1920). 1921-ci ildə şagird komitəsinin sədri olmuşdur. Gəncə qəza icraiyyə komitəsində müxtəlif vəzifələrdə, həm də savadsızlığın ləğvi sahəsində çalışmışdır (1921-1924). Təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya göndərilmişdir. Əvvəlcə fəhlə fakültəsində oxumuş, sonra pedaqoji texnikuma dəyişilmişdir (1924-1928). Eyni zamanda , yazıçı S.S.Axundovun müdirlik etdiyi 19 nömrəli 1 dərəcəli orta məktəbdə müəllim işləmişdir. 1926-cı ildə "Gənc qızıl qələmlər" cəmiyyətinin üzvü olmuşdur. Azərbaycan Proletar Yazıçıları Birliyi 1928-ci ildə onu Moskvaya, V. Bryusov adına ali ədəbiyyat kurslarına göndərmişdir. Əvvəlcə 1 Moskva Dövlət Universitetinin ədəbiyyat fakültəsində, sonra Dövlət Redaksiya-Nəşriyyat institutunda təhsil almış, orada kursu bitirmişdir (1928-1933). Azərənşrdə bədii ədəbiyyat şöbəsində redaktor işləmişdir (1933-1941). Azərbaycan Radio Verilişləri Komitəsində "Son xəbərlər" redaksiyasında məsul redaktor, sədr müavini, uşaq şöbəsində məsul redaktor, ədəbi-dram şöbəsinin məsul redaktoru, sonra redaktoru işləmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1920-1922-ci illərdən başlamışdır. "Gəncə seminariyasında" adlı ilk tənqidi məqaləsi "Dilxor" təxəllüsü ilə "Əxbar" qəzetinin 1920-ci il payız nömrələrində çap olunmuşdur. 1922-ci ildə "Yeni Gəncə" qəzetində "Eynək" şerini "Salik" təxəllüsü ilə dərc etdirmişdir. İstər "Yeni fikir" qəzeti, "Qızıl şəfəq" və "Dan ulduzu" jurnallarında (Tiflis dövrü mətbuatı), istərsə də "Komsomol", "Pioner", "Maarif işçisi", "İnqilab və mədəniyyət" jurnallarında, "Kommunist", "Yeni yol", "Gənc işçi" qəzetlərində şeir və hekayələrini Şahid, xüsusən Şirvani təxəllüsləri ilə çap etdirmişdir. Onun Simferopolda Krım tatarlarının dilində çap edilən "İleri" ("İrəli") jurnalında, "Yeni dünya", "Yaş qüvvət" ("Gənc qüvvə") qəzetlərində də yazıları çap olunmuşdur. "Tamara" adlı ilk pyesi Bakı və Gəncədə 1923-1924-cü illərdə fəhlə klubunda tamaşaya qoyulmuşdur. Bakıya köçdükdən sonra əsərlərini Fövzi təxəllüsü ilə dərc etdirmişdir. Əsas janrı poeziya olsa da, hekayə və pyeslər də yazmışdır. V.Mayakovski, M.Lermontov, A. Qaydar və b. sənətkarlardan tərcümələr etmişdir. Xidmətlərinə görə üç medalla təltif olunmuşdur. 1956-cı il yanvarın 7-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Qadın intiqamı", "Üfüqlər qizaranda", "Həyatdan səslər", "Qaçay" və s.

18.Şair, dramaturq Nəriman Həsənzadənin anadan olmasının 85 illiyi (18.02.1931) Nəriman Həsənzadə olduqca həssas bir şairdir. O, bir qartalın uçuşunda, bir lalənin duruşunda, bir körpənin baxışında bütün kainatı, ictimai aləmi və mənə dolu həyatımızı görmək istəyir.”

Xalq yazıçısı Mir Cəlal Paşayev

Həsənzadə Nəriman Əliməmməd oğlu — şair, dramaturq, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü (1954), Filologiya elmləri namizədi (1965), Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1981), Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı (1990-1995), Azərbaycanın xalq şairi (2005), "İlin şairi" makafatı laureatı (2010).

Nəriman Həsənzadə 1931-ci il fevralın 18-də Qazax (indiki Ağstafa) rayonunun Poylu qəsəbəsində anadan olub. 1949-cu ildə H.Zərdabi adına Kirovabad Dövlət İnstitutunun filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1953-cü ildə həmin Universiteti bitirmişdir. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı onu Moskvadakı İkiillik ədəbiyyat kursuna göndərir. Buranı bitirdikdən sonra Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutuna daxil olur. Beş il burada təhsil alıb, Bakıya qayıdır. Hazırda Azərbaycan Milli Aviasiya Akademiyasının humanitar fənlər kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışır, dosentdir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının "Şərəf" ordeni (2011) ilə təltif olunmuş və Fərdi prezident təqaüdünə layiq görülmüşdür. "Kayseri poeziya günləri"ndən (Türkiyə, 2009) şair yüksək təəssüratlar və ödüllərlə qayıtmışdır. N. Həsənzadə ilin şairi elan olunmuş, ona "Uğur – 2009" diplomu verilmişdir.

Kitabları: "Dostlar gözləyir məni" (1956), "Qız ürəyi" (1957), "Haradasan" (1959), "Qaraca Çobanın hekayəti" (1960), "Sizdən ayrılmadım" (1961), "Könlüm şər istəyir" (1964), "Yadına düşəcəyəm" (1966), "Niyə demədiniz" (1970), "Mənim gecəm-gündüzüm" (1973), "Zümrüd quşu" (1976), "Sən bağışladın" (1979), "Bir az möhlət istəyirəm ömürdən" (1981), "Fikir eləmə" (1982), "Kimin sualı var?" (1984), "Nabat xalanın çörəyi" (1986), "Seçilmiş əsərləri" (1987), "Mənim nigahımı pozdu təbiət" (1989), "Bütün millətlərə" (1991), "Taleyin töhfəsi" (1993), "Gəlimli-gedimli dünya" (1995), "Pompeyin yürüşü" (1995), "Poylu beşiyim mənim" (2007), "Nəriman" (2009), "Seçilmiş əsərləri" (2010), "Nuru Paşa" (2010).

Poemaları: "Nəriman", "Zümrüd quşu", "Kimin sualı var?", "Atabəylər", "Pompeyin Qafqaza yürüşü", "Midiya sarayı", "Bəyanət", "Həsrət", "Vətənsiz", "Heybədə gəzən şeir", "Şahid ol, günəş", "Rəsul Həmzətova məktub", "Şəhid atası Şərif qağaya məktub", "Qafqaz", "Cavid", "Qaçaq Kərəm", "Səfirə", "Xarı bülbül" və s.

Povesti: Nabat xalanın çörəyi

Filmoqrafiya: Nəriman Həsənzadə (film, 2006), Qəmbər Hüseynli (film, 2007), Mən Hüseyn Arifəm... (film, 2010) və s.

18. Azərbaycan alimi, ensiklopediyaçı Nəsirəddin Tusinin anadan olmasının 815 illiyi (18.02.1201-25.06.1274)

Tusi Şərqi dünyasında etikaya dair "Əxlaqi-Nasiri" adlı məşhur əsəri ilə və Marağa rəsədxanasının banisi kimi xüsusi rəğbət qazanmışdır.

Nəsirəddin Tusi filosof, astronom, riyaziyyatçı, tarixçi, maliyyəçi, ilahiyyatçı və hüquqşünas, dövlət xadimi.

Alimin yaradıcılığı ensiklopedik səciyyə daşıyır. Marağada yaşamış və fəaliyyət göstərmişdir. Məhəmməd ibn Həsən Tusi 1201-ci il şənbə günü 18 fevralda Tus şəhərində anadan olmuşdur. İlk təhsilini atasından almış, sonra Həmədan və Tus şəhərlərində dövrünün tanınmış alimlərinin – İbn Sina və

Bəhmənyarın davamçılarının yanında təhsil görmüşdür. Otuz yaşında ikən Kuhistan ismaililərinin rəhbəri Nəsirəddin Möhtəşəm onu sarayına qonaq çağırır və gənc alimdən əxlaq

barədə kitab yazmasını xahiş edir. 1235-ci ildə Nəsirəddin Tusi sonralar ona dünya şöhrəti gətirən və bir çox dillərə tərcümə olunan məşhur "Əxlaqi Nasiri" əsərini tamamlayır. Hülakü xan 1258-ci ildə Bağdadı fəth edərək, Abbasilər sülaləsinin hakimiyyətinə son qoymuşdu. Hülaku xan dövlətinin mərkəzini 1260-cı ildə Azərbaycana salır. İlxanilər adlanan bu yeni dövlətin başçıları "ilxan"lar (el xanları) idi. Hülaku xan öz dövlətinin paytaxtı kimi əvvəlcə Azərbaycanın qədim mədəni mərkəzlərindən olan Marağanı, sonra isə Təbrizi seçir. Elə həmin vaxt Nəsirəddin Marağa rəsədxanasının tikintisinə başlayır. 25 iyun 1274-cü ildə (18 zilhicce 672-ci il) Bağdadda vəfat etmiş və öz vəsiyyəti ilə Kazımeyn şəhərində on iki imam şiələrinin 7-ci imamı Museyi Kazımla və onun nəvəsi 9-cu imam Məhəmmədin məzarlarının ayaq tərəfində dəfn olunmuşdur. Nəsirəddin Tusi elmin müxtəlif sahələri ilə dərinlən maraqlanmışdı. Onun qələmindən çıxan yüzdən artıq ciddi əsər elmin astronomiya, riyaziyyat, fizika, tibb, fəlsəfə, etika, məntiq və digər sahələrinə həsr olunmuşdu. Bununla belə Nəsirəddinin yaradıcılığından astronomiya və riyaziyyat üzrə tədqiqatlar xüsusi yer tutur. Tusi bu sahələrdə aparılmış iyirmidən artıq uğurlu araşdırmanın müəllifidir. Riyaziyyata həsr etdiyi əsərlər yalnız ərəbcə, astronomiya üzrə tədqiqatları isə həm fars, həm də ərəb dillərində yazılmışdır. Riyaziyyatçı alimin ən məşhur əsərləri arasında "Şəklül-qita" ("Bütöv çoxtərəfli haqda risalə"), "Came'ül-hesab" ("Lövhə və tozun köməyi ilə hesab toplusu"), "Dairənin ölçüsü", "Təhrir Öqlidis" ("Evklid "Başlanğıc"ının təsviri") kimi kitablar xüsusi yer tutur. Dörd hissədən ibarət "Zici-İlxani" ("İlxanilərin astronomik cədvəlləri") əsəri isə alimin adını dünya astronomiya tarixinə salmışdır. Çağdaş tədqiqatçıların bir çoxu Nəsirəddin Tusini hər şeydən öncə, riyaziyyatçı hesab edir. Onun əsərləri yalnız Şərqdə deyil, həmçinin Avropada həndəsə və triqonometriyanın inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Əsərləri: Təcrid əl-Əqaid (Əqidənin təcridi), Təcrid əl-Kəlam (Kəlamın təcridi), Tezker-i hayat, Təhriri-Öqlidis (Evklidin şərh), Təhrir əl-Məcəsti, Əsas əl-İqtibas (İqtibasın əsası), Əsraf əl-Əşraf, Əxlaqi-Nasiri (1235), Füsul-Nəsiriyyə, Övsafül-Əşraf, Risab fil-İmamə (İmamətə dair traktat), Cəbr və qədr Cəlul-Hesab və s.

21. Tənqidçi, tərcüməçi İshaq İbrahimovun anadan olmasının 95 illiyi (21.02.1921-05.07.1987)

Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi — 30.07.1979

İshaq İbrahimov 1921-ci il fevralın 21-də Bakı şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. İkinci Dünya müharibəsindən sonra Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsində təhsilini davam etdirmiş, eyni zamanda bədii tərcümə ilə məşğul olmuşdur (1945-1948). "İnqilab və mədəniyyət" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi, məsul katib (1948-1952), Azərbaycan Radio Verilişləri İdarəsində bədii verilişlər şöbəsinin baş redaktoru (1952-1959), "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında məsul katib (1959-1962), C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm"də ssenari şöbəsinin müdiri, eyni zamanda ssenari-redaksiya heyətinin üzvü (1962-1966), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində Radio bədii verilişləri şöbəsində tərcüməçi, "Ekran" yaradıcılıq birliyi redaksiya heyətinin üzvü, baş redaktor vəzifələrində (1962-1975) çalışmışdır. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında tərcüməçilər bölməsi bürosunun sədri olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının katibi seçilmişdir (1975-1984). Yazıçılar İttifaqı nümayəndələrinin tərkibində İraqda səfərdə olmuşdur. Azərbaycan KP 26 Bakı komissarı adına rayon komitəsi plenumunun, SSRİ Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin üzvü, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin üzvü, Bakı şəhər Sovetinin deputatı seçilmişdir. SSRİ döyüş medalları ilə təltif olunmuşdur. 1987-ci il iyulun 5-də vəfat etmişdir.

Tərcümələri (ruscadan): "Georgi Qulia. Sagen kəndinin baharı" (1949), "M.Qorki. Məqalə və pamfletlər" (1951), "Vasilenko" (1951), "V.Ajayev. Moskvadan uzaqlarda" (1952), "N.V.Qoqol. İvan İvanoviçin İvan Nikiforoviçdən küsməsi haqqında povest" (1953), "Zekers. Yeddinci xaç" (1954), "V.Latsis. Qanadsız quşlar", "A.P.Çexov. Hekayələr", "Abdulla Qədiri. Ötən günlər", "F.M.Dostoyevski. Netoçka Nezvanova", "H.Aİbert Lixanov. Ailə vəziyyəti (roman)" (1970), "K.Y.Paustovski. Yaxın və uzaq adamlar" (1971), "Abdulla Qədiri. Ötən günlər" (1979), "P.Vejinov. Polkovnikə məktub yoxdur" (1982), "Layoş Meşterhazi. Prometey müəmması" (1984), "Çingiz Aytmatov. Gün var əsrə bərabər" və s.

Filmoqrafiya: Romeo mənim qonşumdur (film, 1963), Arşın mal alan (film, 1965), Qaraca qız (film, 1966), Təsnif (film, 1969), Qəribə görüşlər (film, 1969), Cücələrim (film, 1970), Oxuyur Şövkət Ələkbərova ((sənədli film, Nazim Zeynalovla birgə 1970), İlham (film, 1972), Gülüstan bayatı-şiraz (film, 1972), Axtaran tapar (film, 1980) və s.

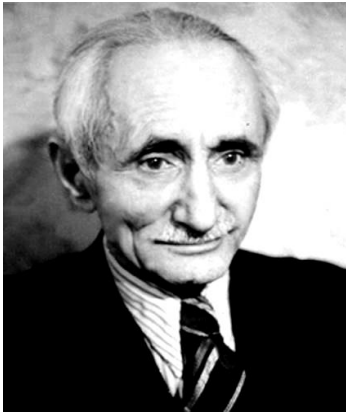
24.Uşaq dramaturgiyasının banisi, yazıçı, ictimai xadim Abdulla Şaiqin anadan olmasının 135 illiyi (24.02.1881-1959)

Abdulla Şaiq həqiqəti hər şeydən uca tutan, daima həqiqət axtaran, tərəqqi və yüksəliş yolunda fədakarçasına çalışan yazıçı olmuşdur.

Xalq yazıçısı Mirzə İbrahimov

Abdulla Şaiqin nəcib həyatı bir çıraq kimi həmişə xalq üçün yanmışdır. Bu çirağın işığında uşaqların da, böyüklərin də qəlbində yalnız xeyirxah duyğular, xeyirxah arzular baş qaldırmışdır.

Xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyev

**Talibzadə Abdulla Şaiq Mustafə oğlu-
klassik Azərbaycan şairi, yazıçı, dramaturq, publisist,
pedaqoq, ədəbiyyatşünas, 1934-cü ildən Azərbaycan
Yazıçılar Birliyinin üzvü, əməkdar incəsənət xadimi (1940)**

Abdulla Şaiq 1881-ci il fevralın 24-də Tiflisdə ruhani ailəsində dünyaya gəlib. 1901-ci ildə Bakıya gələn şair maarifçi pedaqoq, romantik şair kimi formalaşır. A. Şaiq qadınlar üçün jurnal çıxarmaq, uşaq bağçası açmaq, kitabxana yaratmaq, kasıb uşaqları pulsuz oxutmaq kimi xeyirxah təşəbbüslər irəli sürüb, eyni zamanda Azərbaycan ədəbiyyatını tədqiq və təbliğ edib, Xaqani, Nizami, Nəsimi, Füzuli, Xətai, Vaqif, Vidadi, Zakir, M.F.Axundov, S.Ə.Şirvani, M.Ə.Sabir, A.Səhhət, M.Hadi, H.Cavid kimi şair-yazıçıların yaradıcılıqlarını araşdırıb. A. Şaiq yaradıcılığına tərcümə və qəzəllə başlasa da, ilk mətbu əsəri "Laylay" adlı uşaq şeiri olub. O, 1906-cı ildən başlayaraq silsilə şeirləri ilə Azərbaycan milli uşaq poeziyasının incilərini yaradıb. Xalq ədəbiyyatını toplayıb araşdıran A. Şaiq uşaqlar üçün "Tıq-tıq xanım", "Tülkü həccə gedir", "Yaxşı arxa" kimi mənzum nağıllar da yazıb. Ədibin "May nəğməsi", "Top oyunu", "Bənövşə", "Qərənfil", "Bülbül" kimi uşaq şeirləri, nağıl və poemaları bu gün də öz dəyərini saxlayır. Ədəbiyyat sahəsindəki fəaliyyətinə görə A.Şaiqə "Əməkdar incəsənət xadimi" adı verilmişdir. A.Şaiq 1959-cu ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Kitabları: "Gülşən ədəbiyyat" (1910), "Uşaq gözlüyü" (1910), "Tülkü, qarğa, hacıleylək" (1911), "Tülkü və xoruz" (1911), "Gözəl bahar" (1912), "Gülzar qiraət kitabı" (1912), "Bədbəxt ailə" (1912), "Kimdir haqlı?" (1913), "Murad" (1913), "Ürək tikmək, yaxud Qurban bayramı" (1913), "Şələquyruq" (1913), "Uşaq gözlüyü" (1915), "Milli qiraət kitabı" (1919), "Türk çələngi" (1919), "Vətən" (1919), "Ədəbiyyat dərsləri" (1919), "Müəllim (hekayə)" (1926), "Məktub yetişmədi" (1926), "Göbələk" (1926), "Anabacı" (1926), "İldırım" (1927), "Tülkü həccə gedir" (1927), "Eşşək üstündə səyahət" (1933), "Seçilmiş hekayələr" (1933), "Oyunçu bağalar" (1934), "Çocuq şeirləri" (1934), "Yaxşı arxa" (1939), "Tapdıq dədə" (1939), "Araz" (roman).

Tərcümələri: "Daniel Defo. Məşhur ingilis Robinzonun hekayəsi" (1909), "Şekspir. Maqbet" (1932), "Barto. Pinti qız" (1935), "Nizami. İsgəndərnamə. I hissə (Şərəfnamə)" (1941), "İ.A. Krilov. Seçilmiş təmsillər" (1944), "Nizami. Sehrli üzük" (1962), "Nizami Gəncəvi. İsgəndərnamə" (1964), "İ.A. Krilov. Cırcırma və qarışqa" (1976) və s.

25.Yazıçı Firuz Sadıxzadənin anadan olmasının 85 illiyi (25.02.1931-24.05.1997)

Sadıxov Firuz Sadıx oğlu – nasir, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, 1959 - cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

1931- ci ildə Bakı şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. 7 yaşında ikən atasını itirdiyindən anasının himayəsi altında boya-başa çatmışdır. 1938- ci ildə ailəliklə Cənubi Azərbaycana köçmüş, ibtidai təhsilini Sərab şəhərində, sonra Tehranda farsca almışdır. 1945-ci ildə İran Demokratik Gənclər İttifaqı sıralarına daxil olmuşdur. 1946-cı ilin dekabrında Bakıda orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1950-1955). Kiçik yaşlarından şeir və hekayə yazsa da, onun “İlk mahnı” adlı kiçik həcmli hekayəsi 1950-ci ildə Cənubi Azərbaycan yazıçılarının almanaxında dərc olunmuş, bundan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. İctimai işlərdə fəal çalışmışdır. Cənubi Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin məsul katibi olmuşdur (1957-ci ildən). Universitetin Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrasında aspirant olarkən Qətran Təbrizinin həyat və yaradıcılığı mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1958). Universitetdə dosent vəzifəsində çalışmışdır. Müasir Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatının bir sıra məsələlərinə dair məqalələri, rəyləri çap olunmuşdur. “Heyrət ey büt” (qəzəllər) kitabı onun tərtibi, redaktorluğu ilə kütləvi tirajla buraxılmışdır (1992). 1997- ci il mayın 24-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Savalan ətəklərində” (1956), “Məhəbbət və azadlıq” (1963), “Tüfənglə ölçülən torpaq (povest və hekayələr)” (1967), “Məhəbbət körpüsü” (1975), “Nizami və müasirlik” (1992) və s.

27.Xalq yazıçısı Əli Vəliyevin anadan olmasının 115 illiyi (27.02.1901-02.02.1983)
“Əli Vəliyev haqqında danışmaq həyatın dibindən dırmana-dırmana qalxan bir
bahadır haqqında danışmaq deməkdir.”

Xalq şairi Məmməd Rahim

“Əli Vəliyev uzun illərdən bəri bir əlində qələm tutmuş, gözəl, səmimi, dolğun əsərlər
yaratmış, bir əli ilə də ədəbiyyata yeni gələn gənclərin qolundan tutub qaldırmışdır.”

Şair Qasım Qasımzadə

Əli Vəliyev nasir, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1937),
Azərbaycan SSR xalq yazıçısı (1974), M.F.Axundov adına
Dövlət mükafatı laureatı (1958).

Əli Vəliyev 1901-ci il fevralın 27-də Zəngəzur mahalının Ağudi kəndində anadan olmuşdur. 1923-cü ildə Şuşa firqə məktəbinə daxil olmuşdur. Şuşa firqə məktəbindən sonra Bakı mərkəzi firqə məktəbində və mühazirəçilər qrupunda təhsilini davam etdirmişdir. 1933-1934-cü illərdə "Şərq qapısı" qəzetinin redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1945-1950-ci illərdə Kommunist qəzetinin məsul redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1950-1954-cü illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının məsul katibi vəzifəsində işləmişdir. 1954-cü ildə M.F.Axundov adına Respublika Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. 1954-1959-cu illərdə "Azərbaycan" jurnalının məsul redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1937-1941-ci illərdə "Qarlı dağlar", "Qəhrəman", "Ordenli çoban" və "Sübut" kitabları çap edilmişdir. 1941-1942-ci illərdə Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrində yazıçı-jurnalist kimi iştirak etmiş, gördüyü, şahidi olduğu insanlar və onların qəhrəmanlığı haqqında "Cəbhə hekayələri" kitabını yazmışdır. 1942-1945-ci illərdə "Ərköyün", "Sovqat" kitablarını çap etdirmişdir. 1945-1950-ci illərdə "Gülşən" povesti və "Hekayələr" kitabları nəşr edilmişdir. 1954-cü ildə "Gülşən" povesti və "Çiçəkli" romanı M.F.Axundov adına Respublika Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. 1954-1959-cu illərdə yazıçının "Madarın dastanı", "Ürək dostları", Azərbaycan, rus və Ukrayna dillərində "Çiçəkli" romanı, "Seçilmiş əsərləri"nin I cildi oxuculara təqdim olunmuşdur. Əli Vəliyev 2 fevral 1983-cü ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Allahın səyahəti" (1930), "Nənəmin cəhrəsi" (1930), "Qarlı dağlar" (1938), "Dostlar" (1939), "Ordenli çoban" (1939), "Qəhrəman" (1940), "Sübut" (1941), "Cəbhə hekayələri" (1942), "Gülşən" (1953), "Çiçəkli" (1955), "Turaclıya gedən yol" (1961), "Anaqız" (1965), "Bir cüt ulduz" (1967), "Bir cüt tərən" (1968), "Seçilmiş əsərləri,(6 cildə)"(1968), "Ürək dostları" (1970), "Samovar tüstüləri" (1971), "Durna qatarı" (1972), "Budağın xatirələri"(1974), "Zamanın ulduzları" (1976), "Narahat adam" (1978), "Oçerklər" (1978), "Ötən günlər" (1981), "Madarın dastanı" (1988) və s.

Xarici ədəbiyyat

9.Özbək şairi Əlişir Nəvainin anadan olmasının 575 illiyi (09.02.1441-1501)

Zəmanəmizdə yayılan bütün ədəbiyyat tarixlərində Nəvainin elmi, dini, sənəti, Türkçülüüyü xüsusi yer tutur. Nəvai yalnız elm və sənət sahəsində deyil, ölkənin mədəniyyətində, texniki sənətlərin inkişafında və iqtisadiyyatının güclənməsində də böyük xidmətləri olan şəxsiyyətlərdəndir.

Əlişir Nəvai 9 fevral 1441-ci ildə Herat şəhərində anadan olmuşdur. Zamanın bəstəkar və rəssamlarını ən çox təşviq və himayə edənlərdən biri də Nəvai olmuşdur. Ancaq onun əsas böyük xidməti "Türkçülük" və "Türk dilçiliyi" sahəsində olmuşdur və bu baxımdan misilsizdir. Əlişir Nəvai ərəbcə və farsçanı ana dili kimi bilmiş, öz dövründə bu dillərdə ən gözəl əsərləri yazma biləcək qədər incəliklərinə vəqif olmuşdur. Əsrlərə örnək olacaq əsərləriylə bunu sübuta yetirmişdir. Ancaq o dövrün dəbinə uyaraq ərəb dilində və xüsusilə fars dilində yazan Türk şairlərinə qarşı çıxmış, Türk dilinin əcnəbi dillərin kölgəsində qalmasına qarşı üsyan etmişdir. Nəvai Türk dilinin bir məcazlar, cinaslar, qafiyələr və fellər dili olduğunu, səs və məna incəlikləriylə çatdırılan qüdrətli ifadə imkanlarının fars dilindən üstün olduğunu bilir, bunu sübut etmək istəyirdi. Ona görə milli və yüksək bir ədəbiyyat, ancaq milli şüur və milli zövqün inkişaf etdirildiyi bir dildə yaradılırdı. "Mühakəmət-ül-Lüğəteyn" adlı əsərini bu məqsədlə meydana gətirmişdi. Əlişir Nəvai 16-sı mənsum, 16-sı mənsum olmaqla bir-birindən dəyərli 32 əsər yazmışdır. Çoxunun əlyazma nüsxələri kitabxanalarımızda saxlanılır. Bu əsərlərin hamısı məşhurdur, amma ən məşhurları "Mühakəmət-ül Lüğəteyn", "Məcalisün-Nəfais" adlı əsərləriylə, beş məsnəvidən ibarət olan "Xəmsə"si və bütün şerlərini topladığı "Divan"lardır. "Mühakəmət-ül Lüğəteyn" adlı əsərində Türk və fars dillərini qarşılaşdırır. Türk dilinin və Türklərin əcəm dilindən və əcəmlərdən hansı baxımdan üstün olduğunu açıqlayır, sübuta yetirir. "Məcalisün-Nəfais" şairlər və ədiblər təzkirəsidir, bir ədəbiyyat tarixidir və Türküstan və İranda yetişən şairlərin həyat və yaradıcılıqlarına dair dəyərli məlumatlar verməkdədir. "Xəmsə"sində "Fərhad və Şirin", "Leyli və Məcnun" kimi mənsum romanları, Makedoniyalı İskəndərin həyatından bəhs edən "Səddi-İskəndəri", sasanı hökmdarı Bəhram Gurun həyatından bəhs edən "Səbəy-Səyyarə" adlı tarixi əsərləri, əxlaq və təsəvvüfə dair fikirlərini əks etdirir. Divanlarında isə uşaqlığından etibarən yazdığı bütün şerləri toplanıb. Qəzəllər, müxəmməslər, rübailər, müstəzadlar, müfrədlərdən ibarət bu şerlər Orta Asiya Türk dilinin ən gözəl nümunələridir. Əlişir Nəvainin şeirləri həm yazıldığı dövrdə, həm də sonralar bütün Türk dünyasında zövqlə oxunmuş, çox məşhur Türk şairləri onu örnək bilmiş, ona təriflər yazmışdır.

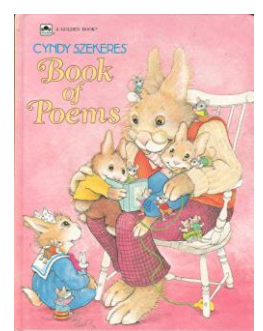
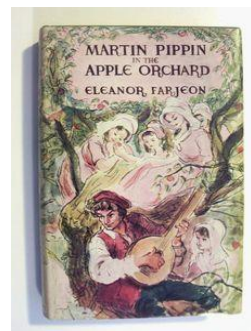
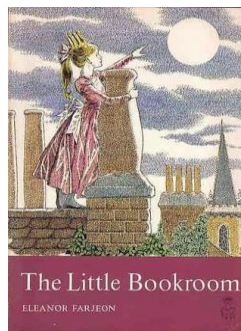
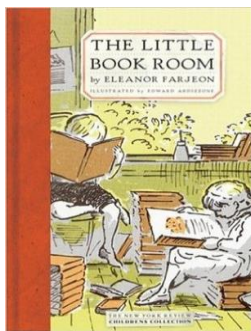
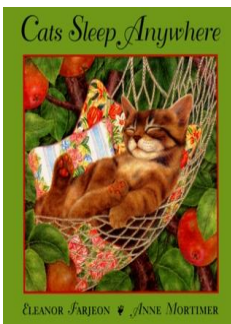
Kitabları: "Yeddi səyyarə"

13.İngilis uşaq yazıçısı, Andersen mükafatı laureatı (1956) Eleanor Farconun anadan olmasının 135 illiyi (13.02.1881-05.06.1965)

İngilis uşaq yazıçısı, Andersen mükafatı laureatı Eleanor Farcon şeirlər, hekayə və povestlər, uşaqlar üçün opera tamaşalarına şeir mətnləri və s. yazmışdır. Lakin onun yaradıcılığının əsasını nağıllar təşkil edir. Yazıçı 13 fevral 1881-ci ildə İngiltərədə dünyaya gəlmişdir. E.Farconun atası da yazıçı olmuşdur. 1912-ci ildə yazıçı “Panç” jurnalında özünün London haqqında şeirlərini çap etdirməyə başlamışdır. 1916-cı ildə onun “Köhnə Londonun uşaq nəğmələri” adlı kitabı çapdan çıxmışdır. “Yeddinci şahzadə qız” və “Ay istəyirəm” adlı nağılları ona keçmiş SSRİ-də də şöhrət qazandırmışdır. “Qoca dayənin nağılları”, “Büllur başmaq”, “Qaraçı və zəncəfil”, “Kaleydoskop” və s. əsərlərin müəllifidi. E.Farcon 1955-ci ildə uşaqlar üçün yazdığı əsərlərə görə Karnegi medalı, 1956-cı ildə isə YUNESKO-nun Uşaq və gənclər ədəbiyyatı üzrə Beynəlxalq Şurasının (İBBY) Hans Xristian Andersen adına mükafatının ilk laureatı olmuşdur. Bu mükafat qeyri-rəsmi olaraq uşaq ədəbiyyatı üzrə Nobel mükafatı da adlanır. E.Farcon 1965-ci il iyunun 5-də 85 yaşında öz vətəninə vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Köhnə Londonun uşaq nəğmələri”, “Ay istəyirəm”, “Qoca dayənin nağılları”, “Büllur başmaq”, “Qaraçı və zəncəfil”, “Kaleydoskop” və s.

15.Tatar şairi Musa Cəlilin anadan olmasının 110 illiyi (15.02.1906-25.08.1944)

*Yarandın, yaşadın şanlı bir gündə
Sözün ulduz-ulduz, çiçək-çiçəkdir.
Xatirən daima torpaq üstündə,
Yaşıl bir ot kimi göyərəcəkdir...*

Xalq şairi Səməd Vurğun

Musa Cəlil (15 fevral 1906 - 25 avqust 1944) - XX əsr tatar ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı(1956).

Musa Cəlil Rusiyanın Orenburq şəhərində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan atasını itirmiş, anasının himayəsində yaşamışdır. 1920-ci illərdən bədii yaradıcılığa başlamış, şeirlərini vətən, xalq, ayrılıq mövzularında yazmışdır. 1931-ci ildə Moskva Dövlət Universitetinin ədəbiyyat fakültəsini bitirən Musa Cəlil əvvəl tatar dilində nəşr olunan bəzi uşaq jurnallarının redaktoru, sonralar isə yenə tatar dilindəki "Kommunist" qəzetinin redaktor müavini olmuşdur. Tatar gənclər təşkilatına rəhbərlik edən Musa Cəlil, İkinci dünya müharibəsi illərində sovet ordusunun tərkibində vuruşmuş, 1942-ci ildə almanlara əsir düşərək Şpandau toplama düşərgəsinə göndərilmişdir. Əsirlikdə də fəallıq göstərmiş, almanların tatarlardan təşkil etdiyi İdil-Ural Legionunun üzvləri arasında antifaşist qüvvələrin yaradıcılarından olmuşdur. 1944-cü ilin avqustunda əsirlərin kütləvi şəkildə qaçışını təşkil etmişdir. Lakin onları satmış və Musa Cəlil tutularaq 25 avqust 1944-cü ildə Berlindəki Plötzenze həbsxanasında digər məşhur tatar yazıçısı Abdulla Alişlə birlikdə edam edilmişdir. Sovet hökuməti ona Vətən xaini damğası "vurmuş", ailəsini isə sürgün etdirmişdir. 1949-cu ildə Musa Cəlilin belçikalı əsir yoldaşı SSRİ-nin Brüsseldəki konsulluğuna gələrək onun əsirlikdə olarkən antifaşist qüvvələrinin döyünən ürəyi və düşünən beyni olduğunu söyləmiş, əvvəlcə onun bir neçə şeirini, bir müddət sonra isə iki kitabını konsulluğa təqdim etmişdir. Bu kitablar tezliklə çap olunmuş, 1956-cı ildə şairə bəraət verilmiş və onun əsərlərinin çapına qoyulan qadağa birdəfəlik aradan qaldırılmışdır. Həmin il Musa Cəlilə ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı, 1957-ci ildə isə Lenin mükafatı verilmişdir. Kazan şəhərində onun heykəli ucaldılmış, tatar milli dram teatrına onun adı verilmiş, adına ədəbi mükafat təsis olunmuşdur. 1954-cü ildə böyük Azərbaycan şairi Səməd Vurğun Musa Cəlilin xatirəsinə həsr olunmuş "Musa Cəlilə" şeirini yazmışdır. Musa Cəlilin ilk əsəri 1919-cu ildə dərc olunmuşdur. 1925-ci ildə onun "**Biz gəlirik**" adlı şeir və poemalar toplusu işıq üzü görmüşdür. 1941-ci ildə "**Altun çeç**" və "**İldar**" operaları üçün 4 libretto yazmışdır. Alman əsirliyində yazdığı "**Moabit gündəliyi**" adlı şeirlər toplusuna görə ölümündən sonra Lenin mükafatına layiq görülmüşdür (1957).

17.Rus uşaq şairi A.L.Bartonun anadan olmasının 110 illiyi (1906-1982)

Aqni Bartonun poetik xəzinəsi bütün zamanlara, bütün nəsillərə məxsusdur.

Qəribə gül

*Güldanda elə gül var,
Nə solur, nə saralır,
Həmişə təzə qalır,
Həmişə gözəl qalır.
Həm zərifdir, həm yüngül,
Kağızdandır həmin gül!*

Moskva şəhərində baytar ailəsində anadan olmuşdur. Məktəbdə oxuyarkən aktrisa olmaq arzusu ilə yaşamışdır. Lakin uşaq yaşlarından onun daha bir istedadı üzə çıxmış, şeir yazmağa başlamış, müəllim və rəfiqələrini dostluq şarjı ilə nəzmə çəkmişdir. 1925-ci ildə “Çinli balası Van Li” şeirini nəşriyyata təqdim edəndən sonra ədəbiyyatşünas A.V. Lunaçarski onun şeirləri ilə maraqlanır və gənc şairəyə uşaqlar üçün yazdığı tövsiyə edir. 1928-ci ildə uşaqlar üçün yazdığı “Qardaşlar” adlı məşhur kitabı çap olunur. Bu kitab Rusiyada və bir sıra xarici ölkələrdə dəyərləndirilmiş, dəfələrlə çap olunmuşdur. Şairənin şeir yaradıcılığında yumoristik və satirik motivlər olduqca qüvvətlidir. Onun “Pinti qız”, “Ağlayan qız”, “Oyuncaqlar”, “Kobud ayı balası”, “Məni də başa düşün!..” və sair şeirlərdə bunları görmək mümkündür. A. Barto XX əsrin 70-ci illərində Bakıda keçirilmiş “Ədəbiyyatların dostluğu- xalqların dostluğudur” adlı müşavirədə iştirak etmək üçün Azərbaycana gəlmiş və uşaqlarla maraqlı görüşlər keçirmişdir. Bir çox əsərləri dəfələrlə dilimizə tərcümə edilmiş və kütləvi tirajla çap olunmuşdur. A. Bartonun “Oyuncaqlar” şeirinin bu il 80 yaşı tamam olur.

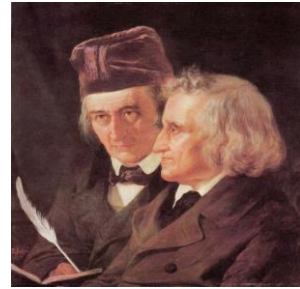
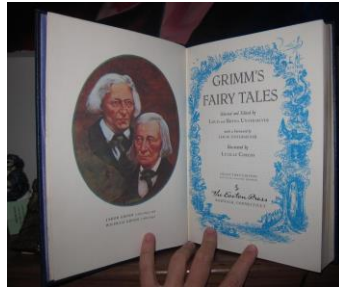
Əsərləri: “Şeirlər”(1951), “Pinti qız”(1957), “Kobud ayı balası”(1967), “İpatdı” (1970), “Ağlayan qız”, “Oyuncaqlar”, “Məni də başa düşün!..”, “Çinli balası Van Li” və s.

24.Alman filoloqu, folklorçu, nağılçı, Yakob Qrimin qardaşı Vilhelm Qrimin 230 illiyi (24.02.1786-16.12.1859).

Alman filoloqu, folklorçu, nağılçı, Yakob Qrimin qardaşı Vilhelm Qrim 24 fevral 1786-cı ildə Xanauda adandan olmuşdur. Gimnaziyanı bitirdikdən sonra Marburq universitetinə daxil olan V.Qrim burada hüquq üzrə təhsil almışdır. Qardaşı ilə birgə tarix və alman dilinin qrammatikası üzrə bir çox dəyərli əsərlərin həmmüəllifidir. Prussiya Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü olmuşdur. Alman filoloqu, folklorçu, nağılçı Vilhelm Qrim qardaşı Yakobla birlikdə Qrim Qardaşları adı altında alman nağıllarını yaratmışdır.

Vilhelm Qrim qardaşı Yakob Qrimlə birlikdə Qrim qardaşları adı ilə “Ağca”, “Bremen musiqiçiləri”, “Qırmızı papaq”, “Kral-qurbağa”, “Rapunzel”, “On iki qardaş”, “Balıqçı və arvadı haqqında”, “Küllücə”, “Ağıllı Elza” və s. nağılları yazmışlar. Vilhelm Qrim 16 dekabr 1859-cu ildə ağciyərlərin iflicindən vəfat etmişdir. Bəzi alimlər Qrim qardaşlarının nağıl yazmadıqlarını, sadəcə xalqın dilindən eşidəklərini düzəldib nağıl etdiklərini iddia edirlər ki, bu da təbiidir. Bu gün Qrim qardaşlarının nağılları bir çox dünya, o cümlədən Azərbaycan dilinə də tərcümə edilmişdir. Onların “Bremen musiqiçiləri”, “Çəkməli pişik”, “Qırmızı papaq”, “Canavar və yeddi keçi”, “Varlı və yoxsul” və s. nağıllarını kiçikdən böyüyə kimi hər kəs bilir və sevə-sevə oxuyur. Qeyd edək ki, son günlərinə qədər Berlin şəhərində yaşayan qardaşların “Uşaq və ailə nağılları” adlı məcmuəsi dünya ədəbiyyatı xəzinəsində layiqli yer tutmuşdur.

Azərbaycanın tanınmış elm adamları

2.Lütfi Rəhim oğlu Ələsgərzadənin anadan olmasının 95 illik yubileyi (02.02.1921)

Lütfi Rəhim oğlu Ələsgərzadə 1921-ci il fevral ayının 2-də Bakıda ziyalı ailəsində dünyaya gəlmişdir. Onun atası I Dünya müharibəsi illərində Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərindən Bakıya gəlmiş və burada ailə qurmuşdur. Lütfi Bakıda 16 saylı məktəbdə təhsil almışdır. Lütfi Zadə orta təhsilini tamamladıqdan sonra Tehran Universitetinin Elektrik Mühəndisliyi fakültəsinə daxil olmuş, onun Amerika həyatı isə 1944-cü ildən başlamışdır. Lütfi Zadə Tehran Universitetini böyük uğurla başa vurduqdan sonra Amerika Birləşmiş Ştatlarına gəlmiş və təhsilini Massaçusets Texnologiya İnstitutunda davam etdirmişdir. 1947-ci ildə valideynlərini də öz

yanına gətirən alim artıq bu vaxt Kolumbiya Universitetində çalışırdı. O, 1948-ci ildə Kolumbiya Universitetində elektron mühəndisliyi üzrə magistr, 1957-ci ildə isə professor dərəcəsi almışdır. Həmin vaxt Lütfi Zadə məşhur alim, kibernetikanın atası hesab olunan Norbert Vinerin tövsiyəsilə Kaliforniyaya, bu ştatdakı Berkli Universitetinə gəlmiş, bu günə qədər də Berkli Universitetinin professoru olaraq qalır. O, bu ali təhsil müəssisəsinin ömürlük professoru seçilmiş yeganə şəxsdir. Bu gün dünya elminə Lütfi Zadənin 5 mühüm nəzəriyyəsi məlumdur. Hazırda onlar elm və istehsalatda geniş şəkildə tətbiq olunur. Lütfi Zadəyə dünya şöhrəti qazandıran, onun dünya elmində inqilab hesab olunan qeyri-səlis məntiq (ingiliscə: Fuzzy Logic, rusca: Не- четкая Логика, türkcə: Bulanık Mantık) nəzəriyyəsidir. Aparıcı dünya şirkətlərinə inanılmaz məbləğdə gəlir gətirən bu nəzəriyyə 1965-ci ildə işlənilib hazırlanmışdır. Nəzəriyyə uzun müddət Amerika elmi ictimaiyyəti tərəfindən qəbul edilməsə də, ötən əsrin 80-ci illərində yapon alimlərinin diqqətini cəlb etmiş və yaponlar bu unikal nəzəriyyədən yararlanmaq qərarına gəlmişlər. L.Zadə nəzəriyyəsinin tətbiqi gündoğan ölkəyə milyardlar qazandırmışdır. Bu gün Yaponiyanın “Mitsubishi”, “Toshiba”, “Sony”, “Canon”, “Sanyo”, “Nissan”, “Honda” və digər nüfuzlu şirkətləri qeyri-səlis məntiq texnologiyasından foto və videokameralar, paltaryuyan maşınlar, vakuüm kimyəvi təmizləyiciləri istehsalında, avtomobillərin, qatarların, sənaye proseslərinin idarə olunmasında geniş istifadə edirlər. L.Zadə 1989-cu ildə qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin sənayedəki uğurlarına görə Yaponiyanın elm adamlarına verdiyi ən yüksək mükafat - “Honda” mükafatı ilə təltif olunub. Amerikalılar gec də olsa, L.Zadə nəzəriyyəsinin qiymətini anlamağa, ondan yararlanmağa başlamışlar. Bu gün bu nəzəriyyə Amerikanın “General Motors”, “General Electric”, “Motorola”, “Dupont”, “Kodak” və başqa şirkətləri tərəfindən istehsalatda geniş tətbiq olunur. L.Zadə eyni zamanda “Təəssüratlar nəzəriyyəsi”, “Sistemlər nəzəriyyəsi”, “Sözlə işləyən kompyuter nəzəriyyəsi”, “Optimal süzgəclər nəzəriyyəsi” kimi dünya elminin inkişafında, onun yeni əsaslar üzərində qurulmasında mühüm rol oynamış elmi kəşflərin müəllifidir. L.Zadə dünyada əsərlərinə ən çox istinad edilən alim sayılır. Təkcə 1990-2000-ci illərdə onun əsərlərinə 36000-dən çox istinad edilmişdir.

İncəsənət

3.Bəstəkar, publisist, ictimai xadim Geyhun Hacıbəyovun anadan olmasının 125 illiyi (03. 02.1891-1962)

Ceyhun Hacıbəyli özünün zəngin və çoxşaxəli yaradıcılığı, milli-mənəvi irsə qəlbən bağlılığı ilə xalqımızın yaddaşında özünə əbədi abidə ucaltmışdır.

Ceyhun Hacıbəyli (1891-1962) – yazıçı, salnaməçi, jurnalist, tərcüməçi, redaktor

Ceyhun Hacıbəyli 1891-cı il fevralın 3-də Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. Müəllifin yaradıcılığı tədqiq olunmadığından, toplanmadığından mühacirətə qədərki əsərləri qəzet səhifələrində pərəm-pərəm düşmüşdür. Ceyhun Hacıbəyli yaradıcılığının ilk dövründə qələmini felyeton janrında sınımış, amma sonralar felyeton yazmamışdır. Felyetonları arasında "Pristav Ağa" daha çox diqqəti cəlb edir. Ceyhun bəy sonrakı illərdən başlayaraq məhsuldar şəkildə maarif, mədəniyyət, din, dil, xeyriyyəçilik, qaçqınlar mövzusunda məqalələr yazır, çap etdirir. Mühacirətdən əvvəl (1919-cu ildən) "Kaspi", "Proqres", "Bakı", "Azərbaycan" və başqa qəzetlərdə yüzlərlə publisistik məqalə, hekayə dərc etdirən C. Hacıbəyli həmin dövrdə "Kaspi", "İttihat" və "Azərbaycan" (rus dilində) qəzetlərinin redaktoru olmuşdur. 1910-cu ildə o, "Hacı Kərim" povestini yazır və 1911-ci ildə kitab şəklində çap etdirir. Lakin həmin povestdən sonra yaradıcılıqdan uzun müddət uzaqlaşmışdır. Ceyhun bəy Fransada yaşayarkən "La Revul du Mond Müsulman", "La Figaro" kimi mətbu orqanlarla əməkdaşlıq etmiş, "La Revul des Deux Mende" adlı jurnallarda çalışmış, Parisdə fransız dilində nəşr olunan "Qafqaz" və Münhendə Azərbaycan dilində çıxan "Azərbaycan" jurnalının redaktoru olmuşdur. "Azadlıq" radiostansiyasının yaradıcılarından sayılan Ceyhun Hacıbəyli Münhendəki "SSRİ-ni Öyrənən Universitetin" müxbir üzvü seçilmişdir. Adı Azərbaycanın Azadlıq tarixinə qızıl hərflərlə yazılan C.Hacıbəyli mühacirətdə yaşadığı bütün dövrdə (1919-1962) əqidə və amalından dönməmiş, son nəfəsinədək sovet imperiyası ilə ideoloji mübarizə aparmış, Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda bacardığını əsirgəməmişdir. Ceyhun Hacıbəyli 1962 - ci ildə vəfat etmişdir.

Məqalələri: Dağıstan məktəblisi (şeir), Əhməd Cavad faciəsi: "Düşmən tikanları", Azərbaycanın ibtidası: ("Azərbaycan" qəzetinin nəşr tarixindən), Rusiya demokratları hansı məqamlarda bolşeviklərlə qovuşurlar? və s.

Haqqında olan ədəbiyyat: Tahirov A. C.Hacıbəylinin imzaları: Açılmamış səhifələr. Tahirov A. Zamanın hökmü: 3 fevral Ceyhun Hacıbəylinin ad günüdür, Tahirov A. İki müəllif, iki "Pristav ağa" (Üzeyir Hacıbəyli və qardaşı Ceyhun Hacıbəylinin ayrı-ayrı vaxtlarda qələmə aldıkları "Pristav ağa" adlı satirik hekayə haqqında)

4.Xalq artisti Səkinə İsmayılovanın anadan olmasının 60 illiyi (04.02.1956)

“Tamaşaçı öncə ifaçının simasına, geyiminə, sonra sənətinə qiymət verib alqışlayır. Səkinə xanım bu xüsusiyyətləri özündə cəmləşdirən, sevilən sənətkarlardandır.”

Xalq artisti Rəşid Behbudov

**Səkinə İsmayılova — müğənni, muğam ifaçısı.
Azərbaycan Respublikasının xalq artisti (1992)**

Səkinə Qulu qızı İsmayılova 4 fevral 1956-cı ildə anadan olub. Asəf Zeynallı adına Musiqi Məktəbinin muğam sinfini (1974), Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetini bitirib (1990). Əməkdar artist (1988), xalq artisti (1992) Səkinə İsmayılova muğamı qavalla ifa edən ilk qadın xanəndədir. Opera və Balet teatrının səhnəsində əksər muğam operalarında aparıcı partiyaları – Leyli "Leyli və Məcnun", Əsli "Əsli və Kərəm", Gülbahar "Gəlin qayası", Şahsənəm "Aşiq Qərib" və s. ifa etmiş və etməkdədir. Xalq mahnıları və muğamların əvəzədməz ifaçısı olan Səkinə İsmayılova Azərbaycan muğam sənətini dünyanın bir çox ölkələrində İran, Türkiyə, Vyetnam, Yaponiya, Hindistan, Avstriya, Almaniya, Hollandiya, İsveç, Fransa, Norveç, Danimarka, Macarıstan, Lüksemburq, ABŞ və s. dəfələrlə yüksək səviyyədə təmsil etmişdir. Səkinə İsmayılova ilk dəfə olaraq qadınlardan ibarət muğam üçlüyü yaradaraq bu kiçik kollektivlə son illərdə bir sıra xarici ölkələrdə çıxış etmişdir. Təcrübəli muğam ustası rəsmi dövlət və yubiley tədbirlərinin fəal iştirakçısı olmaqla bərabər, son illərdə Heydər Əliyev adına sarayda, Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında keçirdiyi solo konsertlərlə də tamaşaçılarının rəğbətini qazamışdır. Səkinə İsmayılova Azərbaycan Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Azərbaycan Milli Konservatoriyasının müəllimidir. Onun yetirmələri bu gün müxtəlif musiqi kollektivlərində uğurla çıxış edir və populyardırlar. Prezident mükafatçısıdır.

Filmoqrafiya: Qəzəlxan (film, 1991), Hacı Arif (film, 1995), Nəriman Əliyev (film, 2005), Biz qayıdacağıq (film, 2007), Muğam (veriliş, 2007), Xalq Təranələri (film) və s.

**12. Tarzən, xalq artisti Bəhram Mansurovun anadan olmasının 105 illiyi
(12.02. 1911-1985)**

“Bəhram Mansurov ilk azərbaycanlı musiqiçidir ki, onun ifasında “Çahargah”(1970) və “Rast”(1978) muğamarı nota alınıb, “Bayatı-Şiraz”, “Humayun” CD-lərə yazılıb, bütün dünyaya yayılıb.”

Xalq artisti Eldar Mansurov.

Mansurov Bəhram Məşədi Süleyman bəy oğlu — tarzən, Azərbaycan SSR xalq artisti (10.01.1978)

Bəhram Mansurov uşaqlıqdan evlərində təşkil olunan musiqi məclislərinin şahidi olub. Babası Məşədi Məlik bəy dövrünün açıq fikirli şəxslərindən biri, həm də istedadlı musiqişünas, mahir çalğıçı idi. Azərbaycanın bütün guşələrindən gələn muğam biliciləri, musiqiçilər, xanəndələr bu məclislərə toplaşdılar. Bu məclislərdən nəinki görkəmli musiqiçilər faydalanmış, həm də Seyid Əzim, Xurşudbanu Natəvan, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev kimi məşhur şair və ədiblərimiz onunla yaxın əlaqədə olmuş, onun şərinə şeirlər yazmışlar. Bu məclislər XIX əsrin ikinci yarısında (1863-cü ildən başlayaraq) bir növ "xalq konservatoriyası" rolunu oynayıb. Bu musiqi ocağı sonralar çoxları üçün bir həyat məktəbi olub. Bəhram 8 yaşından tarı sinəsinə basaraq uşaq arzularını tarın kövrək tellərinə kökləyib. Bəhram Mansurovun 19 yaşı olanda Müslüm Maqomayev onu ilk notlu xalq çalğı alətləri orkestrinə, daha sonra isə Opera və balet Teatrına solist-tarzən kimi dəvət edir. Bəhram Mansurov opera səhnəsində Hüseynqulu Sarabski, Yavər Kələntərli, Hüseynağa Hacıbababəyov, Ələvsət Sadıqov, Həqiqət Rzayeva kimi korifeylərlə işləyir. Rübabə Muradova, Sara Qədimova, Əbülfət Əliyev, Gülxar Həsənova, Zeynəb Xanlarova, Mais Salmanov, Bakir Haşimov, Qulu Əsgərov, Arif Babayev, Nəzakət Məmmədova, Baba Mirzəyev və başqa sənətkarları teatra cəlb edərək onları tamaşalara hazırlayır. Bəhram Mansurov ilk azərbaycanlı musiqiçidir ki, onun ifasında Azərbaycan muğamları UNESCO xətti ilə vallara və CD-lərə yazılıb, bütün dünyaya yayılmışdır. O, 1978 və 1983-cü illərdə Səmərqənddə keçirilən Beynəlxalq Muğam Simpoziumunda Azərbaycanı təmsil etmişdir. Bəhram Mansurov Sadıqçandan sonra klassik azərbaycan muğamlarını qoruyub saxlayan və təbliğ edən yeganə tarzən idi. Onun ifasından bütün muğamlar, dərnamə, diringə, təsnif və rənglər oğlu, bəstəkar Eldar Mansurov tərəfindən nota salınmışdır. 2011-ci il fevral ayının 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə Bəhram Mansurovun anadan olmasının 100 illiyi münasibəti ilə yubiley tədbirləri keçirilmişdir.

Filmoqrafiya: O olmasın, bu olsun (film, 1956), Muğamlar (film, 1965), Çalır Bəhram Mansurov (film, 1971), Üzeyir ömrü (film, 1981), Səni kim unudar... (film, 1995), Bakı bağları. Şüvəlan (film, 2007), Tarın sədalari. Mansurovlar (2013) və s.

**13.Xalq artisti Əliabbas Qədirovun anadan olmasının 70 illiyi
(13.02.1946-08.03.2006)**

Yaradıcılıq imkanları romantik və realist aktyor məktəblərinin estetik göstəricilərinə, psixoloji mahiyyətinə, fəlsəfi dərinliyinə uyğundur. Oynadığı rollar janr xüsusiyyətlərinə görə fərqli, əlvan və bədii cəhətdən bitkin təsir bağışlayırdı. Onun aktyor təbiətində ilk baxışda “gizli” görünən, ancaq duzlu və cazibəli yumor var idi. O, bu yumordan həssaslıqla, yığcam “xəsisliklə”, lakin bədii məziyyətləri cazibəli, könüloxşayan, müəyyən estetik meyar çərçivəsində peşəkar görünən bacarıqla istifadə edərdi.

Səhnə və ekran ustası Əliabbas Qədirov teatr və kino yaradıcılığında uğurlarına görə 1978 - ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. 1 dekabr 1982-ci ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti və 17 may 1989-cu ildə isə xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. Xalq artisti, “Şöhrət” ordeni laureatı

Əliabbas Qədirov Azərbaycanın məşhur qiraət ustalarından biri olmuşdur, onun ifasında Füzuli, Vaqif, Nəsimi, Sabir... kimi dahilərin poetik nümunələri lentə alınıb. Əliabbas Qədirov 13 fevral 1946-cı ildə Bakıda anadan olub. Səhnə sənətinə səkkizinci sinifdən başlayaraq maraq göstərib. Məşhur aktyor 26 dekabr 2001-ci ildə teatrın bədii rəhbəri və direktoru təyin edilib. Onun oynadığı tamaşaların bir qismi televiziyanın “Ozıl fond”una daxildir. Onlardan Süleyman Sani Axundovun, “Laçın yuvası” (Cahangir), Məmməd Muradın “Təkan” (Dilqəm), İlyas Əfəndiyevin “Atayevlər ailəsində” (Cahangir), Mirzə Fətəli Axundzadənin “Hacı Qara” (Heydər bəy), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin “Bəxtsiz cavan” (Fərhad), Mar Bayciyevin “Duel” (İsgəndər), Dazortsevin “Qəbula gələn sonuncu adam” (Kişi) əsərlərinin teletamaşasında Əliabbas Qədirovun yaradıcılığı daha parlaq şəkildə təcəssüm tapıb. Əliabbas Qədirov teatrda yanaşı, kino aktyoru kimi də məşhur olmuş və böyük uğurlar qazanmışdır. Hətta o, məhz kinorejissor Eldar Quliyevin çəkdiyi “Sevinc buxtası” iki seriyalı bədii filmindəki Nazim roluna görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Aktyor bundan əlavə “Azərbaycanfilm”də “Xatirələr sahilində” (İmran), “Nəğmə dərsi” (Ata), “Nə yaxşı ki, Səməd Vurğun var” (Vaqif), “Bizim evin kişisi” (Mansur), “Qızıl uçurum” (Cəlil), “Qocalar” (Fəriz), “Babək” (Fəzl), “Dənizdən işarə” (Sultanov), “Sevinc buxtası” (Nazim) kimi kinolentlərinə çəkilib. Azərbaycan Dövlət Akademik Dram teatrının bədii rəhbəri Əliabbas Qədirov 08.03.2006-cı ildə 60 yaşında ağ qan xərcəngi xəstəliyindən vəfat edib. İkinci Fəxri Xiyabanda dəfn edilib.

Filmoqrafiya: Nə yaxşı ki, dünyada Səməd Vurğun var (film, 1976), Od içində (film, 1978), Babək (film, 1979), Onun bəlalı sevgisi (film, 1980), Əzablı yollar (film, 1982), Şuşa (film, 2001), Güllələnmiş heykəllər (film, 2002), Heydər Əliyev və Azərbaycan rəhbəri (film, 2003), Haray (film, 2004), Küçələrə su səpmişəm (film, 2004) və s.

**21.Xalq rəssamı Böyükağa Mirzəzadənin anadan olmasının 95 illiyi
(21.02.1921-03.11.2007)**

Böyükağa Mirzəzadə Azərbaycan milli rəngkarlıq məktəbinə Avropa ruhunu gətirərək onun daha da zənginləşməsinə nail olan, XX əsrin yetirdiyi çox istedadlı rəssam, sənət adamlarındandır. Bu görkəmli fırça ustası klassik ənənələrlə müasir standartları birləşdirərək Avropa rəngkarlığını məharətlə Azərbaycan təsviri sənətinə uzlaşdırmışdır.

Böyükağa Məşədi oğlu Mirzəzadə — Azərbaycanın xalq rəssamı. 20.02.1998 –ci ildən "Şöhrət" ordeni laureatı

Böyükağa Məşədi oğlu Mirzəzadə 21 fevral 1921-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunu və 1973-cü ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunu bitirmişdir. Rəssamlığın müxtəlif janrlarında fəaliyyət göstərmişdir. B.Mirzəzadə 1972-ci ildə "Nəriman Nərimanov "Ölülər" pyesinin ilk tamaşası münasibətilə Cəlil Məmmədquluzadəni təbrik edərkən" (yağlı boya) teatralaşdırılmış qrup portreti tablosunu yaratmışdır. Əsər Nizami adına Azərbaycan Dövlət Ədəbiyyat Muzeyində saxlanılır. B.Mirzəzadə teatr-dekorasiya sənəti sahəsində də fəaliyyət göstərmişdir. Rəssamın yaradıcılığı həm çoxşaxəli və həm də məhsuldar olmuşdur. Böyükağa Mirzəzadə rəssamlıq sənətinin bir neçə janrında eyni dərəcədə yüksək sənət meyarlarına uyğun əsərlər yaratmışdır. Rəssamın süjetli tablo, mənzərə, portret, natürmort, teatr – dekorasiya və digər sahələrdə yaratdığı sənət nümunələrinə nəzər yetirərkən, sənətkarın yaradıcılıq dühasının genişliyi və əhatəliliyinin, cəsarətli rəng çalarlarının, bədii təxəyyülünün və ecazkar fırçasının qüdrətinin bir daha şahidi olmaq olar. Kompozisiya aydınlığını, işıq–kölgə həllində təsirliliyi, kolorit zənginliyini, impressionist ənənələrinə xüsusi meylliyi rəssamın yaradıcılığının səciyyəvi xüsusiyyətləridir. Rəssamın çəkdiyi portretlərə tamaşa edəndə onun həssas müşahidə qabiliyyətinə malik olmasını, obrazının daxili mənəvi dünyasına nüfuz edərək onları mahirənə rəng çalarları ilə yaratdığını görmək olar. Rəssam süjetli tabloların gözəl nümunələrini yaratmışdır. Bunlardan “Pambıq tarlasında”, “Pambıq yığı”, “Çimərlikdə”, “Günorta”, “Bizim Lənkəranda”, “Xəzər neftçiləri”, “Bizim kəndin insanları”, “Səhnə arxasında” və digər əsərlərini qeyd etmək olar. Böyükağa Mirzəzadə 3 noyabr 2007-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

**23.Rejissor, xalq artisti Şəmsi Bədəlbəylinin anadan olmasının 105 illiyi
(23.02.1911-24.05.1987)**

Şəmsi Bədəlbəyli Azərbaycan Teatr Cəmiyyəti idarə heyətinin sədri işləyərkən, teatr işçiləri ordusunun əsl ağsaqqalı, ağıllı, təmkinli rəhbəri olmuşdur.

Rusiya Federasiyasının Xalq artisti Y. Simonov.

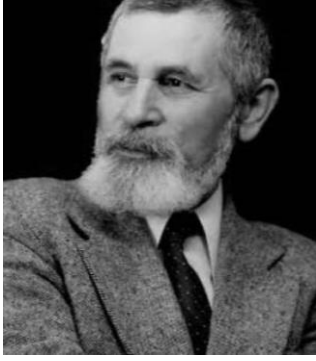
Bədəlbəyli Şəmsi Bədəlbəy oğlu — tanınmış Azərbaycan aktyoru və rejissoru, Azərbaycanın xalq artisti

23 fevral 1911-ci ildə – Şəmsi Bədəlbəyli Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzi olan Şuşa şəhərində görkəmli pedaqoq və ictimai xadim Bədəlbəy Bədəlbəylinin (1875-1932) və Rəhimə xanım Qacarin (1880-1966) ailəsində dünyaya gəlmişdir.

Bakıda orta məktəbdə ibtidai təhsil almışdır. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Ş.Bədəlbəyli Azərbaycan Pedaqoji Texnikumuna daxil olur. 1927-1932-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil alır: iki il xalq çalğı alətləri şöbəsində, daha sonra kompozisiya nəzəriyyəsi sinfində Üzeyir Hacıbəylinin tələbəsi olur. 1939-cu il, 23 oktyabr - Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında Ş.Bədəlbəylinin rejissor kimi ilk müstəqil işi olaraq, C.Məmmədquluzadənin "Ölülər" əsəri tamaşaya qoyulur. Bu, onun yaradıcılığında yeni mərhələnin başlanğıcı olur. Ş.Bədəlbəyliyə Azərbaycan incəsənətinin inkişafında böyük nailiyyətlərinə görə Azərbaycan Ali Soveti Pəyasət Heyəti tərəfindən əməkdar incəsənət xadimi fəxri adı verilir. Ş.Bədəlbəyli bundan sonrakı illərdə də bir sıra hökumət mükafatlarına layiq görülmüş, fəxri fərmanlarla, orden və medallarla təltif olunmuşdur. 1943-1949-cu illərdə Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında bədii rəhbər vəzifəsinə təyin olunur. 1946-cı il, 17 iyul - Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının səhnəsində F.Əmirovun "Gözün aydın" musiqili komediyası Ş.Bədəlbəyli tərəfindən tamaşaya qoyulur. 1948-ci il, 31 dekabr - Ş.Bədəlbəyli həmin səhnədə S.Ələsgərovun "Ulduz" musiqili komediyasına quruluş verir. Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında Ş.Bədəlbəyli 1947-ci ildə Ü.Hacıbəylinin "O olmasın, bu olsun", 1956-cı ildə "Arşın mal alan" musiqili komediyalarına yeni quruluş vermişdir. 1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrında Ü.Hacıbəylinin "Koroğlu" operasına yeni quruluş verir. 1987-ci il, 24 mayda Şəmsi Bədəlbəyli vəfat etmiş, Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Filmoqrafiya: O qızı tapın (film, 1970), Axırını aşırım (film, 1971)(tammetrajlı bədii film) - rol: Şabanzadə, Xatirələr sahili (film, 1972), Ömrün səhifələri (film, 1974), Tikdim ki, izim qala. III film (film, 1998), Hər şey olduğu kimi. Beşinci film. Rəşid Behbudov (film, 2000), Maestro Niyazi (film, 2007) və s.

**24.Xalq rəssamı Oqtay Sadıqzadənin anadan olmasının 95 illiyi
(24.02.1921-20.12.2014)**

Sadıqzadə Oqtay - Müasir Azərbaycan təsviri sənətinin görkəmli nümayəndəsi, Azərbaycan Respublikası xalq rəssamı, Azərbaycan Respublikası əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Respublikası Dövlət Mükafatı laureatı, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdcüsü (11.06.2002). Oqtay Sadıqzadənin yaradıcılığı hər zaman sənətsevərlərin diqqət mərkəzində olub və dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. Rəssamın müstəqil respublikamızın ali mükafatları olan “Şərəf” və “Şöhrət” ordenləri ilə təltif edilməsi onun sənətinə, şəxsiyyətinə diqqət və ehtiramın parlaq ifadəsidir. O, 2014-cü ildə təsviri sənətin inkişafında xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət mükafatına layiq görülüb.

Oqtay Sadıqzadə 24 fevral 1921-ci il Xızıda Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış nümayəndələri- yazıçı Seyid Hüseynin və şairə Ümgülsümün ailəsində anadan olub. O, 1935–1939-cu illərdə Bakı Rəssamlıq Texnikumunda təhsil alaraq ilk əsərləri ilə sənətşünasların diqqətini cəlb edib. Təhsilini davam etdirmək üçün o, Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq İnstitutunadaxil olub və 1956-cı ildə oranı qrafika ixtisası üzrə bitirib. Azərbaycan incəsənətinin inkişafında xüsusi xidmətləri ilə seçilən fırça ustasına çevrilib. Milli rəssamlıq sənətinin inkişafında müstəsna rol oynayan sənətkarın ayrı-ayrı janr və mövzularda yaratdığı boyakarlıq və qrafika əsərləri dövrün sənət salnaməsi olub, təsvir formalarının sadəliyi və rəngarəngliyi ilə səciyyələnərək incəsənət tariximizdə özünəməxsus yer tutur. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin, Azərbaycan Milli Tarixi Muzeyinin, Üzeyir Hacıbəyli, Hüseyn Cavid, Səməd Vurğun və Bülbülün ev muzeylərinin tərtibatında rəssamın əsərlərinə xüsusi yer verilib. Rəssamın Azərbaycan xalqının görkəmli şəxsiyyətlərinin portretlərindən ibarət rəsmlər qalereyası milli mədəniyyətimizə dərin hörmət aşılamaqla yanaşı, nadir kolorit bütövlüyü və səlisliyi ilə səciyyələnir. Onun obrazların təkrarolunmazlığı, kompozisiya üsullarının müxtəlifliyi və rəngkarlıq həllinin mükəmməlliyi ilə seçilən “Nizami Gəncəvi və dünya mədəniyyəti” adlı monumental silsilə əsərləri, Qətran Təbrizinin, Xurşidbanu Natəvanın portretləri, “1937-ci il repressiyasının qurbanları” tablosu və “Hüseyn Cavidin aləmi” triptixi məhz bu qəbildəndir. Sənətkarın əsərləri Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində, eləcə də Tretyakov Qalereyası kimi mötəbər mədəniyyət mərkəzində nümayiş etdirilir, Amerika Birləşmiş Ştatları, Almaniya, Kanada, İsrail və digər ölkələrdəki şəxsi kolleksiyalarda saxlanılır. Azərbaycanda müasir rəssamlıq məktəbinin təşəkkülü və inkişafında Oqtay Sadıqzadənin böyük xidmətləri vardır. Pedaqoji sahədə səmərəli fəaliyyət göstərməklə o, özünün zəngin bilik və təcrübəsini gənc rəssamlar nəslinin yetişdirilməsi işinə həsr etmişdir. Oqtay Sadıqzadə 20 dekabr 2014-cü ildə 93 yaşında Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

26.Xalq artisti Sofya Hüseynovanın anadan olmasının 90 illiyi

(26.02.1926-30.06.2015)

Sofya Hüseynova C.Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının aparıcı aktrisası komik, psixoloji və dramatik rolların məharətli ifaçısı; Azərbaycanın xalq artisti, Şöhrət Ordenli

Sofya Hüseynova 26 fevral 1926-cı ildə Bakı şəhərində anadan olub. Qızlıq soyadı İsmayılovadır. Atası Həsən İsmayılov hərbi, anası Xədicə Qazıyeva isə aktrisa olub. Atası işləməyə Naxçıvana göndərilir və burda Naxçıvanın ilk aktrisası olan Xədicə xanımla tanış olur. Sofya Hüseynova orta məktəbi Naxçıvanda bitirib. Şagird vaxtlarında uşaq rollarında səhnəyə çıxıb. Anasının tövsiyəsi ilə 1944-cü ildən teatrın truppasına daxil olub. 1945-ci ildə qısa müddət Zaqatala DDT-də işlədikdən sonra yenə Naxçıvana qayıdıb. Sofya Hüseynova 1 iyun 1974-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 1 dekabr 1982-ci ildə xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. Gülnar və Xuraman, Fitnə ("Vaqif" və "Fərhad və Şirin" Səməd Vurgun), Sara və Gülnisə, Susanna, Nadya ("Solğun çiçəklər", "Aydın" və "Oqtay Eloğlu", Cəfər Cabbarlı), Tərgül ("Məhsəti", Kəmalə Ağayeva), Humay ("Komsomol poeması", İsgəndər Coşqun), Zöhrə ("Eşq və intiqam", Süleyman Sani Axundov), Nərminə ("Göz həkimi", İslam Səfərlı), Zalxa ("Toy", Sabit Rəhman), Günəş ("Günəş", Hüseyn Razi), Tanya ("Alınmaz qala", Həsən Elsevər), Tovuz xanım ("Bir cüt bədmüşk ağacı", Əkrəm Əylisli), Gülnaz və Sənəm, Gülçöhrə, Minnət xanım ("Məşədi İbad", "Arşın mal alan" və "Ər və arvad", Üzeyir bəy Hacıbəyov), Gülcamal ("Qatır Məmməd", Zeynal Xəlil), Qızbacı ("Hicran", Sabit Rəhman və Emin Sabitoğlu), Şölə xanım ("Özümüz bilərik", Şıxəli Qurbanov və Süleyman Ələsgərov), Güllücə ("Dan ulduzu", Cahangir Məmmədov) rolları aktrisanın yaradıcılıq nailiyyətləri sayılır. Milli koloriti həmişə əsas götürən aktrisa, eyni zamanda əcnəbi dramaturqların pyeslərinin tamaşalarında oynadığı obrazların yaşadığı dövrün etiket qaydalarını, sosial mənşəyini, kübar davranış tərzini dərinlən mənimsəyib. Mənimsədiklərini isə ifa etdiyi rollarda yaradıcılıqla reallaşdırıb. Bu baxımdan kruçinina, Larisa ("Günahsız müqəssirlər" və "Cehizsiz qız", Aleksandr Ostrovski), Liana ("Bostan iti", Lope de Vega), Xanuma ("Xanuma", Avksenti Saqareli) rolları aktrisanın ifasında məharətlə oynanılmışdır. Aktrisa 30 iyun 2015-ci il tarixində 89 yaşında vəfat edib.

Filmoqrafiya: Tale yükü (film, 1997) və s.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

2.Kərimov Bəşir Bəylər oğlunun 40 illiyi (02.02.1976-17.03.1995)

Bəşir Kərimov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

2 fevral 1976-cı ildə Füzuli rayonunun Qacar kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə burada orta məktəbə getmiş, 1991-ci ildə səkkizinci sinfi bitirərək texniki-peşə məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. Erməni qəsbkarları bu illərdə Qarabağa geniş planlı hücumlar edir Azərbaycanın əsrlərdən yadigar torpaqlarını işğal edirdilər.

Bəşir 1993-cü ildə artıq döyüş meydanlarında idi...o, burada patron daşıyır, əsgərlərə yemək çatdırılmasında iştirak edirdi. 1993-cü il ermənilər Qacar kəndinə hücum etdikləri vaxt Bəşir də qanlı döyüşə girmişdi. Füzuli rayonuişğal edildikdən sonra işə onun ailəsi İmişli rayonunda məskunlaşır. 1994-cü il 19 may Bəşir Milli Ordu sıralarına çağırılır. 1995-ci il 13-17 mart hadisələri zamanı o, dövlətçiliyimiz uğrunda silahlı dəstənin zərərsizləşdirilməsində iştirak edir və bu qarşıdurma zamanı Kərimov Bəşir qardaş gülləsindən həlak oldu. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli, 307 sayılı fərmanı ilə Kərimov Bəşir Bəylər oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

*Göz açıb dünyaya gəldiyim gündən,
Ömrümü adına bağlamışam mən.
Sənsiz mən kiməm ki, vətən, ay vətən,
Ay arzum, diləyim, ruhum, vicdanım
Könlümün sevinci azərbaycanım.*

Seyran Cavadov

Mart

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Ümumdünya Ucadan Oxu Günü 02.03.

Azərbaycan Respublikasının BMT - nin üzvlüyünə qəbul olunduğu gün (02.03.1992)

Ümumdünya Yazıçı Günü- 03.03.1986

Bədən tərbiyəsi və idman günü (05.03.2005)

Beynəlxalq Qadınlar günü (08.03.1857)

Milli Teatr günü (10.03.1873)

Novruz bayramı (20-21.03)

Beynəlxalq Meşə Günü- 21.03.1971.

Beynəlxalq poeziya günü (21.03.1999)

Beynəlxalq Kuklaçı Günü – 21.03.2003.

“Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adının təsis edildiyi gün (25.03.1992)

Beynəlxalq teatr günü. YUNESKO və Beynəlxalq Teatr İnstitutunun təşəbbüsü ilə

1961- ci ildən təqvimə salınıb.(27.03.1961)

Tariximizin qan yaddaşı

Azərbaycanlıların soyqırımını günü (31.03. 1918)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şairə Hökumə Billurinin 90 illiyi (03. 03.1926-1999)

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Yaşar Qarayevin 80 illiyi (05.03.1936-2002)

Yazıçı Fərman Eyvazlının 85 illiyi (06.03.1931-1996)

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vəkil Hacılıının 80 illiyi (06.03.1936-20.03.2008)

Xalq şairi Süleyman Rüstəmin 110 illiyi (12.03.1906-1989)

Yazıçı Əmir Mustafayevin 80 illiyi (12.03.1936)

Yazıçı, dramaturq Nahid Hacızadənin 80 illiyi (14. 03.1936)

Şair, tərcüməçi İsa İsmayılzadənin 75 illiyi (15.03.1941-1997)

Şair Ələkbər Salahzadənin 75 illiyi (15.03.1941)

Şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas İsmayıl Vəlibəyli (Öməröğlu) 65 illiyi (16.03.1951)

Şair Böyükağa Qasımsadənin 100 illiyi (18.03.1916-1957)

Xalq şairi Səməd Vurğunun 110 illiyi (21.03.1906-1956)

Yazıçı, publisist Nurəddin Babayevin 95 illiyi (21.03.1921-1991)

Yazıçı İsa Hümətovun 85 illiyi (21.03.1931-1990)

Yazıçı Nemət Veysəllinin 75 illiyi (21.03.1941)

Aktyor Kazım Ziyanın 120 illiyi (21.03.1896-1956)

Şair Əli Kərimin 85 illiyi (22.03.1931-1969)

Yazıçı Seyran Səxavətin 70 illiyi (23.03.1946)

Xarici ədəbiyyat

Norveç yazıçısı Klaus Hagerupun 70 illiyi (05.03.1946)

İncəsənət

Xalq artisti Ağadadaş Qurbanovun 105 illiyi (08.03.1911-1965)

Bəstəkar Zakir Bağirovun 100 illiyi (1916-1996)

Aktyor, rejissor Hüseyn Ərəblinskinin 135 illiyi (1881-1919)

Xalq artisti Ələkbər Seyfinin 115 illiyi (1901-1977)

Xalq artisti Sidqi Ruhullanın 130 illiyi (1886-1959)

Xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlunun 155 illiyi (1861-1944)

Xalq artisti Rafiq Babayevin 80 illiyi (31.03.1936-19.03.1994)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Nəzərli Hikmət Baba oğlu (07.03.1966-26.02.1992)

İbrahimov Nurəddin İslam oğlu (16.03.1951-10.02.1995)

Nəsəddinov Rafiq Hüseyn oğlu (18.03.1961-06.09.1992)

Əsədov Əsəd Soltan oğlu (22.03.1956- 29.10.1991)

MART

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2.Ümumdünya Ucadan Oxu Günü -2 mart tarixdən LitWorld şirkətinin təşəbbüsü ilə mart ayının birinci həftəsinin çərşənbə günü qeyd olunur.

Lit World şirkətinin təşəbbüsü ilə hər il mart ayının birinci həftəsinin çərşənbə günü Ümumdünya Ucadan Oxu Günü qeyd olunur. Bu günü qeyd etmənin məqsədi mütaliəni ətraf dünya ilə qarşılıqlı təsir üsulu və öz emosiyalarını başqa insanlara səslənən söz vasitəsilə çatdırmaq imkanı kimi göstərməkdir. Bu Gün – Söz, Kitab, Mütaliə bayramıdır. Bu ümumdünya aksiyasında iştirak etməklə, insanlar dünyadakı bütün uşaqların savad alması hüququnu dəstəkləyirlər. Hal-hazırda Ümumdünya Ucadan Oxu Günü dünyanın 80-dən artıq ölkəsində bir milyondan çox insan tərəfindən qeyd olunur.

2. Azərbaycan Respublikasının BMT-nin üzvlüyünə qəbul olunduğu gün (1992)
“Azərbaycan Respublikası dünya birliyi ilə tam hüquqlu inteqrasiyaya istiqamət götürmüşdür və bunun üçün bütün imkanlara malikdir.”

Ümummillilider Heydər Əliyev

Məlum olduğu kimi, mühüm geosiyasi məkanda yerləşən Azərbaycan Respublikasının 1991-ci il oktyabrın 18-də öz dövlət müstəqilliyini bəyan etməsi və 80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəllərində beynəlxalq aləmdə baş verən dəyişikliklər milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsini ən vacib məsələ kimi ön

plana çəkdi. Qısa müddət ərzində dünyanın bir sıra dövlətləri tərəfindən rəsmi surətdə tanınmış Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul edildi. Bu dövrdə yeni formalaşmağa başlayan Azərbaycanın müstəqil xarici siyasəti, ilk növbədə, ölkənin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin tezliklə bərpa edilməsi, qonşu dövlətlərlə mehriban və qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, yeni dünya nizamı çərçivəsində regional və global proseslərdə ölkənin fəal iştirakının təmin edilməsi, regionda sabitliyin və təhlükəsizliyin gücləndirilməsi, Avropa və Trans-Atlantik strukturlarına inteqrasiya məsələlərinə və s. yönəldilmişdi. Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra, dövlətçiliyini inkişaf etdirərək möhkəmləndirmək üçün tarixi fürsət əldə etmiş oldu. Belə bir şəraitdə milli dövlətçilik prinsiplərinə uyğun olaraq yeni xarici siyasət kursunun formalaşdırılması və həyata keçirilməsi ən vacib məsələ kimi qarşıda dururdu. Əsas prioritet istiqamət isə hərbi işğal, etnik təmizləmə, bir milyona yaxın azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünün hüquqlarının kobudcasına pozulması, ölkənin böyük bir hissəsində tarixi və mədəni irsimizin ermənilər tərəfindən dağıdılması faktlarını özündə cəmləşdirən Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü ölkənin təhlükəsizlik mühitinin əsas təyinedici amili oldu və bu da öz növbəsində Azərbaycanın təhlükəsizlik və xarici siyasətinin formalaşdırılmasında əsas rol oynadı.

3.Ümumdünya Yazıçı Günü

Maraqlı tarixi olan bu bayram 1921-ci ildə PEN-klub (bu ad ingiliscə üç sözün poets (şair), essayists (oçerkçi) və novelists (novella, roman müəllifi) –ilk həriflərindən yaranan qısaltmadır” qeyd olunmağa başlayıb. 1923-cü ildə isə Londonda PEN-klubun ilk beynəlxalq konqresi keçirilib. 1986-cı il yanvarın 12-dən 18-dək artıq PEN-klubun sayca 48-ci beynəlxalq konqresi baş tutub. Məhz həmin konqresin iştirakçıları mart ayının 3-ü Yazıçının “Ümumdünya Sülh Günü” elan edilməsi barədə qərar qəbul ediblər. Həmin vaxtadək artıq dünyanın yüzdən çox ölkəsində PEN-mərkəzləri fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra ölkələrdə bu bayram sadəcə, “Yazıçı günü” adlanır və bir növ daha çox fərqlənmiş ədibləri təbrik etmək və mükafatlandırmaq üçün münasib gün kimi qeyd olunur.

Bayramı keçirməkdə məqsəd “Dördüncü hakimiyyət”in - demokratik mətbuatın mənfi aspektlərinə qarşı çıxmağa, yalan yazılara, məqsədli təhriflərə, faktların bilərəkdən saxtalaşdırılmasına, yaxud siyasi, qrup və şəxsi maraqlar naminə gerçəyin vicdansızcasına yozulmasına yol verməməyə çağıran peşə bayramıdır. Qeyd edək ki, eyni adlı təşkilat – PEN klub bizim ölkəmizdə də yaradılıb. Üzvləri də kifayət qədər tanınmış adamlardır.

Bu təşkilat ölkəmizdə 2011- ci ildə yaradılıb və prezidenti postuna Çingiz Abdullayev seçilib. Bütün dünyada fəaliyyət göstərən PEN klubun məqsəd və vəzifələri bizdə də hədəf götürülüb. Ölkəmizdə PEN klubun digər məqsədi Azərbaycan yazıçılarını dünya ölkələrində tanıtdırmaqdır: Bu da təbii ki, tərcümə vasitəsilə mümkündür. Bu günün qeyd olunmasında məqsəd Azərbaycanla başqa ölkələr arasında mədəni körpülər yaratmaqdır. Amerika, Yaponiya, Çin və s. ölkələrin yazıçıları ilə yaxından tanış olmaq, onları ölkəmizə dəvət etmək, mətbuat konfransları keçirmək, həmçinin öz yazıçılarımızı həmin ölkələrə göndərməkdir. PEN klubun üzvləri ən istedadlı, görkəmli və fəal yazıçılardır.

5. Bədən tərbiyəsi və idman günü

“İdman, bədən tərbiyəsi xalqın sağlamlığı ilə bağlı olan mühüm sosial sahədir. Azərbaycan bayrağı dünyada, demək olar ki, iki dəfə qaldırılır. Bu, bir Azərbaycanın dövlət başçısı hər hansı ölkəyə gələrkən və bir də idmançılarımız beynəlxalq yarışlarda çempion adını qazanarkən baş verir. Azərbaycan himni səslənir, dövlət bayrağı qaldırılır”.

Ümummillilider Heydər Əliyev

5 mart ölkəmizdə Bədən tərbiyəsi və İdman günüdür. Bu tarix Prezident İlham Əliyevin “Bədən tərbiyəsi və idman günü”nün təsis edilməsi haqqında 4 mart 2005-ci il tarixli Sərəncamına əsasən qeyd edilir. Ölkəmizdə idmanın inkişafı isə ildən-ilə geniş vüsət alır. Azərbaycanda Bədən tərbiyəsi və İdman gününün martın 5-də qeyd olunması təsadüfi

deyil. Məhz 1995-ci il martın 5-də ulu öndər Heydər Əliyev Bakı İdman Sarayında dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşüb, İdman Fondunu təsis edib, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoyub. Prezident İlham Əliyevin hələ 1997-ci ildə Milli Olimpiya Komitəsinin rəhbər seçilməsindən sonra ölkəmizdə idmana, bədən tərbiyəsinə diqqət daha da artdı. Və idmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən qayğı isə tezliklə öz müsbət nəticəsini göstərdi. 2008-ci ilin avqustunda Pekində keçirilən Olimpiya oyunlarında Azərbaycan idmançılarının qazandığı qələbəni xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Pekin Olimpiya oyunlarında Azərbaycan 7 medal qazandı və dünyanın iki yüzdən çox ölkəsi arasında 38-ci yeri tutdu. Olimpiya oyunlarında qazanılan bu qələbə də, heç şübhəsiz, dövlətin idmana münasibətinin nəticəsi idi. Azərbaycan idmançılarının müxtəlif səviyyəli beynəlxalq yarışlarda beş mindən artıq medala layiq görülməsi, Olimpiya oyunlarında qazanılan 4 qızıl, 3 gümüş və 9 bürünc medal böyük tarixi nailiyyətdir. Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Azərbaycanın Birinci xanımı, Azərbaycan Gimnastika Federasiyasının Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ölkəmizdə idmana qayğısı da bu sahənin inkişafına böyük töhfələr verir. Azərbaycan idmanı əsl yüksəliş dövrünü yaşayır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə idmanın və bədən tərbiyəsinin inkişafı sahəsində ardıcıl olaraq görülən tədbirlər Azərbaycanı həm də idman dövləti kimi tanıdır. “Sağlam bədəndə sağlam ruh olar” prinsipiə söykənərək demək olar ki, Azərbaycan həm də sağlam gəncliyi və sağlam gələcəyi olan bir dövlətdir.

8. Beynəlxalq Qadınlar günü

“Qadın kitaba bənzəyir, onu sevərək və diqqətlə oxumaq lazımdır”

V.Belinski

Qadınların kişilərlə bərabər hüquqlu olmaq uğrunda apardığı mübarizənin təmsili başlanğıcı olaraq, 8 mart 1857-ci ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində geyim sektorunda çalışan yüzlərlə qadının aşağı maaşa, uzun çalışma saatlarına, eyni zamanda pis iş şəraitinə etiraz olaraq tətillər qəbul edilir. 1908-ci il Nyu-Yorkda 15000 qadın, daha qısa çalışma saati, daha yaxşı gəlir və səsvermə hüququ üçün nümayiş keçirdi. Nümayişdə ilk dəfə olaraq dekret icazəsi istəyən

qadınların şüarı "Çörək və Gül" idi. Çörək həyat eşqini, qarın toxluğunu, gül isə daha yaxşı rifah həyat tərzini ifadə edirdi. 1909-cu ildə isə Avropadakı qadınlar, fevral ayının son bazar gününü, fevralın 28-ni ilk qadın günü olaraq keçirdi. 1910-cu ildə 1857-ci il hadisələrə 52 il sonra Danimarkanın Kopenhagen şəhərində keçirilən Qadın Sosialist İnternasionalının qurultayında 1857-ci ilin 8 martında Nyu-Yorkda başlayan mübarizənin, qadın hüquqlarının genişləndirilməsi və qadın həmrəyliyi simvolu olaraq Klara Setkin adlı bir alman sosialist qadını, Amerikada 8 martda yandırılaraq öldürülən 129 qadın işçinin xatirəsinə hər il 8 mart gününü Dünya Qadınlar Günü olmasını təklif etdi və bu təklifi qəbul edildi. Məhz qadınların kütləvi şəkildə savadlanması, müəyyən hüquqlara malik olması həmin dövrə təsadüf edir. Bəlkə də buna görədir ki, 8 Mart digər sosializm mənşəli bayramlardan fərqli olaraq, artıq müstəqillik qazanmış keçmiş SSRİ respublikalarının təqvimindən bu günə qədər silinməyib. 1998-ci ildə Azərbaycanda Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Azərbaycan həm də Avropa Şurasının qadınlarla bağlı bürosunda təmsil olunur, BMT-nin qadın məsələləri üzrə komissiyasının tam hüquqlu üzvüdür. 1995-ci ildə isə Azərbaycan rəsmi şəkildə qadınlara qarşı münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq konvensiyaya qoşulub. Hər il bayram günü ərəfəsində dövlət başçısı 8 mart – Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrik ünvanlayır, Azərbaycan qadınlarının bir qrupuna fəxri adlar verir, digər bir qrupu isə orden və ya medallarla təltif edir.

10. Milli Teatr günü

“Çox sevindirici haldır ki, Azərbaycanın böyük tarixə malik olan incəsənəti hər il yeni istedadlar yetişdirir. Bu, xalqımızın mədəniyyətinin, incəsənətinin zənginliyini nümayiş etdirir”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

XIX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanda milli teatrın yaranması mədəniyyətimizin tarixində çox böyük hadisə oldu. 1873-cü il martın 10-da Bakı realnı məktəbinin teatr həvəskarları truppası tərəfindən M.F. Axundzadənin "Sərgüzəşti-vəzir-xani Lənkəran" komediyası tamaşaya qoyuldu. Bu şərəfli işdə H. Zərdabi və N. Vəzirov mühüm rol oynamışdılar. Bu tamaşa ilə Azərbaycanda milli teatrın əsası qoyuldu. Azərbaycanda teatr sənəti qədim

ənənələrə malikdir. Xalq arasında müxtəlif meydan tamaşaları, kukla teatr tamaşaları ("Maral oyunu", "Kilimarası"), bayram tamaşaları ("Kos-Kosa"), dini səciyyəli tamaşalar ("Şəbih") və s. geniş yayılmışdı. Hələ XVII əsrin ikinci yarısında Azərbaycanda olmuş fransız səyyahı Şarden, Çuxursəd bəylərbəyisinin İrəvan şəhərindəki iqamətgahında qonaq olarkən burada ona üç hissəli bir tamaşa göstərmişdilər. Bu tamaşa Şardenə o qədər xoş təsir bağışlamışdı ki, onu "Şərqi operası" adlandırmışdı. Milli teatrın inkişafında məşhur xeyriyyəçi-məsənət H. Z. Tağıyevin böyük xidməti oldu. O, Bakı şəhərində ilk teatr binası inşa etdirdi. Tezliklə Azərbaycan səhnəsinin Cahangir bəy Zeynalov, Hüseynqulu Sarabski, Mirzağa Əliyev, Hüseyn Ərəblinski, Ülvi Rəcəb, Abbas Mirzə Şərifzadə, Mustafa Mərdanov və başqaları kimi yüzlərlə simaları yetişdi. Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafında Hacıbəyov qardaşlarının da böyük əməyi olmuşdur. AXC-nin yaranması milli teatrın fəaliyyətində də canlanmaya səbəb oldu. Cümhuriyyət hökumətinin bu sahədə məqsədyönlü addımlarından biri də Azərbaycan Dövlət Teatrının təşkili oldu.

Bu, Azərbaycan professional teatrının dövlət teatrı statusu alması demək idi. Bu teatrın pərdələri ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 4-də N. Nərimanovun "Nadir şah" faciəsinin tamaşası ilə açılmışdı. Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda teatr sənəti daha da inkişaf etdi. Məhz martın 10-u Azərbaycan milli teatrının əsası qoyulan günü teatrsevərlər Milli Teatr Günü kimi qeyd edirlər.

21.Beynəlxalq Meşə Günü

BMT-nin 23-cü Assambleyasının qərarı ilə 1971-ci ildən keçirilir. Əsas məqsəd planet sakinlərinin diqqətini meşələrin qorunması məsələsinə cəlb etməkdir.

BMT-nin Baş Məclisi martın 21-ini Beynəlxalq Meşə Günü elan etmişdir 06.01.2013. BMT-nin Baş Məclisinin qərarı ilə 2013-cü ildən etibarən hər il martın 21-də qeyd ediləcək Beynəlxalq Meşə Günü meşələrin və meşə sahələrinin Yer kürəsində davamlı inkişaf və təhlükəsizlik üçün böyük əhəmiyyət daşmasına diqqəti cəlb etmək məqsədi güdür. BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı Baş Məclisin bu qərarını alqışlamış və üzv dövlətləri həmin gün xüsusi tədbirlər, o cümlədən ağacəkmə kampaniyaları keçirilməsini dəstəkləməyə çağırmışdır. Yer kürəsi ərazisinin quru hissəsinin 31 faizi meşələrlə örtülmüşdür. Haqlı olaraq meşələri planetimizin ağ ciyərləri adlandırırlar. Yerin ekoloji sistemləri və atmosfer arasında karbon qazı mübadiləsi prosesində meşələr mühüm yer tutur. Dünyadakı meşələrin 13 faizi xüsusi qorunan təbii ərazilərə aiddir. Son illərdə meşələrin qırılması, deqradasiya və yanğınlar nəticəsində Yer kürəsində meşələrin təhlükəli dərəcədə azalması meylləri bütün beynəlxalq birliyi ciddi narahat edir.

21.Beynəlxalq Kuklaçı Günü 21.03.2003

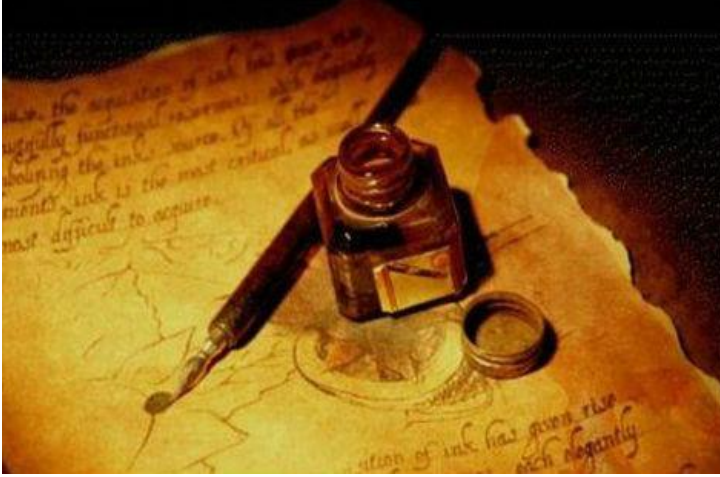

21 mart – Beynəlxalq kuklaçı günüdür ((International Day of Puppetry). Bütün dünyada Beynəlxalq kuklaçı gününün qeyd olunması ideyası məşhur İran kukla teatrı xadimi Civad Zülfaqarihoya məxsusdur. 2000-ci ildə Maqdeburqda, Beynəlxalq Kukla teatrı xadimləri ittifaqının XVIII Konqresində (Union Internationale de la Marionnette, UNIMA) o, bu məsələni müzakirəyə çıxarmışdır. Lakin bu bayramın keçirilməsi vaxtı və yeri haqqında qızğın müzakirələr getsə də, məsələ həll olunmamış qalmışdır. Yalnız iki ildən sonra, UNIMA-nın Beynəlxalq Şurasının iclasında bayramın tarixi müəyyən olunmuşdur. Bütün dünyadan olan kuklaçıların bayramı ənənəsi 2003-cü ilin 21 martında açılmışdır. Məhz bu gündən başlayaraq kukla teatrının bütün peşəkarları və pərəstişkarları tərəfindən Beynəlxalq kuklaçı günü qeyd olunur. Ənənəyə görə, həmin gün kukla teatr və yaradıcı qruplarının əməkdaşları qeyri-adi kukla tamaşaları, maraqlı görüşlər, konsertlər təşkil edirlər.

21.Beynəlxalq poeziya günü

“İnsanlara şeir qədər, ədəbiyyat qədər güclü təsir edən, insanlığın mənəviyyətinə, əxlaqına, tərbiyyəsinə, fikirlərinin formalaşmasına bu qədər güclü təsir göstərən başqa bir vasitə yoxdur.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

1999-cu ildə YUNESKO-nun 30-cu iclasında 21 mart beynəlxalq poeziya günü elan olundu. Bu hadisə xalqımız üçün ikiqat bayrama çevrildi. Çünki ruhun musiqisi adlandırılan bəşəri poeziyanın ritmik notları ilə baharı, çiçəklənməyə hazırlaşan ecazkar təbiəti, saflıq və birlik rəmzi olan əziz Novruzunu salamlamaq doğrudan da əsl səadətdir. Səadətdir, həm də ona görə

ki, Odlar Yurdumuz, iqtisadi sərvəti ilə zəngin olan anamız Azərbaycan həm də mənəvi sərvəti ilə məşhurdur və əsrlərdən bəri də məşhur olub. Xalqımız şəriyyəyə və mədəniyyətə misilsiz töhvələr, nadir söz ustaları, böyük sənətkarlar bəxş edib. Odur ki, Azərbaycanın ürəyi həm də şeirlə, poeziya ilə bərabər döyünüb. Zaman ötdükcə, böyük Səməd Vurğunumuz da məmləkətimizi şeir, sənət ocağı kimi sevdirdi. Bu ocağın neçə-neçə unudulmaz söz sahiblərindən biri olan sevimli Şəhriyar qəlbini, ruhunu şeirə, sözə, poeziyaya bağışlayıb dedi:

***Şeir mədəniyyət, incəsənətdir,
Incə ruh, incə zövq, incə sənətdir.
O da musiqi tək qəlbini səsidir,
Həyatın ən böyük möcüzəsidir.***

Həyatın ən böyük möcüzəsinə, şeirə rəsmi tərif versək, əlbəttə, deməliyik ki, şeir - mənəvi söz sənətidir. Nəsrədən fərqli olaraq, fikrin vəznli, obrazlı, ritmik, qafiyəli ifadəsidir. Fransız yazıçısı Anatol Frans haqlı olaraq qeyd edib ki, şeirlə insan ruhu arasında qədim bir ünsiyyət var. Buna görə də insanın sevincli və kədərli anlarında şeir həmişə onunladır. Bu məqamlarda Livan yazıçısı və rəssamı Xəlil Cübranın sözləri yada düşür: "Şeir qanı axan yaranın və ya gülümsəyən dodaqların nəğməsidir". Rus şairi, Nobel mükafatı laureatı İosif Brodski səmimi şəkildə bildirib ki, poeziya ən yaxşı sözlərin ən yaxşı düzümü deyil, poeziya dilin adi mövcudluq formasıdır. İslam dininin böyük yaradıcısı, müsəlman aləminin fəxri olan Məhəmməd Peyğəmbər hələ neçə əsr bundan qabaq daim insanlara tövsiyə edib ki, şeir əzbərləyin, çünki şeir dili düzəldir, danışıqı, nitqi gözəlləşdirir. Zaman-zaman dahilər "Poeziya sözlərin, ruhun musiqisidir. Poeziya həyatın çırağıdır" - deyə bu həyatı varlığa yüksək dəyər verib.

20-21. Novruz bayramı

“Novruz bayramı xalqımızı tarixən bütövləşdirən, onun varlığını birlik, böyüklük və yaşam gücü ilə qidalandıran fenomendir. Böyük mənəvi gücə malik olan Novruz bayramı ulu əcdadlarımızın bizə verdiyi ən gözəl yadigar olub, Azərbaycan xalqının milli ruhunu və yaddaşını, onun daxili aləmini bütün zənginliyi ilə yaşadır. Təbiətin oyanışının, varlığın yenidən canlanmasının müjdesini verən Novruz bayramı ən qədim zamanlardan bəri həyat və məişətimizə daxil olmuş, insanlara aydın və işıqlı sabaha, xoşbəxt gələcəyə inam duyğusu bəxş etmişdir”.

Ümummillilider Heydər Əliyev

Novruz Azərbaycan xalqının zəngin maddi və mənəvi dəyərlərinin mühüm bir hissəsini özündə ehtiva edən böyük mədəniyyət hadisəsidir. Novruzun tərkibi quruluşca mürəkkəb, məzmunca dərin və geniş əhatəlidir. Müasir dövrümüz üçün bu bir milli bayramdır. Bu bayrama tarixi inkişaf boyunca baxdığımız zaman onun qədim mədəni köklərə və mənəvi qaynaqlara bağlı olduğunu görürük. Keçmişdə olduğu kimi, bu gün də Azərbaycanda, digər türk dövlətlərində və bir çox qonşu ölkələrdə Novruz Bahar bayramı kimi qeyd

olunmaqdadır. “Novruz” – hərfi mənada yeni gün deməkdir. Amma, ifadə etdiyi mərasim semantikasına görə keçidin bitməsi və yeni nizamın başlanğıcıdır. Novruza Bozqurd, Çağan, Ergenekon, Nevruz, Sultan Nevruz, Mart Doqquzu, Novruz və s. də deyilmişdir. “Novruz” anlayışı bəzi deyiliş fərqlərilə bir çox türk xalqlarının dillərində işlənməkdədir. Novruz haqqında məlumatlara Ömər Xəyyamın “Novruznamə”, Nizamülmülkün “Siyasətnamə”, Nizami Gəncəvinin “İsgəndərnəmə” və b. əsərlərində rast gəlirik. Qədim dövrlərdə Novruz təkcə xalq bayramı kimi deyil, eyni zamanda, dövlət bayramı kimi qeyd olunmuşdur. Tarixi məlumatlara görə, Novruz bayramı bir ay davam edirdi. Novruz bayramı şənliklərində kütləvi gəzintilər, xalq oyunları, yarışlar, rəqs və nəğmələr oxunması, məzhəkəçilərin və kəndirbazların çıxışları olurdu. Novruz bayramında müharibələr və qarşılıqlı çəkişmələr dayandırılır, sülh müqavilələri bağlanır, hətta dəfn belə növbəti günlərə təxirə salınırdı. Bu bayram o qədər şad və şən bir bayram olmuşdur ki, o günlərdə təkcə təmtəraqlı təntənələr deyil, eyni zamanda, xəstələrə müstəsna diqqət və qayğı göstərilmiş, qohum və dostlara baş çəkilməmiş, qohum və yaxınların məzarları ziyarət edilmiş, bir-birinə qarşılıqlı inam və simpatiya ifadə edilərək ümumbəşəri dəyərlər üstün tutulmuşdur. Novruzun əkinçilik təqvimini ilə bağlı olması tarixdən məlumdur. Belə ki, bu bayram şimal yarımkürəsində 20-21 martda baş verən yaz bərabərləşməsi ilə əlaqələndirilir. Təbiətin oyanması, canlanması, bitkilərin yenidən öz yaşıl rənginə bürünməsi min illər boyu müşahidə olunmuş və təcrübədə təsdiqlənmiş bir gerçəklikdir. Belə bir yeniləşmə gününün başlanğıcı şəmsi-günəş təqviminin ilk ayının ilk gününə (21 mart) təsadüf edir. Buna görə də həmin günü Novruz (Yeni gün) adlandırıblar.

25.“Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” fəxri adının təsis edildiyi gün (25.03.1992)

“Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi tarixi hadisədir, Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyətidir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, əbədidir və bizim borcumuz dövlət müstəqilliyini, əldə etdiyimiz milli azadlığı daim qoruyub saxlamaqdır. Bizim vəzifəmiz bu müstəqilliyi möhkəmləndirməkdən və gələcək nəsillərə müstəqil, qüdrətli Azərbaycan dövləti çatdırmaqdan ibarətdir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının ən yüksək fərqlənmə dərəcəsi olan “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adının müəyyən olunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının 25 mart 1992-ci il tarixli, 331-XII nömrəli Qanunu ilə müəyyən olunmuşdur. “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və tərəqqisi naminə xalq qarşısında müstəsna xidmətlərə və rəşadətə görə verilir. “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən onun öz təşəbbüsü ilə və ya irəli sürülmüş vəsatətlərə əsasən verilir. “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adı eyni şəxsə bir dəfə verilir. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanı–“Ay-Ulduz” medalı “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanının xüsusi fərqlənmə nişanını təsis etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının 7 iyul 1992-ci il tarixli, 201 nömrəli Qanunu ilə təsis edilmişdir. “Ay-Ulduz” medalı "Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 6 fevral 1998-ci il tarixli, 429-IQD nömrəli Qanununa əsasən “Qızıl Ulduz” medalı ilə əvəz edilmişdir.

27.Beynəlxalq teatr günü. YUNESKO və Beynəlxalq Teatr İnstitutunun təşəbbüsü ilə 1961- ci ildən təqvimə salınıb (27.03.1961)

Bu günün hər il dünyada keçirilməsi ilə bağlı qərar UNESCO yanında Beynəlxalq Teatr İnstitutunun 1962-ci ildə Vyanada keçirilən konqresində qəbul olunub.

Hər il Beynəlxalq Teatr Günü münasibəti ilə nüfuzlu incəsənət xadimləri dünya ictimaiyyətinə müraciət edirlər. Bu ənənənin əsasını qoyan və ilk dəfə dünya

ictimaiyyətinə Teatr Günü münasibəti ilə mesaj göndərən fransalı yazıçı Jan Kokto (1962-ci il) olub. Teatr yunancadan tərcümədə "tamaşa yeri" "tamaşa etmək" sözündən götürülüb. Teatr incəsənətin bir növü olub, hiss, fikir və emosiyaların tamaşaçı və ya tamaşaçılar qrupuna bir və ya bir qrup aktyor tərəfindən ötürülməsini əks etdirir. Teatr tamaşası nümayiş olunan bina da teatr adlanır. Hazırda Azərbaycanda yüzlərlə aktyoru birləşdirən 27 dövlət teatri fəaliyyət göstərir. Bu teatrlarda 700-dək aktyor çalışır. Ölkə rəhbərliyi bütün sahələrdə olduğu kimi, teatr sənətinin də inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət yetirir. Teatr binalarının əsaslı təmiri, incəsənət ustalarının sosial-rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində atılan addımlar bunun bariz nümunəsidir. Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illərdə” Dövlət Proqramı bu gün uğurla həyata keçirilir. Proqrama uyğun olaraq Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla, Dövlət Rus Dram, Dövlət Gənc Tamaşaçılar, Dövlət Akademik Milli Dram teatrlarının binalarında yüksək səviyyədə təmir-bərpa, yenidənqurma işləri aparılmışdır. Hazırda bu istiqamətdə işlər uğurla davam etdirilir. Ötən illər ərzində respublika teatrları dünyanın 20-dən artıq ölkəsində, o cümlədən Almaniya, Türkiyə, Rusiya, Belarus, Gürcüstan, Fransa, Mərakeş, Finlandiya, İran, Misir, Hollandiya, Estoniya, Bolqarıstan, Ukrayna və İsveçrədə keçirilən beynəlxalq tədbirlərdə ölkəmizi ləyaqətlə təmsil ediblər. Eyni zamanda, xarici dövlətlərdən tanınmış rejissorlar, baletmeysterlər, xoreoqraflar, teatr rəssamları tamaşa hazırlamaq üçün Azərbaycana dəvət olunublar. Hər il Beynəlxalq Teatr Günü ilə əlaqədar ölkə teatrlarında müxtəlif tədbirlər keçirilir, tamaşalar göstərilir.

Tariximizin qan yaddaşı

31. Azərbaycanlıların soyqırımını günü

*Bu günün misli keçən il, Allahım, gözdən iraq,
Ermənilər əldə bomba, süngü, xəncərlər, bıçaq,
Kəsdilər evlərdə minlərcə gəlin, arvad, uşaq,
Südəmərlər nizə nukində çalardı əl-ayaq.
Nalə, yalvarmaq bu qövmə hərgiz etməzdi əsər.*

Hacı Səlim Səyyah

31 mart Azərbaycanlıların soyqırımını günüdür. 1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında Bakı şəhərində və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Səlyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə Bakı Soveti və daşnak erməni silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qırğın günüdür. Rəsmi mənbələrə əsasən soyqırımın nəticəsində 12 minə yaxın azərbaycanlı qətlə yetirilmiş, on minlərlə insan itkin düşmüşdür. Tarix boyu azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilmiş soyqırımını lap əvvəldən rus-erməni praktik işbirliyinin nəticəsi olub. Düz 88 il öncə Bakıda tarixə "mart qırğını" kimi düşən qanlı hadisələr baş verdi. Sovet dönməndə üstündən sükutla keçilən mart qırğınları 1998-ci ildən etibarən, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin 26 mart tarixli fərmanına əsasən, hər il martın 31-i Azərbaycanlıların Soyqırımını Günü kimi qeyd olunur. Tarixi faktlar göstərir ki, 31 mart əslində, 1918-1920-ci illər ərzində zaman-zaman Azərbaycanın ən müxtəlif bölgələrində həyata keçirilən soyqırımların anım günüdür. 88 il əvvəl məhz həmin gün bolşevik-erməni birləşmələri təkcə Bakıda minlərlə Azərbaycan türkünə qanına-qəltan edib. Bundan əvvəl və sonra bu cür soyqırımlar çox törədilsə də, 1918-ci il martın 31-də baş verən qətl öz miqyasına görə bunların hamısından fərqlənir... Qeyd edək ki, hələ martın 31-nə qədər, daha dəqiqi, martın 18-21-də də Bakıda dəhşətli hadisələr baş vermişdi. Dörd gün ərzində şəhərin müsəlman əhalisi top atəşinə tutulur, güllələnir, diridiri yandırılırdı. Bəzi məlumatlara görə, həmin günlərdə çox sayda müsəlman qətlə yetirilmişdi. Qırğının törədilməsinin başlıca səbəbi Azərbaycanın müstəqilliyinin qarşısının alınması, Bakının mühüm iqtisadi və siyasi əhəmiyyəti ilə bağlıydı. Soyqırım təkcə Bakı ilə məhdudlaşmadı. Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Hacıqabul və Salyanda da analoji cinayətlər törədildi. Məsələn, ingilis arxivlərini öyrənən türk tarixçisi Salahi Sonyel elə qənaətə gəlib ki, 1918-ci ilin martında 8-12 min azərbaycanlı qətlə yetirilib. ABŞ kəşfiyyat mənbələrinə görə, həmin vaxt 60 min Azərbaycan türkü qaçqına çevrilmişdi. 1918-ci ilin martında Bakıda törədilənlər Azərbaycan xalqının tarixində ən böyük soyqırım oldu.

Yubilyar yazıçı və şairlər

3. Şairə Hökumə Billurinin anadan olmasının 90 illiyi (03. 03.1926-22.11.2000)

*Qollarım dolana boynuna bir gün
Yenə baş qoyaram dizinə Təbriz
Həsrətdən hicrandan cana doymuşam
Doyunca baxaram gözünə Təbriz*

Billuri Hökumə (Həkimə) İbrahim qızı — Azərb. şairi, ədəbiyyatşünas, filol. e.n. (1963), Azərb. Resp. əməkdar incəsənət xadimi (1984). Azərbaycan EA-nın Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunda baş elmi işçi.

Hökumə İbrahim qızı Billuri Cənubi Azərbaycanın Zəncan şəhərində dünyaya göz açmışdı. Bütün uşaqlar kimi, o da qayğısız, xoşbəxt böyümüşdü. Yeniyetmə yaşına çatanda isə hissləri, duyğuları onun düşüncəsini dəyişər, təfəkküründə haqqa, ədalətə tapınmaq kimi fikirlər oyanardı. Gənc Hökumə sevincini, kədər və intizarını poetik formada bildirməyi bacarırdı. Cənubi Azərbaycanda milli azadlıq və demokratik hərəkatın (1941-45) fəal iştirakçısı olmuşdur. 1947-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə qəbul olundu. Amma ürəyindən nisgil çəkilmədi. Azərb. Dövlət Un-tinin filol. fakültəsini (1952) və Moskvada İctimai Elmlər Akademiyasını (1963) bitirmişdir. Yaradıcılığı məhsuldar oldu. Hökumə xanım kövrək şeirlər müəllifi olduğu kimi, həm də son dərəcə mədəni, alicənab insan idi. Onun 20-yə yaxın kitabı yadigar qalıb. Əsl ziyalı əvvəl mənsub olduğu xalqını, sonra özünü düşünməlidir. Billuri məhz belə qələm sahiblərindən idi. Hökumə Billuri əməkdar incəsənət xadimi fəxri adına, müxtəlif fərmanlara, diplomlara layiq görülmüşdür. “Ürək dustaq oldu dərdə, fərağa” desə də, onun ömründən bugünüməzə daim anılan unudulmaz xatirələr yadigar qalmışdır. Hökumə Billuri 22 noyabr 2000-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir. Vətən həsrəti ilə qəlbi döyünən şairənin el arasında məşhur şeirlərindən biridə “Təbriz” şeridir. Azərbaycan Demokrat Firqəsi MK orqanı “Azərbaycan” qəzetinin baş redaktoru (1956-60), Azərbaycan EA Şərqşünaslıq İnstitutunun baş elmi işçisi (1964 ildən) olmuşdur.

Əsərləri: “Mənim arzum” (1949), “Mübarizə illərində” (1951), “Şairin yadigarı” (1957), “Səndən uzaqlarda” (1961), “Səhər günəşi” (1964), “İstərəm” (1969), “Çinar gözləyir məni” (1975), “Şerlər” (1980), “Bir də bahar gəlsə” (1984) və s. kitabları, “Səriyyə” (“Ölməz qəhrəman”), “Sənin həyatın”, “Məhin”, “O göylərin altında” poemaları. M. Şəhriyarın farsca şeirlərini Azərbaycan dilinə, Səməd Vurğunun “Zəncinin arzuları” poemasını, Cəfər Cabbarlı, Mirvarid Dilbazi, Nəbi Xəzri və başqalarının şeirlərini isə fars dilinə tərcümə etmişdir. Müasir Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatına, o cümlədən M.Şəhriyarın həyat və yaradıcılığına dair tədqiqatların müəllifidir.

5. Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Yaşar Qarayevin anadan olmasının 80 illiyi

(05.03.1936-25.08.2002)

"Ağlının, zəkasının bütün ruhunu yazdığı əsərlərinə köçürən Yaşar Qarayevin ədəbiyyatə hicrəti, bütün xalqımız, xüsusən onu şəxsən tanıyanlar, şəxsiyyəti ilə təmasda olanlar üçün nə qədər ağır olsa da, əbədi ölümsüzlük səlahiyyətinin təsdiqidir. Böyük aqlın gücü və əbədi ruhun məsumluğunu özündə birləşdirən Yaşarın əsərləri bundan sonra da neçə-neçə alimlər nəslinə yol göstərəcəkdir."

Akademik Kamal Talıbzadə

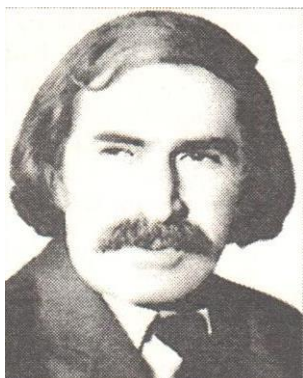
Qarayev Yaşar Vahid oğlu — tənqidçi, ədəbiyyatşünas, 1964-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1980), professor (1985), Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1980), Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi (1982), Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının həqiqi üzvü (1990), Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü (2002).

Yaşar Qarayev 1936-cı il martın 5-də Şəki şəhərində xırda sənətkar ailəsində anadan olmuşdur. ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1954-1958). Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şurasının rəhbəri olmuşdur (1976-1991). "Ədəbi proses" adlı illik elmi-tənqidi məcmuənin təşəbbüsçüsü, müəlliflərindən biri və məsul redaktoru olmuşdur. Respublikanın elmi və ədəbi-mədəni inkişafında fəal çalışmış, Dünya ədəbiyyatının inkişaf qanunauyğunluqları problemi üzrə əlaqələndirmə şurasının sədri, ədəbiyyat institutu elmi şurasının sədri, Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun, Türkmənistan EA Dil və Ədəbiyyat İnstitutu elmi şurasının, Azərbaycan Dövlət nəşrkomu yanında redaksiya heyətinin, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin, Mədəniyyət Nazirliyi bədii şurasının, "Yazıçı" nəşriyyatının bədii şurasının, "Azərbaycan" və "Ulduz" jurnalı redaksiya heyətinin, "Bilik" Cəmiyyəti rəyasət heyətinin, ensiklopediya elmi redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. Eyni zamanda SSRİ Yazıçılar İttifaqı rəyasət heyəti yanında tənqid və ədəbiyyatşünaslıq şurasının, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı M.F.Axundov adına mükafat komissiyasının üzvü idi. "Füzuli Vəqfi" fondunun rəyasət heyətinin üzvü kimi fəaliyyət göstərmişdir (1994). 2002-ci il avqustun 25-də vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "Faciə və qəhrəman" (1965), "Səhnəmiz və müasirlərimiz" (1972), "Tənqid: problemlər, portretlər" (1976), "Poeziya və nəsr" (1979), "Realizm: sənət və həqiqət" (1980), "Mirzə Fətəli Axundov" (1982), "Poeziyanın kamilliyi" (1985), "Ədəbi üfüqlər" (1985), "Meyar-şəxsiyyətdir" (1989), "Xan bülbulün nağılı" (1994), "Tarix: Yaxından və uzaqdan" (1996) və s.

Filmoqrafiya: "Geriyə baxmağa dəyər" (film, 1985), "Sən həmişə bizimləsən" (film, 1997), "Cavad Heyət varlığı" (film, 2001), "Üç zirvənin fatehi" (film, 2008)

6.Yazıçı Fərman Eyvazlının anadan olmasının 85 illiyi (06.03.1931-26.11.1996)

Eyvazov Fərman Allahverdi oğlu- nasir, 1962- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü(1970)

1931 - ci il martın 6 - da Azərbaycanın Ağstafa rayonunda doğulmuşdur. Ağstafada orta məktəbi bitirdikdən sonra Moskvada M. Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun nəsr bölməsində təhsil almışdır(1951-1956).Ədəbi fəaliyyətə 1950- ci ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində dərc olunan “İlk səsim” şeirilə başlamışdır. “Drujba narodov” jurnalının Azərbaycan üzrə xüsusi muxbiri (1956-1957), Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində redaktor, böyük redaktor (1961-1962) işləmiş, sonra bir müddət yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. “Azərnəşr”də siyasi ədəbiyyat redaksiyasında tərcüməçi (1965-1967), Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqında yaradıcılıq şöbəsinin müdiri (1967-1996) vəzifələrində çalışmışdır. Macarıstanda yaradıcılıq ezamiyyətində olmuşdur (1974). “Şərəfli əməyə görə”medalı ilə təltif edilmişdir. Fərman Eyvazlı 1996- cı il noyabrın 26-da Bakıda vəfat etmişdir.

Kitablar: “Mən niyə qayıtmadım”(1961), “Qacaq Kərəm” (1986), “Qaçaq Kərəm” (1987), “Qaçaq Kərəm” (1990) və s.

Tərcümələri: N.Nosov “Yamaq” (1963), Y. Fuçik”Radistin qutusunda üç hərf” (1963), Fateh Niyazi “Üçüncü qız” (1964), Y. Amadu “Su Kinkasın qeyri adi ölümü” (1964), “Yapon xalq nağılları” (1966), B.Rjevski “Heyvanat parkları şahının səhvi” (1966) və s.

**6.Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vəkil Hacılinın anadan olmasının 80 illiyi
(06.03.1936-20.03.2008)**

Hacılin Vəkil Məhəmməd oğlu (1936-2008) – tənqidçi, ədəbiyyatşünas, 1970-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Vəkil Hacılin 1936-cı il martın 6-da Gürcüstanın Borçalı (indiki Marneuli) rayonunun Sarvan kəndində anadan olmuşdur. Borçalı Pedaqoji Texnikumunda (1951-1955), Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1955-1960). Tələbəlik illərində xam torpaqlarda tələbə inşaat dəstələrində fəaliyyət göstərmişdir (1958). 1961-ci ildə ADU-nun Avropa ədəbiyyatı ixtisası üzrə aspiranturasına daxil olmuşdur. Aspiranturada akademik, Azərbaycanın xalq yazıçısı Mirzə İbrahimovun rəhbərliyi ilə 1964-cü ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. Universitetin xarici ölkələr ədəbiyyatı kafedrasında müəllim, baş müəllim və dosent işləmişdir (1965 – 1982). 1978-1980-ci illərdə Türkiyənin İskəndərün şəhərində metallurgiya zavodunda tərcüməçilik etmişdir. 1982–ci ildən BDU–nun XX əsr rus ədəbiyyatı və ədəbiyyat nəzəriyyəsi kafedrasının dosenti, həm də Ədəbiyyatşünaslıq üzrə ixtisaslaşmış müdafiə şurasının elmi katibi olmuşdur (1983–1989). Filologiya fakültəsində xarici ölkələr ədəbiyyatı, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, ədəbi tənqid fənlərindən mühazirələr oxumuş, proqram, dərs vəsaitlərinin müəllifi olmuşdur. Vəkil Hacılinın elmi yaradıcılığının əsas istiqamətləri xarici ölkələr ədəbiyyatı, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr və tərcüməşünaslıq, ədəbi tənqidi əhatə etmişdir. Bir çox klassik və müasir Avropa yazıçısının yaradıcılığı haqqında Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında ilk elmi əsərlərin, o cümlədən, Şiller haqqında monoqrafik tədqiqatın müəllifi olmuşdur. "Vilhelm Tell" adlı ilk elmi məqaləsi ADU "Elmi əsərləri"ndə dil və ədəbiyyat seriyasında dərc edilmişdir. Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda elmi – nəzəri və tənqidi məqalələrlə çıxış etmişdir. Ədəbiyyatın nəzəri və tarix problemlərinə, müasir ədəbi prosesə, xarici ölkələrin ədəbiyyatına dair tədqiqatlar aparmışdır. Antik mədəniyyətə, Avropa ədəbiyyatına, o cümlədən, alman romantizminə, Azərbaycan-Avropa, Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələrinə həsr olunmuş bir sıra elmi məqalələr yazmışdır. Bir çox Azərbaycan yazıçıları və ədiblərinin yaradıcılığına dair elmi-tənqidi məqalələri dərc olunmuşdur. Alman və rus dillərindən tərcümələr etmiş, tərcüməşünaslığa, Avropa və rus ədəbiyyatının Azərbaycan dilinə tərcümələrinə aid əsərlər yazmışdır. Müasir dövrdə ictimai əhəmiyyət kəsb edən kulturoloji problemlərə, xüsusən, əlifba, ana dili məsələlərinə, Borçalı türklərinin problemlərinə dair əsərlərin müəllifidir. Bir çox ədəbi – bədii topluların tərtibçisi olmuşdur. Xarici ölkələr ədəbiyyatına, ədəbiyyat nəzəriyyəsinə aid mühazirələri gənc filoloqların formalaşmasında xüsusi rol oynamışdır.

Əsərləri: "Ранняя драматургия Фридриха Шиллера" (1964), "XVIII əsr alman ədəbiyyatına dair mühazirələr" (1967), "Dədə Qorqud dastanlarında əxlaq məsələləri" (1977), "Gəlinlik paltarının işığında" (2005) və s.

12.Xalq şairi Süleyman Rüstəmin anadan olmasının 110 illiyi (12.03.1906-1989)

“Süleyman Rüstəm xoşbəxt bir insandır. Bu dünyaya gələn hər bir adam bu dünyadan gedəcəkdir. Ancaq xoşbəxt o kəsdir ki, dünyada böyük iz qoyur. Süleyman Rüstəm bizim ölkəmizdə, Azərbaycan xalqının həyatında böyük iz qoyub dünyasını dəyişmiş görkəmli şəxsiyyətlərdən biridir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Süleyman Rüstəm Əliabbas oğlu — şair, dramaturq, ictimai xadim, 1934-cü ildən AYİ-nin üzvü, Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət xadimi (1943), Azərbaycanın xalq şairi (1960), Stalin mükafatı (1950), II dərəcəli Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1970), Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1976)

Süleyman Rüstəm 1906-cı il martın 12-də Bakının Novxanı kəndində anadan olmuşdur. ADU-nun şərq fakültəsinə daxil olmuşdur, 1929-cu ildə oradan Moskva Dövlət Universitetinin ədəbiyyat və incəsənət fakültəsinə köçürülmüşdür. Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə komitəsinə üzv seçilmişdir (1935). Azərbaycan SSRİ birinci çağırış Ali Sovetinə deputat seçilmişdir (1938), bundan sonra ömrünün sonuna qədər bütün çağırışlarda deputat olmuşdur. M. Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrının direktoru (1937-1938), “Ədəbiyyat qəzeti” nin baş redaktoru olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının İdarə Heyətinə, “Azərbaycan”, “Kirpi” jurnallarının və “Sovetski pisatel” nəşriyyatının redaksiya heyətlərinə üzv seçilmişdir. Yaradıcılığında siyasi lirika və sevgi şeirləri mühüm yer tutur. Heca və əruz vəznlərində yazmışdır. Qəzəl janrına meyl göstərirdi. Onun yaradıcılığında çox əsərləri, poemaları və şeirləri aparıcı yol oynayır. Xidmətlərinə görə üç dəfə Lenin ordeni, iki “Qırmızı Əmək Bayrağı” ordeni, Sovet Sülhü Müdafiə Komitəsinin Fəxri fərmanı və bir sıra medallarla təltif olunmuşdur. Azərbaycan SSRİ Ali Sovetinin sədri olmuşdur. 1989-cu il iyunun 10-da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Ələmdən nəşəyə” (1927), ”Addımlar” (1930), “Səs” (1932), “Yanğın” (1932), “Atəş” (1932), “Şairin səsi” (1934), “Ulduzlar” (1934), “Ana ürəyi” (1942), “Ana və poçtalyon” (1943), “Gün o gün olsun ki...” (1943), “Doğma paytaxtım” (1953), “Həyat nəğmələri” (1953), “İki sahil” (1954), “Lirik şeirlər” (1956), “Dəmir addımlar” (1957), “Şeirlər” (1959), “Günəşli sahillərdə” (1963), “Durna” (1963), “Qafurun qəlbi” (1970), “Könül” (1970), “Mahnılar, mahnılar” (1975), “Xəzərimin səhəri” (1976), “Mənim günəşim” (1980), “Ürək döyüntüləri” (1984), “Təbrizim” (1986), ”Azərbaycana gəlsin” (1988) və s.

Filmoqrafiya: Qanlı zəmi (film, 1985)

12.Yazıçı Əmir Mustafayevin anadan olmasının 80 illiyi (12.03.1936-2007)

Əmirin yaradıcılığında nəsrimiz üçün vacib ənənələri davam etdirməkmeyli qüvvətlidir. Bu cəhət yazıçının “ Səndən ötrü ” romanında daha çox nəzərə çarpır.

Filologiya elmləri doktoru Azad Nəbiyev

Mustafayev Əmir Gülbala oğlu –nasir, 1974- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

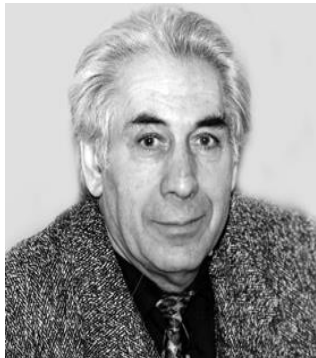
Əmir Mustafayev 1936-cı il martın 12-də Azərbaycanın Qusar şəhərində doğulmuşdur. Burada 4 sayılı şəhər orta məktəbini bitirib, BDU- nun filologiya fakultəsində təhsil almışdır (1953-1958). Sonra ÜİLKGİ MK nəzdində olan Moskva Mərkəzi Komsomol Məktəbində, Bakı Ali Partiya Məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. “O gəldi” adlı ilk hekayəsi 1954- cü ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində çap olunmuşdur. Bu vaxtdan dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. “Azərbaycan pioneri” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, şöbə müdiri (1957-1969), “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında məsul katib (1971-1976), “Azərbaycan” jurnalı redaksiyasında məsul katib (1976-1979) vəzifələrində işləmişdir. Bir il C. Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında ssenarist olmuş, yenidən “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzeti redaksiyasında çalışmışdır. Sonra Azərənəşrdə bədii ədəbiyyat şöbəsində müdir (1985-1989), “Karvan” kitablar seriyası redaksiyasında məsul katib (1989-1990), “Respublika” qəzeti redaksiyasında baş redaktorun müavini (1990-1991), “Həyat” qəzetində mədəniyyət şöbəsinin müdiri olmuşdur (1991-1993). “Azərbaycan” qəzetinin baş redaktoru işləmişdir (1993-2002). Onun bu fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. Əmir Mustafayev ölkəmizdə "Tərəqqi" medalına və Prezident təqaüdünə layiq görülmüş ilk ziyalılardandır.

Əsərləri: “Zolaqlı çemodan” (1967), “Qızıl ulduzlar” (1968), “Qırovçayın payız nəğməsi” (1972), “Dağlarcanın ağ qovaqları” (1976), “İsti külək” (1978), “Qayğı yükü” (1979), “Qara zolaq” (1981), “Sevirsə qayıdacaq” (1983), “Səndən ötrü” (1985), “Gecə zəngi” (1987), “Qurd ürəyi” (1989), “Ürəkdən asılan yük” (1990), ”Seçilmiş əsərləri” (1991), “Sonuncu şeytan” (1994) və s.

**14.Yazıçı, dramaturq Nahid Hacızadənin anadan olmasının 80 illiyi (14. 03.1936)
“Nahid Hacızadə sözünün kölgəsi olan yazıçıdır.”**

Jurnalist Flora Xəlilzadə

“Deyirlər, insan öz zamanının övladı olur. Burada bir həqiqət vardır. İnsan bəzən zamanın burulğanlarında, gündəlik qayğuların mənğanəsində mütiləşir, sınır, zamanın hökmünə boyun əyərək dövrünün övladına çevrilir... Nahid müəllim “zamanın övladı” olmaqdan üstün çıxdı”. Bəlkə elə bu məziyyətinə görə də Nahid Hacızadə Azərbaycan ədəbiyyatının solmayan səhifələrini yazanlardan biridir. “Ölən əsərlər” müəllifi olmamaq, həqiqətən, qələm sahibi üçün bir şərəftir.

Filologiya elmləri doktoru, professor Qəzənfər Paşayev

Nahid Hacızadə - Ssenari müəllifi, Kino redaktoru, Respublika Xatirə Kitabı redaksiyasının baş redaktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi.

Nahid Rəhim oğlu Hacıyev 1936-cı il martın 14-də Gədəbəyin Düzrəsullu kəndində anadan olub. Bakıda Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsil alıb. Sonralar bir müddət nəşriyyatda çalışsa da, hazırda Respublika Xatirə Kitabı Redaksiyasının baş redaktorudur. Yazıçı ömrünü ləyaqətlə yaşamağı bacaran Nahid Hacızadə həm də görkəmli dramaturqdur. Onun "Ömrün sorağında", "Ömür gözləyir bizi", "Məhəbbət yaşadır", "Köçündən ayrılan durna" pyesləri Şeki, İrəvan və Bakı teatrlarında tamaşaya qoyulub. "Qisas qiyamətə qalmaz" pyesi isə Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının hazırladığı ən uğurlu tamaşalardan biri olub. Nahid Hacızadənin əsərindəki kökə bağlılıq, vətənə məhəbbət və bu duyğuların səhnədə uğurlu həlli idi. Nahid Hacızadənin ssenariləri əsasında həm də 30-a yaxın sənədli və bədii televiziya filmi çəkilib. Müəllifin "Son qəmin olsun, Vətən!", "Qayalarda qalan səs" və "Yaşa, ey haqq" filmləri Qızıl Fonda daxil edilib. Maraqlıdır ki, Nahid Hacızadə lap gənclik çağlarından poeziyaya maraq göstərüb. Onun şeirlərinə çoxlu sayda mahnılar bəstələnib. Çox fərəhli bir haldır ki, Nahid Hacızadə bütün yaradıcılığı boyu doğma dilimizin keşiyində əsl əsgər kimi dayanıb. Bu səbəbdən də yazdıqları maraqla qarşılanıb. Hər şeydən öncə, Nahid Hacızadə nasirdir. O, ədəbiyyata 1969-cu ildə "Ulduz" jurnalında çap edilən "Lirik miniatürlər"lə gəlib. İlk kitabı da 1972-ci ildə "Gənclik" nəşriyyatında çap edilib. "Bir ana tanıyırdım" adlanan bu əsəri ədəbi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılandı və qədəmləri yüngül oldu.

Əsərləri: “Bir ana tanıyırdım” (1972), “Dağlar yuxuma girir” (1975), “Bir ürəyin çağırışı” (1978), “Ömür gözləyir bizi” (1983), “Məhəbbət öluncə var” (1983), “Köçündən ayrılan durna” (1989), “Qərrib axşamlar” (1992), “Cəmil Əhmədli ilə üç görüş”, “Diplomat” (2000) və s.

Filmoqrafiya: Sevilin bacıları (film, 1971), Muğan qızı (film, 1972), Şamama (film, 1973), Uzunömürlü ağaclar (film, 1974), Tələbə avtoqrafları (film, 1976), Bəxtiyar Vahabzadə (film, 1987), Qayalarda qalan səs (film, 1995), Yurd yeri (film, 1994), İstiqlal şairi (film, 1996) və s.

**15.Şair, tərcüməçi İsa İsmayılzadənin anadan olmasının 75 illiyi
(15.03.1941-14.07.1997)**

“Onun şair taleyi reyslər üzərində maneəsiz hərəkətdə olmayıb.”

Xalq şairi Məmməd Araz

**İsmayılzadə İsa Mustafa oğlu — şair, tərcüməçi, publisist,
1969-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü,
Azərbaycan Lenin komsomolu mükafatı laureatı (1980)**

İsa İsmayılzadə 1941-ci il martın 15-də Gürcüstanın Qarayazı rayonunda anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1958-1963). Ədəbi fəaliyyətə tələbəlik illərində "Aprel çiçəkləri" (1959) almanaxında və "Azərbaycan gəncləri" qəzetində (19 iyun 1961-ci il) çap etdirdiyi ilk şeri ilə başlamışdır. O, Qardabanıda orta məktəbdə müəllim (1963-1964), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində redaktor, Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyasında elmi redaktor (1966-1968), "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, şöbə müdiri, baş redaktorun müavini, "Ulduz" jurnalı redaksiyasında şöbə müdiri (1968-1981), "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında baş redaktorun müavini vəzifələrində işləmişdir (1981-ci ildən ömrünün sonunadək). Eyni zamanda Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin musiqili veriliş baş redaksiyasında (müqavilə ilə) musiqi mətnləri şöbəsinin müdiri kimi fəaliyyət göstərmişdir (1994-cü ildən). Şeir və poemaları keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə, habelə bir sıra xarici dillərə tərcümə edilmişdir. Öz yaradıcılığında poetik tərcüməyə də xüsusi diqqət vermiş, sosialist ölkələri yazıçılarının Moskvada keçirilən birinci Beynəlxalq simpoziumunda (1977), Asiya və Afrika ölkələri yazıçılarının Yurmalada keçirilən seminar-müşavirəsində (1978) iştirak etmişdir. 1997-ci il iyulun 14-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Ulduzların ad günü" (1968), "İşıqlı yarpaqlar" (1972), "Torpaq nəğməsi" (1977), "Ömrümdən keçən qatar" (1980), "Salam, Yer kürəsi" (1982), "Anamla söhbət" (1985), "Yelləncəkdə yellənən külək" (1985), "Gedim anamdan soruşum" (1987), "Bir ömürlük gecə (şeyrlər və poemalar)" (1989), "Seçilmiş əsərləri" (1991), "Vurağan, tutağan, yatağan" (1992) və s.

Filmoqrafiya: Qarabağ bülbülləri (film, 1977), Belə bir şəhər var (film, 1982), Bəyin oğurlanması (film, 1986), İntizar (film, 1986) və s.

15.Şair Ələkbər Salahzadənin anadan olmasının 75 illiyi (15.03.1941-04.09. 2013)
Ələkbər Salahzadə milli söz sənətimiz üçün eləcə 60-cılar adlandırılan nəslin bir tanınmış ismi yox, ən yeni dövrün ədəbi salnaməsində yaddaqalan şairlərdən biridir.

Ələkbər Salahzadə — şair, tərcüməçi, 1968-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Rəsul Rza adına mükafat laureatı (2002), Əməkdar incəsənət xadimi (2005)

Məmmədsalahlı Ələkbər Baba oğlu – 1941-ci il martın 15-də Qonaqkənd (indiki Quba) rayonunun Cimi kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi Qonaqkənddə başa vurub ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1958-1963). Ədəbi fəaliyyətə orta məktəbdə oxuduğu illərdən başlamış, illər keçdikcə dövrü mətbuatda çıxış etmişdir. "Azərbaycan" jurnalının ədəbi işçisi, "Tərcümə saati" radio jurnalının ştatdankənar redaktoru olmuşdur (1965-1967). Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında dil, ədəbiyyat, incəsənət redaksiyasında elmi redaktor (1966), "Gənclik" nəşriyyatında tərcüməçi, sonra poeziya üzrə redaktor (1968-1976), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqındabədii ədəbiyyatın təbliği bürosunun direktor müavini (1976-1989) işləmişdir. Sonra "Ulduz" jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri (1989-1992), redaktor vəzifəsində çalışmışdır (1992-2004). Hazırda "Qobustan" jurnalının baş redaktorudur (2004-cü ildən). 60-cı illərdən fəal ədəbi fəaliyyətə başlamışdır. Bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olur. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərinə çevrilmişdir. 100-dən çox essesi, məqaləsi çap olunub. Radio-pyesləri, 20-dən artıq uşaq nağılı vardır. "Kölgədən qorxan" (1983) Şəki, "Yayın qış gecələri" (1985) Sumqayıt, "Nağaraçı naxırçı" (1987) pyesləri Ağdam Dövlət Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. 60-cı illərdən fəal ədəbi fəaliyyətə başlayan Ə. Salahzadə bədii tərcümə ilə yanaşı, 100-dən çox essenin, məqalənin də müəllifidir. Radio-pyesləri, 20-dən artıq uşaq nağılı var. "Kölgədən qorxan", "Yayın qış gecələri", "Nağaraçı naxırçı"pyesləri tamaşaya qoyulub. Ələkbər Salahzadə 04. 09. 2013- cü ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Beş yarpaq (şeirlər və poema)" (1968), "Od hevkəli (şeirlər və poema)" (1970), "Gözlər baxır dünyaya (şeirlər və poemalar)" (1979), "Xatirə çiçəyi (şeirlər və poema)" (1982), "Yerimiz bir, göyümüz bir (şeirlər və poemalar)" (1986), "Od odası (şeirlər və poemalar)" (1989), "Yanıltmaclı əlifba" (1995) və s.

Tərcümələri (ruscadan): A.Tarkovski. Gözəl Gülayim haqqında povest (1970), Pyatras Svirka, Tülkünün kələyi (1970), A.Platonov. Dörd hekayə (1971), Lorens Sterin, Fransaya və İtaliyaya sentimental səyahət (1973), A.V.Sofranov. Vida poeması (1980)

18.Şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas İsmayıl Vəlibəyli (Ömər oğlu) anadan olmasının 65 illiyi (18.03.1951)

“İsmayıl Vəlibəylinin şeirlərində ana təbiət obrazlı görünümünü tez tapır. Ona görə də bu şeirlər ilk oxunuşdaca gözlərimiz önündə sərrast lövhələr yarada bilir”.

Qara Namazov

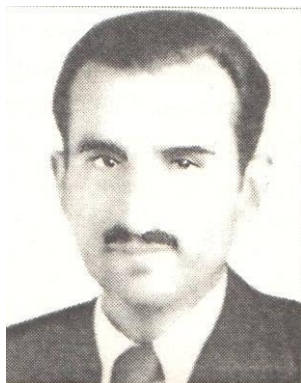

İsmayıl Ömər oğlu Vəliyev - Yazıçı-publisist, filologiya elmləri doktoru, BDU-nun Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının professoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu Xarici ölkələr ədəbiyyatı və ədəbi əlaqələr şöbəsinin baş elmi işçisi, qəzetçi-yazar

İsmayıl Ömər oğlu Vəliyev 1951-ci il martın 18-də Qərbi Azərbaycanın Allahverdi rayonunun Böyük Ayrım kəndində anadan olmuşdur. 1970-1975-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinin əyani şöbəsində təhsil almışdır. 1971-ci ildən Azərbaycan Radio və Televiziyası ilə əməkdaşlıq etmiş, on ilə yaxın "Bulaq" folklor verlişinin daimi müəlliflərindən biri olmuşdur. Onun hazırladığı verlişlərin bir çoxu radionun "Qızıl fond"unda saxlanılmaqdadır. Bundan əlavə, "Zəka" radio elmi proqramının uzun illər ssenari müəllifi və aparıcısı olmuşdur. Televiziyanın vaxtilə populyar olan "İdrak" proqramı da İ.Vəliyevin ideyası əsasında yaradılmış və uzun müddət onun müəllifliyi və aparıcılığı ilə "Ata yurdu" verlişi uzun müddət efirə getmişdir. İsmayıl Vəliyev bədii yaradıcılığa 1965-ci ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində dərc etdirdiyi kiçik sənədli hekayə ilə başlamışdır. O vaxtdan uşaqlar üçün şer və hekayələr yazmış, "Pioner" jurnalında və başqa mətbuat orqanlarında da xeyli nağıl və hekayələri dərc olunmuşdur. Onun uşaq hekayələri beynəlxalq təşkilatların mükafat və qrantlarına layiq görülmüşdür. İ.Vəliyev publisistika və tərcümə işi ilə ardıcıl məşğul olur. Qədim şumerlərin məşhur "Bilqamış dastanı"nı, "Avesta"dən parçaları, Qədim Misir ədəbiyyatı nümunələrini, türk, rus, bolqar, litva, ukrayna, türkmən və başqa dillərdən bir sıra elmi və bədii əsərləri tərcümə etmişdir.

Əsərləri: "Ömrün yaşıl yarpaqları" (1978), "Ədəbi portret və xarakter" (1981), "Mənim odum, ocağım (şeirlər və poemalar)" (1983), "Bəxtimə düşən dünya" (1990), "Dünya susur, tarix susmur" (1994), "Azərbaycanın siyasi partiyaları və ictimai təşkilatları" (1995), "Qaçqınlıq" (1996), "Qızılqaz əfsanəsi" (1996), "Pişik balasının oyunları"(1996), "Sarı buğda" (1996), "Zalım pələng və nəğməli quş" (1996), "Zalım padşahla oğlu" (1996), "Qara gündəlik. 1990-cı il yanvar hadisələri" (1997), "Azərbaycan soraq kitabı" (1997), "Burulğanlar içində" (1997), "İnsan: həyatda və sənətdə"(1998), "Yerlə göyün arasında (şeirlər)" (1998), "Ədəbiyyatda insan konsepsiyası. Tarixi təşəkkülü, inkişaf mərhələləri (monografiya)" (1999), "Payız yağışları (seçmə şeirlər)" (2001), "Sevgi dünyam (şeirlər)" (2001), "Günəşin rəngləri (şeirlər)" (2001), "Ədəbi-bədii və uşaq kitablarının redaktəsi (ali məktəb tələbələri üçün dərslük)" (2002), "Heydər Əliyev və türk dünyası" (2003), "Bədii söz və insan" və s.

18.Şair Böyükağa Qasımzadənin anadan olmasının 100 illiyi (18.03.1916-1957)

**Qasimov Böyükağa Məmməd oğlu – şair, tərcüməçi,
1939-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü**

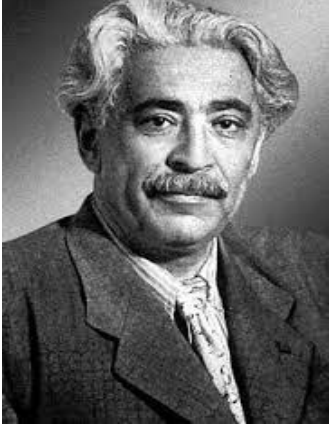
Böyükağa Qasımzadə 1916-cı il martın 18-də Bakı quberniyası Bakı qəzasının Maştağa kəndində xırda sahibkar-dəmirçi ailəsində doğulmuşdur. Atası Məmməd kişi 1903-cü ildə Bakıya köçüb xırdavat dükanı sahibi, sonra adi fəhlə olmuşdur. Böyükağa yeddiillik məktəbi Bakıda bitirib fəhlə fakültəsində (1932), sonra isə sənaye institutunda (1937) təhsil almışdır.Ədəbi yaradıcılığa 30-cu illərdə başlamış, ilk şeirlərini məktəblilərə həsr etmişdir. Onun ilk kitabı – "Murad" poeması 1937-ci ildə çapdan çıxmışdır. API-nin dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirmişdir (1937-1941). İkinci Dünya müharibəsinin ilk günlərində səfərbərliyə alınmış, hərbi məktəbdə kursant, 1941-ci ilin dekabrında Cənub cəbhəsində atıcı rotasının komandiri, siyasi şöbənin təlimatçısı, Zaqafqaziya cəbhəsində "Döyüşçü" qəzeti redaksiyasında məsul katib işləmişdir (1942-1945). Xüsusi tapşırıqla İrana göndərilmiş (1945-1946), sonra təyyarəçilik məktəbində xüsusi qrupda siyasi rəhbər, hərbi klubda rəis vəzifələrində işləmişdir (1947-1948). Ordudan tərxis ediləndən sonra "Ədəbiyyat qəzeti"ndə incəsənət şöbəsinin müdiri (1948-1950), daha sonra "Azərbaycan" jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri (1953-1957) olmuşdur. A.S.Puşkin, N.Nekrasov, N.V.Qoqol, T.Şevçenko, İ.Franko, M.Bajan, P.Tiçina kimi sənətkarların və bir sıra xarici ölkə yazıçılarının poetik əsərlərini doğma dilə çevirmişdir. Füzulinin "Yeddi cam" əsərini, M.F.Axundovun "Puşkinin ölümünə Şərq poeması"nı farscadan, "Sasunlu David" eposunu ermənicədən tərcümə etmişdir. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin müdiri olmuşdur (1951-1952). Sonra bütün qüvvə və bacarığını yaradıcılıq işinə vermişdir. Böyükağa Qasımzadə 1957-ci il avqustun 29-da 41 yaşında vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Murad" (1937), "Şirin sözlər" (1939), "Anarsan məni" (1945), "Bahar şəfəqləri" (1949), "Əsərləri" (1961), "Şirin sözlər" (1966), "Seçilmiş əsərləri" (1976) və s.

21.Xalq şairi Səməd Vurğunun anadan olmasının 110 illiyi (21.03.1906-1956)

"Səməd Vurğun böyük alim, filosof, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının təsisçilərindən, yaradıcılarından, təşəbbüsçülərindən biridir. O, Azərbaycan elminin, ədəbiyyatşünaslığının inkişafında çox əvəzsiz xidmətlər göstərmişdi".

Ulu öndər Heydər Əliyev

Səməd Vurğun — görkəmli Azərbaycan şairi, Azərbaycanın ilk xalq şairi (1956), Azərbaycan SSR əməkdar incəsənət xadimi (1943), iki dəfə Stalin mükafatı laureatı (1941, 1942) və 2 dəfə Lenin Ordeni kavaleri, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının sədri (1941-1948), Azərbaycanın Xarici Ölkələrlə Mədəni əlaqə Cəmiyyətinin sədri, Azərbaycan SSR EA-nın akademiki (1945) və vitse-prezidenti (1954-1956)

Səməd Yusif oğlu Vəkilov 21 mart 1906-cı ildə Qazax qəzasının Yuxarı Salahlı kəndində bəy nəslinə mənsub ailədə anadan olmuşdur. 1934-cü ildə şairin "Könül dəftəri" və 1935-ci ildə "Şeirlər" adlı kitabları nəşr olunmuşdur. Şair, Azərbaycan poeziyasının dilini bir çox əcnəbi sözlərdən təmizləyərək, Azərbaycan ədəbiyyatını və dramaturgiyasını yeni əsərlər hesabına zənginləşdirmişdir. Yalnız 1935-ci ildə Səməd Vurğun 7 poema və 100-ə yaxın şeir yazmışdır. 1934-cü ildə yazılmış "Azərbaycan" şeiri Azərbaycan ədəbiyyatının incilərindəndir. Bu şeirdə şair öz vətəninin qədim tarixi, təbii gözəlliyi, nemətləri, xalqın xeyirxahlığı, açıqürəkliyi və qonaqpərvərliyini tərənnüm etmişdir. 1956-cı il may ayının 27-də şair gözlərini əbədi yumdu. Şair may ayının 30-da Bakıda Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Əsərləri: Komsomol poeması (1933), Muradxan (1933), Xumar (1933), Lökbatan (1933), Kənd səhəri (1933), Ölüm kürsüsü (1934), Macəra (1935), Acı xatirələr (1935), 26-lar (1935), Qız qayası (1935), Aslan qayası (1935), Bulaq əfsanəsi (1935), Dar ağacı (1935), Ölən məhəbbət (1935), Talıstan (1935), Üsyan (1936), Bəsti (1937), Yazla qışın dəyişməsi (1937), Ayın Əfsanəsi (Aybəniz) (1941), Hürmüz və Əhriman (1943), Bakının dastanı (1944), Zəncinin arzuları (1948), Muğan (1948-1949), Aygün (1950-1951), Zamanın bayraqdarı (1952) və s.

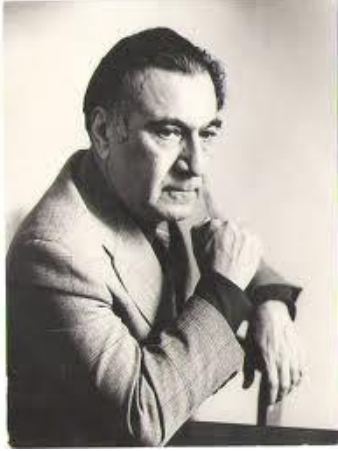
Dram əsərləri: Vaqif (1937), Xanlar (1938-1939), Fərhad və Şirin (1939-1941), İnsan (1945), Şairin həyatı, İki sevgi (1940-1941).

Tərcümələri: "Yevgeni Onegin", A.S.Puşkin (1936), "Pələng dərisi geymiş pəhləvan", Şota Rustaveli (1936), "Leyli və Məcnun", Nizami Gəncəvi (1939), Taras Şevçenko, Maksim Qorki, İlya Çavçavadze, Cambul Cabayevin əsərləri

Haqqında yazılmış əsərlər : Adilxan Bayramov, "Yaşayan ömür", Bakı, "İşıq", 1990,

Filmoqrafiya : Yeddi oğul istəram... (film, 1970), Səməd Vurğun (film, 1976), Nə yaxşı ki, dünyada Səməd Vurğun var (film, 1976), Vurğun ocağı (film, 2003), Monoloq (film, 1987), Hər şey olduğu kimi. Beşinci film. Rəşid Behbudov (film, 2000), Qəmbər Hüseynli (film, 2007), Üç zirvənin fatehi (film, 2008).

**21.Yazıçı, publisist Nurəddin Babayevın anadan olmasının 95 illiyi
(21.03.1921-25.09.1991)**

Nurəddin Həsən oğlu Babayev (1921-1991) — görkəmli yazıçı-jurnalist, alim, professor, publisist, Azərbaycanda Jurnalistika fakültəsinin əsas yaradıcılarından biri və ilk dekanı, yaşadığı dövrün incəsənət xadimləri sırasında uca zirvə tutmuş sənətkardır. Nurəddin Babayev Azərbaycan yazıçılar ittifaqının üzvü, oçerk və publisistika şurasının sədri, 1954-cü ildən SSRİ yazıçılar ittifaqının üzvü, oçerk və publisistika şurasının üzvü, Jurnalistlər ittifaqının üzvü və idarə heyətinin katibi, Əməkdar incəsənət xadimi, Əmək və müharibə veteranı, onlarla mükafatlar laureatıdır.

Nurəddin Babayev 1921-ci il mart ayının 21-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. Ziyalı ailəsində böyümüşdür. ADU-nun (indiki BDU-nun) filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. 1943-45-ci illərdə "Kommunist" qəzeti redaksiyasında şöbə müdiri, "Azərbaycan müəllimi" qəzetində redaktor müavini, 1953-cü ildən isə "Uşaqgəncnəşrdə" baş redaktor və eyni zamanda olduqca geniş və məhsuldar müəllimlik fəaliyyəti ilə məşğul olmuşdur. 1969-cu ildə alim,yazıçılarımız və Nurəddin Babayevin səyləri başda olmaqla universitetdə "Jurnalistika" fakültəsi yaradıldı. Ömrünün sonuna qədər öz misilsiz pedaqoqik, jurnalistika, yazıçılıq məharəti və təcrübəsi ilə tələbələri ilə bölüşür, onların elmi, mədəni sahədə möhkəmlənməsinə şərait yaratmış və dövrünün əsərləri, məqalələri ən çox çap olunan yazıçısı olmuşdur.Nurəddin Babayevin yaradıcılığı olduqca çoxşaxəli xarakter daşıyır. Nurəddin müəllimin bir sıra əsərləri rus, alman, ingilis, fransız, ispan, polyak, bolqar, macar və s. dillərə tərcümə olunmuşdur. Ədəbi fəaliyyətə 1939-cu ildə başlamış, bundan sonra məqalə, oçerk və hekayələri tez-tez müxtəlif qəzetlərdə dərc edilirdi."Əbədi qəhrəmanlıq" adlı ilk kitabı 1945-ci ildə çap olunmuşdur. Onun ədəbi yaradıcılığında gənclərin təlim-tərbiyəsinə həsr edilmiş əsərləri xüsusilə diqqətə layiq olub, çox qiymətlidir. Nurəddin Babayevin bu kitabları gənclər üçün stolüstü kitab olmaqla yanaşı hər bir zaman, hər bir gənc üçün tərbiyəvi, əxlaqi nəsihətlərlə, vacib və əvəz olunmaz əsl həyat təcrübəsi ilə zəngin xəzinələrdir. 1991-ci il sentyabr ayının 25-i dahi pedaqoq, jurnalist və yazıçı Nurəddin Babayev uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat etdi.

Əsərləri: "Böyük arzular" (1943), "Ölməz qəhrəman" (1945), "Xəzərin sahilində", "Böyük kədər", "Bir gəncin romantikası" (1948-1949), "Bir gecənin faciəsi", "Həyat yollarda", "Odlu günlərin qəhrəmanı", "Müəllimin xatirələri", "Məhəbbət körpüsü", "Əbədi qəhrəmanlıq" (1945), "Bacılar" (1949),"Bahar övladları" (1959), "Ürəklər bir olanda" (1961), "Zərif duyğular" (1963), "Biz Azərbaycandanıq" (1965), "Oğluma məktublar" (1966), "Qəhrəmanların izi ilə" (1968), "Səni unutmuram" (1970), "Qızlar, sözüm sizədir" (1972), "Ulduzlar sönmür" (1975), "Qızlar söz istəyir" (1977), "Ürəyimdə sözüm var" (1980), "Açıq söhbət" (1982), "Elə yaz ki.." (1985), "Gəlin, kişilikdən danışaq" (1986), "Babam-nənəm, atam-anam və biz" (1988) və s.

21.Yazıçı İsa Hümətovun anadan olmasının 85 illiyi (21.03.1931-11.11.1990)

Hümətov İsa Rüstəm oğlu - nasir, 1963-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1958), Əmək veteranı (1988)

İsa Hümətov 1931-ci il martın 21-də Qərbi Azərbaycanın Vədi rayonunun Bayburt kəndində anadan olmuşdur. Burada ibtidai məktəbi bitirib Yerevanda pedaqoji texnikumda, sonra isə API-nin dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1949-1954). Əmək fəaliyyətinə "Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyasında başlamışdır. Əvvəlcə müxbir, sonra şöbə müdiri işləmişdir (1954-1960). Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində redaktor, "Abşeron" qəzeti redaksiyasında məsul katib, "Maarif" nəşriyyatında və Azərneşrdə redaktor (1961-1978), "Yazıçı" nəşriyyatında böyük redaktor işləmişdir (1978-1990). "Moruqlu budaq" adlı ilk hekayəsi 1958-ci ildə "Azərbaycan pioneri" qəzetində çap olunmuşdur. Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin nəşriyyat üzrə ilk təşkilat katibi olmuşdur. "Beşilliyin qalibi" diplomu və döş nişanı ilə təltif edilmişdir. İsa Hümətov 1990-cı il noyabrın 11-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Ətirli çiçəklər" (1959), "Atanın həsrəti" (1960), "Nənə, əlini mənə ver" (1964), "Ehtiyat qapıçı" (1966), "Nazilə" (1968), "Muğanın fəxri" (1969), "Günəşi qabaqlayanlar" (1971), "Mövlud ayı" (1971), "Həyatımın mənası" (1973), "Araz çağlayan yerdə" (1976), "Baba yadigarı" (1977), "Dünyanın bəzəyi" (1979), "İki məhəbbət" (1981), "Çinar əfsanəsi" (1983), "Şeytanın qurbanları" (1987) və s.

21.Yazıçı Nemət Veysəllinin anadan olmasının 75 illiyi (21.03.1941)

Nemət Veysəlli portret və oçerklərində sənət adamlarının gördüyü işləri geniş təhlil etməklə yanaşı, həm də sənətkarları kamil oxucu imtahanından keçirir və onları daha ciddi işləməyə ruhlandırır. Onun seçdiyi mövzular və “həmsöhbət olduğu qəhrəmanları” Azərbaycanın sənədli nəsrində, publisistikasında seçilirdi.

Veysəlli Nemət Bayramalı oğlu — Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (1985) və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin (1978) üzvü. Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat fondunun diplomuna (1993-1994), “Qızıl qələm”(1994) mükafatına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan ədəbiyyatında öz imzası ilə seçilən, yazdığı əsərləri ilə oxucular arasında böyük hörmət qazanan qələm sahiblərindən biri də Nemət Veysəllidir. Nemət Bayramalı oğlu Veysəlli 1941-ci il martın 21-də Qaryagin rayonunun (indiki Füzuli) Yuxarı Veysəlli kəndində anadan olub. Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika (1965-1971) fakültəsini bitirib. Azərbaycan Yazıçılar (1985) və Jurnalistlər Birliyinin (1978) üzvüdür. “Sehrkar səslər, əfsanəvi rənglər”, “Sular qovuşan yerdə” “Hər şeydən uca”, “Düzlərin ağ işığı”, “Evimiz yuxuma girir” “Salamat görməyimə şadam”, “Haran ağrıyır, Vətən?”, “Sənsiz keçən illər”, “Bəylər bəy”, “Həyat sevən insan”, “Şəhərlər, evlər, naxışlar”, “Yaş həddinə görə”, “Piyadaların döyüşü” adlı bədii-publisistik kitablarının müəllifidir. Publisistin “Sehrkar səslər, əfsanəvi rənglər” adlı kitabında sənət adamlarının həyat və yaradıcılıqları ilə bağlı bir-birindən maraqlı yazılar cəmlənmişdir. Nemət Veysəlli portret və oçerklərində sənət adamlarının həyatını, onların yaradıcılıqlarını, gördüyü işləri geniş təhlil etməklə yanaşı, müasirliyin əsas mahiyyətini üzə çıxarmağa və canlandırmağa fikir verir. Həyatda çox şey dəyişsə də, yazıçı-publisistin özü üçün qəbul etdiyi meyarlar dəyişmir. Onun əsas mövzusu və qəhrəmanı da dəyişməz qalır. Bu – Vətəndir. O, vətəninə xidmət edən əsgər-yazıçıdır.

Əsərləri: “Sehrkar səslər, əfsanəvi rənglər” (1984), “Sular qovuşan yerdə” (1985), “Hər şeydən uca”, “Düzlərin ağ işığı” (1988), “Evimiz yuxuma girir” (1991), “Salamat görməyimə şadam” (1998), “Sənsiz keçən illər”(2000), “Bəylər bəy” (2004), “Həyat sevən insan” (2004), “Şəhərlər, evlər, naxışlar” (2005), ”Yaş həddinə görə” (2006), “Piyadaların döyüşü” (2010), “Tikintisi yarımçıq qalmış evlər” (2014) və s.

22.Şair Əli Kərimin anadan olmasının 85 illiyi (22.03.1931-30.06.1969)

“Əli Kərimin ömrü, öz şair sözü kimi, poeziyada atributa çevrilmişdi. Bu gün onun üslubunu, deyim tərzini, söz-obrazlarını davam etdirən şairlər var. Əli Kərim mövzu məhdudluğu bilməyib, mövzu əlvanlığı, həm də seçilmiş mövzunu orijinal işləmə tərzini onun yaradıcılığını səciyyələndirən cəhətləndirir.”

Professor Tofiq Hacıyev

Əli Kərim — şair, tərcüməçi, 1954-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü. Əli Kərim (Əli Paşa oğlu Kərimov) 1931-ci il mart ayının 22-də Azərbaycanın Göyçay şəhərində anadan olmuşdur. Əli Kərim 1948-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olur, burada ehtiyacı olduğu yataqxana olmadığından Teatr İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsinə keçir, III kursdan Moskvada, M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda təhsilini davam etdirir və 1955-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirir. Bakıya qayıtdıqdan sonra

“Azərbaycan” jurnalı redaksiyasında işləmişdir. İlk nəşr olunan əsəri 1948-ci ildə “Azərbaycan pioneri” qəzetində çıxmış “Təzə müəllim” şeiri olmuşdur. 1957-ci ildə Moskvada keçirilən tələbələrin VI Ümumdünya Festivalında “İlk simfoniya” poeması mükafata layiq görülmüşdür. İlk kitabı 1958-ci ildə Azərbaycan ədəbiyyatı dekadası münasibəti ilə Moskvada rusca çıxan “Два влюбленных” (“İki sevgili”) kitabı olmuşdur. Ona həsr edilmiş Feyzi Mustafayevin “Dinmə, ey kədər” (1986), Elza Kərimin “Nə xoşbəxt imişəm”, Altay Məmmədovun “Tanıdığım Əli Kərim” xatirələr kitabları çapdan çıxmışdır. Şairin bədii yaradıcılığının tədqiqinə həsr edilmiş Cavanşir Yusiflinin “Azərbaycan poeziyasında Əli Kərim mərhələsi” (2005), “Əli Kərim üslubu, yaxud fərdi yaradıcılıqdan ədəbiyyat tarixinə baxış” (2010), Sona Xəyalın “Əli Kərim” (2011) və b. monoqrafiya və məqalələrin adlarını çəkmək olar. Şairin əsərlərindən bir çoxu ölümündən sonra işıq üzü görmüşdür. Əli Kərim 1969-cu ilin 30 iyununda Bakıda vəfat etmiş, Göyçayda dəfn edilmişdir. Dəfn edildiyi yerdə Əli Kərim parkı salınmışdır. Sumqayıt şəhərində Əli Kərim poeziya klubu fəaliyyət göstərir. Əli Kərim ədəbiyyata özünə məxsus üslubu ilə gəlmiş, ilk şeirlərindən parlaq istedadı ilə şeirsevərlərin diqqətini cəlb etmiş, özündən sonra gələn bir sıra şairlərə güclü təsir etmiş sənətkarlardandır.

Əsərləri: ”İki sevgili” (1960), “Həmişə səfərdə” (1963), “Qızıl qanad” 1965, “Qaytar ana borcunu” (1970), ”Uşaqlar və ulduzlar” (1971), “Səfərdən sonra” (1972), ”Tənbel ayı balası” (1973), “Seçilmiş əsərləri” (iki cildə), “Pillələr” (roman) (1978), “Qız və kəpənək” (1979), “Qayıt” (1983), “Mavi nəğmənin sahilində” (1991) və s.

23.Yazıçı Seyran Səxavətin anadan olmasının 70 illiyi (23.03.1946)

"İndiyədək yazdıqlarımın hamısını bütövlükdə bir əsər hesab edirəm..."

Seyran Səxavət

Xanlarov Seyran Əsgər oğlu (Seyran Səxavət) — şair, nasir, tərcüməçi, 1980-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

Seyran Səxavət 1946-cı il martın 23-də Füzuli rayonunun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. Həmin kənddə orta məktəbi bitirdikdən sonra Natəvan adına Füzuli şəhər məktəbində direktorun köməkçisi vəzifəsində işləmişdir (1962-1964). Sonra ADU-nun şərqsünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1964-1970). Sovet Ordusu sıralarında əsgəri xidmət zamanı SSRİ Müdafiə Nazirliyində tərcüməçi olmuşdur (1970-1972). "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında xüsusi müxbir, ədəbi işçi kimi çalışmış, sonra iki il İranda tərcüməçi işləmişdir (1974-1976). Yenidən Bakıda "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi kimi fəaliyyət göstərmişdir (1976-1981). Sonra "Ulduz" jurnalı redaksiyasında nəsr şöbəsinin müdiri işləmişdir (1981-1991). Bədii yaradıcılığa 1962-ci ildən dövrü mətbuatda çap etdirdiyi şeir, hekayə və publisist yazıları ilə başlamışdır. Həmin vaxtdan mərkəzi və respublika mətbuatı səhifələrində müntəzəm çıxış edir. Əsərləri keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə və bir sıra xarici dillərə tərcümə olunmuşdur. "Qızıl təst" pyesi Azərbaycan Akademik Dram teatrında (1988), "Büst" pyesi Lənkəranda (1989), "Qapıların o üzündə qalan dünya" pyesi Füzulidə (1990) Dövlət dram teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. "Nekroloq" romanı Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin 2002-ci ilin Y.Səmədoğlu adına "İlin ən yaxşı romanı" mükafatına layiq görülmüşdür.

Əsərləri: "Adalar (şeirlər)" (1970), "Mənim planetim (şeirlər)" (1977), "Hamı elə bilirdi ki.." (hekayələr və povest) (1982), "Daş evlər (roman)" (1985), "Dar köynək" (1987), "Qızıl təst" (povestlər, hekayələr) (1999), "Nekroloq" (roman) (2003), "Polad toxumu" (roman) (2003), "Yüz ilin kişisi" (povestlər və hekayələr)

Tərcümələri: A.Ebnoidze. İki ay kənddə və ya imeretisayağı evlənmə (roman). Bakı: Gənclik, 1986, 264 səh.

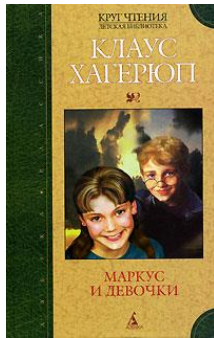
Xarici ədəbiyyat

5.Norveç yazıçısı Klaus Hagerupun anadan olmasının 70 illiyi (05.03.1946)

Norveç uşaq yazıçısı Klaus Hagerup 5 mart 1946-cı ildə Osloda anadan olmuşdur. Gələcək yazıçının atası müəllim idi, eyni zamanda uşaqlar üçün bir neçə kitab yazmışdı. Anası isə şeirlər yazırdı. Bir neçə sənəti, aktyorluq, teatrda rejissorluq kimi sənətləri sınaqdan keçirən Klaus Hagerup sonda yazıçı olur. Onun əsərləri yumorla zəngindir, amma eyni zamanda çox ciddidir.

K.Hagerup “Markus və Diana”, “Markus və qızlar”, “Markus və Siqmund” və s. əsərlərin müəllifidir.

İncəsənət

8. Xalq artisti Ağadadaş Qurbanovun anadan olmasının 105 illiyi (08.03.1911-25.06.1965)

“Ağadadaş Qurbanov sənətdə öz sözünü demiş, teatr məktəbi üçün örnək sayılan sənətkarlardan olub və özündən sonra silinməz izlər qoyub.”

Xalq artisti Azərpaşa Nemətov

Ağadadaş Gülməmməd oğlu Qurbanov — Azərbaycan teatr və kino aktyoru. 17 iyun 1943-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar, 27 fevral 1954-cü ildə xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının banilərindən biri, həm faciə, həm dram, həm də komediya janrlı tamaşaların ifaçısı Ağadadaş Gülməmməd oğlu Qurbanov 8 mart 1911-ci ildə Bakıda doğulub. Ağadadaş Qurbanov 1952-ci ilədək teatrda işləmişdi. Aktyor Gənc Tamaşaçılar Teatrında böyük rol üçün nəzərdə tutulan Cəfər Cabbarlının "Aydın" (Aydın), Mirzə Fətəli Axundzadənin "Molla İbrahimxəlil kimyagər" (Molla İbrahimxəlil), Nəcəf bəy Vəzirovun "Hacı Qəmbər" (Hacı Qəmbər), Fridrix Şillerin "Qaçaq" (Karl Moor), Nikolay Qoqolun "Müfəttiş" (Xlestakov), Rabindranat Taqorun "Qaneşin yolu" hekayəsi əsasında "Əfilər" (Qaneş) pyeslərinin tamaşalarında iştirak etmişdi. Ağadadaş Qurbanov 1952-ci ildən ömrünün sonunadək Milli Dram Teatrında işləmişdi. O, bu teatrda Mirzə Səməndər, Əbu Übeyd, Ötgün ("Almaz", "Od gəlini" və "Dönüş", Cəfər Cabbarlı), Şeyx Mərvan və Şeyx Sənan, Səyavuş ("Şeyx Sənan" və "Səyavuş", Hüseyn Cavid), Kamillo ("Qış nağılı", Vilyam Şekspir), İbrahim xan və Vaqif ("Vaqif", Səməd Vurğun), Şults ("Uzaq sahillərdə", İmran Qasımov və Həsən Seyidbəyli), İvanov ("Göz həkimi", İslam Səfərli), Dəmirçi Musa ("Toy", Sabit Rəhman), Yəhudi ("Mariya Tüdor", Viktor Hüqo), Kamal ("Məhəbbətin hökmü", Cabbar Məcnunbəyov), Hacı Qara ("Hacı Qara", Mirzə Fətəli Axundzadə), Tağı Hüseyn ("Köç", Cavad Fəhmi Başqut), Allan ("Ailə namusu", Hüseyn Muxtarov) kimi parlaq və yadda qalan rollarda çıxış etmişdi. "Səbuhi", "Koroğlu", "Bir qalanın sirri", "Kölgələr sürünür" filmlərinə çəkilmişdi. "Arşın mal alan" filmində Soltan bəy roluna çəkilən aktyor kinolentinin tamamlandığı ərafədə Salyanda qastrolda idi. Mehmanxananın eyvanına çıxanda qəfildən eyvan uçub və sənətkar 25 iyun 1965-ci ildə faciəli şəkildə həlak olmuşdu. Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn olunmuşdu.

Filmoqrafiya: Səbuhi (film, 1941), Şamdan bəy (film, 1956), Qızmar günəş altında (film, 1957), Bir qalanın sirri (film, 1959), Koroğlu (film, 1960), Bizim küçə (film, 1961), Telefonçu qız (film, 1962), Zəncirlənmiş adam (film, 1964), Arşın mal alan (film, 1965), Yun şal (film, 1965) və s.

16. Bəstəkar Zakir Bağirovun anadan olmasının 100 illiyi (1916-1996)

Bağirov Zakir Cavad oğlu —Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının üzvü (1950), Azərbaycan Musiqi Fondunun İdarə Heyətinin sədri, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1961)

“Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Zakir Cavad oğlu Bağirov 1916-cı il martın 16-da Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. İlk musiqi təhsilini 1932-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdindəki fəhlə fakültəsində alan Zakir Bağirov 1935-ci ildə isə təhsilini davam etdirmək üçün Moskva Dövlət Konservatoriyası nəzdində musiqi texnikumuna göndərilmiş və 1949-cu ildə həmin konservatoriyanı müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. Zakir Bağirov musiqi xəzinəmizi zənginləşdirən bir çox sanballı əsərlər yazmışdır. Onun yaradıcılığına üç opera, o cümlədən “Aygün”, “Qoca Xattabıç”, iki musiqili komediya – “Qaynana”, “Kəndimizin səsi”, bir uşaq baleti, fortepiano ilə simfonik orkestr üçün, tar ilə simfonik orkestr üçün, kamança ilə simfonik orkestr üçün konsertlər, xalq çalğı alətləri orkestri üçün süitalar, kamera-instrumental əsərlər, mahnı və romanslar, bədii və sənədli filmlərə, dram tamaşalarına yazılmış musiqi xüsusi yer tutur. Zakir Bağirovun musiqi folklorumuzun toplanması və nota salınması sahəsində fəaliyyəti də çox önəmlidir. O, 1935-ci ildə ilk dəfə olaraq görkəmli bəstəkarımız Tofiq Quliyevlə birlikdə tarzən Mansur Mansurovun ifasında “Rast”, “Dügah” və “Segah-zabul” muğamlarını nota yazmış və çap etdirmişdir. Görkəmli bəstəkarın yaradıcılığında opera janrı da xüsusi yer tutub. Onun 1972-ci ildə Səməd Vurğunun eyni adlı əsəri əsasında yaratdığı “Aygün” operası musiqi mədəniyyətimizin gözəl nümunələrindən sayılır. Zakir Bağirov bir çox teatr tamaşalarına və kinofilmə musiqi yazmışdır. “Ağ qızıl ustaları”, “Aygün”, “Bərəkətli torpaq”, “Nizami”, “Sədaqət yolu ilə”, “Təbiətin dostları”, “Quba bağlarında”, “Bizim Azərbaycan” kimi bədii və sənədli filmlərin musiqisi məhz Zakir Bağirova məxsusdur. “Azərbaycan xalq rəqsləri” məcmuəsinin müəlliflərindən biridir. Bəstəkar Zakir Bağirov həmçinin fəal ictimai xadim idi. Ömrünün ahıl çağında Zakir Bağirov Şuşa həsrətilə dünyasını dəyişdi.

17. Aktyor, rejissor Hüseyn Ərəblinskiyin anadan olmasının 135 illiyi (1881-1919)

Hüseyn Ərəblinski bütün həyatının mənasını sənət məbədinə xidmət eləməkdə görürdü. O, söyləyirdi ki, "Səhnə müqəddəsdir, ona layiq olmaq üçün aktyor ciddi bir əxlaq sahibi olmalıdır."

Hüseyn Ərəblinskiyin Azərbaycan teatrına göstərdiyi ən böyük xidmətlərdən biri də odur ki, o, dünya klassiklərini, eləcə də, rus dramaturqlarının bir sıra əsərlərini ilk dəfə olaraq, Azərbaycan səhnəsinə gətirmişdi.

Hüseyn Məmməd oğlu Xələfov 1881-ci ildə Bakı şəhərində yoxsul bir ailədə dünyaya göz açıb. "Üçüncü Rus-Tatar" məktəbinə daxil olan Hüseyn burada eyni zamanda rusca oxuyub-yazmağı öyrənir. Məktəb illərində ədəbiyyata xüsusi marağı ilə seçilən gələcək sənətkar məhz o illərdə teatrla tanış olur. Bu, professional teatrdan uzaq olan dərviş oyunları, səyyar sirk tamaşaları idi. Hüseyn Ərəblinskiyin teatr fəaliyyəti 1903-1904-cü illərdə yaradılan Müsəlman artistləri cəmiyyəti ilə sıx bağlıdır. Onun səhnədə ilk uğuru da məhz bu dövrə təsadüf edir. Bu haqda danışarkən, Hüseynin Otello rolunu diqqətdən kənar qoymaq olmaz. O, ilk dəfə Otello rolunu 1910-cu ildə oynayıb. Xatırladaq ki, Hüseyn Otellonu 1910-cu ildə oynasa da, bu rol üzərində düz üç il çalışıb. Aktyorun bu rolun əvəzsiz ifaçı olması barədə bir sıra mənbələrdə məlumat verilib. O cümlədən, rus rejissoru Levini Ərəblinskiyin Otellosu barədə bu fikirdə olmuşdur: "Mən bir çox tragik artistlər görmüşəm. Lakin sizdəki istedad və məharətin misli və bərabərini görməmişəm. Hərgah siz bu rolu rus səhnəsində ifa etsəydiniz, mən rejissorluğumu buraxıb, sizinlə birlikdə bütün Rusiyanı və hətta Avropanı gəzərdim. "Hüseyn Ərəblinskiyin ən uğurlu işləri sırasında olan rolları aşağıdakılardır. Haqverdiyevin "Ağa Məhəmməd Şah Qacar"ında Qacar, Lanskoyun "Qəzavət"ində Əhməd bəy Şamxal, Qoqolun "Müffətiş"ində Xlestakov, Nəcəf bəy Vəzirovun "Müsibəti-Fəxrəddin" əsərində Fəxrəddin, Mirzə Fətəli Axundovun "Hacı Qara" əsərində Heydər bəy, Şillerin "Qaçaq"ında Frans, Şekspirin "Otello"sunda Otello. Tarixi faktlardan məlum olur ki, Hüseyn 1916-cı ildə Bakıda çəkilən "Neft və Milyonlar Səltənətində" filmində Lütfəli bəyi oynamışdır. Hüseyn Ərəblinski 1919-cu ildə qətlə yetirilib. "Neft və Milyonlar Səltənətində" filmi Ərəblinskiyin çəkildiyi ilk və son filmidir. 1969-cu ildə Azərbaycan hökuməti Hüseyn Ərəblinskiyin xatirəsini əbədləşdirmək haqqında qərar qəbul etmişdir. Bu məqsədlə Sumqayıt Dövlət Gənclər Dram Teatrına Hüseyn Ərəblinskiyin adı verilmişdir.

Filmoqrafiya: Abbas Mirzə Şərifzadə (film), Neft və milyonlar səltənətində (film, 1916)-Lütfəli, Azərbaycanın səhnə ustaları (film, 1965), Üzeyir ömrü (film, 1981), Hüseyn Ərəblinski (film, 1982) və s.

19.Xalq artisti Ələkbər Seyfinin anadan olmasının 115 illiyi (1901-1977)

Ələkbər Seyfi unudulmaz və yaradıcı sənəkar olmaqla yanaşı, həm də bacarıqlı rəhbər təşkilatçı kimi də mədəniyyət tariximizdə xüsusi yer tuturdu.

Ələkbər Seyfulla oğlu Seyfi (19 mart 1901 - 1977) — aktyor.

Ələkbər Seyfulla oğlu Seyfi 19 mart 1901-ci ildə Tiflisdə anadan olub. "İttifaq" məktəbində təhsil alıb. Səhnəyə ilk dəfə şagird vaxtı, 1914-cü ilin əvvəllərində "Dəmirçi Gavə" (Şəmsəddin Sami) tamaşasında Bəhram rolunda çıxıb. Bundan sonra məktəb tamaşalarında kiçik rollar oynayıb. 1917-ci ildə "İbrət" dram dərnəyinə üzv olub. Truppanın yaradıcı heyətinə çox tez isinişib. Tezliklə o, bir çox pyeslərin tamaşalarında çıxış edib. Ələkbər Seyfi 1922-ci ildən başlayaraq Tiflis Dövlət Azərbaycan Dram

Teatrında yeddi il işləyib. Bir çox rolları oynayıb. 1929-cu ildə Bakı Türk İşçi Teatrına dəvət alır. O, daim yaradıcılıq ruhu olan sənətkar idi, dayanmadan öz üzərində çalışırdı. Avropa və Rusiya klassiklərini mütaliə edirdi. Stanislavski kimi böyük səhnə islahatçısının demokratik fikirlərini öyrənir, həmin fikirləri məharətlə öz yaradıcılığında tətbiq edirdi. Ələkbər Seyfinin həmişə həyata, yaşamağa böyük inamla baxdığını deyən Maarif Teymur onun xarakterinin özünəməxsusluğu haqqında belə danışırdı: "Ələkbər Seyfi həmişə nikbin idi. Onun haqqında deyilmiş bəzi böhtanları da özünəməxsus təmkinlə qarşılayır, canından artıq sevdiyi səhnəni, aktyorluq sənətini, teatrı həmişə uca tuturdu" Ələkbər Seyfinin həmin dövrün keşməkeşli durumu ilə bağlı yazdığı qeydləri daxili aləmini, xarakterini çox gözəl açır. 1961-ci ildə Xalq artisti adına layiq görülüb. Ələkbər Seyfi 1977-ci ildə vəfat edib.

Filmoqrafiya: Səhər (film, 1960), Qanun naminə (film, 1968), Mən ki, gözəl deyildim (film, 1968), Uşaqlığın son gecəsi (film, 1968)

Tərcümələri: "Məkr və məhəbbət" F.Şiller.

21. Aktyor Kazım Ziyanın anadan olmasının 110 illiyi (21.03.1896-20.11.1956)

Səlis səhnə danışığı, aydın və məftunedici diksiyası, yüksək səhnə mədəniyyəti, dərin mütaliəsi, geniş dünyagörüşü, müəllimlik məharəti ilə işlədiyi bütün teatrlarda kollektivin böyük rəğbətini qazanmış Kazım Ziyanın zəngin yaradıcılığı öz dəyər və mənası ilə milli teatr sənətimizin parlaq səhifələrini təşkil edir. Kazım Ziya hələ gənc yaşlarından səhnədə Azərbaycan dilinin aydın və dəqiq tələffüzü uğrunda mübarizə aparmış, nöqsanlara qarşı barışmaz olmuşdur.

Kazım Cəfər oğlu Kazımzadə (Ziya) (21 mart 1896, Ordubad, Yuxarı Əylis kəndi-20 noyabr 1956, Bakı) — Azərbaycanın görkəmli teatr və kino aktyoru. Azərbaycanın xalq artisti (1943), SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı (1948), “Lenin” ordeni laureatı

Kazım Cəfər oğlu Kazımzadə (Kazım Ziya) 21 mart 1896-cı ildə Azərbaycanın Ordubad rayonundakı Yuxarı Əylis kəndində doğulub. Yeniyetmə yaşlarından ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənib. Sonralar rus və fransız dillərini də mənimsəyib. O, 1912-ci ildə “İttihad” İran gimnaziyasına daxil olub. Bir il sonra Kazım məktəbdə ədəbiyyat dərnişini yaradıb. 1914-cü ildə Hüseyn Ərəblinski başda olmaqla teatr fədailəri “İttihad” məktəbində şagirdlərin xeyrinə Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin “Bəxtsiz cavan” faciəsinin tamaşasını göstərirlər. Bununla da Kazım Ziyanın taleyinin sənət seçimi qətiləşir. Kazım Ziya 1925-ci ildə Bakı Türk İşçi və Kəndli Teatrının truppasına daxil olub. 1936-cı ildən 1938-ci ilədək Tiflisdə və İrəvandakı dövlət teatrlarında aktyorluq edib. 1938-ci ildə Bakıya gələrək Milli Dram Teatrının formalaşmış şöhrətlənmiş truppasına daxil olub. Səhnə səmimiyyəti və yüksək intellektuallığı ilə seçilən Kazım Ziya Milli Dram Teatrında oynadığı bir çox rollarla tamaşaçıların yaddaşında qalmışdır. Görkəmli sənətkar 20 noyabr 1956-cı ildə Bakıda vəfat edib və Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Filmoqrafiya: Qız qalası əfsanəsi (film, 1923), Bismillah (film, 1925)-Molla Rövşən, Səbuhi (film, 1941), Bir ailə (film, 1943), Sualtı qayıq “T-9” (film, 1943), Fətəli xan (film, 1947), Məhəmməd Füzuli (film, 1958), Onlar belə sevirdilər (2007) və s.

**31.Xanəndə Cabbar Qaryağdıoğlunun anadan olmasının 155 illiyi
(31.03.1861-20.04.1944)**

Cabbar Qaryağdıoğlu XIX əsrin II yarısında yetişən və musiqi tariximizdə ən görkəmli rol oynayan sənətkarlardan biridir. Xalqın içərisindən çıxmış bu sənətkar özünün bütün mənalı həyatını klassik Azərbaycan musiqisinin inkişafına həsr etmişdir. Ömrünün 60 ilini xalqdan öyrəndiyi və topladığı 500-dən artıq mahnını işləyib Azərbaycanın xanəndəlik sənətini yaradan müğənni Zaqafqaziyada ən yaxşı xalq ifaçısı şöhrətini qazanmışdır.

Cabbar İsmayıl oğlu Qaryağdıoğlu (31 mart, 1861 – 20 aprel, 1944) — xanəndə, bəstəkar, musiqi xadimi. Azərbaycanın xalq artisti (1935). “Şərəf Nişanı” Ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Cabbar Qaryağdıoğlu 1861-ci ildə Şuşada “Seyidli” məhəlləsində anadan olmuşdur. Cabbar Qaryağdıoğlunu Azərbaycan xalq musiqisinin canlı tarixi, ensiklopediyası adlandırırdılar. Onun oxuduğu muğam və xalq mahnıları indi də Azərbaycanın musiqi xəzinəsinin ən qiymətli incilərindəndir. Şərqi vokal sənəti tarixində, geniş xalq kütlələri arasında Cabbar Qaryağdıoğlu ilə müqayisə edilə biləcək ikinci bir müğənni yoxdur. Onun adı dünya vokal sənətinin bir sıra görkəmli sənətkarlarının adları ilə yanaşı çəkilir. Cabbar Qaryağdıoğlunun səsi güclü dramatik-tenor tipli səs idi. O, bu güclü və əzəmətli səsi ilə son dərəcə lirik-minor ruhlu muğam sayılan "Segah"ı olduqca həzin və yumşaq, eyni zamanda, yanıqlı səsləndirməklə adamda elə təsəvvür yaradırdı ki, muğamı dramatik tenor yox, lirik tenor oxuyur. O, major muğamları oxumaqda da mahir idi. Vokal ustalığı ilə nəinki dinləyicini heyran qoyur, eyni zamanda təsiredici ifaçılıq məharəti ilə dinləyicini fikrindən ayırır, kədərini, qəmmini unuttururdu. Azərbaycanda opera sənətinin meydana gəlməsində də onun rolu böyükdür. Opera səhnəmizin ilk aktyoru məhz Qaryağdıoğlu olmuşdur. Bu gün Azərbaycanın musiqi tarixində Cabbar Qaryağdıoğlunun adı böyük məhəbbətlə çəkilir. Onun sənətinin sirrləri gənc xanəndələrə öyrədilir. Onun “Şahnaz”ı, “Qatar”ı, “Heyratı”sı musiqi xəzinəmizdə qorunub saxlanılır.

Filmoqrafiya: Neft və milyonlar səltənətində (film, 1916), Məhəmməd Füzuli (film, 1958), Hər şey olduğu kimi. Beşinci film. Rəşid Behbudov (film, 2000), Məclisi üns (film, 2006), Muğamat var olan yerdə... (film, 2009)

Ədəbiyyat: Şuşinski F. Azərbaycan xalq musiqiçiləri (1985), Şuşinski F. Cabbar Qaryağdı oğlu: Monoqrafiya (1987), Şuşinski F. Xalq sənətkarı: C. Qaryağdıoğlu–125 (1987), Şuşinski F. Görkəmli xanəndə (1987), Məhəmədoğlu F. Unudulmaz sənətkar (1987), Əbdülqasımov F. Qüdrətli sənətkar (1991) və s.

31.Xalq artisti Rafiq Babayevin anadan olmasının 80 illiyi (31.03.1936-19.03.1994)

Rafiq Fərzi oğlu Babayev 1936-cı il mart ayının 31-də Bakıda anadan olmuşdur. 1950-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Musiqi Məktəbində və Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil almışdır. Gənc yaşlarından caz musiqisi ilə maraqlanmış, özünün caz kompozisiyasını yaratmışdır. 1955-ci ildə caz kvarteti təşkil etmişdir. Eyni zamanda Anatollu Qəniyevin xalq çalğı alətləri ansamblında, Tofiq Əhmədovun estrada ansamblında çalışaraq, böyük təcrübə qazanmışdır. 1960-cı ildə Rafiq Babayev SSRİ Xalq artisti Rəşid Behbudovun dəvəti ilə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının nəzdində fəaliyyət göstərən ansamblında işləməyə başlamışdır. 20 il müddətində

davam edən bu yaradıcılıq əməkdaşlığı yüksək sənət nümunələrini meydana gətirdi. Rəşid Behbudovun bədii rəhbər, Rafiq Babayevin musiqi rəhbəri olduğu ansambl dünyanın bir çox ölkələrində Azərbaycan musiqisini ləyaqətlə təmsil etmişdir. Rafiq Babayev həmçinin “Qaya” ansamblı, Müslüm Maqomayev, Polad Bülbüloğlu ilə də yaradıcılıq əlaqələri qurmuşdur. Bakıda ilk caz festivalının təşkili də onun adı ilə bağlıdır. 1967-ci ildə yaratdığı “Bayatı-Kürd” muğamı əsasında caz kompozisiyası çox məşhurdur. Rafiq Babayev bir sıra kinofilmlərə, məsələn, “Azərbaycan haqqında etüd”, “Gecə söhbəti” və s. musiqi bəstələmişdir. 1983-cü ildən Azərbaycan Dövlət Radio və Televiziya Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti Estrada-simfonik orkestrinə rəhbərlik etmişdir. 1991-ci ildə Rafiq Babayev “Cəngi” folklor-caz kollektivini təşkil etmiş və musiqi layihələrinin həyata keçirilməsinə kömək edən səsyazma studiyası təşkil etmişdi. O, folklor çalğı alətlərindən istifadə etməklə, onları qeyri-adi harmoniya ilə zənginləşdirərək, Qərbə və Şərqə xas olan musiqini melodik tərzdə birləşdirərək gözəl kompozisiyalar yaratmışdı. Daim öz üzərində işləyən bu bəstəkar və pianoçu həm də gözəl pedaqoji istedadı malik idi. Rafiq Babayevə 1993-cü ildə Azərbaycanın Xalq artisti adı verilmişdir. 1994-cü il martın 19-da metro stansiyasında baş vermiş partlayış nəticəsində bu gözəl musiqiçi, həyatsevər insan yaradıcılığının ən mühüm və məsul dövründə həyatla vidalaşdı.

Folmoqrafiya: Abşeron ritmləri (film, 1970), Azərbaycan haqqında etüd (film, 1969), Bakı bağları. Buzovna (film, 2007), Basatın igidliyi (film, 1988), Bir ailəlik bağ evi (film, 1978), Fəryad (film, 1993), Kişi sözü (film, 1987), Qara leylək (film, 1986), Qobustan (film, 1997), Qoca palıdın nağılı (film, 1984), Vətənin yüksək səması altında (film, 1987), Yaddaş (film, 1989) və s.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

7.Nəzərli Hikmət Baba oğlunun 50 illiyi (07.03.1966-26.02.1992)

“Düşmən Azərbaycana məqsədli şəkildə vurduğu bu ziyanın əvəzini mütləq alacaq, Qarabağ torpağı düşmən tapdığı altında qalmayacaq!”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Hikmət Nəzərli — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Xocalı soyqırımını şəhidi.

7 mart 1966-cı ildə Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1973-cü ildə Xətai rayonundakı 27 sayılı məktəbə getmiş sonra atasının iş yerini dəyişməsi ilə əlaqədar Daşkəndə köçmüşdür. 1982-ci ildə yenidən Bakıya qayıdır. 1984-cü ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. Gürcüstanda hərbi xidmətdə olan Hikmət 1986-cı ildə ordudan tərxis edilir. O, DİN-nin yanğından mühafizə idarəsinə işə qəbul olunur. Qarabağda ermənilərin törətdikləri vəhşiliklərə dözə bilməyən Hikmət könüllü olaraq orduya yazılır. Ağdam rayonunda şərəfli döyüş yolu başlayır. Umudlu kənd sakinlərinə kömək edərkən yaralanır, müalicə olduqdan sonra isə yenidən cəbhəyə üz tutur. O, 1991-ci ilin dekabrında könüllülərdən ibarət Şıxov batalyonunun tərkibində Qarabağa yola düşüb, Ağdam, Umudlu, Xocalı istiqamətində döyüşlərdə qəhrəmanlıqla vuruşub. 1992-ci il 25 fevral ermənilər Xocalıda vəhşilikər törətdikləri zaman Hikmət idarə etdiyi maşınla düşməne müqavimət göstərərək dinc əhalinin buradan çıxmasına şərait yaradırdı. Bu döyüşdə xeyli erməni quldurunu məhv edən Hikmət son anda döyüşçü dostları ilə meşəyə çəkilir, sonrakı taleyi barədə isə heç bir məlumat yoxdur. Ailəli idi, bir övladı yadigar qalıb.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 9 sentyabr 1992-ci il tarixli 178 sayılı fərmanı ilə Nəzərli Hikmət Baba oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

16.İbrahimov Nurəddin İslam oğlunun 65 illiyi (16.03.1951-10.02.1995)

Nizami ordumuzun möhkəmlənməsi, beynəlxalq miqyasda Azərbaycanın haqq mövqeyinin dəstəklənməsi, insanlarda düşməyə nifrətin artması, yekdil əhval-ruhiyyənin yaranması onu deməyə əsas verir ki, Qarabağ torpağı düşmən əsarətindən azad ediləcək!

Nurəddin İslam oğlu İbrahimov (1951 - 1995)
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı.

İbrahimov Nurəddin İslam oğlu 1951-ci il mart ayının 16-da Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1969-cu ildə 125 sayılı orta məktəbi bitirmişdir. 1970-ci ildə ordu sıralarına çağırılmışdır. 1978-ci ildə Rusiyanın İrkutsk şəhərinin milis idarəsində iş qəbul olunmuşdur. 1988-ci ildə burada İrkutsk şəhər cinayət axtarış şöbəsinin rəisi vəzifəsinə təyin edilmişdir. Azərbaycanda baş verən hadisələrə biganə qalmayan Nurəddin 1990-cı ildə Bakıya gəlmiş, sonra isə Laçın rayon milis idarəsində sahə müvəkkili işləməyə başlamışdır. O, Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmiş, bu döyüşlərin birində ağır yaralanmışdır. Müalicə olunandan sonra Bakının Əzizbəyov rayonunun polis idarəsində işini davam etdirmişdir. Buna baxmayaraq o, yenə də tez-tez cəbhəyə yollanmış, qızgın döyüşlərə girmişdir. 1993-cü ildə Kosalar kəndi və Cəbrayıl rayonları uğrunda gedən döyüşlərdə əsl qəhrəmanlıq göstərmiş və mayor rütbəsi almışdır. Nurəddin 10 fevral 1995-ci il Binə qəsəbəsindəki cinayətkar dəstənin zərərsizləşdirilməsi zamanı xüsusi fərqlənmiş və qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Aliləli idi, bir övladı var. Bakı şəhərinin Buzovna qəsəbəsinin qəbristanlığında dəfn edilmişdir. Buzovna qəsəbəsində onun adına küçə var. Buradakı Mədəniyyət evi də onun adını daşıyır. Qəsəbədə büstü qoyulub.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 26 dekabr 1995-ci il tarixli 424 sayılı fərmanı ilə ölümündən sonra "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

18.Nəsrəddinov Rafiq Hüseyn oğlunun 55 illiyi (18.03.1961-06.09.1992)

*“Vətənçin yaşayan, Vətənçin ölən
Səmimi bir insan nə bəxtiyardır”*

Mikayıl Müşfiq

Rafiq Nəsrəddinov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

18 mart 1961-ci il Bakı şəhərində dənizçi ailəsində dünyaya gəlmişdir. 1968-1978-ci illərdə Nərimanov rayonundakı 39 sayılı məktəbdə təhsil almışdır. 1979-cu ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1981-ci ildə tank qoşunlarında xidmətini başa vurur və Bakı Dövlət Universitetinə daxil olur. 1987-ci ildə buranı müvəffəqiyyətlə bitirir. 1992-ci ildə Səbail rayon Hərbi Komissarlığı tərəfindən Milli Orduya çağırılır. Təcrübəli döyüşçü olması cəbhədə onun işini nisbətən asanlaşdırırdı. Erməni quldurlarını dəfələrlə ağır itkilərə məruz qoymuşdu. Bu kimi üstünlükləri nəzərə alınaraq Rafiq tank bölüyünün rəisi vəzifəsinə təyin edilir.

Rafiqin son döyüşü Ağdərənin Qızılqaya kəndində oldu. 6 sentyabr 1992-ci il baş vermiş bu döyüşdə son nəfəsəçən vuruşan Rafiq qəhrəmancasına həlak oldu. Ailəli idi, iki övladı qalıb. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Oxuduğu 39 sayılı orta məktəb qəhrəmanımızın adını daşıyır, burada büstü qoyulub. Yaşadığı binanın önünə xatirə lövhəsi vurulub.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 sayılı fərmanı ilə baş leytenant Nəsrəddinov Rafiq Hüseyn oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

22.Əsədov Əsəd Soltan oğlunun 60 illiyi (22.03.1956- 29.10.1991)

“XX əsr xalqımızın yaddaşında dövlətçilik, müstəqillik, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əsri kimi qalacaqdır.”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev

Əsəd Əsədov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

22 mart 1956-cı ildə Zəngilan rayonunun Turabad kəndində doğulmuşdur. 1975-ci ildə Mincivan qəsəbə orta məktəbini bitirdikdən sonra Sovet Ordusu sıralarına çağırılmışdır. Hərbi xidmətini başa vurduqdan sonra Saratov vilayətinin Krasnokutsk şəhərindəki Təyyarəçilik Məktəbinin mülki aviasiya şöbəsinə daxil olmuşdur. 29 oktyabr 1991-ci il AN-2 təyyarəsinin komandiri Əsəd Əsədov 7 nəfər uçuş və texniki heyətlə Yevlax aeroportundan səmaya qalxdı. Xocalı aeroportunda ermənilərdən ibarət işçi qrupunu aeroportun texniki istismarından uzaqlaşdıran AZAL-ın əməkdaşları şərəfli missiyanı yerinə yetirib geriye uçarkən təyyarə düşmən tərəfindən ALAZAN raketləri ilə vuruldu. Cəsur komandir bu uçuş zamanı heyət üzvləri ilə birlikdə həlak oldu. Ailəli idi. Dörd övladı yadigar qalıb. Zəngilan rayonunda dəfn edilmişdir. Zəngilan rayonu Turabad kənd orta məktəbi və Mincivan qəsəbəsindəki mərkəzi küçələrdən biri onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 25 noyabr 1992-ci il tarixli 337 sayılı fərmanı ilə Əsədov Əsəd Soltan oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Təki vətənimiz düşməsin dara
Baxmayıb soyuğa, borana, qara
Cavab vermək üçün o azğınlara
Hər bir çətinliyə dözdü Şəhidlər.*

Dursun Musayev

Aprel

Əlamətdar və tarixi günlər

Beynəlxalq Uşaq kitabı günü (02.04.1967)

Hans Xristian Andersen mükafatının yaranmasının 60 illiyi (1956)

Ümumdünya İnternet günü (04.04.1998)

Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü. 06.04.2002

İlk Olimpiya oyunlarının 120 illiyi 06.04.1896

Ümumdünya Sağlamlıq günü 07.04.1950

“Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşrinin 110 illiyi 07.04.1906

Beynəlxalq Aviasiya və Kosmanavtika günü 12.04.1961

Ümumdünya Mədəniyyət Günü 15.04.1935

Tarixi abidələrin mühafizəsi günü (18.04.1983)

Ümumdünya Yer günü (22.04.1970)

Ümumdünya kitab və müəllif hüquqları günü (23.04.1997)

Ümumdünya İngilis Dili günü (23.04.)

Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü (24.04.1957)

Ümumdünya qardaşlaşmış şəhərlər günü (27.04.1962)

Beynəlxalq Solaxaylar Günü (28.04.1984)

Beynəlxalq Caz Günü (30.04.2011)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair, tərcüməçi Ənvər Əlibəylinin 100 illiyi (01.04.1916-07.05.1968)

Yazıçı Zöhrə Əsgərovanın 65 illiyi (02.04.1951)

Yazıçı Yaşar Rzayevin 75 illiyi (07.04.1941)

Yazıçı, tənqidçi, ədəbiyyatşünas Allahverdi Eminovun 75 illiyi (10.04.1941)

Yazıçı Sultanməcid Qənizadənin 150 illiyi (24.04.1866-1942)

Xarici ədəbiyyat

Rus uşaq yazıçısı Vitali Korjnikovun 85 illiyi (07.04.1931-2007)

Amerika uşaq yazıçısı, nağılçı Frenk Baumun 160 illiyi (15.04.1856-1919).

İncəsənət

Teeatrşünəs, yazıçı İncilab Kərimovun 85 illiyi (04.04.1931)

Xalq artisti Sidqi Ruhullanın 130 illiyi (09.04.1886-1959)

Bəstəkar Qəmbər Hüseynlinin 100 illiyi (16.04.1916-1961)

İlk azərbaycanlı qadın musiqişünas Xurşud Ağayevanın 110 illiyi (20.04.1906-1953)

Pianoçu, xalq artisti Tamilla Mahmudovanın 85 illiyi (21.04.1931)

Xalq rəssamı Hüseyn Əliyevin 105 illiyi (21.04.1911-1991)

Bəstəkar Ədilə Hüseynzadənin 105 illiyi (29.04.1916-2005)

Bu tarixi unutmayaq

3-6. Kəlbəcər rayonunun ermənilər tərəfindən işğalı günü (1993)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Edilov Yelmar Şahmar oğlunun 70 illiyi (10.04.1946-11.04.1994)

APREL

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2. Benəlxalq Uşaq Kitabı günü

*Dünyada nə qədər kitab var belə,
Çalışıb əlləşib gətirdim ələ,
Oxudum, oxudum, sonra da vardım,
Hər gizli xəzinədən bir dürr çıxardım.*

Nizami Gəncəvi

Aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günüdür.

Uşaqların tərbiyəsində kitablar xüsusi yer tutur. Kitab onları zəngin mənəvi zövqə malik bir insan kimi tərbiyə edir, öz xalqının mübarizələrlə zəngin tarixi keçmişinə dərinləndirən bələd olmasına imkan yaradır. Uşaq ədəbiyyatı gününün məhz bu tarixə təsadüf etməsinin maraqlı bir tarixçəsi vardır. Məşhur nağılçı Hans Xristian Andersen 1805-ci il aprelin 2-də anadan olmuşdur. Beynəlxalq Uşaq Kitab Gününün məhz bu tarixdə qeyd olunmasını alman yazıçısı Yella Lepman təklif etmişdir. 1967-ci ildə Beynəlxalq Uşaq Kitablari Şurası tərəfindən isə Danimarka yazıçısı, uşaqların sevimlisi Hans Xristian Andersenin dünyaya gəldiyi gün – aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü kimi təsis edilmişdir. Bu tarix cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə cəlb etmək üçün təsis edilmişdir. Qeyd edək ki, Azərbaycanda uşaq kitabxanaları üzrə elmi metodik mərkəz sayılan F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası 2012-ci ildən Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının üzvüdür. 1846-cı ildən başlayaraq H.X.Andersenin qələmə aldığı nağılları uşaqlar bu gün də çox sevirilər. Sonralar yazılaraq kitablara köçürülən xalq nağıllarına da maraq artmışdır. XIX-XX əsrlər Azərbaycanda uşaq ədəbiyyatının inkişafı ilə xarakterizə olunmuşdur. Hazırda Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü ölkəmizdə də özünəməxsus şəkildə qeyd olunur. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası hər il Milli Uşaq Kitabı Sərgisi təşkil etməklə Azərbaycanda çap olunan uşaq ədəbiyyatı nümunələri ilə oxucuları tanış edir, kitaba və kitabxana imicinin yüksəlməsinə zəmin yaradır.

2.Hans Xristian Andersen mükafatının yaranmasının 60 illiyi (1956)

Hans Xristian Andersen mükafatı ən yaxşı uşaq yazıçılarının və illüstratorlarının təltif olunduğu mükafatdır. 1956-cı ildə YUNESKO-nun uşaq və gənclər ədəbiyyatı üzrə Beynəlxalq Şurası (IBBY) tərəfindən təsis olunmuşdur. Mükafat hər il aprelin 2-də - Hans Xristian Andersenin doğum günündə təqdim olunur. Beynəlxalq Şuranın təşəbbüsü ilə H.X.Andersenə dərin ehtiram və məhəbbət işarəsi kimi aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı günü elan olunmuşdur. Hər il İBBY-nin milli bölmələrindən biri bu bayramın təşkilatçısı olur. Uşaq ədəbiyyatının müəllifləri üçün bu mükafat ən mötəbər mükafatdır, onu “kiçik Nobel mükafatı” da adlandırırlar. Mükafat yalnız həyatda olan yazıçı və illüstratorlara verilir. Mükafatın təsis olunması ideyası dünya uşaq ədəbiyyatı sahəsində mədəniyyət xadimi olmuş Yella Lepmana (1891-1970) aiddir. “Uşaqlara kitab verin və siz onlara qanad vermiş olacaqsınız” sözləri də Y.Lepmana aiddir. 1956-cı ildən mükafat uşaq yazıçılara təqdim olunur. 1966-cı ildən isə mükafat həm də ən yaxşı rəssam-illüstratorlara verilir. Mükafatı almaq üçün namizədlər İBBY-nin uşaq kitabı üzrə Beynəlxalq Şurasının milli bölmələri tərəfindən irəli sürülür. Laureatlar – yazıçı və rəssam – İBBY-nin konqresi zamanı üzərində Hans Xristian Andersenin profili olan medalla təltif olunurlar. Bundan əlavə, İBBY Beynəlxalq Şuranın üzvü olan ölkələrdə yeni çap olunmuş ən yaxşı uşaq və yeniyetmələr üçün olan kitablara da fəxri diplomlar verir.

4.Ümumdünya İnternet günü. 1998-ci ildən II Papa (İohan Pavel) tərəfindən keçirilir (04.04.1998)

Bu gün bütün dünyada Beynəlxalq internet günü kimi qeyd edilir. Bu bayramın dərin, bir qədər mübahisəli tarixçəsi var. Belə ki, 4 aprel tarixində şagirdlərin və tələbələrin himayəçisi olan və tarixdə ilk “Etymologiae” ensiklopediyasının yaradıcısı Sevilyalı müqəddəs İsidorun ölüm günüdür. Məlumat üçün qeyd edək ki, katolik kilsəsi 1998-ci ildə ümumdünya internet şəbəkəsini insan bilikləri xəzinəsi adlandırıb. Uzun müddət namizədlər arasında seçim edən Vatikan 2000-ci ildə belə qərara gəlib ki, internetin ən yaxşı himayəçisi müqəddəs İsidor ola bilər. Öz qərarını şərh edən II İoann Pavel bildirib ki, insan biliklərinin xəzinəsi internetdir, buna görə də o, bu missiyanı müqəddəs İsidora həvalə edib. Qeyd edək ki, internet himayəçisi ilk dəfə olaraq çarpaz istinad sistemindən istifadə edib. Bu sistem qlobal şəbəkədə istifadə edilən hiper istinadları xatırladır.

6.Beynəlxalq Cizgi Filmləri Günü.

6 aprel 2002-ci ildən Beynəlxalq Animasiya Kino Assosiasiyası tərəfindən təsis edilmişdir.

Beynəlxalq cizgi filmləri günü (International Animation Day), 2002-ci ildə ilk cizgi filmləri texnologiyasının ictimaiyyətə təqdimatının 110 illiyi münasibətilə Beynəlxalq animasiya kinosu assosiasiyasının (The International Animated Film Association, ASIFA) Fransa şöbəsinin təşəbbüsü ilə təsis olunub və hər il oktyabrın 28-də qeyd olunur. Bu əlamətdar gündə - 28 oktyabr 1892-ci ildə Parisdə rəssam və ixtiraçı Emil Reyno tamaşaçıları yeni, o zamana qədər heç kimin görmədiyi tamaşaya – “optik teatra” dəvət edir. İstedadlı ixtiraçı özünün hərəkət edən şəkilləri nümayiş etdirən praksinoskop aparatını ilk dəfə açıq şəkildə nümayiş etdirmişdir. Biz indi bu hadisəni müasir cizgi filmlərinin timsalı adlandırırıq və məhz bu tarix hal-hazırda animasiya kinosu dövrünün başlanğıcı hesab olunur. Bir çox ölkələrdə bayram tədbirləri təyin olunmuş vaxtdan bir neçə gün əvvəl başlayır. Beynəlxalq Cizgi Filmləri günü öncəsi dünyanın hər yerindən animasiya kinosu peşəkarları və həvəskarları öz filmlərinin proqramlarını bir-birləri ilə bölüşür və bu hadisəni bütün il gözləyən tamaşaçılar üçün əsərlərinin ilk nümayişini təşkil edirlər. Hal-hazırda cizgi filmlərinin belə seansları artıq dünyanın 104 ölkəsində keçirilir.

6. İlk Olimpiya oyunlarının 120 illiyi (6 aprel 1896-cı il)

Olimpiya oyunları — beynəlxalq idman aləminin ən populyar ictimai təşkilatı, 4 ildən bir keçirilən ən böyük beynəlxalq idman müsabiqəsidir.

Qədim Yunanıstanda mövcud olmuş Olimpiya oyunlarının bərpa olunması təşəbbüsünü XIX əsrin sonlarında fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten təklif etmişdir. Onun dövründə Yay Olimpiya Oyunları kimi tanınan bu beynəlxalq tədbir 1896-cı ildən etibarən hər 4 ildən bir keçirilir. Bura dünya müharibələrinin baş verdiyi illər daxil deyil. 1924-cü ildə Qış Olimpiya Oyunları təsis edildi. Əvvəllər yay və qış oyunları eyni ildə keçirilirdi, lakin 1994-cü ildə Qış Olimpiya Oyunlarının keçirilməsi yay oyunlarına nəzərən iki il irəli çəkildi. Olimpiya oyunları dedikdə yalnız idman yarışlarını, idman həyatının insanlara bəxş etdiyi dəyərləri dar mənada yox, geniş, fəlsəfi anlayış kimi qəbul etmək lazımdır. Olimpiya oyunlarının böyüklüyü idmançıların tək-cə yarışlarda göstərdikləri idman nəticələri deyil, bu oyunlarda idmançı mənəviyyəti, onun kamil bir insan kimi formalaşması prosesinin reallaşdırılması, onun müqəddəs ideyalara xidmət etməsindən irəli gəlir. Olimpiya hərəkəti sülh və əmin-amanlıqla daim yanaşı durmuşdur. Qədim Yunanıstanda Olimpiya oyunlarının yaranmasından söz gedərkən oyunların əsası, bir növ, dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Qədim Yunanıstanda stadion, teatr və məbəd müqəddəs yer sayılmışdır. Burada iki şəhərdə Olimpiya və Delfidə hər 4 ildən bir xoş məramlı oyunlar keçirilirdi. Bu şəhərlərdə keçirilən oyunlardan əlavə, şeir, mahnı, ədəbiyyat və incəsənət üzrə istedadlı şəxslər bilik, bacarıq və qabiliyyətlərini nümayiş etdirirdilər. Olimpiya oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyətlə, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Olimpiya antik dövrdən başlayaraq uzun, enişli-yoxuşlu yol keçmiş, zəmanəmizə gəlib çatmış və bu yolda müxtəlif maneələrlə rastlaşsa da, öz əzəli mahiyyətini qoruyub saxlamışdır. Olimpiya oyunları ümumbəşəri nüfuz sahibi olmaqla, dünya xalqlarının dərin məhəbbətini də qazanmışdır. Müasir Olimpiya oyunlarını bərpa edərkən baron Pyer de Kuberten olimpiya ideyalarını dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana daxil olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı, idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul etmişdir.

7. Ümumdünya Sağlamlıq günü

Sağlam bədəndə sağlam ruh olar.

1948-ci ildə birinci Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının yaranmasını qeyd etmək üçün Ümumdünya Sağlamlıq Gününün təsis edilməsi təşəbbüsü ilə çıxış etdi. 1950-ci ildən başlayaraq Ümumdünya Sağlamlıq Günü hər il 7 aprel tarixində qeyd edilir. Hər il Ümumdünya Sağlamlıq Gününün mövzusu ÜST üçün prioritet sayılan bir problemi diqqət mərkəzinə gətirir. Ümumdünya Sağlamlıq

Günü diqqəti səhiyyə sahəsində beynəlxalq ictimaiyyətə təsir göstərən başlıca problemlərə yönəlmək üçün dünya səviyyəsində bir imkandır. Sağlamlıq ÜST-ün Nizamnaməsində yalnız xəstəliklərin, yaxud fiziki qüsurların olmamağı ilə deyil, tam fiziki, psixi və sosial sağlamlıq vəziyyəti kimi müəyyən olunur. ÜST özünün Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası vasitəsi ilə 193 üzv dövlət tərəfindən idarə olunur. Bu Assambleya ÜST-ə üzv dövlətlərin nümayəndələrindən ibarətdir. Ümumdünya Assambleyasının əsas vəzifəsi ÜST-ün proqramı və növbəti ikiillik müddət üzrə büdcəsinin təsdiqi və siyasət məsələləri üzrə qərarların qəbul edilməsidir. Sağlam yaşlanmaq beynəlxalq ictimai səhiyyə proqramının gündəliyində prioritet məsələyə çevrilir. Sağlam yaşlanma həyatın ilkin mərhələlərindəki sağlamlıqla əlaqədardır və sağlam yaşlanma bir çox amillərdən asılıdır. Fərdin bioloji sisteminin funksional imkanları ömrün ilk illərində formalaşır, ilkin yetkinlik dövründə ən yüksək səviyyəyə çatır və bundan sonra təbii olaraq zəifləməyə başlayır. Bu zəifləmə həddi, qismən də olsa, insanın 2012-ci ildə bu günün mövzusu “Sağlamlıq ömrü uzadır” devizi altında yaşlanma və sağlamlıq məsələlərinə həsr olunub. Burada başlıca diqqət ona yönəldilir ki, sağlamlıq yaşlı kişi və qadınların bütün həyatı boyunca dolğun və səmərəli həyat sürməsinə yardım edir. Yaşlanma harada yaşamasından, cavan və ya qoca, kişi və ya qadın, zəngin və ya kasıb olmasından asılı olmayaraq, hər bir insanı düşündürür. İqtisadiyyatın qlobalaşdığı, texnologiyanın sürətlə inkişaf etdiyi, urbanizasiyanın artdığı, ailə modellərinin dəyişdiyi XXI əsrdə ən böyük sosial dəyişikliklərdən biri də əhalinin yaşlanması məsələsidir. Tezliklə dünyada həm yaşlı insanların ümumi sayı bütün həyatı boyu davranışları və məruz qaldığı təsirlərlə müəyyən edilir. Buraya onun qidalanması, fiziki aktivlik səviyyəsi və sağlamlıqla bağlı risklərə məruz qalması, məsələn, siqaret çəkmək, spirtli içkilərdən sui-istifadə və ya zəhərli maddələrin təsirinə məruz qalma halları da daxildir.

7. “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşrinin 110 illiyi (07.04.1906) Molla Nəsrəddin — Azərbaycan dilində satirik, populyar jurnal

İlk sayı 1906-cı il aprelin 7-də Tiflisdə işıq üzü görüb. “Molla Nəsrəddin”-in birinci sayı 1906-cı il aprel ayının 7-də Tiflisdə çapdan çıxıb. 1906-1918-ci illərdə Tiflisdə, 1921-ci ildə Təbrizdə, 1922-1931-ci illərdə Bakıda nəşr edilib. Redaktoru və müəllifi Cəlil Məmmədquluzadə olub. 25 il ərzində 748 nömrəsi çıxıb. “Molla Nəsrəddin” Azərbaycan xalqının mütərəqqi qüvvələrini, demokratik düşüncəli insanlarını öz ətrafında toplaya bilib. “Molla Nəsrəddin” jurnalının həyat səhnəsinə qədəm qoyması və onun başında C.Məmmədquluzadə kimi açıq fikirli bir ziyalının durması azadlıq dostlarını ürəkdən sevindirmişdi. Jurnalda Ömər Faiq Nəmanzadə, Mirzə Ələkbər Sabir, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Əli Nəzmi, Əliqulu Qəmküsar, Məmməd Səid

Ordubadi və başqa şair, yazıçı və jurnalistlər, o cümlədən, Oskar Şmerling, İ.Rotter, Əzim Əzimzadə kimi rəssamlar fəaliyyət göstərirdilər. Molla Nəsrəddin jurnalının ilk sayının üz səhifəsində verilən şəkildə yuxuya getmiş bir dəstə müsəlman təsvir olunur. Şərqi müdrik ağsaqqallarından hesab olunan Molla Nəsrəddin onları oyatmağa çalışır. “Molla Nəsrəddin”i dövrün ən müasir inqilabi məsələləri ilə yanaşı Azərbaycan xalqının min illərdən bəri davam edib gələn dərdləri də çox düşündürürdü. Bu dərdlər içərisində dini-fanatizm daha dəhşətli idi.

“Molla Nəsrəddin”-in tarixi mübarizəsinin böyüklüyü onda idi ki, onun XX əsr Azərbaycan həyatının eybəcərliklərinə qarşı çevrilmiş bu amansız qəzəb və nifrətinin arxasında vətənə və xalqa böyük məhəbbət dolu bir ürək dayanmışdı. Jurnal İran, Türkiyə, Misir, Hindistan, Mərakeş kimi ölkələrə də yayılaraq oradakı xalqların sosial-mədəni tərəqqisinə müsbət təsir göstərmişdir. Jurnal çar Rusiyasının bütün müsəlman bölgələrində, Yaxın və Orta Şərq ölkələrində yayılıb, islam dünyasında demokratik mətbuatın inkişafına təsir göstərüb. “Molla Nəsrəddin” jurnalının təsiri altında Azərbaycanda “Bəhlul” (1907), “Zənbur” (1909-1910), “Mirat” (1910), “An” (1910-1911), “Kəlniyyət” (1912- 1913), “Lək-lək” (1914), “Tuti” (1914-1917), “Məzəli” (1914-1915), “Babayi-Əmir” (1915-1916), “Tartan-Partan” (1918), “Şeypur” (1918-1919), “Zənbur” (1919), “Məşəl” (1919-1920) kimi Azərbaycan dilində nəşr olunan satirik jurnallarla yanaşı, bu dövr Bakıda rus dilində “Cigit” (1907-1918), “Vay-vay” (1908), “Bakinskoe qore” (1908-1909), “Biç” (1909-1915), “Afskaya poçta” (1909-1910), “Bakinskiye strelı” (1910), “Baraban” (1912-1913) kimi satirik jurnallar da dərc olunurdu.

12. Beynəlxalq Aviasiya və Kosmonavtika günü.

12 aprel - “Beynəlxalq Aviasiya və Kosmonavtika günü” kimi qeyd olunur. Bu bayram, ancaq Rusiyada (əvvəllərsə varisi olduğu SSRI-də) keçirilirdi. Amma artıq belə deyil. Belə ki, BMT-nin Baş Assambleyasının 65-ci sessiyasında yekdilliklə qəbul edilən qətnaməyə əsasən, 12 aprel “Beynəlxalq kosmosa uçuş günü” (Space Probe Day) kimi bütün dünyada qeyd olunur. 1961-ci il aprelin 12-də, SSRI-nin vətəndaşı Yuri Qaqarin, “Vostok” kosmik gəmisində Yer kürəsinin ətrafında orbital uçuş həyata keçirərək, kosmik uçuş dövrünün əsasını qoydu. Cəmi 108 dəqiqə davam edən uçuş, kosmosun tədqiqinin və mənimsənilməsinin başlanğıcı oldu. Başlanğıcda kosmosun tədqiq edilməsi, ABŞ və SSRI arasında strateji yarış şəklini alsada, sonralar bu əməkdaşlığa çevrildi. SSRI dağıldıqdan sonra bunu Rusiya davam etdirir. Ancaq qeyd etmək lazımdır ki, ABŞ kosmonavtlarının Aya uçmasını çıxarmaqla, bütün digər ilk addımlar SSRİ tərəfindən atılıb. Bu günə qədər kosmosa təqribən 517 insan uçub, onlardan 55-i qadındır. Təəssüf ki, kosmonavtikanın inkişafında çalışanlar arasında həlak olanlar da olub. Müxtəlif şəraitdə 22 kosmonavt həyatını itirib. Vətəndaşları kosmosa uçuş keçirən ölkələr bunlardır: SSRI, Rusiya, ABŞ, Çexoslovakiya, Polşa, Almaniya Demokratik Respublikası, Bolqariya, Macarıstan, Vyetnam, Kuba, Monqolustan, Rumıniya, Fransa, Almaniya Federativ Respublikası, Hindistan, Kanada, Səudiyyə Ərəbistanı, Niderland, Meksika, Suriya, Əfqanıstan, Yaponiya, Böyük Britaniya, Avstriya, Qazaxıstan, Belçika, İtaliya, İsveçrə, Ukrayna, İspaniya, Slovakiya, Cənubi Afrika Respublikası, İzrail, Çin, Braziliya, İsveç, Malaziya, Koreya Respublikası.

13.Beynəlxalq solaxaylar günü.

Onlar sol əllə yeyir, sol əllə iş görür, elə həmin əllə də yazırlar. Bu günün araşdırmaları göstərir ki, solaxayların bilik və bacarığı, informasiyanı qəbul etmə və pul qazanma qabiliyyəti normal insanlardan daha yüksəkdir. Alimlər solaxaylar və normal insanlardan ibarət iki qrup yığıb, onlara müxtəlif işlər tapşırıdılar. Solaxaylar digər qrupa nisbətən, daha yaxşı sürücülük edib, yemək bişirib, təmir işlərini uğurla bitirərək, daha yaxşı nəticə göstərdilər. Elə Avstraliya alimlərinin son araşdırmaları da onu göstərir ki, dünyanın ən yaxşı və zəhmətli idarəçiləri solaxaydır. Solaxaylıq daha çox kişilərdə müşahidə olunur. Onların da 53%-i rəssam, idmançı, aktyor, yazıçı və ya musiqiçi olur. Dünyada 2-8% solaxay yaşayır. 90-91% insan normal, qalanları isə ambidekserdir. Bu cür insanlar hər iki əli ilə də normal işləyirlər. Solaxaylar adi insanlara nisbətən, 13-21% daha çox qazanırlar. Solaxay insan qarşısındakı məsələyə daha tez cavab tapır. Solaxaylıq genlə gəlir. Adi insanların saçını saat əqrəbi, solaxayların tükələri isə saat əqrəbinin əksi istiqamətində bitir. Şimpazələrin 2/3 hissəsi, pişiklərin çoxu, siçanların 44%-i, ayıların 28%-i solaxaydır. Osminoqun 8 ayağı olmasına baxmayaraq, o, ovunu bircə sol əli ilə tutur. Onların 92%-i sağ gözü ilə yumub, sol gözü ilə baxır. Sol əli ilə döyüşən idmançı çox zaman qalib gəlir. Son 10 ildə yer üzündə solaxayların sayı 3-4 dəfə artıb. Britaniyanın Birmingem Universitetinin psixoloqları bu fenomenin daha yeni bir xüsusiyyətini araşdırıblar. İnsan beyninin sağ yarımkürəsi konkret olaraq iyilmə, rəng və görmə qabiliyyətinə cavab verir. Sol yarımkürəci isə nitq, oxu, fəlsəfi, analitik və riyazi funksiyalarına cavab verir. Beynin sağ yarımkürəciyi bədənin sol hissəsini, sol yarımkürəciyi isə sağ hissəni idarə edir. Solaxaylarda isə sağ yarımkürəci aktiv inkişaf etdiyindən onlar həyatı obrazlı şəkildə duyurlar. Ona görə də alimlər belə bir araşdırma aparıblar: solaxaya şəkil göstəndə, onun beyninin sağ yarımkürəsinin fəaliyyətini siqnallar vasitəsilə zəiflədəndə, bu zaman solaxay fikrini şəkilə və onun detallarına cəmləyə bilmir. Tam sağ əllə işləyən insanlar (bunlar çox azdır) problemləri analitik, düşünülmüş şəkildə, şəxsi təcrübəsinə əsaslanaraq həll edirlər. İmzaları isə normaldır. Solaxaylar (bunlar da çox azdır) dünyanı daha aydın, obrazlı şəkildə, hissiyyatla, emosional şəkildə dərk edirlər. Problemləri intuisiyalarına görə həll edir, bunun səbəbini isə heç cür açıqlaya bilmirlər. Ona görə də adi insanlar solaxaylara etibar etmir, onların hərəkətlərini psixi pozğunluq kimi qiymətləndirirlər. Solaxayların imzaları isə əhvallarından asılıdır. Solaxaylar tez yorulduqları üçün yazmağı və oxumağı xoşlamırlar. Ona görə də kompüter solaxaylar üçün əsl tapıntıdır. Deyirlər ki, sağ və solu tənzimləmə qabiliyyəti zəif olduğundan solaxaylar hər zaman qəzalar nəticəsində dünyasını dəyişirlər. Ona görə də solaxaylar adi insanlara nisbətən, daha az ömür sürürlər. ABŞ-ın Milli iqtisadi bürosunun alimləri araşdırıblar ki, solaxay kişilər digər kolleqalarına nisbətən, daha yaxşı iş qabiliyyəti göstərib, 15% daha çox qazanırlar.

15.Ümumdünya Mədəniyyət Günü (15.04.1935)

Mədəniyyət dünyasının bütün sferalarının əhəmiyyətini bir daha qeyd etmək üçün xüsusi bayram – Beynəlxalq Mədəniyyət Günü (International Day of Culture) təsis edilmişdir. Hər il dünyanın bir çox ölkələrində 15 aprel Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunur. O, 1935-ci il aprelin 15-də beynəlxalq hüquq təcrübəsində Rerix Paktı kimi tanınan, “İncəsənət və elm müəssisələrinin və tarixi abidələrin qorunması haqqında” beynəlxalq müqavilənin qəbul olunmasının şərəfinə təsis edilmişdir.

Bu Paktın imzalandığı günün Beynəlxalq Mədəniyyət Günü kimi qeyd olunması təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə, bundan iki il əvvəl Rerix Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təsis olunan Beynəlxalq Mədəniyyətin Qorunması Liqası çıxış etmişdir. Bu ictimai təşkilatın fəaliyyəti mədəniyyət, incəsənət, elm və dinin nailiyyətlərinin qorunması və artırılmasına yönəlmişdir. 2008-ci ildə Rusiya, İtaliya, İspaniya, Argentina, Meksika, Kuba, Latviya və Litvanın ictimai təşkilatlarının təşəbbüsü ilə 15 aprelin Ümumdünya Mədəniyyət Günü kimi təsdiq edilməsi üçün Beynəlxalq hərəkət yaradılmışdır. Hal-hazırda bu bayram dünyanın müxtəlif ölkələrində qeyd olunur.

17.Ümumdünya Hemofiliya Günü (17.04. 1964)

Hazırda dünyanın 102 ölkəsində 47 ildir ki, aprelin 17-si Ümumdünya Hemofiliya Günü kimi qeyd olunur. Təbabətdə bu xəstəliyə kral xəstəliyi deyirlər. Belə ki, Fransada kral Lüdoviklər nəslində əsasən oğlan uşaqları bu xəstəlikdən əziyyət çəkirdi. Bu gün isə qan çatışmazlığı dünyada bir problem kimi yaşanan hemofiliya xəstəliyinin yaranmasına səbəb olmuşdur. İrsi qan xəstəliyi olan hemofiliya dünyanın bir çox ölkələrində əsasən Asiya və Afrika qitəsində, Aralıq dənizi hövzəsində daha çox yayılmışdır. Xəstəliyin əsas səbəbləri kimi mütəxəssislər yaxın qohumların nigahı, radiasiyalı ətraf mühit, qida və tütün məmulatlarının təsirini göstərir. İndi dünyada 400 min hemofiliyalı xəstə var. Azərbaycanda Səhiyyə Nazirliyinin qeydiyyatında minə qədər talassemiyalı və hemofiliyalı irsi qan xəstəsi var, əhalinin hər 12 nəfərindən biri talassemiyanın əlamətlərini özündə daşıyır. Hər il talassemiya xəstəsi olan təqribən 200 uşaq dünyaya gəlir, bu kiçik bir ölkə üçün böyük göstəricidir. 2005-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən “Hemofiliya və talassemiyalı irsi qan xəstəliyinə düçar olmuş şəxslərə dövlət qayğısı” haqqında fərman imzalanmışdır. Bununla əlaqədar 2006-cı ilin yanvarında Nazirlər Kabineti Səhiyyə Nazirliyinin hazırladığı “Hemofiliyalı və talassemiya irsi qan xəstəlikləri üzrə Dövlət Proqramı”nı təsdiq etmişdir. Məqsəd ictimaiyyətin diqqətini hemofiliyalı xəstələrin problemlərinə cəlb etmək və onların həyat tərzlərinin yaxşılaşdırılmasına və ömürlərinin uzadılmasına dəstək olmaqdır. Proqramda hemofiliya və talassemiyanın fəsadlarından əmələ gələn əlilliyin və ölüm hallarının azaldılması, bu fəsadların profilaktikasının təşkili və belə xəstə uşaqların doğulmasının qarşısının alınması sisteminin yaradılması əsas yer almışdır. Nəzərdə tutulan digər tədbirlər hemofiliya və talassemiyalı xəstələrə göstərilən tibbi xidmət strukturunun təkmilləşdirilməsi, bu xəstəliyə düçar olan şəxslərin qeydiyyatının aparılması, xəstələrin müalicəsi və profilaktikası üzrə tibb mütəxəssislərinin hazırlanması, onların ixtisaslarının artırılmasıdır. Dövlət proqramı çərçivəsində xəstələrin dərman preparatları ilə pulsuz təmin olunması nəzərdə tutulmuşdur. H.Əliyev Fondu, fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban Əliyevanın talassemiyalı uşaqlara diqqət və qayğısı isə həmin insanlar üçün böyük mənəvi dəstəyə çevrilmişdir. Fond 2005-ci ildən “Talassemiyasız həyat naminə” layihəsi çərçivəsində bir sıra mühüm işlər görüb və görməkdədir. Talassemiyalı xəstələr üçün Fond tərəfindən paytaxtda 5 mərtəbəli Talassemiya Mərkəzi tikilmişdir.

18. Tarixi abidələrin mühafizəsi günü

“Biz öz milli mənəvi dəyərlərimizlə, dini dəyərlərimizlə, adət ənənələrimizlə fəxr etməliyik. Əgər hansısa dağ kəndində tarixi abidə varsa, ona sadəcə qədim tikili kimi yox, milli sərvət kimi yanaşmalıyıq.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Bu gün YUNESKO-nun abidələrin və diqqətəlayiq yerlərin mühafizəsi məsələləri üzrə Beynəlxalq Şurasının 1983-cü ildə qəbul edilmiş qərarı əsasında qeyd olunur. Məqsəd dünya ictimaiyyətinin diqqətini maddi-mədəniyyət abidələrinin qorunmasına yönəltməkdir. Tarixi abidələr - məqbərələr, saraylar, məbədlər, məscidlər, qəbiristanlıqlar, körpülər, ovdanlar, günbəzlər, minarələr və s. tarixi keçmişimizin maddi yadigarlarıdır. Onlar zamanın sərt sınaqlarına sinə gərəkək bu günümüzdə gəlib çatmışlar. Hər bir ölkənin tarixinin qədimliyi onun maddi-mədəniyyət yadigarlarının çoxluğu və qədimliyi ilə ölçülür. Bu sahədə ölkəmizin bəxti gətirmişdir. Qobustan, Gəmiqaya, İstisu qayaüstü təsvirləri, Çıraqqala, Oğlanqala, Cavanşir, Gülüstan, Əlincə, Buğurd, Gələrsən-Görərsən kimi qalalarımız, Möminə xatın, Yusif ibn Küseyr, Olcaytu Xudabəndə məqbərələrimiz, Göy məscid, Şah Abbas məscidi, Gövhərağa məscidi, Cümə məscidi, Təzəpir məscidi kimi dini ibadətgahlarımız, Həşt behişt, Şirvanşahlar, İrəvan sərdar sarayı, Şəki xan sarayı kimi nadir memarlıq abidələrimiz bu qəbildəndirlər. Hazırda işğal altında olan dünya əhəmiyyətli mədəni-tarixi abidələrimiz - Azıx və Tağlar mağaraları dünyanın ən qədim insan yaşayan məskənlərindəndir. YUNESKO-nun siyahısına düşmüş bu mağaralardan tapılmış maddi mədəniyyət nümunələri hələ 1981-ci ildə Parisin İnsan muzeyində “Avropanın ilk sakinləri” adlı sərgidə nümayiş etdirilmişdi. Bir çox ölkələrdə tarixi abidələrin qorunması işi çox ciddi təşkil olunmuşdur. Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda tarixi memarlıq abidələrinə dövlət səviyyəsində laqeyd münasibət olmuşdur. Bir çox nadir memarlıq abidələri baxımsızlıq və tamah üzündən sökülüb-dağıdılmış, xeyli memarlıq abidələri, maddi-mədəniyyət nümunələri isə erməni saxtakarlığına məruz qalaraq özgəninkiləşdirilmişdir. Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası ilə Azərbaycan hökuməti arasında imzalanmış “Mədəni irsin qorunmasına yardım haqqında” sazişə uyğun olaraq, Bakıda Şirvanşahlar saray-kompleksində, Naxçıvanda Möminə Xatın və Qarabağlar türbələrində, Şəki xanlarının sarayında bərpa və yenidənqurma işləri aparılmışdır. 2002-ci ildə Respublikamız Abidələrin Bərpası və Tədqiqi Beynəlxalq mərkəzinə üzv qəbul olunmuşdur. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq Şirvanşahlar saray-kompleksi və Qız qalası da daxil olmaqla İçərişəhər Dövlət Tarixi-memarlıq kompleksi YUNESKO-nun “Dünya mədəniyyəti irsi” siyahısına daxil edilmişdir.

22. Ümumdünya Yer günü

Təbiət bir ahəngdir, ritmlə döyünən həssas bir ürəkdir.

Beynəlxalq Yer Kürəsi Günü və ya “Ağac Günü” — keçirilmə tarixi XIX əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. Senator Heylord Nelsanın təşəbbüsü ilə keçirilən bu bayramda məqsəd insanların diqqətini ətraf mühitin çirkləndirilməsi və canlı aləmin qorunub saxlanması problemlərinə cəlb etmək idi.

Yer Kürəsi Günü ilk dəfə 1970-ci il aprelin 22-də qeyd olundu. 20 milyona yaxın amerikalı müxtəlif tədbirlərdə iştirak edərək hökuməti ekoloji problemləri həll etməyə çağırırdı. Həmin vaxtdan etibarən başlanan kütləvi ekoloji hərəkət təbii ehtiyatların qorunmasına və sənaye istehsalı üzərində ekoloji nəzarətə istiqamətləndi. Məhz XX əsrin 70-ci illərindən etibarən şirkətlər ətraf aləmin mühafizəsinə nə qədər vəsait ayırmaları barədə rəsmi məlumat verməyə başladılar.

Azərbaycanda Ümumdünya yer günü

2003-cü ildə Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə Bakı şəhərinin Qaradağ rayonu, Salyan və Neftçala rayonlarını əhatə edən Şirvan Milli Parkı, Ağcabədi və Beyləqan rayonlarını əhatə edən Ağ-göl Milli Parkı yaradılmışdır.

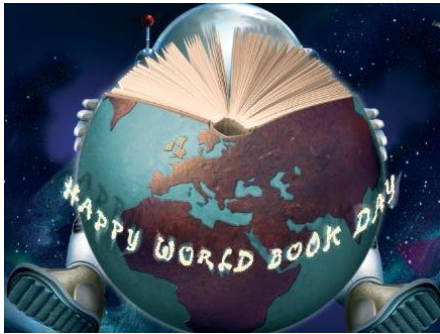
23.İngilis dili günü 23.04.2010.

İlk dəfə İngilis dili günü, BMT-nin digər rəsmi dilləri kimi 2010-cu ildə qeyd olunmuşdur. Belə təkliflə təşkilatın ictimaiyyətlə əlaqələr departamenti çıxış etmişdir. Yeni bayramların məqsədi – dünyada çoxdillilik ənənələrini möhkəmləndirməkdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı təqvimdə altı gün – hər bir rəsmi dil üçün bir gün ayırmışdır. İngilis dilinin

qeyd olunması böyük ingilis şairi, yazıçısı, dünyanın ən məşhur dramaturqu Vilyam Şekspirin anadan olduğu günlə bağlıdır. Bu gün ingilis dili “dünya dili” hesab olunur, bu gündə dünyanın onlarla ölkəsində bir milyardan çox insan danışır. Bu dil yalnız ingilislərin deyil, həm də ABŞ, İrlandiya, Kanada, Malta, Avstraliya, Yeni Zelandiya sakinlərinin dilidir. O, Asiya və Afrikanın bir neçə dövlətinin rəsmi dilidir.

23.Ümumdünya Kitab və Müəllif hüquqları günü

1995-ci ilin bu tarixində Parisdə YUNESKO-nun baş konfransı keçirilib. Konfransda nümayəndələr həmin gün kitab və müəlliflərə ehtiram göstərilməsini qərara alaraq, hər kəsi, əsasən də gənc nəsli mütaliədən həzz almağa, eləcə də bəşəriyyətin ictimai və mədəni inkişafında böyük rolu olmuş insanların zəhmətinə hörmət bəslənməsinə çağırırdı. Elə həmin konfransda Ümumdünya Kitab və Müəlliflik hüququ günü, həmçinin

Uşaq və yeniyetmə ədəbiyyatında dözümlülük ideallarının təbliğinə görə YUNESKO mükafatı təsis edildi. 23 aprel YUNESKO tərəfindən elan edilən və Azərbaycanda artıq 1997-ci ildən başlayaraq ənənəvi şəkildə qeyd edilən Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günüdür. Müəlliflik hüququnun Kitab ilə təmasda olması, “Yaradıcıdan – Kitabı, Müəllifdən – Müəlliflik Hüququna” yolu heç də təsadüfi deyil. Məşhur Volterin kəlamı ilə desək, “onlar ocaqlarımızdakı oda bənzəyir: onu qonşudan götürüb, özümüzə yandırır, digərlərinə veririk və beləliklə, onlar hamıya məxsusdur.” Azərbaycan müasir müəllif-hüquq sisteminə malikdir. “Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü”nə həsr olunan tədbirlərin keçirilməsinin məqsədi kitab və müəlliflik hüququnun mədəni irsimizdə əhəmiyyətini bir daha açıqlamaq, davamlı iqtisadi inkişafda və informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında rolunu diqqətə çatdırmaq, yaradıcı şəxslərə öz hörmət və ehtiramlarımızı bildirmək və mədəni ənənələrimizin qorunub saxlanmasının vacib olduğunu bir daha təsdiqləməkdir.

24.Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü 24.04.1957.

Ümumdünya demokratik gənclər federasiyasının qərarı ilə 1957-ci ildən hər il aprelin 24-də Beynəlxalq Gənclərin Həmrəylik günü (International Day of Youth Solidarity) qeyd olunur. Bu günün qeyd olunması dövlət orqanlarının, ictimaiyyətin və kütləvi informasiya vasitələrinin diqqətini gənclərin problemlərinə yönəltməyə xidmət edir.

Gənclər birliklərinin, ictimai təşkilatların, geniş əhali kütlələrinin, öz uşaqlarının və nəvələrinin gələcəyinə laqeyd olmayan insanların səylərinin birləşdirilməsi cəmiyyətin gənclərin hüquqlarına əməl edilməsinə nəzarət etməsinə, cəmiyyətin iqtisadi, sosial, elmi-texniki və mənəvi problemlərinin reallaşdırılmasında gənclərin mütəşəkkilliyinin və yaradıcı fəallığının yüksəldilməsinə, nəsillərin varisliyinə, qanunların və hüquq qaydalarının qorunmasına yardım edir.

Bu əlamətdar gün Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyasının təşəbbüsü ilə keçirilməyə başlanılıb. Təşkilatçıların fikrincə, bu gün dünya ictimaiyyətinin və siyasətçilərinin, gənclərin sosial yardım problemlərinə, gənclər siyasətinin yaradılması və keçirilməsinə, onların təhsil almalarına, o cümlədən mədəniyyət problemlərinin həllinə xidmət edir. 1955-ci ildə gənclərin həmrəylik gününün hansı günə təyin olunması ilə bağlı Asiya və Afrika ölkələrinin Bandung konfransında yekun iclas keçirilib. Beləliklə, Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü ilk dəfə 1957-ci ildə müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizədə, sülh şəraitində yanaşı yaşama uğrunda Gənclərin Beynəlxalq Həmrəylik Günü kimi qeyd olunub. Sözügedən tarixdə gənclər üçün konfranslar, konsertlər və bayram tədbirləri təşkil olunub. Lakin Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra beynəlxalq gün öz əsas sponsorunu itirdiyi üçün arabilər qeyd olunmağa başlanıb.

27.Ümumdünya qardaşlaşmış şəhərlər günü. (27.04.1962)

Bu gün 1962-ci ildə Beynəlxalq qardaşlaşmış şəhərlər federasiyası tərəfindən təsis olunub və aprel ayının axırncı bazar günü qeyd olunur.

Ümumdünya qardaşlaşmış şəhərlər federasiyası beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olub, 1957-ci il aprelin 28-də Parisdə yaradılmışdır. Bu təşkilatın əsası Eks-le-Bendə (Fransa) qardaşlaşmış şəhərlərin nümayəndələri tərəfindən qoyulmuşdur. O, 1970-ci ildə Avropa, Asiya, Afrika və Amerikanın 50-dən çox ölkəsinin minə qədər şəhərini birləşdirirdi. Hitlərə qarşı koalisiyanın müttəfiq ölkələrinin şəhərləri arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında ilk saziş hələ 1942-ci ildə Stalinqrad və ingilis şəhəri olan Koventri – müharibə nəticəsində tamamilə dağılmış şəhərlər arasında imzalanmışdır. Beləliklə, hər il aprelin 29-da, aprel ayının sonuncu bazar günü dünyada ənənəvi olaraq ümumdünya qardaşlaşmış şəhərlər günü keçirilir.

29.Beynəlxalq Rəqs Günü (29.04.1982)

29 aprel peşəkar və ya həvəskar rəqslə məşğul olan, rəqsi sevən hər kəsin bayramıdır. Beynəlxalq Rəqs Günü 1982-ci ildən bəri “YUNESKO”nun qərarı ilə qeyd olunmağa başlamışdır. Bu tarix hər il Fransız baletmeysteri Jan Jorj Noverin doğum günü, yəni aprelin 29-na təsadüf edir. Jan Jorj Nover müasir baletin nəzəriyyəçisi hesab olunur. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi Azərbaycanda da Beynəlxalq Rəqs Günü təsis olduğu tarixdən ənənəvi olaraq hər il qeyd olunur. Azərbaycanda rəqslərin tarixi olduqca zəngin və qədimdir. İncəsənətin bir qolu olan rəqslərimiz ülvilik, gözəllik və birlik rəmzi sayılır. Hələ eramızdan 2-3 min il əvvəl, Azərbaycan ərazisində rəqslər insanların həyatında müəyyən yer tutmuşdu. Bu baxımdan Qobustan qayaüstü təsvirləri arasında “Yallı” oynayan insanların təsviri xüsusilə maraqlıdır. Bu təsvirlər Azərbaycan xalqının qədim dövrdən rəqsə olan marağından xəbər verir. Bir-birindən maraqlı, məzmunlu xalq rəqslərimiz nəinki Vətəndə, dünyanın böyük konsert salonlarında da sevilir. Onların simasında Azərbaycan milli xoreografiya sənəti inkişaf yolunu tapmışdır. İncəsənətin ayrılmaz hissəsi olan milli rəqslərimiz gözəlliyi, bədiiyi və zərifliyi ilə sənətsevərlərə nümayiş olunur. Folklor, qədim xalq oyunları, rəqs havaları milli incəsənətimizin qızıl fonduna həmişəlik daxil olmuşdur. “Tərəkəmə”, “Naz eləmə”, “Turacı”, “Uzundərə”, “Qoçəli”, “Heyvagülü”, “Vağzalı” xalq rəqslərinə tamaşa etmək kifayətdir ki, xalqımızın zəngin musiqiyə, köklü adət-ənənəyə bağlı olduğunu duyasan. Filmlərimizdə də rəqslərdən elementlərə rast gəlmək olar ki, bu da milli rəqs sənətinin inkişafı və təbliğində mühüm rol oynayır.

30.Beynəlxalq Caz Günü (30.04.2011)

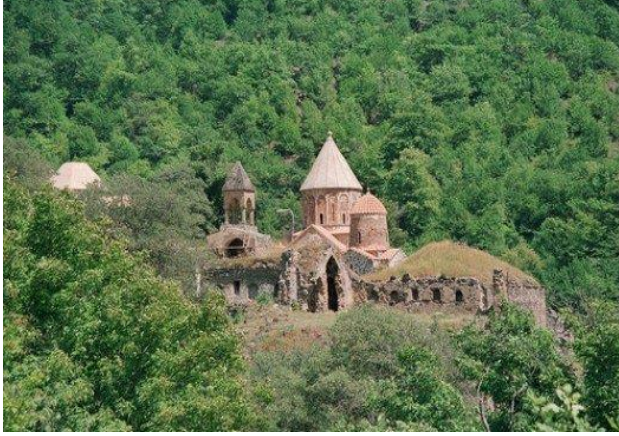

30 aprel Birinci Beynəlxalq Caz Günü (International Jazz Day) 2012-ci ildə keçirilib. Yeni bayramın təqvimə daxil edilməsi və onun 30 aprel tarixində qeyd edilməsini YUNESKO-nun Baş konfransı 2011-ci ilin noyabrında elan etmişdir. Bu bayramın əsas məqsədi kimi onun təsisçiləri “caz haqqında, sülh, birlik, insanlar arasında dialoq və əlaqələrin genişlənməsinə yardım edən qüvvə kimi beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlılıq dərəcəsinin artırılması”nı nəzərdə tutmuşdur. Caz XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Amerikada afrika və avropa mədəniyyətlərinin sintezi kimi meydana gəlsə də musiqi aləmində irqi ayrı seçkiliyin aradan qalxmasında böyük rol oynamışdır. Hal-hazırda bir çox ictimai təşkilatlar, təhsil müəssisələri və ayrı-ayrı şəxslər, o cümlədən dövlət orqanları cazın inkişafına yardım edirlər. İndi bunun üçün onların əlində daha bir vasitə - Beynəlxalq Caz Günü var. Caz millətləri birləşdirən və insanlar və dövlətlər arasında sərhədləri aradan qaldıran unikal musiqi sənət formasıdır.

Bu tarixi unutmayın

3-4. Kəlbəcər rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğal günü (1993)

*Yurdun gözəl yeri dağlı Kəlbəcər
Ürəyi yanıqlı, dağlı Kəlbəcər
Əlləri-qolları bağlı Kəlbəcər
Vətənin həsrəti yandırır məni.*

Kəlbəcər Azərbaycan Respublikasında şəhər. 1993-cü il aprel ayının 2-də Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Kəlbəcər şəhəri respublikanın paytaxtı Bakı şəhərindən 458 km aralı, Tərtər çayı dərəsindədir.

Ərazisi - 1936 kv.km, əhalinin sayı – 53.962 nəfər idi. Rayonun ərazisi 1993-cü ildə erməni silahlı dəstələri tərəfindən işğal edilmişdir. Kəlbəcər rayonunun gözəl və zəngin təbiəti, yeraltı və yerüstü sərvətləri, münbit torpaqları vardır. 1998-ci ildən başlayan elan olunmamış müharibədə Kəlbəcər camaatı qeyrətlə vuruşaraq təpədən dırnağacan silahlanmış və havadarlarına arxalanan erməniləri torpaqlarına yaxın qoymadılar. 1992-ci ilin aprelin 8-də Ağdaban kəndi ermənilərin amansız hücumlarına dözə bilmədi, işğal olundu. Təkəqaya, Zağalar, Çıraq kəndlərinə soxulub evlərə od vurub, dinc əhalini diridiri yandırdılar. Ən əhəmiyyətli Keçiliqaya yüksəkliyinə sahib çıxdılar. Aprelin 2-də Kəlbəcər artıq erməni quldurlarının əlinə keçdi. İşğal nəticəsində Kəlbəcərdə: 511 nəfər şəhid oldu, 231 nəfər itkin düşdü, 100-lərlə adam şikəst oldu. Kəlbəcər şəhərindəki məscid işğal zonasında qalaraq Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən dağıdılıb, 900 kv.metr sahəsi və geniş kitabxanası olan, eksponatlarla zəngin Kəlbəcər tarix diyarşünaslıq muzeyinin bütün maddi və mənəvi sərvəti ermənilər tərəfindən talan edilərək Ermənistana daşınıb. Kəlbəcərin işğalından sonra 3205 sayılı iclasda BMT Təhlükəsizlik Şurası 822 sayılı Qətnamə qəbul edib. Qətnamədə bütün işğalçı qüvvələrin Kəlbəcər və Azərbaycanın digər işğal olunmuş rayonlarından dərhal çıxarılması tələb olunur. Lakin indiyədək həmin qətnamədən irəli gələn hər hansı öhdəlik yerinə yetirilməyib.

Yubilyar yazıçı və şairlər

1.Şair, tərcüməçi Ənvər Əlibəylinin anadan olmasının 100 illiyi (01.04.1916-07.05.1968)

Əlibəyli Ənvər Əliverdi oğlu — şair, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1939), tərcüməçi, ictimai xadim.

Ənvər Əlibəyli 1916-cı il aprel ayının 1-də Bakıda dünyaya göz açmışdır. Əvvəl Tibb Texnikumunda, sonra ADU-nun fəhlə fakültəsində, API-nin filologiya fakültəsində təhsil almışdır. 1938-ci ildən İkinci Dünya müharibəsi başlayana qədər Azərbaycan radiosunda çalışmışdır. Tiflisdə Topçular Hərbi məktəbini bitirib, leytenant rütbəsi ilə könüllü olaraq ön cəbhəyə getmişdir. İkinci Dünya Müharibəsinin ilk günlərindən ordu sıralarında olan Ənvər Əlibəyli artileriya batareyasının komandiri olmuş, məşhur 416-cı Taqanroq atıcı diviziyasında ağır döyüş yolu keçmişdir. 1944-cü ildə ağır yaralandıqdan sonra yazıçı-jurnalist kimi döyüşdə iştirakını davam etmişdir. 40-cı illərin axırında "İnqilab və mədəniyyət", "Təbliğatçı" jurnallarının məsul katibi olan Ənvər Əlibəyli 1948-1952-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının orqanı "Ədəbiyyat qəzetinin" redaktoru, 1952-ci ildən ömrünün axırınadək Respublika Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsinin sədri vəzifələrində işləmişdir. SSRİ Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. 1939-cu ildən Sovet Yazıçılar İttifaqının üzvü olan Ənvər Əlibəylinin şeir və poemaları rus dilinə, keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir. Onun "Qaranquş" adlı ilk şeirlər kitabı 1947-ci ildə işıq üzü görür. Sonrakı illərdə xeyli kitabı nəşr olunur: "Sənin adınla", "İlk məhəbbət", "Dostluq körpüsü", "Mingəçevir şeirləri", "Dalğalar arasında", "Elə xoşbəxtəm ki!", "Nəğmələr", "Bir kitab şeir", "Ürəyimdəsən" və s. Ənvər Əlibəyli həm də bir neçə poemanın müəllifidir. "Samur dastanı" poeması Samur çayının suyunu çəkib susuz çöllərimizə çatdıran inşaatçıların bəhrəli əməyindən bəhs edir. Əsərdə lirizm ilə epos maraqlı şəkildə bir-birinə qovuşur. "Bacı", "Gözlər, ürəklər, əməllər" poemaları 1941-1945-ci illərin hadisələrindən, "Dalğalar arasında" poeması isə dəniz neftçilərinin sücaətindən, "Polad", "Dostluq körpüsü" yaxın keçmişin hadisələrindən bəhs edir. Ənvər Əlibəyli 1968-ci ildə Bakıda həyatının, yaradıcılığının yüksələn bir vaxtında dünyadan köçmüşdür. Məzarı Fəxri Xiyabandadır.

Əsərləri: Qaranquş (1947), Sənin adınla (1950), İlk məhəbbət(1956), Elə xoşbəxtəm ki... (1964), Gözlər, ürəklər, əməllər (1966), Nəğmələr(1968), Dostluq körpüsü, İlan və qurbağa(1969)

Filmoqrafiya: DALE (film, 1960), Bəxtiyar (film, 1955),Əzizə Cəfərzadə (film, 1999), Qara daşlar (film, 1956),Qızmar günəş altında (film, 1957), Mahnı qanadlarında (film, 1959), Zəncirlənmiş adam (film, 1964).

2.Yazıçı Zöhrə Əsgərovanın anadan olmasının 65 illiyi (02.04.1951)

“Nə qədər canımızda nəfəs var kaş küsən qəblərə məlhəm olmağa tələsəydik. Təkcə ayrılığa, ölməyə gecikə bilsəydik...”

Əsgərova Zöhrə Qulamhüseyn qızı — nasir, publisist, 1989-cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1980). 1996- cı ildə "Xan qızı Natəvan" mükafatı laureatı, 1998-ci ildə "Araz" ədəbi ali mükafatı laureatı, 2011-ci ilin Milli Kulturoloji müsabiqəsinin mükafatçısı, 2012-ci ildə "Qızıl qələm" mükafatının laureatıdır. 2013-cü ildə yaradıcılıq uğurlarına görə Rəsul Rza adına beynəlxalq mükafata layiq görülüb.

Zöhrə Əsgərova 1951-ci il aprelin 2-də Bakı şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Bakıda 199 sayılı şəhər orta məktəbini bitirmişdir (1968). Bədii yaradıcılığa erkən başlamışdır. M.Ə.Sabir kitabxanası nəzdində ədəbiyyat dərnəyinin fəal üzvü olmuşdur. İlk qələm təcrübələri – məqalə və mənsur şeirləri "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin 1969-cu il tarixli sayında dərc edilmişdir. Zaqafqaziya komsomol məktəbinin 6 aylıq kursunda siyasi təhsil almışdır (1971). M.A.Əliyev adına İncəsənət İnstitutunun mədəni-maarif fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1969-1973). “Qadın dünyası” qəzetində qadınların ictimai hərəkətinə dair silsilə yazıları dərc olunmuşdur (1994). Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında kiçik redaktor (1978), Azərbaycan Dövlət Nəşriyyat poliqrafiya və kitab ticarəti işləri komitəsində redaktor (1979), “Yazıçı” nəşriyyatında redaktor (1980-1987), “Gənclik” nəşriyyatında yeniyetmələr üçün bədii ədəbiyyat redaksiyasında redaktor işləmişdir (1987-1993). 1999-cu ildə “Ekspress” qəzetində müxbir kimi çalışmışdır. 2003-cü ildən 2006-cı ilə qədər Bakı Bədən Tərbiyəsi və Turizm kollecində ədəbiyyat müəllimi işləmişdir. 2006-cı ildən Gənclər və İdman Nazirliyində çalışır, hal-hazırda dövlət qulluğunun kiçik müşaviridir, baş məsləhətçidir. İki övladı var. Həzrəti Fatimeyi Zəhranın mövludu günü münasibətilə "Şəhriyar" qəzetinin xüsusi buraxılışı "Analı dünyam" jurnalını hazırlamışdır (1996). "Bahar çiçəkləri", "Çinar pöhrələri", "Mənim bağım, baharım" almanaxlarında, eləcə də dövrü mətbuatın qəzet və jurnallarında hekayələri və əsərləri çap olunur.

Əsərləri: “Ünsiyyət” (1981), “İki tale” (1984), “Tənhalıq”(1989), “Özgə evin işığı” (1991), “Bir ömrə sığmayan arzular”, “Mirvari toy” (2006), “Özəl poçtdan məktub var” (2011), “Tələlərə yazılan musiqi” (2013), “Tarixi yaddaş və qondarma əhvalatlar” (2015) və s.

7.Yazıçı Yaşar Rzayevin anadan olmasının 75 illiyi (07.04.1941)

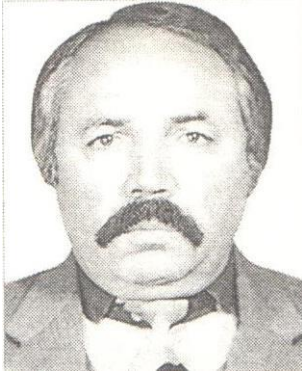
Yaşar Rzayev — Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

Yaşar Rzayev 1941-ci il aprelin 7-də Lənkəran şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Lənkəranda orta məktəbi bitirib, sonra əla qiymətlərlə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Hekayələr, respublika televiziyasının verilişləri üçün ssenarilər yazmış, ilk hekayələri “Aprel çiçəkləri”, “Gənc qələmlər” almanaxlarında, “Azərbaycan” jurnalında çap olunmuşdur. Filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, Lənkəran Şəhər Partiya Komitəsində təlimatçı, təşkilat şöbəsinin müdiri işləmişdir. Bədii yazıları, müxtəlif məqalələri çap olunmuş, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə üzv qəbul olunmuşdu. 1983-cü ildə ikinci katib seçilmiş, 1990-1991-ci illərin mürəkkəblikləri və ziddiyyətləri əhatəsində Lənkəranın inkişafı üçün də bir çox işlər görmüşdür. Lənkəran Dövlət Universitetinin təşkilinə nail olmuşdur. Avqust 1992-ci ildən sentyabr 1993-cü ilədək Azərbaycan Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu Lənkəran filialının direktoru, 1993-cü ilin sentyabrından 1995-ci ilin oktyabrınadək Şəhər İcra Hakimiyyəti Başçısının humanitar məsələlər üzrə müavini işləmişdir. 1995-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə deputat seçilmiş, deputatlıq dövründə Milli Məclisdə 200-dən çox çıxışı olmuşdur. Həmçinin MDB Parlamentlərarası Assambleyasının üzvü kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Sankt-Peterburqda, Minskə, Türkiyənin Samsun şəhərində (türk xalqlarının toplantısında) çıxışlar etmişdir. Filologiya üzrə fəlsəfə doktorudur. “Milli azadlıq şüurunun formalaşmasında Azərbaycan ədəbiyyatının rolu (1960-1980-ci illər)” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir. “Azərbaycan romanı siyasi-ideoloji proseslər və milli-mənəvi ideallar kontekstində (1930-1950-ci illər)” adlı doktorluq dissertasiyası yazmışdır. Çoxlu sayda elmi məqalənin, oçerk və reportajların, publisistik yazıların, resenziyaların, tərcümələrin müəllifidir, beynəlxalq elmi konfransların iştirakçısıdır. Elmi məqalələri Rusiyada, Türkiyədə, Ukraynada, Qazaxıstanda, Özbəkistanda çap olunmuşdur.

Əsərləri: “Gecə eşelonu” (1972), “Əks-səda” (povest və hekayələr) (1981), “Beş dəqiqəlik yol” (povestlər, hekayələr) (2001) və s.

Elmi kitabları: “Bədii söz və milli azadlıq şüuru” (2007), “Azərbaycan romanı: siyasət və milli düşüncə” (2010), “Dünənə necə baxmalı. Elmi məqalələr toplusu” (2011) və s.

10.Yazıçı, tənqidçi, ədəbiyyatşünas Allahverdi Eminovun anadan olmasının 75 illiyi (10.04.1941)

Eminov Allahverdi İsgəndər oğlu ədəbiyyatşünas, tənqidçi, nasir, 1998- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü, pedoqoji elmlər namizədi.

1941- ci il aprelin 10 - da Azərbaycanda Salyan rayonunun Qırmızıkənd kəndində dəmiryolçu ailəsində anadan olmuşdur. Kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Pedoqoji İnstitutunun tarix-filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Təyinatla göndərildiyi Salyan rayonunun Kərimbəyli kənd orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi olmuşdur. 1965 - ci ildə ordu sıralarına xidmətə çağırılmış, bir neçə aydan sonra tərxis olunmuş, müəllimlik fəaliyyətini davam etdirmişdir. Azərbaycan Elmi Tədqiqat Pedoqoji Elmlər İnstitutunda aspirant (1968-1971), elmi işçi (1971-1974), “Azərbaycan məktəbi” jurnalında məsul katib (1974-1976), “Azərbaycan müəllimi” qəzetində şöbə müdiri (1976-1984), “Maarif” nəşriyyatında baş redaktor (1984-1992) olmuşdur. 1960 - cı ildən dövrü mətbuatda ədəbi-tənqidi məqalələrlə çıxış edir. Elmi fantastik janrın nəzəri problemləri, yaradıcılıq psixologiyası ilə məşğul olur. Dövrü mətbuatda 200- dən artıq məqaləsi çıxmışdır. “Pedaqogika” (1993) dərsliyinin müəllifidir.

Əsərləri: “Gördüklərim, yazdıqlarım, unutduqlarım” (1990), “Şərq ailəsinin sirləri” (1992), ”Səsimiz niyə qəzetdən gəlir” (1966), “Səməd Vurğunun poetikası” (1999), ”Sözdən saray tikən şair” (1998), “Əhməd Seyidov fenomeni” (2003) və s.

24.Yazıçı Sultanməcid Qənizadənin anadan olmasının 150 illiyi (24.04.1866-1942)
"Qənizadə iqtidarlı bir ədib olduğunu bildirir. Əsərlərinin hər birində təzə fikirlər, vüsətli xəyallar, dərin mənalar, nazik işarələr, gözəl əqidələr var ki, hər kəsə onları oxumağı tövsiyə edirik".

Ədəbiyyatşünas Firidun bəy Köçərli

Sultan Məcid Qənizadə - Azərbaycanın tanınmış maarif xadimi, müəllim, yazıçı, tərcüməçi, jurnalist, bir sıra lüğətlər, dərsliklər, bədii əsərlər, felyetonlar müəllifi.

Sultan Məcid Qənizadə 1866-cı ilin aprel ayında Şamaxıda tacir ailəsində dünyaya gəlmişdi. Tədqiqatçıların yazdıqlarına görə, Sultan Məcidin ulu babası Ağa Məsih Şirvani Şamaxının tanınmış şairlərindən olub. Ədibin bəzi məqalələrində "Məsihzadə" imzası ilə yazması da bu varisliyə işarədir. Rus dilini mükəmməl bildiyindən Sultan Məcid Qənizadə 1883-cü ildə Tiflisdəki Aleksandrovski Müəllimlər İnstitutuna daxil olmuşdur. Onun hazırladığı bir sıra lüğətlər bu sahədə ilkin addımlardan sayıla bilər. "Lüğəti-rusi və türki" (1902), "Samouçitel tatarskoqo yazıka" və başqa kitablar S.M.Qənizadənin elmi təfəkküründən, dillərə olan münasibətindən, gərgin əməyindən, yaradıcı fəaliyyətindən, öz millətinə göstərdiyi xidmətdən və canyanğısından xəbər verir. Sultan Məcid Qənizadə mədəniyyət xadimi, tərcüməçi idi. 1894-cü ildə o, Lev Tolstoyun "Əvvəlinci şərabçı" pyesini tərcümə edib, həmin ilin may ayında Bakıda tamaşaya qoymuşdur ki, bu da Azərbaycan səhnəsi tarixinə rus dramaturgiyasının ilk tamaşası kimi daxil olmuşdur. Sultan Məcid Qənizadə böyük yazıçı və dramaturq idi. Rus ədiblərindən etdiyi tərcümələrlə yanaşı, Sultan Məcid xalq nağılları əsasında uşaqlar üçün mənzum hekayələr yazmışdır. Ən sanballı bədii əsəri isə "Məktubati-Şeyda bəy Şirvani" adlanır. Əslində bu, bioqrafik bir əsərdir. Sultan Məcid Qənizadə böyük jurnalist idi. Qori müəllimləri seminariyasında işlədiyi müddətdən mətbuatda müntəzəm çıxış edən Sultan Məcid Qənizadə ən çox "Dəbistan" jurnalında çap olunardı. O, böyük Azərbaycanlı idi. Müəllimliyə başladığı ilk gündən həyatını və yaradıcılığını millətinin oyanışına, tərəqqisinə, təhsilinə və işıqlı gələcəyə sahib durmasına bağlamışdı. İnsan mənəviyyatını, əxlaqını önə çəkən Qənizadə dünyəvi elmləri yorulmadan təbliğ etməklə yanaşı, hər kəsi insan olmağa, insaniyyətə, milliyyətə, Vətənə xidmətə səsləyirdi. O, bütün ibrətamiz öyüdlərində vətəndaş olduğunu, Vətənə bağlılığını ifadə edirdi. 1937-ci ilin repressiyaları öz qara caynaqlarını yaşının ahıl çağında Sultan Məcid Qənizadəyə də tuşladı. Ömrü boyu millətinə, xalqına, onun işıqlı gələcəyinə xidmət göstərən bir şəxsiyyəti həbs edərək "xalq düşməni" kimi güllələdilər.

Əsərləri: Yazarın Əli İskəndər Cabbarovla birlikdə yazdığı "Kəlili ədəbiyyat" (müntəxabat), "İstilahe Azərbaycan", "Lüğəti rusi və Azərbaycan(müsəlman)", "Axşam səbri xeyir olar", "Məktubati Şeyda bəy Şirvani", "Müəllimlər iftixarı", "Gəlinlər həmayli", "Allah xofu" və s.

Xarici ədəbiyyat

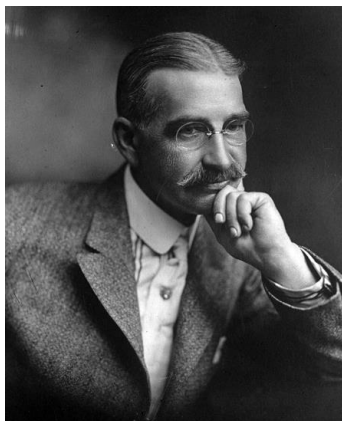
7.Rus uşaq yazıçısı Vitali Korjikovun anadan olmasının 85 illiyi (07.04.1931-2007)

Rus sovet uşaq yazıçısı, dənizdə macərələr haqqında kitabları ilə məşhur olan Vitali Titoviç Korjikov 12 aprel 1931-ci ildə Ukraynada, Xarkov şəhərində anadan olub. V.Korjikovun atası böyük tikintilərin rəhbəri olmuş, Arkadi Qaydarla tanış olmuşdur. Repressiyaya məruz qalmış və 1937-ci ildə güllələnmişdir. Gələcək yazıçının anası da repressiya olunduğundan, Vitali Korjikovu anasının Melitopolda yaşayan qohumları tərbiyə ediblər. O, müharibə vaxtı Almatiya evakuasiya olunmuş, sonradan azad olunmuş Melitopola geri qayıtmışdır. Bir il Melitopol Pedaqoji institutunda oxumuş, 1950-ci ildə Moskva Dövlət Pedaqoji institutuna köçürülmüşdür. İnstitutu bitirdikdən sonra Saxalində müəllim işləmiş, burada dənizçilik peşəsinə yiyələnmişdir. 1957-ci ildə Vladivostokda V.Korjikovun **“Qanadlar”** adlı ilk şeirlər toplusu çapdan çıxmışdır. **“İlk üzgüçülük”** (1961), **“Solnişkinin şən dəniz gəzintisi”**, **“Dinozavr pəncəsi”** (1979), **“Kenquru kimi dalğalar”** (1976) adlı uşaqlar üçün povestləri yazıçıya populyarlıq qazandırmışdır.

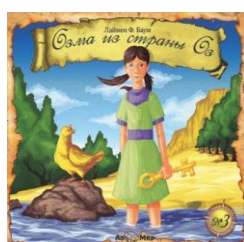
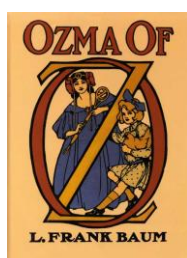

15. Amerika uşaq yazıçısı, nağılçı Frenk Baumun anadan olmasının 160 illiyi (15.04.1856-1919).

Laymen Frenk Baum (1856 – 1919) — Amerika jurnalisti, yazıçı

Amerika jurnalisti Liman Frenk Baum 1856-cı ildə anadan olmuşdur. Frenk Baum uşaq yazıçısı olmaq fikrində deyildi. Birinci kitabını əyləncəli şəkillərə yazdığı mətni o, dostu, rəssam Denskonun xahişi ilə qələmə almışdır. Kitab bəyənilmiş və Baum uydurma öz ölkəsinin qəribə sehrbazı haqqında böyük nağıl yazmaq qərarına gəlmişdir. Amerikan uşaqları Frenk Baumı “Oz şəhərinin sehrbazı” kitabı ilə tanıyırlar. Bu kitab 14 cilddən ibarətdir. Müəllifə şöhrət gətirən “Oz şəhərinin sehrbazı” kitabı olmuşdur. Bizlərə bu kitab “Zümrüd şəhərinin sehrbazı” adı altında gəlib çatmışdır. Nağıl müvəffəqiyyət qazanmış, tezliklə səhnəyə qoyulmuş və oxucular müəllifdən nağılı davam etdirməyi xahiş etmişlər. Baum özü də qəhrəmanlarını xoşlamış və onlarla bir də görüşməyə həvəslə razılıq vermişdir. Bir neçə il ərzində o, Oz ölkəsinin möcüzələri haqqında 13 povest nağıl yazıb tamamlamışdır. Bu əsərdə Doroti adlı cəsur qız və onun şən dostlarından danışılır. Doroti qasırğa nəticəsində doğma Kanzasdan sehrlı bir ölkəyə düşür. Orada onun başına bir çox macərələr gəlir. O, özü də bilmədən qəddar cadugəri öldürür. Cənub cadugəri ilə tanış olduqdan sonra onun və yaxın dostlarının köməyi ilə o, Kanzas şəhərinə qaydır. Bu nağılda dostluq, birlik, yaxşılıq qalib gəlir. Frenk Baum 1919-cu ildə vəfat etmişdir.

İncəsənət

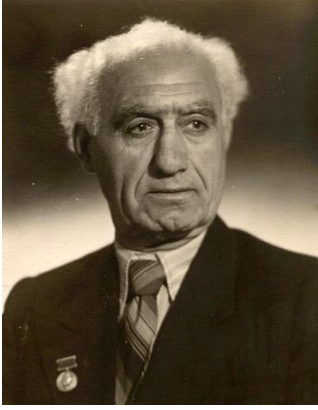
4. Teatr tənqidçisi, teatrşünas, yazıçı İncilab Kərimovun anadan olmasının 85 illiyi (04.04.1931-22.07.2011)

Azərbaycanın peşəkar teatrşünas nəslinə mənsub olan İncilab Saleh oğlu Kərimov 1931-ci il aprelin 4-də Göyçay rayonunda doğulub. Orada orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsində təhsil alıb (1948 - 1953). İncilab Kərimov 1957-ci il noyabrın 25-dən taleyini Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Memarlıq və İncəsənət İnstitutu ilə bağlayıb. Gələcəyin alimi burada kiçik elmi işçi, baş elmi işçi (1966-1985) olub. Alim-tədqiqatçı İncilab Kərimov 1968-ci ildən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində teatr tarixi, teatr tənqidi və dram nəzəriyyəsi fənlərini tədris etmişdir. Həmin universitetin professoru idi. “Sovet Azərbaycanının gənclər teatri” adlı namizədlik dissertasiyasını 1963-cü ildə müdafiə edib. “Azərbaycan teatrının yaranması, təşəkkülü və inkişafı problemləri”(XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlləri) adlı doktorluq dissertasiyasını 1988-ci ildə Moskvada müdafiə edərək sənətşünaslıq doktoru alimlik dərəcəsi alıb. İncilab Kərimov 200-ə yaxın elmi əsərin müəllifidir, o cümlədən 25 monoqrafiya və kitabın müəllifidir. Elmi əsərlərindən bir neçəsi rus dilində çap olunub. Görkəmli alim, yorulmaz tədqiqatçı, sənətşünaslıq doktoru, professor İncilab Kərimov Azərbaycan teatrının tarixinə və tənqidinə həsr olunmuş, eyni zamanda teatrın nəzəri məsələləri ilə bağlı çoxlu elmi əsərlərin müəllifi olmuşdur. İncilab Kərimov 2001-ci ildə Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü seçilmişdir. Azərbaycanın tanınmış teatrşünası, Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru, AMEA-nın müxbir üzvü İncilab Kərimov 22 iyul 2011-ci ildə vəfat edib.

Filmoqrafiya: Gənclik teatrının 50 illiyi (film, 1979)

**9.Xalq artisti Sidqi Ruhullanın anadan olmasının 130 illiyi (09.04.1886-05.05.1959)
50 illik səhnə fəaliyyəti dövründə Sidqi Ruhulla həmişə zəngin həyat təcrübəsi,
müşahidə, bilik, məharət və bacarıq, gərgin əmək tələb edən 300-ə yaxın müxtəlif
surətlər silsiləsi yaratmışdır.**

Sidqi Ruhulla, əsl adı Ruhulla Fətulla oğlu Axundov Azərbaycanın və SSRİ-nin xalq artisti və teatr rejisoru. Sidqi Ruhulla 1945-1946-cı illərdə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə, "Əmək igidliyinə görə" və "Qafqazın müdafiəsi üçün" medalları ilə təltif olunmuşdur.

Sidqi Ruhulla 1886-cı ildə Bakının Buzovna kəndində müəllim ailəsində anadan olmuşdur. Əsl adı Ruhulla, soyadı Axundov olsa da, gəncliyində "Vətən" dramında Sidqi rolunu məharətlə ifa etdiyi üçün yoldaşlarının məsləhətilə Sidqi ləqəbini qəbul etmişdir. Onda hələ uşaqlıqdan aktyor sənətinə böyük həvəs var idi. Ərəblinski Sidqinin səsinə, qamətində, mimikasında, jestlərində böyük gələcəyi olan aktyoru əvvəlcədən görə bildi və Sidqini səhnəyə cəlb etdi. 1906-cı ildə Sidqi birinci dəfə Vəzirovun "Adı var, Özü yox" komediyasında Telli rolunda səhnəyə çıxdı. O vaxt milli teatr səhnəsində Azərbaycan qızları olmadığından qadın rollarını kişilər ifa edirdilər. O, Azərbaycan yazıçılarından Cəfər Cabbarlı, Səməd Vurğun, Abdulla Şaiq, Mirzə İbrahimov, Məmməd Səid Ordubadi, Sabit Rəhman, Süleyman Rüstəm, Rəsul Rza, İlyas Əfəndiyevlə yanaşı rus klassiklərinin, qərb dramaturqlarının da əsərlərində müxtəlif rollar ifa etmişdir. Sidqi Ruhulla 1959-cu ildə 73 yaşında Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

Fimoqrafiya: Abbas Mirzə Şərifzadə (film), Bismillah (film, 1925), Gilan qızı (film, 1928), Hacı Qara (film, 1929), Qızıl kol (film, 1930), Kəndlilər (film, 1939), Fətəli xan (film, 1947), Mənim atam Əliövsət Sadıqov (film, 2007) və s.

16.Bəstəkar Qəmbər Hüseynlinin anadan olmasının 100 illiyi (16.04.1916-1961)
“Qəmbər Hüseynlinin tarda “Segah”, “Şur” və “Zabul” və digər muğamları yüksək peşəkarlıqla ifa etmə bacarığı başqalarından fərqlənirdi. Qəmbər Hüseynlinin “Muğana ceyran”, “Tellər oynadı”, “İlk məhəbbət”, “Ay işığında”, “Gecələr uzanaydı” mahnılarında insanı heyratlandıran elementlər zəngindir. Ona görə də, bu melodiyaları dinləmək adamı bezdirmir.”

Professor Şirəli Məmmədov

Hüseynli Qəmbər Məşədi Muxtar oğlu (16 aprel 1916 – 1 avqust 1961) — Azərbaycan bəstəkarı, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi (1961).

Qəmbər Hüseynli 16 aprel 1916-cı ildə Gəncədə dəmirçi Məşədi Muxtarın ailəsində anadan olub. 1927-ci ildə orta məktəbdə oxuya-oxuya Gəncə orta ixtisas musiqi məktəbinin tar sinfinə qəbul olunur. 1929-cu ildə isə Gəncə pedaqoji texnikumuna daxil olur. Təhsil illərini sonralar Azərbaycanın böyük bəstəkarı olan Fikrət Əmirov və tarzən Zərif Qayıbovla birgə addımlayırdı. “Rast”ı, “Şur”u, “Zabul segahı”nı və başqa muğamları tarda məharətlə ifa edən gənc və istedadlı Q.Hüseynli hələ tələbə ikən aşiq və el havalarını toplayıb nota alırdı. 1934-cü ildə texnikumun tar sinfini fərqlənmə diplomu ilə bitirən Qəmbər pedaqoji kollektivin qərarı ilə təhsilini davam etdirmək üçün Bakıya göndərilir. Ona Bakı Musiqi Texnikumunun violonçel sinfində təhsil almaq təklif olunanda tərəddüd etmədən razılıq verir. O, görkəmli dramaturq Cəfər Cabbarlının sözlərinə “Tellər oynadı” romans-mahnısını bəstələyir. Gənc bəstəkar 1951-ci ildə yenidən A.Zeynallı adına Bakı Orta İxtisas Musiqi məktəbinin bəstəkarlıq şöbəsinə daxil olaraq professor B.İ.Zeydmanın sinfində təhsilini davam etdirir. Üç ildən sonra tanınmış şair Mirmehdi Seyidzadənin liberettosu əsasında diplom işi kimi “Qızıl quş” operasını yazaraq, 1954-cü ildə həmin məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirir. Görkəmli bəstəkarın yaradıcılığında mahnı və romans yaradıcılığı mühüm yer tutur. Unudulmaz sənətkarın romans lirikasının zirvəsi sayılan “Ay işığında”, “Gecələr uzanaydı”, “İlk məhəbbət”, “Düşür yadıma”, “Gülə-gülə”, “Sən-sən” və s. əsərlərindəki zərifliyə heyran qalmamaq mümkün deyil. Ancaq bəstəkarın mahnı çəlgində öz tərəvəti, xalq təranələri ilə könüllər oxşayan, bütün dünyanı diyar-diyar dolaşan bir sənət incisi də var - “Cücələrim”. Cücələrim demək olar ki, dünyanın hər yerində səslənib və 100-dən artıq dildə ifa edilib. Şair Tofiq Mütəllibovla birgə hələ 1948-ci ildə bu gözəl sənət incisini yaratmaq böyük sənət uğuru idi. Qəmbər Hüseynli musiqinin bütün janrlarında yazıb. O, “Ailə namusu”, “Şeyx Sənan”, “Dağılan tifaq”, “Almaz” və sair bu kimi səhnə əsərlərinə də musiqi yazıb. 100-dən çox romansın müəllifidir.

Filmoqrafiya: Cücələrim (film, 1980), Hər şey yaxşılığa doğru (film, 1997), Qəlbin Ay işığı (film, 2002), Qəmbər Hüseynli (film, 2007)

20.Nəsibə Zeynalovanın 100 illiyi (20.04.1916-10.03.2004)

Zeynalova Nəsibə Cahangir qızı — Azərbaycan aktrisası, Azərbaycan SSR-nin Xalq Artisti (1967), Azərbaycan SSR Dövlət Mükafatı laureatı (1974)

Nəsibə Cahangir qızı Zeynalova 1916-cı il aprel ayının 20-də Bakıda doğulmuşdur. Atası Kərbəlayı Cahangir tanınmış tacir və sevimli aktyor idi. Atasını erkən itirən Nəsibə Zeynalova Bakıda orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakı Teatr Texnikumuna daxil olmuşdur. 1941-ci ildə Azərbaycan Musiqili Komediya Teatrına işə qəbul olunmuşdur. Bu hadisə onun həyatında həlledici rol oynamışdır. Mühəribə dövründə cəbhələrdə və hospitallarda əsgərlər qarşısında tamaşalarda iştirak edən aktrisa faşizm üzərində qələbənin qazanılmasına öz töhfəsini vermişdir. Dinc dövrdə teatr bir sıra maraqlı tamaşalar qoymuşdur ki, onlarda Nəsibə Zeynalova özünəməxsus aktyorluq istedadını nümayiş etdirmişdir. S.Rüstəmovun **“Beş manatlıq gəlin”** tamaşasında Gülnaz, A.Məşədibəyovun **“Toy kimindir?”** tamaşasında Məsmə, F.Əmirovun **“Gözün aydın”** tamaşasında Nargilə, S.Ələsgərovun **“Ulduz”** tamaşasında Züleyxa obrazları aktrisanı tamaşaçılara sevdirmişdir. XX əsrin 50-ci illərində aktrisanın sənətkarlığı daha da püxtələşmişdir. Onun bu dövrdə yaratdığı səhnə obrazları Azərbaycan komediya teatri tarixinə iri hərflərlə yazılmışdır. Nəsibə Zeynalova T.Quliyevin **“Qızılaxtaranlar”** tamaşasında Rəxşəndə, S.Rüstəmovun **“Rəisin arvadı”** tamaşasında Afərin, Ş.Miloravanın **“Tbilisi nəğməsi”** tamaşasında Gesiya, A.Rzayevin **“Hacı Kərimin Aya səyahəti”** tamaşasında Kəblə Fatma, S.Ələsgərovun **“Həmşəxanım”** tamaşasında Həmşəxanım, **“Sevindik qız axtarır”** tamaşasında Xeyransa kimi bir-birindən maraqlı obrazlar yaratmışdır. Bura T.Bakıxanov və H.Məmmədovun **“Altı qızın biri Pəri”** tamaşasında Cəhrə, E.Sabitoğlunun **“Hicran”** tamaşasında Qızbacı obrazlarını da əlavə etsək, çox zəngin və rəngarəng bir obrazlar qalereyası yaranmış olar. **“Qaynana”** tamaşasında Cənnət rolu aktrisanı yaddaşlara ilk növbədə qaynana kimi həkk etdirmişdir. Aktrisa kino sahəsində də öz sözünü demişdir. **“Ögey ana”** (1959), **“Böyük dayaq”** (1963), **“Ulduz”** (1964), **“Qanun naminə”** (1969), **“Bizim Cəbiş müəllim”** (1970) filmlərində müxtəlif səpkili, yaddaqalan obrazlar yaratmışdır. Aktrisanın həyat və yaradıcılıq yolunu əks etdirən bir neçə televiziya filmi də xalqımız tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Musiqili teatrın inkişafında böyük xidmətlərinə görə Nəsibə xanım 24 may 1960-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar artisti, 1967-ci ildə isə Xalq artisti fəxri adlarına layiq görülmüşdür. **“Hicran”** tamaşasındakı Qızbacı roluna görə Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatıdır. Aktrisa 2004-cü il mart ayının 10-da Bakıda vəfat etmiş və Fəxri Xiyabanda dəfn edilmişdir.

20.İlk azərbaycanlı qadın musiqişünas Xurşud Ağayevanın anadan olmasının 110 illiyi (20.04.1906-03.12.1953)

Xurşud Ağayeva ilk azərbaycanlı musiqişünas xanımdır. Ü.Hacıbəyov haqda birinci monoqrafiyanın müəllifi, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimidir.

Ağayeva Xurşid Həsən qızı 1906-cı ildə Bakıda anadan olmuşdur. 1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Parlamentinin ilk sədrinin birinci müavini olmuş Həsən bəy Ağayevin qızıdır. Xurşid Ağayeva Azərbaycan musiqisinə aid məqalələrin, “XIX əsrdə Azərbaycan musiqi mədəniyyəti ocaqları” əsərinin müəllifidir. Ziyalı ailədə böyüyən Xurşid Ağayeva orta təhsilini bitirdikdən sonra 1935-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olmuşdur . Azərbaycan musiqisinə və onun tarixinə olan marağı Xurşid xanım dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəyli haqqında ilk monoqrafiyanın müəllifi də məhz Xurşid Ağayevadır. Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında musiqi tarixindən dərs demiş, elmi işlər üzrə prorektor (1944-1946) olmuşdur. O, 1930-cu ildə isə musiqiçi müəllimlərin Moskva İxtisasartırma İnstitutuna oxumağa göndərilmişdir. Xurşid xanım musiqi nəzəriyyəsi və tarixi üzrə tədris kitablarının Azərbaycan dilinə tərcüməsi üzərində işləmişdir. Azərbaycan musiqisinə aid bir sıra məqalələrin, “XIX əsrdə Azərbaycan musiqi mədəniyyəti ocaqları” (vəfat etməsi ilə əlaqədar tamamlanmamışdır) əsərinin müəllifidir. Xurşid Ağayeva 3 dekabr 1953-cü ildə vəfat etmişdir.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

10. Edilov Yelmar Şahmar oğlunun 70 illiyi (10.04.1946-11.04.1994)

Edilov Yelmar Şahmar oğlu — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

Edilov Yelmar Şahmar oğlu 10 aprel 1946-cı ildə Ağdam rayonunun Əlimədədli kəndində anadan olmuşdur. 1954-1964-cü illərdə Əlimədədli kənd orta məktəbində təhsil almış, sonra isə Ağdam Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmuşdur.

O, 1964-cü ildə Minsk şəhərində hərbi xidmətə başlayır. Yelmar yaxşı samboçu idi. Qarnizon birinciliyi yarışları zamanı aldığı zədədən, o hərbi xidmətən ikinci qrup əlif kimi tərxis olunur və texnikumda yarımçıq qalmış təhsilini davam etdirir. 1970-ci ildə təhsilini başa vurdu. 1988-ci ildə Yelmar Könüllü özünümüdafiə batalyonlarının yaradılmasını təkid edir. Bu iş yalnız 1990-cı ildən sonra görülməyə başlandı. 1991-ci ilin əvvəllərindən başlayaraq Ağdamın bir çox kəndləri erməni işğalçıları tərəfindən gecə-gündüz atəşə tutulurdu. Yelmar Edilovun rəhbərliyi ilə Kolanı kəndində özünümüdafiə batalyonu yaradıldı. Bu dəstə Ağdamda böyük hünər göstərdi, onlar dəfələrlə ermənilərə lazımı cavabı verdilər. 11 aprel 1994-cü ildə döyüşdə Yelmar qəhrəmanlıqla həlak olur. Ailəli idi. Yeddi övladı var. Bakı şəhərindəki ikinci Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 sayılı fərmanı ilə Edilov Yelmar Şahmar oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

*İnsanın od-alovlu
Tarixlərə heyrəti,
Anaların qırğına,
Sülhün hərbə nifrəti –
Hərbi andumdur mənim.*

Ələmdar Quluzadə

May

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Beynəlxalq söz və mətbuat günü. 03.05.1993

Türk dünyasının həmrəylik günü 03.05.1944

Günəş Günü 03.05.1994

Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara hərəkatı günü.

Faşizm üzərində qələbə günü 09.05.1945

Ulu öndər Heydər Əliyevin doğum günü 10.05.1923-12.12.2003

Beynəlxalq ailə günü 15.05.1994

Beynəlxalq Muzeylər günü 18.05.1977

Beynəlxalq Bioloji Müxtəliflik günü 22.05

Ümumdünya Tısbəğalar Günü. 23.05.2000

Azərbaycan Respublikası günü 28.05.1918

Ümumdünya Siqaretə Qarşı Mübarizə Günü 31.05.

Bu tarixi unutmayaq

Şuşa şəhərinin erməni qəsbkarları tərəfindən işğalı günü (08.05.1992)

Laçın rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğalı günü (17.05.1992)

Yubilyar yazıçı və şairlər

Türkoləq, tənqidçi Tofiq Hacıyevin anadan olmasının 80 illiyi (01.05.1936)

Şair Sabir Cümşüdün anadan olmasının 80 illiyi (05.05.1936)

Şair Mobil Quluzadənin anadan olmasının 80 illiyi (08.05.1936)

Yazıçı Əhmədəğa Muğanlının anadan olmasının 90 illiyi (08.05.1926-2001)

Dramaturq Lütfəli Həsənovun anadan olmasının 100 illiyi (10.05.1916-1976)

Yazıçı Məhərrəm Bayramovun anadan olmasının 100 illiyi (15.05.1916-1988)

Şair, publisist Sabir Rüstəmxanlının anadan olmasının 70 illiyi (20.05.1946)

Şair, yazıçı Söhrab Tahirin anadan olmasının 90 illiyi (27.05.1926)

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Qurban Bayramovun anadan olmasının 70 illiyi (30.05.1946)

Xarici ədəbiyyat

Hind yazıçısı R.Taqorun anadan olmasının 155 illiyi (07.05.1861-1941)

Rus yazıçısı Aleksandr Fadeyevin anadan olmasının 115 illiyi (13.05.1901-1956)

Niderland uşaq yazıçısı Anna Şmidtin 105 illiyi (20.05.1911–1995)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Paşayev Baxşeyiş Xanəhməd oğlu (01.05.1936-12.07.1992)

Əliyev İlham Muzəffər oğlu (05.05.1961-19.08.1990)

Həsənov İlham Gülbala oğlu (06.05.1976-17.03.1995)

Hüseynov Elşən İbrahim oğlu (30.05.1976-17.03.1995)

May

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Beynəlxalq söz və mətbuat günü. 03.05.1993

1991-ci il mayın 3-də Namibiyanın paytaxtı Vindhukda regional seminara toplaşmış jurnalistlər azad və müstəqil informasiya vasitələrinə yardımçı olmaq məqsədilə bütün dünya hökumətlərinə mətbuat azadlığının və demokratikliyinin təmin edilməsinə yardımçı olmağa çağıran “Vindhuk Bəyannaməsi” ni qəbul etdilər. Bununla bağlı BMT Baş Məclisi 1993-cü ildə mayın 3-nü Beynəlxalq Söz və Mətbuat Azadlığı Günü kimi qeyd etməyi qərara almışdır.

3.Türk dünyasının həmrəyliyi günü

Türk millətinin bayrağı onun müqəddəslik simvoludur.

Bu tarixi gün ilk dəfə 1944-ci ilin 3 mayında Topxana hərbi həbsxanasında 10 nəfər məhkum tərəfindən qeyd olunub. Azərbaycanda Türkçülük Günü 1992-ci ilin may ayının 3-dən etibarən qeyd olunmaqdadır. 3 may Türkçülük Günü Türkiyədə daha çox qeyd olunur. Azərbaycanda isə bu günü əsasən milliyyətçilər qeyd edirlər. Hər xalq öz

keçmişini, tarixini bilməli, özünü tanımalı və mirası yaşatmalıdır. 3 May tarixinin Türkçülük Günü kimi tarixə yazılmasında, türkçülük uğrunda mübarizə aparan insanlar çox sayda təqiblərə məruz qalmışlar. “Türkçülük Günü əslində, Türkiyədən qaynaqlanır. Türk dünyası bütün dünyaya ədalət, hürriyyət gətirdi. Sonradan türkü məhv etmək üçün müəyyən qüvvələr hərəkətə gəldi. Türk dövlətləri sıradan çıxarıldı və nəhayət, 1918-ci ildə Birinci Dünya müharibəsi bitənə kimi Osmanlı imperiyasını da çökdürdülər. Bundan sonra meydana Atatürk gəldi və türk millətini, türk milliyyətçilərini qalibiyyətə apardı. Atatürkdən sonra baş verən proseslər yenidən Qərb dünyasının istəyi ilə getməyə başladı. Bu dövrdə millətçilər təqibə məruz qaldılar və bunun kuliminasiya nöqtəsi isə 3 may 1944-cü ildə baş verdi. Bu tarix Nihal Atsızın, Orxan Şaiq Gökayın, İsmət Rasin Tümtürkün, Fəthi Təvətoğlunun və bir çox türk milliyyətçisinin tarixidir. Çünki həmin bu insanların qoyduğu ənənəni davam etdirən insanlar var.

3. Günəş Günü (03.05.1994)

YUNESKO-nun qərarı ilə təyin olunmuşdur. Yer kürəsinə ən yaxın ulduz Günəşdir. Yaşayışın mənbəyi olan və dünyanı işıqla, istiliklə təmin edən Günəşi nə qədər tanıyıırıq? Beynəlxalq Günəş günü artıq on ildən çoxdur ki, may ayının 3-də qeyd edilir. Günəş günü Milli Uçuş və Kosmos İdarəsi tərəfindən qeyd edilir. Günəş bitki və heyvanlar aləminə lazım olan istiliyi və işığı verir. Yer Kürəsinin atmosferini formalaşdırır. Dünya ekoloqlarının rəyinə görə günəş olmadan planet mövcud ola bilməzdi. “Günəş” nağılı məhz Günəşin insan həyatında başlıca rolundan bəhs edir.

8. Ümumdünya Qızıl Xaç və Qızıl Aypara hərəkəti günü.

Bu gün 1828-ci il may ayının 8-də anadan olmuş İsveçrə vətəndaşı, humanist ictimai xadim, Nobel sülh mükafatı laureatı Anri Dünanın şərəfinə təsis edilmişdir və 1953-cü ildən bəri qeyd olunur. Anri Düna 1859-cu ildə İtaliyanın Solferino əyalətində Avstriya

və Fransa orduları arasında baş vermiş döyüşün şahidi olmuş və müharibənin dəhşətlərini öz gözləri ilə gördükdə, yerli əhalini yardım üçün səfərbər etmişdir. 1863-cü ildə Anri Dünanın təşəbbüsü ilə yaralılara yardım göstərən Beynəlxalq Komitə (gələcək Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi) yaradılmışdır. 1864-cü il avqust ayının 22-də İsveçrədə keçirilən Diplomatik Konfransda emblem – ağ fonda qırmızı xaç qəbul olunmuşdur. Belə fərqləndirici nişan, qırmızı fonda ağ xaçı əks etdirən İsveçrə dövlətinin bayrağına olan hörmətin əlamətidir. 1876-cı ildə Osmanlı imperiyası rus-türk müharibəsində iştirak edən tibbi işçilərin müdafiəsi üçün Qızıl Aypara emblemini təklif etmişdir. O vaxtdan adı çəkilən emblem ağ fonda qırmızı xaç emblemi ilə yanaşı bərabər hüquqlu nişan kimi qəbul olunub. Hazırda bir sıra ölkələr tərəfindən istifadə edilir. Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkəti tərkibində 183 milli Qızıl Xaç və Qızıl Aypara cəmiyyətlərini, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi və Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyasını birləşdirir.

9. Faşizm üzərində qələbə günü

“Tarix bu gün də, gələcəkdə də bilməlidir ki, II Dünya müharibəsində, Böyük Vətən Müharibəsində Azərbaycan Respublikasının fəaliyyəti, rolu çox böyük olmuşdur.”

Ümummillilider Heydər Əliyev

Müharibədə Azərbaycanın 600 mindən çox oğul və qızının amansız düşmənlə döyüşlərdə göstərdikləri misilsiz şücaət və igidlik, arxa cəbhədə çalışanların isə əmək rəşadəti dillər əzbəridir və bugünkü nəsillər üçün daim örnək olaraq qalacaqdır.

Azərbaycan xalqının İkinci Dünya müharibəsində göstərdiyi qəhrəmanlıq nümunələri haqqında çoxlu sayda şeirlər,

kitablar yazılmış, bədii və sənədli filmlər çəkilmiş, qəhrəmanların şərəfinə abidələr ucaldılmış, onların adları əbədləşdirilmişdir. Artıq 70 ildir ki, 9 may faşizm üzərində Qələbə günü təntənəli surətdə qeyd olunur. Bu qələbə heç də asan başa gəlməyib. Yüzlərlə, minlərlə həmvətənlərimiz, Azərbaycanın mərd övladları bu Qələbə naminə canlarından-qanlarından keçiblər. Onlar doğma Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda mərdliklə, hünərlə vuruşaraq və həm də doğma Azərbaycan torpağını qoruyublar. 170 mindən çox azərbaycanlının orden və medallarla təltif edilməsi, 130 nəfər həmyerlimizin isə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülməsi buna əyani sübutdur. Əgər o vaxt Azərbaycan nefti cəbhəyə göndərilməsəydi, bu müharibə qələbə ilə bitə bilməzdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1995-ci ildə Qələbənin 50 illiyi ilə bağlı keçirilən təntənəli tədbirdə demişdir: “Bu qələbənin çalınmasında Azərbaycanın xüsusi rolu bir də ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Respublikasının nefti o vaxtlar həmin müharibənin uğurla aparılması üçün ən mühüm amillərdən biri olmuşdur. Müharibənin ilk illərində faşist Almaniyası işğal etdiyi Avropa ölkələrinin iqtisadi və hərbi potensialını öz əlində cəmləşdirmişdi. Lakin “Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə üçün” şüarı altında bütün Sovet xalqlarını birləşdirdi. Bununla da düşmənin hücumları nəinki dayandırıldı, faşistlər Moskva, Stalinqrad, Kursk və başqa döyüşlərdə ən ağır və sarsıdıcı məğlubiyyətə uğradı, 1945-ci ildə isə tamamilə məğlub edildi.

10. Ümummilli lider Heydər Əliyevin doğum günü (1923-2003)

“Azərbaycan üçün Heydər Əliyevin varlığı yalnız Tanrı payıdır.”

Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyeva

Heydər Əliyev -Azərbaycanın görkəmli siyasi və dövlət xadimi, Azərbaycan Respublikasının üçüncü Prezidenti (1993-2003), “Ulu öndər” və “Azərbaycan xalqının ümummilli lideri” titullarının rəsmi daşıyıcısıdır. Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. O, dörd dəfə “Lenin” ordeni, “Qırmızı Ulduz” ordeni və çoxlu medallarla təltif edilmiş, iki dəfə "Sosialist Əməyi Qəhrəmanı" adını almış, bir çox xarici dövlətlərin orden və medalları ilə təltif olunmuşdur.

27 mart 1997 — Ukraynanın ali mükafatı "Yaroslav Mudrı" ordeni;

13 aprel 1999 — Türkiyənin ən nüfuzlu mükafatı – “Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı”;

2001 — Qızıl Post ordeni

20 yanvar 2001 — Moskva Dövlət Universitetinin “Fəxri professoru”;

3 aprel 2003 — Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü, Y.V.Andropov adına mükafat;

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun memarlıq fakültəsində təhsil almışdır. 1941-ci ildən Heydər Əliyev Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş və 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. Heydər Əliyev iyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı, beş il isə SSRİ Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. O, 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış

edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. 1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev ilk əvvəl Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin ildə də Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. O, 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçildi, iyulun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı. 1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslerin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir. Heydər Əliyev bir sıra beynəlxalq mükafatlara, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adına və digər yüksək nüfuzlu fəxri adlara layiq görülmüşdür. Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi bu dövr ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu və gələcək nəsillərinin taleyi üçün düşündüyü doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır. Azərbaycan xalqı milli dövlətçiliyinin dağılmaq təhlükəsi qarşısında qaldığını gördüyü və artıq ən ağır günlərini yaşadığı bir zamanda - 1993-cü ilin iyununda mövcud hakimiyyətin dəyişilməsini təkidlə tələb etmiş və həmin vaxtdan taleyini yenə Heydər Əliyevə etibar etmişdir. Xalq Heydər Əliyevin bu qayıdışını ümid və sevinclə qarşılaraq, həmin günü isə Milli Qurtuluş günü kimi müstəqil Azərbaycanın tarixinə yazmışdır. Ümummillililər Heydər Əliyev 12 dekabr 2003-cü ildə 80 yaşında vəfat etmişdir.

18. Beynəlxalq Muzeylər günü

“Muzey maddi- mədəniyyət abidələrinin komplektləşdirilməsi, mühafizəsi, öyrənilməsi, kütləvi nümayişinin və təbliğinin həyata keçirildiyi mədəniyyət, elmi tədqiqat müəssisəsidir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

2000-ci il martın 24-də qüvvəyə minmiş “Muzeylər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ölkəmizdə muzeylərin fəaliyyətinin təşkilati-hüquqi əsaslarını və müvafiq münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli Lider tərəfindən muzey işinin inkişafı üzrə müəyyən edilmiş prioritetlər bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və ölkəmizin birinci xanımı, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Muzeylər dünyada mədəni proseslərin fəal iştirakçısına, eyni zamanda, qloballaşmanın mənfi nəticələrinə qarşı dura bilən mədəniyyət ocaqlarıdır. Hər il mayın 18-i bütün dünyada Beynəlxalq Muzeylər Günü kimi geniş qeyd edilir. Beynəlxalq Muzeylər Şurasının (İCOM) təşəbbüsü ilə 1977-ci ildə təsis olunmuş bu əlamətdar günün məqsədi muzeylərin cəmiyyətin həyatında nə dərəcədə mühüm rol oynadığını göstərməkdir.

Dünyanın 100-dən çox ölkəsində qeyd edilən Beynəlxalq Muzeylər Günü qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik Azərbaycanda da geniş miqyasda qeyd edilir. Ölkəmizdə muzey işinin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun təşəbbüsü ilə respublika Mədəniyyət Nazirliyinin muzeylər idarəsi, muzey işi üzrə elmi-metodiki mərkəz, muzey ekspozisiyalarının bədii tərtibatı emalatxanası, muzey sərəvətləri və xatirə əşyalarının bədii bərpa mərkəzi təşkil olunmuşdur. Azərbaycan mədəniyyətinin Üzeyir Hacıbəyli, Hüseyn Cavid, Cəlil Məmmədquluzadə, Məmməd Səid Ordubadi, Cəfər Cabbarlı, Bülbül, Səməd Vurğun, Niyazi və digər nəhəng simalarının memorial-xatirə, mənzil, bölgələrdə tarix-diyarşünaslıq muzeyləri məhz ulu öndər Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü sayəsində yaradılmışdır. 1994-cü ildə “Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində İstiqlal muzeyinin yaradılması və İstiqlal abidəsinin ucaldılması haqqında” 2006-cı il 18 dekabr, “Müasir İncəsənət Muzeyinin yaradılması haqqında” 2006-cı il 19 dekabr, “Azərbaycanda muzey işinin yaxşılaşdırılması haqqında” 2007-ci il 6 mart tarixli sərəncamları, 2009-cu il 22 may tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycanın regionlarında fəaliyyət göstərən muzeylərin müasir standartlara uyğun təmirinə, yeni avadanlıq və zəruri eksponatlarla təchizatına dair xüsusi tədbirlər planı”, həmçinin “Azərbaycan Xalça Muzeyinin yeni

binasının maddi-texniki təminatı haqqında” 2013-cü il 29 dekabr tarixli sərəncamları bu sahəyə göstərilən qayğıya bariz nümunələrdir. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasını həyata keçirmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin 2013-cü il 27 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunan “Daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və inkişafına dair 2014-2020-ci illər üzrə Dövlət Proqramı”na uyğun olaraq milli mədəni irsimizin qorunması dövlət əhəmiyyətli prioritet məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük zəhməti sayəsində “Şirvanşahlar Sarayı Kompleksi”, Qız qalası və Qobustan Milli Tarix-Bədii Qoruğu UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilmişdir. Fondun həyata keçirdiyi müxtəlif layihələr çərçivəsində Qarabağ muzeyləri haqqında məlumatlar mötəbər beynəlxalq təşkilatlara çatdırılır. Azərbaycan dövlətinin uğurlu mədəniyyət siyasəti nəticəsində son illər muzeylərimizin dünyanın nüfuzlu muzeyləri ilə əlaqələri genişlənmiş, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində yeni nailiyyətlər əldə edilmişdir. Ümummilli Liderimizin siyasi irsinin öyrənilməsi, azərbaycançılıq məfkurəsinin formalaşdırılaraq inkişaf etdirilməsi məqsədilə yaradılan Heydər Əliyev muzeyləri isə respublikada muzey şəbəkəsinin genişləndirilməsi sahəsində mühüm hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Hazırda ölkəmizdə 200-dən çox muzey fəaliyyət göstərir və onların ekspozisiyaları azərbaycançılıq məfkurəsini uğurla təbliğ edir.

15. Beynəlxalq ailə günü

“Ən gözəl təmir olunan uşaq evi, ən müasir internat məktəbi heç vaxt ailəni, ailə mühitini əvəz edə bilməz.”

Mehriban xanım Əliyeva

Ailə Azərbaycan dövləti, Azərbaycan cəmiyyəti üçün həmişə müqəddəsdir. Dövlətimiz cəmiyyətin əsas atributu olan ailənin rifah halının gündən-günə daha da artmasının qayğısına qalmaqla onun müqəddəsliyini bir daha təsdiq edir.

15 may BMT-nin qərarı ilə bütün dünyada Beynəlxalq ailə günü kimi qeyd olunur. BMT Baş Assambleyası 1993-cü ilin sentyabrında 15 may tarixini 1994-cü ildən etibarən hər il Beynəlxalq Ailə Günü kimi qeyd etməyi qərara aldı. Ailənin cəmiyyətin əsas elementi, kiçik demokratiyanın təməli olduğunu nəzərə alaraq, BMT demokratik ideyaları dəstəkləyən, sülh və demokratik millətlər birliyini qurmağa səy göstərən bütün

dünya ailələrini birləşdirməyə çalışır. Azərbaycanda ailə bütün zamanlarda cəmiyyətimizin ən müqəddəs təməl daşı hesab olunub. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayırdı. Bu münasibət indi də dövlət başçımız İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Azərbaycan cəmiyyətində ailə hər zaman müqəddəs sayılıb. Bu gün ölkəmizdə ailə cəmiyyətin əsas özəyi kimi dövlətin xüsusi himayəsindədir və dövlət öz siyasətində ailənin sosial müdafiəsi, gənc ailələrə qayğını əsas tutur. Azərbaycan ailəsi və onun problemlərini həmişə diqqətdə saxlayan ulu öndərimiz Heydər Əliyev cəmiyyətdə qadınların rolunun artırılması, qadınlarla kişilər arasında bərabərliyin gerçəkləşdirilməsi, qadın, ailə problemlərinin həlli istiqamətində də böyük işlər gördü. 1998-ci il yanvarın 14-də Azərbaycanda “Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi”ni yaratdı. Bu məsələyə böyük həssaslıqla yanaşan Prezident İlham Əliyev 2006-cı il fevralın 6-da Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzaladı. Hazırda bu komitə dövlətin ailə siyasətini həyata keçirən bir qurum olaraq mövcud problemlərin üzərində işləyir, onların həlli istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirir. Ölkənin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyevanın ailə, qadın və uşaq məsələlərinə, bu sahədə aktual problemlərə həssas münasibəti bunu bir daha təsdiq edir. Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi nəhəng proqram və layihələr ailələr üçün, sözün əsl mənasında böyük dayaqdır. “Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı proqramı” çərçivəsində görülən işlər də əslində, Azərbaycan ailəsinin rifahına, möhkəmlənməsinə xidmət edir.

22. Bioloji Müxtəliflik günü

Məşhur bioloq E.Vilson biomüxtəlifliyi "həyatın məğzi" adlandırmışdır. Biomüxtəliflik Yer üzərində mövcud olan genlərdən ekosistemlərə qədər bütün canlıların əmələ gətirdiyi müxtəlifliyin məcmusu deməkdir.

Bioloji müxtəliflik bütün yaşayış mühitlərində, o cümlədən quruda, dənizdə və digər su ekosistemləri və ekoloji komplekslər də daxil olmaqla, bütün canlı orqanizmlərin növ müxtəlifliyi deməkdir. 2000-ci il dekabrın 20-də BMT-nin Baş Assambleyası 55/201 nömrəli qətnaməsi ilə 22 may tarixini Bioloji müxtəliflik üzrə Konvensiyanın qəbul olunması, həmçinin "Beynəlxalq bioloji müxtəliflik günü" elan etmişdir. Azərbaycan isə biomüxtəliflik üzrə Konvensiyaya 2000-ci ildə qoşulmuşdur. Bizim taleyimiz ekosistemin məhsuldarlığından və sağlamlığından asılı olduğundan dünyada Biomüxtəlifliyin qorunması irqindən, dinindən, rəngindən asılı olmayaraq hər birimizin borcudur. Bu baxımdan təbiətdə canlıların qorunması təbliğinə istiqamətlənmiş 22 may Beynəlxalq biomüxtəliflik gününü Avropanın bir çox ölkələri qeyd edirlər. 1992-ci ildə BMT-nin təşəbbüsü ilə Rio-de-Janeyro şəhərində keçirilmiş konfransda qeyd olunduğu kimi: "Dünyanın gələcəyi, inkişafı ekoloji problemlərin necə həll olunmasından asılı olacaqdır".

Azərbaycanda biomüxtəliflik: Azərbaycan Respublikası Qafqaz regionunda ən zəngin təbii sərvətlərə malik ölkədir. Bioloji müxtəlifliyinə görə Azərbaycan dünyada özünəməxsus yerlərdən birini tutur. Burada zəngin bitki və heyvan növləri cəmlənmişdir. Müasir Azərbaycan faunası 18000 canlıdan ibarət olub məməlilərin 97 növünü əhatə edir, bunlar 7 dəstəyə, 22 ailəyə və 39 cinsə daxildir. Təkcə onurğalılar faunamızda 700 növlə təmsil olunmuşdur. Respublikanın quş faunası 357 növ və yarımnövü əhatə edən 17 dəstəni təmsil edir. Azərbaycanın su hövzələrində balıqların 10 dəstəyə, 16 ailəyə aid olan 100-ə yaxın növ və yarımnövü yaşayır. Azərbaycanın həşəratlar aləmi də son dərəcə zəngin olub 25 minə yaxın növü əhatə edir. Azərbaycan florasının biomüxtəlifliyinə isə dərman, efiryağlı, dekorativ, meyvə, texniki və digər faydalı bitkilər daxildir.

23.Ümumdünya tısbağa günü (23.05.2000)

Bu qeyri adi gün 2000-ci ildə Amerika Tısbağaların Müdafiəsi Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə yaranmışdır. Tısbağa- müdriklik, sərvət və uzunömürlülük rəmzi daşıyan heyvandır. 23 may bir çox ölkələrdə Ümumdünya tısbağa günü (World Turtle Day) kimi qeyd olunur. Amerika tısbağaların qorunması cəmiyyəti(American Tortoise Rescue) 1990-cı ildə Malibuda(ABŞ, Kaliforniya ştatı), şəhərin ətrafında yaşayan tısbağaların populyasiyasının qorunması üçün entuziastlar tərəfindən yaradılmışdır.

Bu qeyri adi bayramın keçirilməsinin məqsədi tısbağaların insanlarla qonşuluqda yaşamaları səbəbindən kütləvi şəkildə tələf olmalarına ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməkdir. Hər il bu gün tısbağaların məskunlaşdığı bütün ərazilərdə könüllülər miqrasiya və ya digər təhlükəli yerlərdə hərəkətin intensiv olduğu şosselərdə bu heyvanlar üçün keçidlər yaradaraq xilas edirlər. Aksiya iştirakçıları həmçinin dəniz tısbağalarının yumurta qoyduğu dəniz sahillərinə qanunla qorunan ərazilər statusunun verilməsinə nail olublar.

23. Ümumdünya Metereologiya günü

*Hər kiçik yarpağı da
Bulağı da
Suyu da.
Havanı da qoruyaq.
Quşların sığındığı
Yuvanı da qoruyaq!*

Əhməd Cəmil

Ümumdünya Metereologiya günü 1950-ci ildən, yəni ÜMT- nin yaradılması barədə konvensiya qüvvəyə minəndən bəri ənənəvi olaraq hər il bir deviz altında keçirilir. Mərkəzi Cenevrədədir. Ümumdünya Metereologiya Konqresi hər 4 ildən bir keçirilir. Azərbaycan 1993-cü il sentyabrın 3-dən Ümumdünya Metereologiya Təşkilatının üzvüdür və Ümumdünya Meteorologiya Təşkilatının Konvensiyasına qoşulub və bu konvensiyadan irəli gələn bütün tələblərə əməl edərək, mütəmadi olaraq meteoroloji, hidroloji, iqlim müşahidələri aparır, məlumatların beynəlxalq və regional mübadiləsini təmin edərək, təşkilatın qəbul etdiyi qərarları icra edir.

*Burda hər meşənin min bir ağacı,
Burda hər ağacın yamyaşıl tacı,
Burda hər tac üstə sarmaşığı saçı
Hər saçın küləkdən darağı vardır.*

*Burda hər budağın şeyda bülbülü,
Burda hər bülbülün qönçə bir gülü,
Burda hər qönçənin yaşıl bir tülü
Hər tülün xırdaca saçağı vardır.*

*Burda hər yamacın çiçəkdi daşı
Burda hər çiçəyin şəhdir göz yaşı
Burda şəh damlası bir üzük qaşı
Hər qaşın qızıl qurşağı vardır
... Harda bu saydığım gözəllik olsa
Orda Azərbaycan torpağı vardır!*

Musa Yaqub

28.Azərbaycan Respublikası günü

“Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bizim tarixi nailiyyətimizdir”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Bu gün müstəqil Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzu və şöhrəti durmadan artmaqdadır. Azərbaycan Respublikası bütün dünyada demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət nüfuzu qazanıb. Heydər Əliyev zəkasının məhsulu olan təməl qanunumuz dünyanın ən demokratik, ən mükəmməl konstitusiyalarından biridir və beynəlxalq aləmdə Vətənimizə böyük rəğbət qazandırır. Yurdumuzda hökmranlıq edən sabitlik, həyata keçirilən daxili islahatlar xarici ölkələrlə əlaqələrimizin genişlənməsinə müsbət təsir göstərir. Özünün xarici siyasətini bərabərlik və qarşılıqlı mənafe prinsipləri əsasında quran Azərbaycan Respublikası dünyanın bütün dövlətləri üçün açıq ölkəyə çevrilib. Respublika günü və ya 28 May – Respublika Günü- 1918-ci ildə müsəlman Şərqiində ilk dünyəvi demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığı gündür. 1990-cı ildən Respublika günü dövlət bayramı kimi qeyd edilir. 1917-ci ildə Rusiyada baş vermiş Fevral inqilabı nəticəsində Rusiyada Çar İmperiyası devrildi. Ölkədə çarizmin məzlum vəziyyətə saldığı xalqların milli hərəkatı başlandı. 1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920) – müsəlman Şərqiində ilk dünyəvi demokratik dövlət yaradıldı. Bu respublika azərbaycanlıları tarixi yaddaşında Azərbaycan dövlətçiliyinin ilk təcrübəsi kimi iz qoymuşdur. Müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti qısa ömründə böyük nailiyyətlər və qalibiyyətlər əldə etmişdir. Azərbaycan Demokratik Respublikasını rəsmi surətdə tanıyan ilk dövlət Osmanlı dövləti olmuşdur. Həmin tarixi hadisə 4 iyun 1918-ci ildə baş vermişdir. 1918-ci il 9 noyabr tarixində M.Ə.Rəsulzadənin təklifi əsasında Azərbaycan Demokratik Respublikasının üç rəngli bayrağı qəbul edilmişdir. O zamana qədər Azərbaycan Demokratik Respublikasının bayrağı qırmızı rəngdəydi. Azərbaycan Demokratik Respublikası gərgin və mürəkkəb ictimai-siyasi şəraitdə cəmi 23 ay fəaliyyət göstərə bildi. Təəssüflər olsun ki, müstəqil Azərbaycan Cümhuriyyəti iki yaşına dolmadan bolşeviklərin hücumuna məruz qalıb müvəqqəti olaraq devrildi. Sovetlər Birliyi, Azərbaycanı məcburi surətdə öz tərkibinə daxil etdi. Bolşeviklər tərəfindən devirlməsinə baxmayaraq, istiqlal ideyası yenilmədi və 1991-ci ildə Sovet İmperiyasının dağılması ilə Azərbaycan yenidən öz müstəqilliyini elan etdi.

31.Ümumdünya Siqaretə Qarşı Mübarizə Günü

Bəşəriyyət XXI əsrin əvvəllərindən başlayaraq daha bir problemlə - ağ ciyərin xroniki xəstəliklərinin kəskin artması ilə üz-üzə qalmışdır. Ekologiyanın pisləşdiyi, qlobal tütün epidemiyasının genişləndiyi bir şəraitdə bu növ xəstəliklər təkcə sürətlə yayılır, həm də bu səbəbdən ölüm halları kütləvi şəkildə artır. 21 may 2003-cü ildə Ümumdünya Səhiyyə Assambleyası bütün dünya dövlətlərinin tam hüquqlu nümayəndələrinin işləyib hazırladıqları tütünə qarşı mübarizə üzrə çərçivə konvensiyasının bitmiş mətnini təsdiq etdi. Konvensiya 2003-cü il iyunun 30-dan 2004-cü il iyunun 29-na qədər BMT-nin Nyu-Yorkdakı mənzil qərargahında bütün dünya dövlətlərinin imzalaması üçün açıq idi. Bu müddətdə konvensiyanı dünyanın 167 dövləti imzaladı. Bu gün onların sayı 192-yə çatır və bu sırada Azərbaycan Respublikası da var. Çərçivə Konvensiyasının iştirakçı dövlətləri, həmçinin, Azərbaycan öz üzərinə bir tərəfdən tütün məhsullarına tələbatın və istifadəsinin azalması ilə, digər tərəfdən isə tütün məmulatlarının idxalına nəzarətlə bağlı siyasət və qanun işləyib hazırlamaq və qəbul etmək öhdəliyi götürürlər. Azərbaycan Respublikası 2005-ci il sentyabrın 20-də "Tütünə qarşı mübarizə haqqında" Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Çərçivə Konvensiyasına qoşulmaq barədə qanun qəbul etmiş və bununla da üzərinə bir çox öhdəliklər götürmüşdür. Beş il müddətində həyata keçiriləcək bu öhdəliklərin ən əsası ÜST-ün Çərçivə Konvensiyasının tələblərinə uyğun tütünə qarşı mübarizə üzrə Milli Strategiyanın və antitütün siyasətinin daha səmərəli tədbirlərinin həyata keçirilməsini də özündə birləşdirən planın qəbul edilməsidir. Çərçivə sazişi tütün məmulatlarından istifadənin məhdudlaşdırılması və onun təsirinin azaldılması üçün əsasən dövlətlərin hökumətləri qarşısında aşağıdakı vəzifələri qoyur: - əhalini tütünün tüstüsündən müdafiə edəcək qanunun qəbul edilməsi. Bu məsələ ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində qanun layihəsi hazırlanmış və Səhiyyə Nazirliyi parlamentin müvafiq komissiyasına öz təkliflərini vermişdir.

Bu tarixi unutmayaq

8. Şuşa şəhərinin erməni qəsbkarları tərəfindən işğal günü (1992)

*Şuşanın dağı bizdən,
Bağçası bağı bizdən.
Yağı gəlib yurd salıb.
Alıb xoş çağı bizdən.*

İşğal əməliyyatı

8 may 1992-ci il tarixdə Qarabağ cəbhəsinin komandanı Arkadi Ter-Tadevosyan Şuşa şəhərinə hücum üçün əmr imzaladı. Əslində isə ermənilərin Şuşa üzərinə hücumlarının icrasına artıq aprel ayının 27-dən başlanmışdı. Şuşanın işğalını müşahidə etmək üçün may ayının 6-da bütün erməni komandanlığı, xarici qonaqlar və jurnalistlər dəniz səviyyəsindən 1207,3 m şimal yüksəkliyində yerləşən

Şuşakəndə toplaşmışdılar. Onlar buradan bütün cinahlar boyu hücum xəttini izləyir və öz döyüşçülərinə göstərişlər verirdilər. Ermənilərin, birinci və ikinci cinahlarla irəliləyən qoşun hissələrinin döyüş tapşırığı, Şuşaya istiqamətlənən yollardakı azərbaycanlıların bütün atəş nöqtələrini susduraraq qala divarlarına yaxınlaşmaq idi. Kərkicahan kəndindən və Xankəndindəki Rus Hərbi bazalarından Şuşa şəhərinin yaşayış məntəqələrinə və ictimai iaşə obyektlərinə fasiləsiz raket zərbələri endirilirdi. Bundan vahiməyə düşən Şuşanın mülki əhalisi keçilməz meşələrlə Laçın istiqamətində canlarını götürüb qaçırdılar. Cəbhə xəttində pərakəndəlik və özbaşınalıq hökm sürdüyündən, döyüşçülərin sırasında üstəlik özbaşına döyüş mövqelərini tərk edənlər də var idi. Komandanlıq tərəfindən hücum tapşırığı verilmədiyindən döyüşçülərimiz yalnız müdafiə mövqeyində dayanırdılar. Fasiləsiz raket zərbələri Şuşanın cənubuna və qala divarlarına istiqamətləndi. Bu raket zərbələri Qala divarları üzərindəki bütün müşahidə qüllələrini dağıtdı, həmin gün bütün şəhər od tutub yandı. Bu həmlədən sonra Şuşanın mühasirəsinə son qoyuldu, ermənilər qala divarları üzərindən şəhərə daxil olmağa başladılar. Bununla da Şuşa Cənub, Kosalar, Qaraqaya erməni işğalının altına düşdü. Şuşanın işğal zamanı yerli əhalinin 193 nəfəri şəhid, 102 nəfəri isə əlil olub. İşğal nəticəsində Şuşadakı bir sıra tarixi-mədəniyyət abidələri düşmən tərəfindən talan edildi. Beş minə yaxın eksponatı olan Şuşa tarix muzeyi, Dövlət xalça muzeyinin filialı və xalq tətbiqi sənəti muzeyinin bənzərsiz ekspozisiyaları dağıdılıb və talan olunub, müqəddəs məbəd və məscidlər təhqir edilib, kitabxanalar yandırılıb, misilsiz əlyazma nümunələri məhv edilib. Bu siyahıya Xan mağarası, Qaxal mağarası, Şuşa qalası da olmaqla bütövlükdə 279 dini, tarixi və mədəni abidə daxildir.

17-18. Laçın rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğal günü (1992)

*Bürüdü dağlarını düşmənlər, Laçın
Səndən ayrı düşdü sevənlər, Laçın
Unudarmı səni görənlər, Laçın
Vətənin həsrəti yandırır məni.*

Azərbaycanın qala qapısı sayılan Laçının Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilməsindən 24 il keçir. İşğal nəticəsində 1835 kv.kilometrlik ərazi zəbt edildi, yüzlərlə maddi mədəniyyət nümunəsi erməni vandalizminə tuş gəldi, 65 min laçınlı doğma yurd yerlərindən didərgin düşdü.. 1992-ci ilin mayında Ermənistan Silahlı qüvvələri Qarabağın Dağlıq

hissəsində Azərbaycanın qədim mədəniyyət və musiqi mərkəzi Şuşanı ələ keçirməklə bütün yuxarı Qarabağı işğal etdi. Bundan sonra erməni hərbi birləşmələri qəsb etdikləri torpaqlarda möhkəmlənmək və Qarabağın Dağlıq hissəsi ilə Ermənistanı birləşdirmək üçün Laçın rayonuna aramsız hücumlara başladı. Şuşa kimi Laçın da mühüm hərbi – strateji əhəmiyyət kəsb edirdi. Məhz bunu nəzərə alan düşmən mayın 13-ü və 14-də zirehli texnikalar, Mi -24 vertolyotlarının müşayiəti ilə Qayğı qəsəbəsi və Laçın şəhərini bombardman etdi. 1992-ci il mayın 16-dan 17-nə keçən gecə Şuşa şəhərinin Turşsu deyilən ərazisindən və Ermənistanın Gorus rayonu istiqamətindən hücumla keçən erməni silahlı birləşmələri mayın 18-də rayonu işğal etdi. Laçının düşmən əlinə keçməsi müharibənin Dağlıq Qarabağ həüdudlarından çıxdığını, Ermənistanın işğalçılıq niyyətlərinin daha böyük olduğunu göstərdi. Sonralar Laçın dəhlizi ilə Qarabağa gətirilən silah, döyüş sursatı və hərbi qüvvələr erməni təcavüzünün miqyasını daha da genişləndirdi, ətraf rayonların taleyini təhlükə altında qoydu. Azərbaycanın qala qapısı sayılan Laçının süqutu nəticəsində 262 nəfər həlak oldu, 67 nəfər itkin düşdü, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 217 mədəniyyət, 103 təhsil, 142 səhiyyə ocağı dağıdıldı, talan edildi. 65 min laçınlı doğma yurdlarından didərgin düşdü. Bu gün Respublikamızın 58 şəhər və rayonunda məskunlaşan laçınlılar dövlət qayğısı ilə əhatə olunublar. Ağcabədi rayonunun Taxtakörpü ərazisində 552 məcburi köçkün ailəsi üçün yeni salınmış qəsəbə prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə istifadəyə verilib.

Yubilyar yazıçı və şairlər

1. Türkoloq, tənqidçi Tofiq Hacıyevin anadan olmasının 80 illiyi (1936)

Tofiq Hacıyev Azərbaycan dili üslublarının tarixi təşəkkülünü müəyyənləşdirib və tarixi inkişafını tədqiq edib. Tarixi üslubiyyatın əsasını qoyub. Onun "Dədə Qorqud kitabı"nın bədii dili və tarixi, filoloji məzmunu ilə bağlı tədqiqləri, qorqudşünaslığa gətirdiyi "qorqudçu ozan" anlayışı diqqəti çəkir.

**Tofiq İsmayıl oğlu Hacıyev- Azərbaycan dilçisi, türkoloq-
alim, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, Bakı
Dövlət Universitetinin türkologiya kafedrasının müdiri,
AMEA-nın həqiqi üzvü (2014)**

Tofiq Hacıyev 1 may 1936-cı ildə Cəbrayıl rayonunun Soltanlı kəndində anadan olub. 1953-cü ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə qəbul olunub, 1958-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirib və dilçilik ixtisası üzrə aspiranturaya qəbul edilib. 1962-ci ilin martında “Azərbaycan dilinin Cəbrayıl şivəsi” mövzusunda namizədlik, 1969-cu ildə “XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan ədəbi dili” mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə edib. Tofiq Hacıyevin “Sabir: qaynaqlar və sələflər” (1980), “Şeirimiz, nəsrimiz, ədəbi dilimiz” (1990), “Dədə Qorqud: dilimiz, düşüncəmiz” (1999) kitabları işıq üzü görüb. “Azərbaycan sovet ədəbiyyatı” (1988) dərsliyinin ərsəyə gəlməsində həmmüəllif kimi iştirak edib. Eyni zamanda “Azərbaycan ədəbi dili tarixi” (1976), “XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan ədəbi dili tarixi” (1977), “Azərbaycan dili” (1993, Zərifə Budaqova ilə birgə) kimi monoqrafiya və dərs vəsaitlərinin müəllifidir. Klassiklərimizin dili və üslubu ilə bağlı onlarca məqaləsi işıq üzü görüb: “Satira dili” (1975), “Yazıçı dili və ideya-bədii təhlil” (1979), “Molla Nəsrəddin”in dili və üslubu” (1983), “Füzuli: dil sənətkarlığı” (1994) kitabları çap olunub. Orta məktəblər üçün “Türk dili” (IX sinif, 1994, Əsgər Quliyev, Nizami Cəfərovla birgə), “Türk dili” (X-XI siniflər, 1994, Nizami Cəfərovla birgə) dərslikləri də nəşr edilib. Ümumiyyətlə, 20 kitabın, 400-dən çox elmi məqalənin müəllifidir.

Əsas əsərləri və tərcümələri: “Satira dili” (1975), “Azərbaycan ədəbi dili tarixi” (1976), “XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan ədəbi dili” (1977), “Yazıçı dili və ideya-bədii təhlil” (1979), “Sabir: qaynaqlar və sələflər” (1980), “Azərbaycan dili tarixi” (1983), “Molla Nəsrəddin” in dili və üslubu” (1983), “Azərbaycan ədəbi dili tarixi, 2-ci hissə” (1987), “Şe’rimiz, nəsrimiz, ədəbi dilimiz” (1990), “Azərbaycan dili” (1992), “Füzuli: dil sənətkarlığı” (1994), “Murad Adcı. Qıpçaq çölünün yovşanı” (1997),” Dədə Qorqud: dilimiz, düşüncəmiz” (1999), “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” (altı cildə)

5.Şair Sabir Cümşüdün anadan olmasının 80 illiyi (05.05.1936)

Cümşüdoğlu Sabir Qənbər oğlu- şair, nasir publisist, 1986-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, iqtisad elmləri doktoru, professor.

1936-cı il mayın 5-də Astara rayonunun Motoliyataq kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Lerik rayonunun kənd məktəbində almışdır. ADPI- nin mexanika fakultəsində təhsil alıb, avtomobil nəqliyyatının istismarı üzrə mühəndis olmuşdur (1953-1958). Respublika Avtomobil Nəqliyyatı Nazirliyinin avtotəsərrüfatlarında baş mexanik, avtomobil dəstəsinin rəisi və baş mühəndisi işləmişdir(1958-1962). 1965- ci ildə dissertasiya müdafiə edib texniki elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. ADPI- də müəllim, baş müəllim və dosent vəzifələrində işləmişdir(1965-1980). İqtisad elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür (1971).

Ədəbi fəaliyyətə 1976-cı ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində dərc olunmuş ”Yaylaqlar” şeiri ilə başlamışdır. Həmin vaxtdan şeirləri, hekayə, əsər, mənsur şeir və publisist yazıları dövrü mətbuatda müntəzəm surətdə çap olunur. Bir sıra şeirlərinə mahnı bəstələnmişdir. Ali məktəblərin elmi-texniki konfranslarında məruzə ilə çıxış etmişdir. Keçmiş SSRİ ali təhsil sistemi üzrə mərkəzi elmi metodiki şuranın üzvü olmuşdur (1979-1991).

Əsərləri: “Kamillik zirvəsi” (1980), “Göyün çıraqları” (1981), “Günəş damcıları” (1983), “Bahar nəfəsi” (1989), “Məhəbbət ülviyyəti” (2003) və s.

7.Şair Mobil Quluzadənin anadan olmasının 80 illiyi (07.05.1936)

*Gəldim ki, uzadam bizim yamacı,
Evimiz həmişə başında olsun.
Gəldim ki, yurdumdan mən söhbət açım,
Gözüm torpağında, daşında olsun.*

Mobil Quluzadə

Quliyev Mobil Balay oğlu şair, 1982- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

1936- cı ildə Azərbaycanın Füzuli rayonunun Mirzəcamallı kəndində anadan olmuşdur. Seyidməhmudlu kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra hərbi xidmətdə olmuşdur(1957-1960). Ədəbi fəaliyyətə 1957- ci ildə “Azərbaycan gəncləri” qəzetində çap etdirdiyi “Qalsın”, “Dağlar” şeirləri ilə başlamışdır. API- nin ibtidai təhsil, pedoqogika və metodika fakultəsində təhsil almışdır (1961-1966). Əzizbəyov rayonundakı 241 sayılı məktəbdə müəllimlik etmişdir. 1976- cı ilin sentyabr ayından səhhətinə görə təqaüdə çıxmış, fərdi yaradıcılıqla məşğuldur.

Əsərləri: “Qızıl qayalar” (1969), “Neyin səsi” (1973), “Durna lələyi” (1979), “Karvan gedir” (1981), “Ulduzların yaşı” (1983), “Qızıl sarmaşiq” (1986), “Bəlkə yada düşüm” (1986) və s.

**10.Yazıçı Əhmədağa Muğanlının anadan olmasının 90 illiyi
(10.05.1926-04.08.2001)**

Əhmədağa Muğanlı böyük şair Xəqaninin belə bir fikrini yeri düşəndə söyləməyi xoşlayırdı: “Öz ürəyimi sındıra bilərəm, ancaq başqasının ürəyinə toxunmaram. Bu məndə uşaqlıqdan adətdir”.

Qurbanov Əhmədağa Əkbər oğlu (Əhmədağa Muğanlı) - nasir, ssenarist, kino redaktoru. 1962-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Kinematoqrafçılar Birliyinin üzvü (1962), Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1983), Əməkdar mədəniyyət işçisi (1991).

Əhmədağa Muğanlı 1926-cı il mayın 10-da Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsili doğma kənddə, orta təhsili isə Xırmandalı kənd orta məktəbində almış, məktəbi gümüş medalla bitirmişdir. ADU-nun filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir (1947-1952). Ədəbi fəaliyyətə “İnqilab və mədəniyyət” jurnalında dərc olunan “Biz qol çəkirik ki...” hekayəsi ilə başlamışdır. Ondan sonra dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış edir. 20-yə yaxın sənədli film (“Azərbaycan..., Azərbaycan...”, “Alagöz yaylağında”, “Muğanın dastanı”, “Çobanbayatı”, “Mən sərhədçiyəm” və s.), “Dağlarda döyüş” (1968), “Od içində vahə” (1982), “Qocalar..., qocalar” (1982), “Atları yəhərləyin” (S.Rüstəmlə birlikdə, 1983), “Doğma sahillər” (1988) bədii filmlərin ssenari müəllifidir. Doqquz SSRİ medalı və SSRİ Dövlət Kinematoqrafiya Komitəsinin Fəxri fərmanı, Zaqafqaziya Sərhəd Qoşunları Dairəsinin Fəxri fərmanı, “SSRİ-nin əlaçı kinematoqrafçısı”, “Sərhəd qoşunları əlaçısı” döş nişanları ilə təltif olunmuşdur. 2001-ci il avqustun 4-də Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Vicdan” (1959), “Tikanlı məftillər” (1962), “Şəhriyar əfsanəsi” (1973), “Çobanbayatı” (1977), “Şikəstə” (1979), “Ömürdən yeddi yarpaq” (1984), “Gecikmiş etiraf” (1991), “Dağ dağa söykənər...” (1996) və s.

Filmoqrafiya: Nizami (film, 1959), Od içində (film, 1978), Odlə təmasda (film, 1972), Ötür-ötür (film, 1980), Sabir (film, 1962), Şənlik bizə yaraşır (film, 1974), Şeytan göz qabağında (film, 1987), Vətən sərhəddən başlanır (film, 1988), Vətənin keşiyində (film, 1988), Bahar əyləncələri (film, 1989)

10. Dramaturq Lütfəli Həsənovun anadan olmasının 100 illiyi (1916-1976)

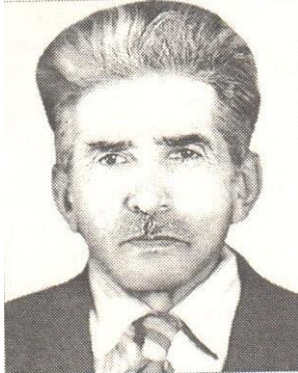

Həsənov Lütfəli Əkbər oğlu – dramaturq, 1957- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü. “Qırmızı ulduz” ordeni, “Hərbi xidmətə görə”, “Leninqradın müdafiəsinə görə”, “Almaniya üzərində qələbəyə görə” medalları ilə təltif olunmuşdur.

Lütfəli Həsənov 1916-cı il mayın 10-da Nuxa şəhərində sənətkar ailəsində doğulmuşdur. 1931-ci ildə Nuxa şəhər yeddiillik məktəbini bitirdikdən sonra N. Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunda təhsil almış (1932-1937), Ağdaş rayonunda iki il həkimlik etmişdir. Ədəbi yaradıcılığa şeir və hekayə ilə başlamışdır. İlk mətbu şeirləri (“Qızıl Bakı”, “Gecənin təranəsi”) 1937- ci ildə “Ədəbiyyat qəzeti”ndə çap olunmuşdur. İlk “Qardaş torpağı” pyesi “Azərbaycan” jurnalında dərc edilmişdir. 1939-cu ilin sentyabrında Sovet Ordusu sıralarına çağırılmış, 8 il hərbi xidmətdə olmuşdur. İkinci Dünya müharibə iştirakçısıdır. Hərbi qəspitallarda şöbə müdiri olmuş, Nuxa rayon birləşmiş xəstəxanasında həkim işləmişdir (1953- cü ildən). Onun “Günəş” pyesi 1957- ci ildən Gəncə Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. “Nuxa fəhləsi” qəzetində müntəzəm çıxış etmişdir. 1976- cı il avqustun 4- də Şəkiddə vəfat etmişdir.

Əsərləri: “İki imtahan” (1960), “Bizim iş təcrübəmiz” (1967), “Ürəklə söhbət” (1971), “Zaman və insan ömrü” (1972) və s.

15.Yazıçı Məhərrəm Bayramovun anadan olmasının 100 illiyi (1916-1988)

Bayramov Məhərrəm Sarəng oğlu – nasir, 1949 – cu ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, əmək veteranı (1974) “Qırmızı ulduz”, I dərəcəli “Böyük Vətən müharibəsi” ordenləri, on bir medalla , o cümlədən əmək veteranı medalı ilə təltif olunmuşdur.

Məhərrəm Bayramov 1916- cı il mayın 15-də Bakı yaxınlığındakı Suraxanı kəndində anadan olmuşdur. Gənc yaşlarından Abşeronda, “Əzizbəyovneft” trestində fəhlə, neftölçən, hava tənzimçisi işləmiş, həm də orta təhsil almışdır (1934-1937). Məktəblilərin dama üzrə yarışlarında respublika çempionu olmuş (1933), Moskvada keçirilən ümumittifaq dama yarışlarında III yeri tutmuşdur (1934). 1939-1940- cı illərdə Sovet Ordusu tərkibində Finlandiyada olmuşdur. Ordudan qayıtdıqdan sonra Bakıda Çaparidze rayon partiya komitəsində təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdiri (1942-1945), Azərneşrdə hərbi vətənpərvərlik ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri (1945), Bakı şəhəri rayon partiya komitəsində təşkil-təminat şöbəsinin müdiri (1947), III Beynəlmiləl mətbəəsində partiya təşkilatının katibi (1949), Azərbaycan SSR Daxili İşlər Nazirliyində partiya təşkilatının təlimatçısı (1954), yenidən Bakı şəhəri RK partiya kabinetində müdir (1957), Yeni Suraxanıdakı 8 mart adına mədəniyyət evinin müdiri (1962), 232 və 89 sayılı məktəblərdə müəllim (1962-1974) vəzifələrində işləmişdir. 1974- cü ildə təqaüdə çıxmış, bütün qüvvəsini bədii yaradıcılığa həsr etmişdir. Bakı şəhəri rayon zəhmətkeş Deputatları Sovetinin deputatı seçilmişdir (1958-1959). İctimai işlərdə fəal çalışmışdır. Məhərrəm Bayramov 1988- ci il fevralın 19 -da Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Müharibə günlərində” (1946), “Buruqlar arasında” (1949), “Təmir ustası” (1950) və s.

Tərcümələri (ruscadan): Stoyanov Dosqalov, Rad babanın ulduzu (1950), Göy qurşağı (ədəbi almanax) (1985)

20.Şair, publisist Sabir Rüstəmxanlının anadan olmasının 70 illiyi (20.05.1946)
Sabir Rüstəmxanlının "Ömür kitabı" adlı əsəri Azərbaycanda xalq milli və yurdsevərlik duyğularının oyanmasında ciddi rol oynamış və 1988-ci il milli azadlıq hərəkatının mənəvi təməllərindən biri olmuşdur.

Rüstəmxanlı Sabir Xudu oğlu -Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədri, Azərbaycanın xalq şairi, ictimai-siyasi xadim, millət vəkili

Sabir Rüstəmxanlı 1946-cı il may ayının 20-də

Yardımlının Hamarkənd kəndində anadan olub. 1963-cü ildə Yardımlı qəsəbə onbirillik məktəbini bitirib. Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuş, 1968-ci ildə oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

S.Rüstəmxanlı 1976-cı ildə "Molla Nəsrəddin" və folklor" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə yiyələnmişdir. Erkən yaşlarından məşğul olduğu ədəbi fəaliyyət 1967-ci ildən onun əsas peşəsinə çevrilmişdir. 1967-1978-ci illər ərzində "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində xüsusi müxbir və şöbə müdiri, 1978-1989-cu illər arasında isə "Yazıçı" nəşriyyatının baş redaktoru olmuş, yüzlərlə elmi, ədəbi-tənqidi, publisistik yazı çap etdirmişdir. İlk kitabı 1970-ci ildə nəşr edilmişdir. Azərbaycanda, Türkiyədə, Rusiyada, İsveçdə 20-dən artıq şer, nəsr, publisistika kitabları nəşr edilmişdir. Kitabları Azərbaycanın yüksək ədəbi ödüllərinə layiq görülmüş, onun adını bütün türk dünyasında və əski Sovetlər Birliyində tanıtdırmışdır. "Tanımaq istəsən", "Xəbər gözləyirəm", "Gəncə qapısı", "Sağ ol, ana dilim!", "Qan yaddaşı", "Zaman məndən keçir" və sair kimi şeir kitablarının, "Bütövlük", "Didərginlər", "Cavad xan", "Orxonla görüş" poemaların, "Bu sənin xalqındır" publisistik yazılarından ibarət əsərin, "Atamın ruhu", "Xətai yurdu", "Göy Tanrı", "Ölüm Zirvəsi (Cavad xan)", "Difai Fədailəri", "Sunami" romanlarının müəllifidir. Əsərləri bir çox dünya xalqlarının dillərinə tərcümə olunub. 2005-ci ildə Xalq Şairi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Kitabları: "Tanımaq istəsən", "Xəbər gözləyirəm", "Gəncə qapısı", "Sağ ol, ana dilim!", "Qan yaddaşı", "Ömür kitabı", "Zaman məndən keçir!", "Xətai yurdu", "Göy Tanrı", "Bütövlük həsrəti", "Atamın ruhu", "Ölüm zirvəsi", "Difai fədailəri", "Sunami", "Əbədi Sevdə" və s.

Filmoqrafiya: Azərbaycana namus və sevgiyə (film, 2006), Baba Dağ (film, 2006), Cavad xan (film, 2009), Heydər Əliyev. Dördüncü film. Lider (film, 1999), Meşəyə insan gəlir (film, 1980), Musaküçə kəndinin sakinləri (film, 1973), Müstəqillik yollarında. Birinci film (film, 2004), Zəlimxan dastanı (film, 2007), Əsgər mahnıları və s.

27.Şair, yazıçı Söhrab Tahirin anadan olmasının 90 illiyi (27.05.1926)

Tahiri Söhrab Əbülfəz oğlu (Söhrab Tahir) — Azərbaycanın xalq şairi, nasir, publisist.

Söhrab Tahir 1926-ci mayın 27-də İranın Astara şəhərində sənətkar ailəsində anadan olmuşdur. “Səadət” və “Şahpur” məktəblərində 9-cu sinfədək təhsil almış, ailə vəziyyətinin ağırlığı üzündən atası ilə “İran-İngilis neft şirkəti”ndə işləməyə məcbur olmuşdur. Sovet Ordusunun İrana daxil olmasından sonra xalq hərəkətində fəal iştirak etmişdir. 1946-cı ildə Bakıya təhsil almağa göndərilmişdir. 1950-ci ildə Bakı Tibb Məktəbində stomatoloq və feldşerlik ixtisası almışdır. O, 1952-1957-ci illərdə ADU-nun filologiya fakültəsində oxumuşdur. 1959-1961-ci illərdə Moskvada Maksim Qorki adına Ali Ədəbiyyat kurslarında müdavim olmuşdur. 1962-1966-cı illərdə ADF-in Bakı komitəsində birinci katib, “Azərbaycan” qəzeti və jurnalı redaksiyalarında bədii şöbələrdə müdir, “Səhər” ədəbi-tarixi jurnalında baş redaktor müavini, 1984-cü ildən “Azərbaycan” jurnalında redaktor olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi idarə heyətinin, jurnalı redaksiya heyətinin, “Yazıçı” nəşriyyatının bədii şurasının, Azərbaycan Ədəbiyyat Fondu idarə heyətinin üzvü, SSRİ ədəbiyyat fondu plenimunun üzvü, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi şeir şurasının sədri (1986-1991) olmuşdur. 1991-ci ildə Bədii ədəbiyyatı təbliğat bürosu idarə heyətinin sədri təyin edilmişdir. İnqilabi, ədəbi-ictimai fəaliyyətinə görə Təbrizdə “21 Azər” medalı və bir sıra başqa medallarla, Azərbaycan SSRİ Ali Soveti Rəyasət heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunmuşdur. 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə “Şöhrət” ordeninə layiq görülmüşdür. 2010-cu ildə Rusiya Yazıçılar İttifaqı və onun Moskva şəhər təşkilatı nəzdində fəaliyyət göstərən Yazıçı-tərcüməçilər İttifaqının qərarı ilə Beynəlxalq V.V.Mayakovski ordeni ilə təltif edilmişdir.

Əsərləri: “Vətənlə sevgi arasında” (şeirlər və poemalar) (1986), “Qonşu qızın məktubları” (povest və roman) (1985), “Əmanət (povestlər)” (1991), “Lirika” (1992), “Sevgi əfsanəsi” (şeirlər və poemalar) (1983), “Ay işığında”, “Səndən uzaqda”, “Burdan bir atlı keçdi”, “İki dəfə yox olmuş adam”, “Sonuncu şah”, “Ata” və s.

Haqqında olan ədəbiyyat : Arzumanlı V. 75 yaşın pillələri (Söhrab Tahir-75. Ömürdən yarpaqlar). Bakı: Qartal, 2001; Babayev A. Ölümdən güclü... (Söhrab Tahirin eyni adlı kitabı haqqında). “Kommunist”, 1982; Duyğun R. Mübariz poeziya (Şair Söhrab Tahir haqqında). “Bakı”, 1986; Əbilov A. Təbrizdən Turana gedən yol: Bu Söhrab Tahirin məslək və tale yoludur “Yeni Azərbaycan”, 2001; Mütəllibov T. Yaş artıqca gəncləşən ürək (Şair S.Tahir haqqında). “Azərbaycan gəncləri”, 1986 və s.

30.Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Qurban Bayramovun anadan olmasının 70 illiyi (1946)

Bayramov Qurban Fərman oğlu (1946) — Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü (1985), Respublika Qarabağ Ağsaqqallar Şurasının üzvü (2001), Azərbaycan Ziyalılar Hərəkatı Ali Şurasının üzvü (2003), filologiya üzrə fəlsəfə doktoru (1979), Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi. Azərbaycan MEA-nın, Azərbaycan Respublikası Həmkarlar Konfederasiyasının fəxri fərmanlarına, “Tanınmış Vurğunşünas alim”, “Fədakar alim”, “Elm fədaisi” fəxri diplomlarına, “Səməd Vurğun mükafatı”na, “Avropa Nəşr Mətbu Evi”nin “Qızıl medal”ına layiq görülmüşdür.

Qurban Bayramov 1946-cı il mayın 30-da Azərbaycanın Ağdam rayonunun Əlimədəlli kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini burada almış, indki N.Tusi adına ADPU-nin filologiya fakültəsini (1963-1967) bitirmişdir. Orta məktəbdə müəllim, tədris işləri üzrə direktor müavini vəzifələrində çalışmışdır (1967-1971). Hərbi xidmətdə olmuş (1967-1968), aspirantura təhsili almışdır (1970-1974). 1972-ci ildən Ədəbiyyat İnstitutunda baş laborant, elmi işçi, baş elmi işçi olmuşdur. Hazırda həmin institutda aparıcı elmi işçi vəzifəsində fəaliyyət göstərir. 1979-cu ildə “Səməd Vurğun poeziyasında lirik qəhrəman problemi” mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir. Dövri və elmi mətbuatda 300-dən çox məqalə dərc etdirmiş, “Vurğun poeziyası”, “Lirik qəhrəman və zaman”, “Yaşar Qarayev: Milli yaddaş təlimi – Azərbaycançılıq” elmi-nəzəri, “Yaralı Vətənin yaralı övladları” bədii-publisist kitabları var. Onun “Müasir Azərbaycan poeziyasında üslubi meyillər”, “Azərbaycan ədəbiyyatında tarixilik və müasirlik”, “M.Ə.Sabir ənənələri və Azərbaycan ədəbiyyatı”, “Səməd Vurğun dünən, bu gün və sabah”, “M.H.Şəhriyar poetik üslubu”, “Qarabağ ədəbi mühiti – uzaq keçmişdən bu günümüzə qədər” maraqlı tədqiqat işləri vardır. Azərbaycan ədəbiyyatının əksər nümayəndələri barəsində məqalə yazmış, fikir söyləmiş, elmi və bədii kitabların redaktoru olmuş, onların bir çoxuna ön söz yazmış, xüsusən, “Azərbaycan poeziyası”na həsr etdiyi ədəbi icmalları maraqlı doğurmuşdur. Uzun illər “Gənclik” nəşriyyatında rəsmi rəyçi, Azərbaycan Dövlət Televiziyasında “Ədəbiyyatşünaslıq və zaman”, “Ədəbiyyat”(1982-1992) elmi-kütləvi, tədris televiziya verilişlərinin müəllif-aparıcısı, Ədəbiyyat İnstitutu Elmi Şurasının, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin üzvü olmuşdur.

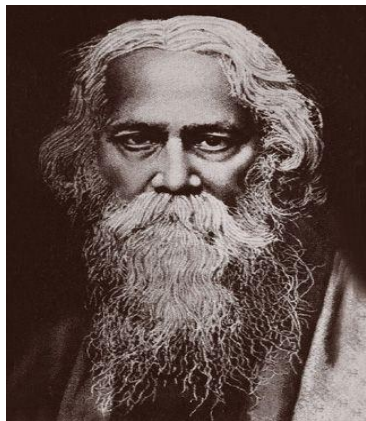
Əsərləri: “Vurğun poeziyası” (1976), “Lirik qəhrəman və zaman” (1986), “Tarixilik və müasirlik” – “Sosialist realizmi müasir mərhələdə” (1988), “Yaşar Qarayev: Milli yaddaş təlimi – Azərbaycançılıq” (2001), “Poeziyanın sirri: Çaylar geri axmır, dənizə can atır və yaxud, qəlbini nar təkin kağıza sıxan şair Şahməmmədin poeportreti” (2009).

Xarici ədəbiyyat

Hind yazıçısı R.Taqorun anadan olmasının 155 illiyi (1861-1941)

“Güclü və qüdrətli olmaq qüvvəyə görə üstün olmaq deyil, zəifi öz zirvəsinə qaldıra bilməkdir.”

R.Taqor

Rabindranat Taqor — hind yazıçısı, şair, bəstəkar, rəssam və ictimai xadim, Ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı laureatı (1913-cü il)

R.Taqor əsərlərini benqalca yazmışdır. Hindistan və Banqladeşin himnlərinin müəllifidir. Adı tarixdə 100 ən çox öyrənilmiş şəxsiyyətlər siyahısına daxil edilib. Benqal şairi, dramaturq, rəssam, bəstəkar və filosof, Hindistan və Banqladeşin milli himnlərinin müəllifi, Asiya qitəsinin ilk Nobel mükafatı laureatı Rabindranat Taqor Kəlkütdə yaşayan zəngin brahman ailəsinin 14-cü uşağı idi. İlk şeirlərini kiçik uşaq ikən – səkkiz yaşında yazmışdı. Ev şəraitində, Kəlkütdəki Şərq seminariyasında və Benqal Akademiyasında təhsil almışdı. Benqal dilinin, tarix və mədəniyyətinin mahir bilicilərindən sayılırdı. “Şairin tarixçəsi” adlı ilk poeması 1878-ci ildə çap olunmuşdu. Elə həmin ildə də hüquq təhsili almaq üçün Londona göndərilmişdi. Lakin təhsilini başa vurmadan geri qayıtmışdı. “Axşam nəğmələri” (1882) və “Səhər nəğmələri” (1883) poetik məcmuələri ilə yetkin şair kimi tanınmışdı. Beləliklə, yalnız ingiliscə kiçik bir kitabı, amma təbii ki, zəngin və təkrarsız yaradıcılıq yolu sayəsində Rabindranat Taqor 1913-cü ildə Nobel laureatı oldu. Mükafat ona “poetik təfəkkürünün müstəsna bir ustalıqla əks edildiyi və Qərb ədəbiyyatının bir hissəsinə çevrilən gözəl, orijinal, hissiyyat dərinliyi ilə seçilən şeirlərinə görə” verilmişdi. Qərbdə Taqor daha çox şair kimi tanınsa da, o, çoxsaylı pyeslərin və nəsr əsərlərinin, habelə ilk benqal romanının müəllifidir. “Qurban mərasimi” (1890), “Poçt” (1912), “Qırmızı məxmər gülləri” (1925) pyeslərində ədalət və həqiqət axtarırları, mənəvi təkamül uğrunda mübarizə öz əksini tapmışdı. Rabindranat Taqor 70 yaşının astanasında özünü rəssam kimi sınamış və insəsnətin digər sahələrindəki kimi burada da uğur qazanmışdı. Taqor–bəstəkar 2 mindən çox nəğmənin müəllifi idi. Həmin nəğmələr benqallar arasında bu gün də məşhurdur. Bir sözlə, o, sağlığında ölkəsində və dünyada təmsil etdiyi xalqın simvoluna çevrilməyi bacarmışdı. Rabindranat Taqorun "Gitancali" kitabına daxil olan şeirlər, “Fəlakət” romanı və bir sıra nəsr əsərləri Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdur.

Əsərləri: “Fəlakət”, “Qurban mərasimi” (1890), “Poçt” (1912), “Qırmızı məxmər gülləri” (1925) və s.

13. Rus yazıçısı Aleksandr Fadeyevın anadan olmasının 115 illiyi (1901-1956)
Fadeyev demək olar ki, 30 il müddətində sovet ədəbiyyatının yol göstərənlərindən biri olmuşdur.

Aleksandr Fadeyev (1901-1956)—rus yazıçısı.

Aleksandr Fadeyev 1901-ci ildə Tver əyalətinin Kirmi kəndində inqilabçı ailəsində doğulmuşdu. Aleksandr uşaqlıqdan ətrafdakıları istedadı ilə heyran etmişdi. Fadeyev hələ döyüşçü olduğu zamanlardan yazırdı. Tərxis olunandan sonra isə ciddi surətdə yaradıcılıqla məşğul olmağa başladı və 1926-cı ildə onun "Darmadağın" romanı çap olundu. Romanın çapından sonra Fadeyev tezliklə Rusiya Proletar Yazıçıları İttifaqının rəhbəri təyin edildi. O, sosialist realizminin nəzəriyyəçilərindən biri idi. Onu "ədəbiyyat naziri"də adlandırdılar. O, müharibə illərində hərbi müxbir qismində cəbhə bölgəsinə gedir. Almanlara qarşı mətanətlə vuruşaraq həlak olmuş Qırmızı Don yeniyetmələri haqqında əhvalatı eşidir. Fadeyev bundan sonra iri həcmli "Gənc qvardiyaçılar" romanını yazır. Sovet ədəbiyyatı ideoloji rəhbərinin romanı gözlənilmədiyi kimi rəğbətlə qarşılanmır. Hətta Stalin belə Don gənclərinin müqavimət hərəkatında partiyanın rolunun göstərilmədiyini üçün Fadeyevi möhkəm danlayır. Fadeyev əsəri yenidən yazmağa məcbur olur. O zarafatla dostlarına deyirdi: "Gənc qvardiyanı qocasına dəyişməklə məşğulam". "Gənc qvardiya"nın işlənmiş variantı birinci qədər güclü alınmasa da, onun ölümündən sonra bu əsər sovet dərslərinə salındı. Filmi də çəkildi. Bir neçə il öncə aparılan araşdırmalarda isə məlum oldu ki, sən demə, Fadeyev romanda bir çox tarixi faktları təhrif edibmiş. Fadeyevin "**Udegeylərin sonuncusu**" və "**Qara metallurgiya**" adlı iki yarımçıq romanı da var. O, 31 mart 1951-ci ildə Stalinə məktubunda sonuncu romanda "nəhəng kommunizm quruculuğu"ndan yazacağını vəd edirdi. Mayın 13-də iş otağında tapança ilə sinəsindən nişan alır. Fadeyev ölümündən qabaq Mərkəzi Komitəyə məktub yollamışdı. Məktub o zaman ictimaiyyətə açıqlanmadı, gizli saxlanıldı. 44 il gizli arxivdə saxlanılan məktub yalnız 1990-cı ildə dərc olundu: "Mənim həyatım bir yazıçı kimi bütün mənasını itirir və mən alçaqlıq, yalan və böhtan kimi üzərimə düşən bu murdar mövcudluqdan böyük sevincə xilas olaraq, həyatdan gedirəm. Son ümidim bunu heç olmasa, dövləti idarə edən insanlara demək idi, amma 3 il ərzində xahişlərimə baxmayaraq, məni heç kim qəbul edə bilmir.

Filmoqrafiya: Gənc qvardiya (film, 1948)

20.Niderland uşaq yazıçısı Anna Şmidtin anadan olmasının 105 illiyi (20.05.1911–21.05.1995)

O, ən yaxşı uşaqlar üçün yazan Niderland Dövlət mükafatı və H.K.Andersen Qızıl medalının laureatıdır. Niderlandda onu “Uşaq ədəbiyyatının şahı” adlandırırlar.

Niderland yazıçısı, uşaqlar və gənclər üçün ən yaxşı kitaba görə Niderland Dövlət mükafatının ilk laureatı (1964), H.X.Andersen adına Qızıl medalın laureatı Anna Mariya Gertruda Şmidt 20 may 1911-ci ildə anadan olub. Gələcək yazıçı uşaqılıqdan Andersenin nağılları ilə böyüyüb. Kitabxanaçılıq təhsili alan A.Şmidt sonradan çox böyük kitabxananın direktoru olub və yazmağa başlayır. Faşist işğalı zamanı Niderlandın gizli qəzetində uşaq şöbəsində işləyir. II Dünya müharibəsindən sonra A.Şmidt uşaqlar üçün kitab yazmağa başlayır. 1950-ci ildə onun “Fitçalan çaydan” adlı şeirlər kitabı çapdan çıxır. Tezliklə yazıçı balacalar üçün “Yip və Yanneke” (1953-1960) adlı hekayələr seriyasını yazmağa başlayır. Bu hekayələr Niderland uşaq ədəbiyyatının qızıl fonduna daxil edilib. Onun yazdığı əsərlər Niderland uşaq ədəbiyyatında çevriliş təsiri yaratmışdır. O, uşaq ruhunu yaxşı bilirdi, həmişə onları müdafiə edirdi, qəlbən də hər zaman uşaq idi. Onu Niderland uşaq ədəbiyyatının kraliçası adlandırırlar.

21 may 1995-ci ildə, özünün 84 illiyindən bir gün sonra Anna Mariya Gertruda Şmidt intihar edərək həyatına son vermişdir. Amsterdamda dəfn olunmuşdur.

İncəsənət

15. Teatr tənqidçisi, teatrşünas Mahmud Allahverdiyevin anadan olmasının 85 illiyi (15.05.1931-02.12.1999)

Mahmud Allahverdiyevin milli teatrımızın tarixi və nəzəriyyəsi sahəsində apardığı səmərəli tədqiqat işləri sənətşünaslıq elmində özünə layiq yer tutur. Onun fundamental elmi əsərləri bu gün də tədqiqatçıların, tələbələrin stolüstü kitabı olaraq qalmaqdadır.

Allahverdiyev Mahmud Qara oğlu – teatr tənqidçisi, ədəbiyyatşünas, 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, sənətşünaslıq doktoru (1991), professor (1985). Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fəxri fərmanı (1959) və "Əməkdə fərqlənməyə görə" medalı (1981) ilə təltif edilmişdir.

1931-ci il mayın 15-də Gürcüstanın Bolnisi rayonunun İmir-Həsən kəndində anadan olmuşdur. Burada səkkizillik məktəbi, qonşu Faxralı, Arıxli kəndlərində orta məktəbi bitirmişdir (1950-ci ildə). Orta məktəbi öz doğma kəndində bitirən, teatr sənətinə böyük marağı olan Mahmud Allahverdiyev 1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun Aktyorluq şöbəsinə qəbul olunur. “Azərbaycan xalq teatri tarixi”, “Ələsgər Ələkbərov”, “Mirzağa Əliyevin yaradıcılıq yolu”, “Cəfər Cabbarlı və müasirlik”, “Qaravəlli tamaşaları”, “Azərbaycan teatri bu gün”, “Müasir Azərbaycan teatrında ənənə və novatorluq məsələləri”, “Teatr tənqidi və müasirlik” kimi əsərlərin müəllifi Mahmud Allahverdiyevdir. Ədəbi fəaliyyətə 1963-cü ildə "Azərbaycan kommunisti" jurnalında çap olunan nitq mədəniyyəti haqqında məqaləsi ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda müasir milli teatr və dramaturgiya problemlərinə dair məqalələrlə vaxtaşırı çıxış etmişdir. "Müasir aktyor yaradıcılığı. Ələsgər Ələkbərov" mövzusunda namizədlik (1966), "Azərbaycan xalq teatrının kökləri, növləri və müasirlik" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1991). Moskvada "Nauka" nəşriyyatının buraxdığı "SSRİ folklor teatri" (1985) kitabının müəlliflərindən biridir. Azərbaycan EA Memarlıq və İncəsənət İnstitutu teatr və kino şöbəsinin aspirantı olmuşdur (1962-1965). Sonra həmin şöbədə kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi vəzifələrində işləmişdir (1965-1972). M.A.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatr tarixi kafedrasında dosent (1972-1978), kafedra müdiri (1978-1993), həm də institutda tədris və elmi işlər üzrə prorektor olmuşdur (1982-1993). Müxtəlif vaxtlarda həmin Universitetdə kafedra müdiri, dekan, prorektor vəzifələrində çalışmışdır. Bir müddət Türkiyədə Memar Sinan Universitetində dərs deyən Mahmud Allahverdiyev Türkiyədə Azərbaycan teatrına həsr etdiyi “Sözüm var sizə, gənclər” kitabını türk dilində nəşr etdirmişdir. Türkiyədə İstanbul şəhərindəki Memar Sinan Universitetinin teatr və musiqi bölümündə Azərbaycan və rus teatr tarixindən mühazirə oxumuşdur. 1999-cu il dekabrın 2-də vəfat etmişdir.

**27.Rejissor, xalq artisti Soltan Dadaşovun anadan olmasının 110 illiyi (1906-1969)
Soltan Baba oğlu Dadaşov (27 may 1906-7 sentyabr 1969) — Azərbaycan rejissoru.**

Soltan milli muğam operalarımızı monumental səpkidə hazırlamağa cəhd göstərən və bu sahədə dəyərli nailiyyətlər qazanan, bugünədək davam edən ənənənin təməlini qoyan cəsarətli, yaradıcı və novator rejissor idi.

Soltan Baba oğlu Dadaşov 1906-cı il mayın 27-də Bakıda doğulub. 1920-1921-ci illərdə Soltan Dadaşov Bakıdakı Mərkəzi fəhlə klubunun dram dərnəyinin fəallarından olub. Sovet hökumətinin təşkil etdiyi təbliğat və təşviqat briqadalarının fəal üzvü kimi Azərbaycanın rayonlarında aktyor, müğənni kimi çıxışlar edib. 1923-cü ildə milli səhnə mədəniyyətimizi peşəkar ixtisaslı kadrlarla təmin etmək məqsədilə Bakı Teatr Məktəbi (Texnikumu) açılıb. Soltan Dadaşov həmin məktəbin ilk məzunlarından olub və 1924-cü ildə həmçinin Milli Dram Teatrının yardım heyətində aktyorluq edib. Texnikumda oxuduğu illərdə teatrın səhnəsində tamaşaya qoyulmuş bir sıra əsərlərdə epizod rollar oynayıb. Fərasətli tələbə olduğuna, Bakı Teatr Məktəbini əla qiymətlərlə bitirdiyinə, rus dilində sərbəst danışdığına, həssas musiqi duyumuna və Milli Dram Teatrının səhnəsindəki sərbəst yaradıcılıq cəhdlərinə görə və ən əsası, sənət müəllimi Aleksandr Tuqanovun zəmanəti ilə Azərbaycan Respublikasının Xalq Maarif Komissarlığı (XMK) 1927-ci ildə Soltan Dadaşovu Moskvada təhsilini davam etdirməyə göndərüb. Mərkəzi Teatr Texnikumunda dörd il təhsil alan Soltan Dadaşov 1931-ci ildə Bakıya musiqili teatr rejissoru ixtisası ilə qayıdıb. Soltan Dadaşov Opera və Balet Teatrında otuz səkkiz illik rejissorluğu dövründə Üzeyir bəy Hacıbəyovun “O olmasın, bu olsun” (“Məşədi İbad”), “Arşın mal alan”, “Leyli və Məcnun” (bir neçə quruluşda), “Cəbhə və vətən”, “Əsli və Kərəm”, Müslüm Maqomayevin “Nərgiz”, “Şah İsmayıl”, Zülfüqar bəy Hacıbəyovun “Aşıq Qərib”, Cüzeppe Verdinin “Riqoletto”, “Traviata”, Soltan Hacıbəyovun “Gülşən” (balet), İbrahimov Məmmədovun “Tülkü və Alabaş”, Rujero Leonkovallonun “Məzhəkəçilər” əsərlərinin quruluşçu rejissoru olmuşdur. 1967-ci ildə Soltan Dadaşov sirk proqramında milli folklorumuzun bütün estetik gözəlliklərini, etno-mədəni tariximizin oyun-tamaşa səciyyətlərini təcəssüm etdirən xüsusi “Novruz” proqramı hazırlayıb. 1934-cü ildən pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olan Soltan Dadaşov uzun illər Azərbaycan Dövlət Teatr Institutunda aktyor və rejissor sənətindən dərs deyib. Milli opera teatrı tarixini, onun görkəmli sənətkarlarının yaradıcılıq yolunu dərinlən bilən Soltan Dadaşov “Mirzə Fətəli Axundzadə adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrı” kitabının, xalq artisti Hüseynağa Hacıbababəyov barədə monoqrafiyanın müəllifidir. Azərbaycan estradasında rejissorluq etmiş, Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının Mahnı və Rəqs Ansambli üçün rəngarəng proqram kompozisiyaları hazırlamışdır. Azərbaycan musiqili teatrının inkişafında xidmətlərinə və rejissorluq sənətində qazandığı ciddi nailiyyətlərə görə Soltan Dadaşov 23 fevral 1940-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi və 26 aprel 1958-ci ildə Xalq artisti fəxri adları ilə təltif olunub. Sənətkar 7 sentyabr 1969-cu ildə Bakıda vəfat edib. Məzarı ikinci Fəxri Xiyabandadır.

29.Rəssam, aktyor Elçin Məmmədovun anadan olmasının 70 illiyi (1946-2001)
“Böyüklərdə təsadüf edən bu bacarıq Elçində qorunaraq ona həm coğrafi məkanda, həm də sənət dünyasında sərbəst miqrasiya etməyə imkan verirdi. İncəsənətin müxtəlif növləri bir-birini zənginləşdirərək və rəssamın fərdilik möhürünü daşıyaraq onun taleyində kəsişirdi”.

Dilarə Vahabova

Məmmədov Elçin Mehdi oğlu (29 may 1946 - 18 fevral 2001) — Azərbaycan rəssamı, aktyor.

Elçin Məmmədov 29 may 1946-cı ildə Mehdi Məmmədov və Barat Şəkinskaya kimi sənətkarların ailəsində dünyaya göz açıb. Hələ anadan olmamışdan 3 gün qabaq Barat Şəkinskaya Mehdi Məmmədovun quruluşunda Vilyam Şekspirin "On İkinci Gecə" tamaşasının premyerasında iştirak edirdi. Kişi kostyumunda çıxış etdiyi üçün hamiləliyi o qədər də bilinmirdi. Premyeradan 3 gün sonra isə Elçin dünyaya göz açır. Valideynləri sənət adamı idi. Odur ki, səhər saat 10-da teatra gedər, günorta evə gəlib yemək yeyər, dincələr, axşamlar isə tamaşaları olduğu üçün yenidən teatra qayıdardılar. Ona görə də Elçini uşaqlıqdan özündən 14 yaş böyük bacısı Solmaz böyüdüb. 11-ci sinfi qurtardıqdan sonra isə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun Rəssamlıq fakültəsinə daxil olur. İlk dəfə uşaqlıq dostu Azərpaşa Nemətovun Gənc Tamaşaçılar Teatrında rus dilində quruluş verdiyi "Mənim qardaşım klarnetdə çalır" tamaşasının rəssamı olub. Sonralar isə daha çox atası ilə birlikdə çalışıb. Bakıda fəaliyyət göstərən bütün teatrlarda, eyni zamanda Moskva, Arxangelsk, Serebrovskidə də 100-dən çox tamaşada rəssamlıq edib. Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının baş rəssamı olub. Mehdi Məmmədovun quruluş verdiyi "İblis" tamaşasına görə Dövlət Mükafatı laureatı adını alıb. Elçin Məmmədovun rəssam kimi quruluş verdiyi son tamaşası da Azərpaşa Nemətovla olub. Ömür vəfa etsəydi, "Hamlet" tamaşasında rəssam işlərini sona yetirəcəkdə. Ancaq qismət olmur. Son işi yarımçıq qalır. 2001-ci il fevralın 18-də rəssam, aktyor Elçin Məmmədov ömrünün 55-ci baharında dünyasını dəyişir.

Filmoqrafiya: Yeddi oğul istərəm... (film, 1970), Xəzinə (film, 1970), Ağır şkaf (film, 1971), Toya dəvətnamə (film, 1973), Dədə Qorqud (film, 1975), Çətirimiz buludlardır (film, 1976), Dantenin yubileyi (film, 1978), Qəribə adam (film, 1979), Yarımçıq qalmış mahnı (film, 1979), Bağlı qapı (film, 1981), Bir dəfə (film, 1990), Ovsunçu (film, 2003), Ənvər Həsənov. Yeddi oğuldan biri (film, 2007)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

1.Paşayev Baxşeyiş Xanəhməd oğlunun 80 illiyi (01.05.1936-12.07.1992)

Baxşeyiş Xanəhməd oğlu Paşayev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 7 dekabr 1992-ci il tarixli 350 sayılı fərmanı ilə Paşayev Baxşeyiş Xanəhməd oğluna ölümündən sonra "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Baxşeyiş Paşayev 1 may 1936-cı ildə Ağdam rayonunun Əhmədavar kəndində doğulmuşdur. Burada məktəbi bitirdikdən sonra Kənd Təsərrüfatı Texnikumuna daxil olmuşdur. 1988-ci illərdə Qarabağda vəziyyət pisləşəndən xalq hərəkətinə qoşulmuşdur.

Daha sonra həyatını cəbhə ilə bağlayan Baxşeyiş döyüşçülərə silah sursat çatdırmış, dinc sakinlərin təhlükəsizliyi üçün həyatı bahasına risklər etmişdir. Baxşeyiş “Qarabağ Müdafiə Şahinləri” dəstəsinin ən fəal üzvlərindən biri olmuşdur. Xramort kəndinin erməni təcavüzkarlarından təmizlənməsində xüsusi fərqlənmişdir.

“Ağsaqqal” ləqəbi ilə tanınan Baxşeyiş peşəkar atıcı olduğundan quldurların xeyli canlı qüvvəsini məhv etmişdir. Dəfələrlə Xanabad, Naxçıvanlı, Aranzəmin kəndlərinə kəşfiyyata getmişdir. 1992-ci il Xocalı faciəsi zamanı onlarla dinc sakini xilas etmişdir. 1992-ci il iyul ayının 12-də erməni işğalçıları Xanabad kəndinə böyük qüvvə ilə hücum keçmişlər. Əks hücumla döyüşçülərimiz başda Baxşeyiş Paşayev olmaqla düşmənin 7 postunu ələ keçirmiş, amma qəfil atılan düşmən gülləsi Vətənimizin bu cəsur övladının həyatına son qoymuşdur. O, döyüş meydanında qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Ailəli idi, doqquz övladı var. Ağdam rayonunun Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

*Sənindir bax, bu döyünən ürəklər,
Amal da sən, arzu da sən, şərəf sən,
Səninkidir bu muradlar, diləklər!
Biz getsək də, bu dünyada sən yaşa.
Adımız adınla çəkilsin qoşa.
Yaylıqları bayraq olan Vətənim,
Bayraqları torpaq olan Vətənim...*

Çingiz Əlioğlu

5.Əliyev İlham Müzəffər oğlunun 55 illiyi (05. 05 1961-19.08.1990)

İlham Əliyev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

5 may 1961-ci ildə Gədəbəy rayonunda anadan olmuşdur. Orta məktəbi 1978-ci ildə bitirmiş, 1980-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1985-ci ildə İlham Əliyev Bryansk Xüsusi Orta Milis Məktəbinə daxil olur. 19 avqust 1990-cı il leytenant İlham Əliyev torpaqlarımızın müdafiəsinə göndərildi. Qazax rayonunun Əskipara kəndində döyüşən İlham qəhrəmancasına həlak oldu. Evli idi. Bir övladı var. İlham özünün şərəfli ölümü ilə bir dünya arzusunu soyuq məzara apardı. Uşaqlıqdan milisdə işləmək arzusu qəlbində baş qaldırmışdı. Orta məktəbdə inşada bu arzusunu ifadə edərək yazırdı : "haqsızlıqlarla barışmazlıq, cinayətkarlara güzəştə getməmək, dözümlü və mətanət – milisləri birləşdirən başlıca cəhətlər məhz bunlardır. Milis işçisi görəndə həyəcan, sevinc hissləri keçirirəm. İnanıram ki, bir gün mən də onların sırasında olacağam, milisin mətin cərgəsində dayanacağam. Müqəddəs qanunlarımızın, dinc həyatın keşiyini çəkəcəyəm..." Gədəbəy rayonunda dəfn edilib. Gədəbəy şəhərindəki 1 saylı orta məktəb onun adını daşıyır. Məktəbin önündə büstü qoyulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 6 iyul 1992-ci il tarixli 831 sayılı fərmanı ilə İlham Müzəffər oğlu Əliyev ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Od ürəkli , od nəfəsli diyarımın
Ocağına canım qurban , Azərbaycan !
Əzilsən də , əyilməyən vüqarımın
Bu çağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

6.Həsənov İlham Gülbala oğlunun 40 illiyi (06.05.1976-17.03.1995)

İlham Həsənov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fəth.

6 may 1976-cı ildə Ağstafa rayonunun Xətai kəndində anadan olmuşdur. 1993-cü ildə məktəbi bitirdikdən sonra, zabit olmaq arzusu ilə sənədlərini Bakı Ali Birləşmiş Komandirlər Məktəbinə verir, bura daxil ola bilməyən İlham ruhdan düşmür Bakı Yüngül Sənaye Texnikumuna daxil olur. 1994-cü ildə Milli Orduya çağırılır. O tez bir zamanda əsgər və zabitlərin hörmətini qazanır. Hərbi təlim yarım il çəkir, sonra işə cəbhə... İlham cəbhədə təzəcə əməliyyatlara qoşulmağa başlamışdı ki, mart hadisələri baş verdi. Öz dövlətinə, rəhbərinə, xalqına xidmət edən İlham Həsənov mart hadisələri zamanı dəstənin zərərsizləşdirilməsində canından keçən neçə-neçə vətən oğullarından biri oldu. Subay idi. Ağstafa şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Ağstafa rayonunda adına küçə var.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Həsənov İlham Gülbala oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Sən mənə anasan, anamdan əziz,
Sənə məhəbbətim dənizdir, dəniz.
Ömrümün bir anı keçməsin sənsiz,
Ey mənim varlığım, qəlbim, vicdanım,
Mən sənə qurbanam, Azərbaycanım!*

Solmaz Şirin

30.Hüseynov Elşən İbrahim oğlunun 40 illiyi (30.05.1976-17.03.1995)

Eldar Məcidov – Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Azərbaycanın müstəqilliyi naminə, birliyimiz naminə şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fateh.

30 may 1976-cı il Saatlı rayonun Qıraqlı kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə burada məktəbə getmiş, 1993-cü ildə burada məktəbi bitirmişdir. 1994-cü ildə Milli Orduya çağırılmışdır. 13-17 mart hadisələri zamanı görkəmli siyasi xadim, Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyevin komandanlığı ilə silahlı dəstənin zərərsizləşdirilməsində iştirak edərək şəhid olmuşdur. Subay idi. Saatlı rayonunun Qıraqlı kəndində dəfn edilmişdir. Saatlı rayon mərkəzi xəstəxanası onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-cil tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Hüseynov Elşən İbrahim oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Göz açdığım qədim torpaq,
Dayağımsan sən dünyada.
Doğma anam, ey mehriban,
Ey qəhrəman, Azərbaycan!*

*Şəhidlərin al qanından,
Lələ açmış yollar ilə,
İstiqlalın sabahına
Qürurla get, Azərbaycan!*

Nəbi Xəzri

İyun

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günü 01.06.1956

Ümumdünya Süd Günü 01.06.2001

Ətraf mühitin Beynəlxalq mühafizəsi günü 05.06.1972

Ümumdünya Okeanlar Günü- 6 iyun 1992-ci il.

Milli Qurtuluş günü 15.06.1997

Ümumdünya Külək Günü- 15 iyun.

Tibb işçiləri günü 17. 06.2001

Dövlət qulluqçularının peşə bayramı günü 23.06.2006

Beynəlxalq Olimpiya Günü. 23.06.1894

Silahlı qüvvələr günü 26.06.1992

Narkomaniya ilə beynəlxalq mübarizə günü 26.06.

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Qərib Mehdimin 80 illiyi (21.06.1936)

Xarici ədəbiyyat

Amerika yazıçısı H.Biçer-Stounun 205 illiyi (14.06.1811-1896).

İngilis yazıçısı Henri Haqqardın 160 illiyi (22.06.1856-1925)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Sədiyev Vəzir İsa oğlu (06.06.1961-19.02.1993)

Salahov Şakir Şamil oğlu (15.06.1966-28.01.1992)

Məcədov Zakir Nüsrət oğlu (26.06.1956-06.08.1992)

Əliyev Yavər Yaqub oğlu (27.06.1956-29.02.1992)

İyun

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1.Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günü

“Uşaqlar bizim gələcəyimizdir, gələcəyimizi nə cür tərbiyə edəcəyiksə, ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin sabahı bundan asılı olacaqdır!”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü (International Children's Day) - 1 iyun 1950-ci ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən qeyd olunması qərara alınıb. Həmin gün təşkil olunan "Qadınların Beynəlxalq Konfransı"nda uşaq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər səslənib və elə həmin tədbirdə də 1 iyun tarixini uşaqların beynəlxalq müdafiəsinə həsr etmək qərarı verilib. Bundan sonra iyunun 1-i Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü kimi tarixə düşüb. Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, bu gün Azərbaycanda da qeyd edilir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikasında uşaqlara

dövlət qayğısının gücləndirilməsi, uşaq problemlərinə vətəndaş cəmiyyəti qurumlarının diqqətinin artırılması və ölkənin uşaqlarla bağlı demoqrafik perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə 22 dekabr 2008-cil tarixli sərəncam imzalamışdır. Sərəncama görə 2009-cu il "Uşaq ili" elan olunmuşdur. 1924 -cü ildə ilk dəfə olaraq Uşaqların hüquqlarını təmin edən bəyənəmə qəbul edilmişdir. Bu bəyənəmədə deyilirdi ki, "bəşəriyyət məcburdur ki, uşaqları ən yaxşı şeylərlə təmin etsin".

1.Ümumdünya Süd Günü-

1 iyun 2001-ci ildən keçirilir, məqsədi uşaqların müdafiəsində, sağlamlığında südün rolunun aşılmasıdır. Süd məhsullarının faydası çoxdan təsdiq olunmuş bir faktdır. Süd məhsulları mədə şirəsinin ifraz olunmasını stimullaşdırır, bağırsaqların fəaliyyətini və maddələr mübadiləsini yaxşılaşdırır, orqanizm tərəfindən çox tez və asan mənimsənilir. Bundan əlavə, insan orqanizminə düşdükdə südturşulu bakteriyalar C, B1, B2, B12, D vitaminlərini və hətta təbii antibiotikləri istehsal edir ki, onlar xəstəlikləri törədən mikrobların inkişafını dayandırır və ya onları məhv edir. Süd məhsullarının tərkibində orqanizm üçün vacib olan çoxlu miqdarda kalsium və fosfor mikroelementləri var ki, bu da insanın dişləri və sümükləri tərkibinə daxildir. Bundan əlavə, kalsium insanın ürək əzələsinin, gözlərin, sinir sisteminin sağlamlığında böyük rol oynayır. Digər süd məhsulları ilə müqayisədə, kalsium daha çox miqdarda bərk pendirlərin tərkibində olur. Lakin süd məhsullarının, bəlkə də, ən əsas dəyəri ondan ibarətdir ki, onlar bağırsaq mikroflorasını yaxşılaşdırır.

5.Ətraf mühitin Beynəlxalq mühafizəsi günü

*Başımın üstündə çətirli meşə,
Yuyunmuş, daramış, ətirli meşə,
O yazda yaşıldı, payızda əlvan
Bir ağac kəhrəba, bir ağac mərcan
Bir yarpaq günəşin şöləsində zər,
Bir yarpaq buludun gözünü silər.
Dinim, ya dinməyim, dinməyim əlbət,
Qoy danışsın təbiət!*

Qabil

5 iyun “Ümumdünya Ətraf Mühit Günü”nün qeyd olunması 16 dekabr 1972-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 27-ci sessiyasında elan edilib. Həmçinin Baş Assambleyanın bu sessiyasında BMT sistemində yeni təşkilat - BMT Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) yaradılıb. Hər il bu təşkilat tərəfindən Ümumdünya Ətraf Mühit Günü keçirilir. Belə bir günün keçirilməsinə 11 may 1971-ci ildə dünyanın 23 ölkəsinin 2200 elm və mədəniyyət xadiminin imzası ilə BMT-nin Baş katibinə ünvanlanan müraciət səbəb olub. Onlar “ya biz çirklənməni qurtarıq, ya da çirklənmə bizi qurtarar” adlı müraciətləri ilə bəşəriyyətə ətraf mühitin çirklənməsi barədə xəbərdarlıq etmişdilər. Baş Assambleya bu günün qeyd edilməsi ilə bağlı qətnaməsində BMT-yə daxil olan ölkə və təşkilatları hər il həmin gün ərəfəsində ətraf mühitin qorunması və yaxşılaşdırılmasına yönələn işlər həyata keçirməyə çağırır. Hər il Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı (UNEP) Dünya Ətraf Mühit Günü Avropa regionunda qeyd edilməsi üçün Avropa ölkələrindən baş şəhərlər elan edir. 2010-cu ildə İtaliyanın Genuya, İsveçrənin Cenevrə şəhərləri ilə bərabər Azərbaycanın Bakı şəhəri də mərkəz şəhər seçilib. Bakının bu statusa layiq görülməsi Azərbaycanda ətraf mühitin mühafizəsi, ekologiya sahəsində görülən işlərin, həyata keçirilən dövlət və milli proqramların uğurlu nəticəsi kimi qiymətləndirilir və Beynəlxalq qurumların Cənubi Qafqaz regionunda Azərbaycana böyük əhəmiyyət verməsindən irəli gəlir.

8.Ümumdünya Okeanlar Günü- 8 iyun 1992-ci il.

Ümumdünya Okeanlar günü 8 iyun 1992-ci ildə Rio-de Janeyroda BMT-nin "Ətraf mühit və inkişaf" Konfransında elan edilib. Rəsmi olaraq 2009-cu ildən qeyd olunur. Zoopark, akvariumlar, delfinariyalar əsasən bu gündə okean heyvanlarının qorunması, mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər keçirməklə ictimaiyyətin diqqətini cəlb edirlər.

BMT bu bayramı elan etməklə, okeanların planet üçün həyatı vacibliyinin, eləcə də, onların rifahının yüksəldilməsi qayğısına qalmasını qeyd edib. Yer kürəsinin 70%-i okeanlar təşkil edir. Bu bayram bir çox Avropa ölkələrində (Belçika, Böyük Britaniya, Almaniya, Hollandiya, İrlandiya, İspaniya, İtaliya, Norveç, Portuqaliya, Fransa), Cənub-Şərqi Asiya dövlətlərində (Vyetnam, İndoneziya, Sinqapur, Filippin), Cənubi Asiyada (Hindistan, Şri-Lanka), Uzaq Şərqdə (Çin, Yaponiya), Latın Amerikasını ölkələrində (Argentina, Ekvador, Kuba), Avstraliya və Afrikada (Əlcəzair, Qabon, Marokko, Mavritaniya, Keniya, Kamerun), həmçinin Şimali-Amerika ölkələrində (Kanada, ABŞ, Meksika) keçirilir.

15. Milli Qurtuluş günü

“Azərbaycan xalqı birləşməli öz müqəddəs torpaqlarını göz bəbəyi kimi qorumalıdır. Azərbaycan Respublikası iqtisadi və siyasi müstəqillik yolu ilə getməli, tam istiqlaliyyət uğrunda mübarizə aparmalıdır...”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycan Milli Qurtuluş günü - Azərbaycan Respublikasında rəsmi bayramlardan biridir. 1997-ci ilin 15 iyun günündən bayram elan edilib. 1997-ci ildən qeyd olunan bayrama 1998-ci ildən dövlət statusu verilmişdir. Tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olmuş 1993-cü ilin 15 iyun günü onu qiymətləndirənlər, dərindən dərk edənlər üçün çox əzizdir. Vətəni, xalqını sevən həmin çətin, ağırlı günlərin dəhşətlərini yaşayan, hadisələri gözləri ilə görən insanlar üçün 15 iyun əsl qurtuluş tarixi, Azərbaycanda ölüm-dirim mübarizəsinin tarixidir. Bu tarixi yaradan isə yenə də Azərbaycanın inkişafında, müstəqilliyində, gələcəyində müstəsna rol oynayan, daim xalqına arxalanan və xalqa arxa olan bir insandır - Heydər Əliyev. 1993-cü il iyunun 15-də Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi. Bu gün tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Xalqın tələbi ilə Milli Məclis 1997-ci ilin iyununda bu günü bayram elan etdi. Heydər Əliyev öz gücünə, təcrübəsinə güvənən dahi siyasətçi kimi dəfələrlə söylədiyi məşhur kəlamına sadıq qaldığını sübut etdi ki, “Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, sarsılmazdır, dönməzdir”. Beləliklə, 15 iyun Azərbaycanın tarixinə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Hər il ulu öndərimiz - Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı Milli Qurtuluş günü kimi qeyd edilir.

15.Ümumdünya Külək Günü

Bu qeyri adi bayramın keçirilməsi Avropa Külək Enerjisi Assosiasiyası və Ümumdünya Külək Enerjisi Şurası tərəfindən təklif olunmuşdur. Keçirməkdə məqsəd dünya ictimaiyyətini maarifləndirmək, diqqətini bu məsələyə yönəltməkdir.

Külək enerjisi – küləyi meydana gətirən hava axınının sahib olduğu hərəkət (kinetik) enerjisidir. Alternativ enerji (bərpa olunan) mənbələrindən biri hesab olunur. Bu enerjinin bir hissəsi faydalı olan mexaniki və ya elektrik enerjisinə çevrilə bilər. Külək enerjisi digər alternativ enerji mənbələri olan günəş, hidroenergetika, geotermal və biokütlə enerjisindən özünün maya dəyərinə, ekoloji təmizliyinə və tükənməzliyinə görə ən sərfəlisidir. Küləyin gücündən çox köhnə illərdən

bəri faydalanırlar . Külək gücündən ilk faydalanma şəkli olaraq yelkənli gəmilər və yel dəyirmanları göstərilə bilər. Daha sonra taxıl üyüdmə, su nasosla vurma, ağac kəsmə işləri üçün də külək gücündən faydalanılmışlar. İndiki vaxtda daha çox elektrik çıxarmaq məqsədiylə istifadə edilməkdədir. Elektrik enerjisi istehsalı üçün daha səmərəli texnologiyalardan biridir. Külək qurğularının inşasına ənənəvi elektrik stansiyalarının qurulmasına nisbətən daha az vaxt sərf olunur. Bundan başqa, külək, əslində, istənilən ölkənin malik olduğu daimi təbii enerji mənbəyidir. Külək enerjisindən istifadə olunması energetikanın daha tez inkişaf edən sahələrindən biridir. Azərbaycan ərazisində əsasən Bakı, Sumqayıt, Abşeron, Binə, Maşdağada külək enerjisindən istifadə etmək məqsədə uyğun sayılır. Azərbaycanın külək rejimi mürəkkəb xarakterə malikdir. Bu da ölkə ərazisinin 60%-nin dağlıq zonalardan ibarət olması ilə əlaqədardır.

17. Tibb işçiləri günü

Yaxşı sağlamlıq ən böyük var dövlətdən bahadır.

Latın atalar sözü

17 iyun tibb işçilərinin peşə bayramı günüdür.

İnsan üçün çox qiymətli olan, lakin çox vaxt qayğısına qalmadığı ən böyük sərvət sağlamlıqdır. İnsan sağlamlığının keşiyində isə tibb işçiləri durur. Azərbaycanda tibbin inkişafı daha çox XX əsrlə bağlıdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıldıqdan sonra onun həyata keçirdiyi sosial-mədəni tədbirlərdən biri də sağlamlığın mühafizəsi ilə bağlı olmuşdur. Bununla əlaqədar olaraq Nazirlər Şurasının 17 iyun 1918-ci il tarixli sərəncamı ilə Səhiyyə Nazirliyi təşkil olunmuşdur. İndi Azərbaycanda öz sənətinin sirlərinə dərinləndən bələd olan, insanların sağlamlığının keşiyində duran minlərlə səhiyyə işçisi vardır. Azərbaycan Respublikasının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin yaradılmasını nəzərə alaraq Tibb işçilərinin peşə bayramı gününün təsis edilməsi haqqında 4 iyun 2001-ci il tarixli sərəncamına əsasən hər il 17 iyun Azərbaycan Respublikası tibb işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur.

19.Ümumdünya uşaq futbolu günü

İyunun 19-da Ümumdünya uşaq futbolu günü qeyd olunur. Bu bayramı BMT gəncləri idmana cəlb etmək üçün təsis etmişdir. Beynəlxalq uşaq futbolu günü BMT-nin Uşaq Fondu UNİSEF və FİFA arasında 2001-ci ildə “Uşaqlara səs verin” beynəlxalq hərəkatı çərçivəsində imzalanmış saziş əsasında iyunun 19-da qeyd olunur. Həmin gün dünyanın müxtəlif ölkələrində uşaq futbol komandalarının iştirakı ilə idman tədbirləri keçirilir. Futbol dünyanın ən populyar oyunu olaraq qalmaqdadır. Futbolun populyarlığının sirri onun sadəliyində və universallığındadır – onu hər yerdə oynamaq mümkündür. Bütün xalqların və ölkələrin uşaqları dərisinin rəngindən və sosial mənsubiyyətindən asılı olmayaraq futbol komandalarında və ya azarkeşlər kimi birləşərək idman meydançalarında, stadionlarda topun ardınca qaçmağı sevirler.

23.Beynəlxalq Olimpiya Günü.

23 iyun 1894-cü il. Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi tərəfindən təsis edilmişdir.

Dörd ildən bir böyük səbrsizliklə izlədiyimiz Olimpiya Oyunlarının qədim olmaqla yanaşı, həm də keşmekeşli tarixi var.

23 İyun - dünyada Beynəlxalq Olimpiya Günü kimi qeyd olunur. Qədim Yunanıstanda əsası qoyulan Olimpiya Oyunları bir növ dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı. Olimpiya Oyunlarında fiziki bacarıq mənəviyyətlə, incəsənətlə vəhdət təşkil edirdi. Bu oyunların bərpası təşəbbüsünü isə XIX-cu əsrin sonlarında fransız ictimai xadimi baron Pyer de Kuberten verib. 1894-cü ildə Pyer de Kuberten Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin yaradılması təklifi ilə çıxış edir. Həmin konqresdə ilk Olimpiya Oyunlarının keçiriləcəyi yer də müəyyən olunub. Beləliklə ilk Olimpiya Oyunları 1896-cı ildə Yunanıstanın paytaxtı Afina şəhərində keçirilib. Üzərində 5 halqa olan Olimpiya bayrağının ideyasına görə halqalar 5 qitəni göstərir: göy, sarı, yaşıl, qara və qırmızı rəngli halqaların 1-1-nə keçirilməsi bu qitələr arasında dostluğu ifadə edir. Dərisinin rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana aid olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı, idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul edilib. 1992-ci ildə Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsi yaradıldı. 1997-ci ildən Milli Olimpiya Komitəsinə İlham Əliyevin sədr seçilməsi isə Azərbaycanda olimpiya hərəkatına təkan oldu.

23. Dövlət qulluqçularının peşə bayramı

23 iyun ölkəmizdə Dövlət Qulluqçularının peşə bayramı kimi qeyd olunur. Dövlət Qulluqçularının peşə bayramı Prezident İlham Əliyevin 2006-cı il 25 may tarixli sərəncamı ilə təsis edilib. 1995-ci ildə qəbul olunan Konstitusiyaya ölkəmizdə dövlət quruluşu və idarəçilik prinsiplərini təsbit edir. Ölkəmizdə Dövlət qulluğu sahəsində aparılan islahatların ən mühüm nəticələrindən biri 2000-ci il iyulun 21-də qəbul edilən “Dövlət qulluğu haqqında” Qanundur.

Bu Qanunla Azərbaycanda dövlət qulluğu sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılmasının əsası qoyulub, bu sahədə kadr siyasətinin əsas prinsipləri, dövlət qulluqçularının cəmiyyətdəki yeri, onların hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirilib. Respublikamız müasir dünyada qəbul edilmiş dövlət idarəetmə sistemlərinə uyğun milli dövlət quruculuğu istiqamətində islahatları uğurla davam etdirir. Bu islahatlardan məqsəd çevik dövlət idarəçilik sisteminin formalaşdırılması, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək dövlət təminatına nail olunması, bütövlükdə Azərbaycanın beynəlxalq aləmə inteqrasiyası prosesinin sürətləndirilməsindən ibarətdir. Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il 19 yanvar tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Qulluğu Məsələləri üzrə Komissiya yaradılıb, onun Əsasnaməsi təsdiq edilib. Komissiyanın əsas məqsədi dövlət qulluğu sahəsində qəbul edilmiş normativ hüquqi aktların tətbiqinin təşkil edilməsi, dövlət qulluğu üçün kadrların müsabiqə əsasında seçilməsi, yerləşdirilməsi, dövlət qulluqçularının ixtisas hazırlığının artırılması, qanunvericilikdə nəzərdə tutulan siyasətin həyata keçirilməsini təmin etməkdir. Ölkədə bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər dövlət qulluqçularının məsuliyyətini artırmaqla yanaşı, sivil, demokratik və vətəndaş cəmiyyətinin tələblərinə cavab verən dövlət idarəçiliyi sisteminin qurulmasında da mühüm rol oynayır. İndi ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müxtəlif nazirlik, komitə və digər qurumlarda 28 minə yaxın dövlət qulluqçusu çalışır. 10 mindən çox şəxs isə dövlət qulluqçusu kimi təqaüd alır.

26. Silahlı Qüvvələr günü

“Güclü dövlətin güclü ordusu olmalıdır. Azərbaycan güclü dövlətdir və Azərbaycanın güclü ordusu var. Azərbaycan ordusuna eşq olsun! Yaşasın Azərbaycan!”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri günü — Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranma tarixi kimi qeyd edilən rəsmi bayram.

İlk dəfə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1992-ci il 18 sentyabr tarixli fərmanı ilə təsis edilmiş və 1991-ci ildə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Azərbaycan ordusunun yaradılması barədə Azərbaycan Ali Sovetinin qərarının qəbul edildiyi tarix – 9 oktyabr, Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri günü elan edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 may 1998-ci il tarixli Fərmanına əsasən həmin fərman qüvvədən düşürülmüş və 26 iyun tarixi

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri günü elan edilmişdir. Azərbaycan ordusunun Hüseyn xan Naxçıvanski, İbrahim ağa Usubov, Həmid Qaytabaşı, Kazım Qacar, Cavad bəy Şıxlinski, Həbibbəy Səlimov kimi generalları olmuşdu. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ölkəmiz hərbi sahədə ciddi böhranla üzləşdi. Nizami orduya malik olmayan Azərbaycanın qarşısında duran əsas iş Qarabağ uğrunda gedən döyüşlərdə vəziyyəti nəzarət altına almaq idi ki, bu da çox çətinliklə həyata keçirilirdi. Ordunun maddi-texniki təminatı problemlərlə müşayiət edilirdi. Ancaq tədricən müharibədəki məğlubiyyətlərin qarşısını almaq üçün ölkənin bütün imkanları milli ordu quruculuğuna səfərbər edildi. Könüllü batalyonlardan nizami orduya doğru ilk ciddi addımlar atıldı. Qismən hərbi səfərbərlik və orduya çağırış işi yoluna qoyuldu. Ölkəmizdə peşəkar ordu quruculuğunun əsası isə 1993-cü ilin sonlarında qoyuldu. Məhz həmin vaxtdan ordu quruculuğuna elmi prinsiplərlə yanaşıldı, silahlı qüvvələr pərakəndəlikdən xilas oldu, ordudakı siyasiləşməyə son qoyuldu. Heydər Əliyev hakimiyyəti dövründə həm prezident, həm də ali baş komandan olaraq, ordunun qüdrətli olmasına diqqəti yönəltdi. Bu gün Qafqazda ən müasir ordu hesab olunan Azərbaycan Milli Ordusu Hərbi Hava və Hava Hücümündən Müdafiə, Hərbi Dəniz və Quru qoşunlarından ibarətdir. Bu qoşun növləri potensial rəqiblə qırıcı və bombardmançı təyyarələrlə effektiv mübarizə aparmaq iqtidarındadır. MDB çərçivəsində Azərbaycan hava hücumundan müdafiə qüvvələrinə malik ən güclü ölkələrdən sayılır. Büdcə vəsaiti ildən-ilə artırılan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin buna müvafiq olaraq hərbi imkanları da genişlənir.

26. Narkomaniya ilə beynəlxalq mübarizə günü

Narkomaniya “ağ ölümdür”, həyatdan üz çevirməkdir. “Narkomaniya” və “ölüm” sözləri bu gün insanların təsəvvüründə sinonim sözlərə çevrilib. Müasir dövrümüzdə insanlıq üçün böyük bəla olan narkomaniya bütün dünyada geniş yayılmışdır. Bu bəla ilə mübarizə etmək bir o qədər asan deyil. Narkotik maddə alverçiləri uşaqların çox olduğu yerlərdə olur, onlara həmin məhsulları təklif edirlər. Pul qazanmaq naminə onlar insanları, xüsusilə uşaqları ölümə aparan bu pis vərdişə

alışdırırlar. Narkotik maddələr müxtəlif çeşiddir. Daha çox yayılanları isə xaşxaş, tiryək, marixuana, heroin, kokain və s.-dir. Son illər kimyəvi laboratoriyalarda hazırlanan yeni sintetik narkotik maddələr meydana gəlmişdir. Bunlar xüsusilə təhlükəlidir, çünki birinci dəfədən adamı özünə alışdırır. Narkotiklərdən asılılıq ağır xəstəliyə - narkomaniyaya gətirib çıxarır.

Narkotik maddələr insan sağlamlığına bərpaedilməz ziyan vurur, fiziki qüvvələri tükəndirir, bədənin çəkisi birdən-birə azalır, ümumi zəhərlənmə baş verir. Narkomaniya keçici xəstəliklərin sürətlə yayılmasına səbəb olur. Narkotik maddələrin bir çoxu şprislə qana ötürüldüyündən və narkoman qrupları daxilində eyni şprisdən istifadə edildiyindən narkomanlar arasında QİÇS və başqa xəstəliklərə tutulmuş insanlar çoxdur. Ən dəhşətlisi odur ki, bir neçə dəqiqə ərzində baş beyin zədələnmə və bununla da yaşaya-yaşaya şikəstlik əmələ gələ bilər. Belə halda adam düşünmək, hərəkət etmək, reaksiya vermək qabiliyyətini itirir, danışmaq və müxtəlif əşyalardan istifadə etmək imkanından məhrum olur. Bu vəziyyət illərlə davam edə bilər. Narkotik maddələrin gənc nəsillər arasında yayılması təhlükəsini nəzərə alaraq, bir çox ölkələr "Narkotiksiz gələcək naminə" milli proqramlar qəbul edirlər. Buraya təhsil ocaqlarında, hüquq mühafizə orqanlarında, təşkilatlarda narkomaniyanın ziyanı haqqında maarifləndirilmə kampaniyaları daxildir. Bu kampaniyalar kütləvi informasiya vasitələri, o cümlədən internet şəbəkəsi vasitəsilə aparılır. Narkomaniya ilə bağlı problemləri daim ictimaiyyətin nəzarəti altında saxlamaq məqsədilə BMT iyun ayının 26-nı Narkomaniyaya və Narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü elan etmişdir.

Yubilyar yazıçı və şairlər

21.Yazıçı Qərib Mehdinin anadan olmasının 80 illiyi (1936)

“Qərib Mehdi əsərlərini (kiçik hekayə və yaxud publisist yazıları da) sevgiyə, məxsusi isti ilə, nəvazişlə yazır, yox bu azdır; “ədəbi portretlərini” o, daha böyük maraqla, sərt-soyuq ağılla rəsm edir.”

H.Zərdabi və “Qızıl qələm” mükafatçısı F. Ruzigar Nasir, publisist, jurnalist 1968-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, 1976-cı ildən Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının üzvü Mehdiyev Qərib Qasım oğlu çoxsaylı fəaliyyətinə görə 1991- ci ildə “Həsən bəy Zərdabi”, “Məmməd Araz” ali ədəbi mükafatına, bir illik prezident təqaüdünə, “Əməkdar jurnalist” adına, BMT-nin “Şərəf və vicdan” ordeninə layiq görülmüşdür.

Mehdiyev Qərib Qasım oğlu 1936-cı il iyunun 21-də Azərbaycanın Qutqaşen (indiki Qəbələ) rayonunun Mirzəbəyli kəndində anadan olmuşdur. 1943-cü ildə Gəncə şəhərinə köçmüş və 3 saylı fəhlə-gənclər axşam məktəbini bitirmişdir (1955). 1956-cı ilildən bədii yaradıcılıqla məşğuldur. 1958-ci ildə “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində ilk mətbu əsəri “İşıqın qəzəbi” adlı satirik hekayəsi dərc olunub. 1967-ci ildə “İşıq” adlı ilk kitabı çapdan çıxıb. Q.Mehdi 39 kitabın, yüzlərlə publisist məqalənin müəllifidir. Əsərləri tərcümə olunaraq dünyanın 18 ölkəsində çap edilmişdir. Qərib Mehdi insan xarakterinin müşahidəsi və təsvirinin ustasıdır. Bunu onun bütün əsərlərində görürük. Yazıçı fərdin və mühitin astarına varmaqla Qərib Mehdinin nasir qələmi sanki peşənin sirlərinə bir köynək də yaxın olduğunu təsdiqə yetirir.

Əsərləri: “İşıq” (1967), “Yaralı mərmər” (1969), “Rast” (1973), “Təmiz hava” (1980), “Qəhqəhə” (1993), “Xatırlanmaq xoşbəxtliyi” (2000), “Hamını oxumağa çağıran adam” (2000), “Bulanma, könül çayım” (2002), “Göyçəgülü” (2002), “Səbuhinin hekayələri” (2003), “Bu qızı eşit, İlahi” (2003) və s.

Xarici ədəbiyyat

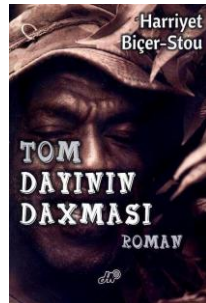
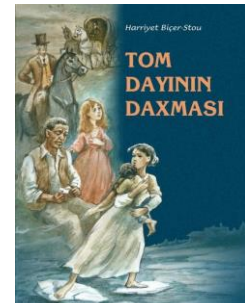
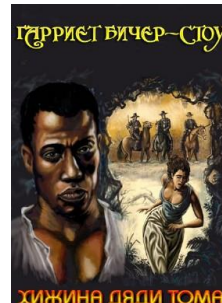
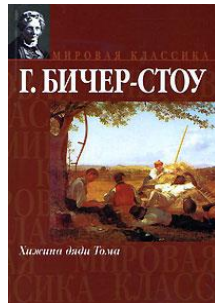
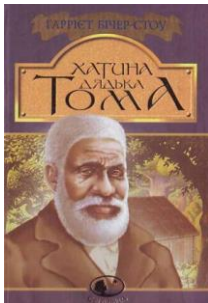
14.Amerika yazıçısı H.Biçer-Stounun anadan olmasının 205 iliiyi (1811-1896).

Harriet Biçer Stou 1811-ci il iyunun 14-də Amerikanın şimalındakı kiçik bir şəhərdə-Liçfilddə məşhur din xadimi Layman Biçerin ailəsində dünyaya göz açmışdır. Atası ABŞ-ın az-çox tanınan adamlarından biri idi. Layman ailənin uşaqlarının hamısına yaxşı tərbiyə və təhsil vermiş, onların cəmiyyətdə layiqli insan kimi yaşamalarına qayğı və nəvaziş göstərmişdir. "Xanım Biçer Stou" məqaləsinin elə ilk sətirlərində qadınların cəmiyyətdəki rolu və mövqeyi yüksək qiymətləndirilir: "Kişilərdə qadınların haqqı çoxdur. Onlar dünyada çox

yaxşılıqlar etmişlər. Məşhur qadınlar hər bir vilayətdə və hər bir əsrdə olmuşlar. Belə ki, bunların hər birindən bir əhvalat yazılmış olsa, neçə cild kitab meydana çıxar. Həmin qadınlardan ən mötəbərlərindən və bizə bilinməsi lazım olanın biri də ədibə Harriet Biçer Stoudur". Stoular ailəsi Nyu-York yaxınlığındakı kiçik bir əyalət şəhərində yaşayarkən, Harriet əyalətdəki qara dərili qulların ağır və dözülməz həyatı, Amerika zəncilərinin hüquqsuzluqları barədə "Tom dayının daxması" adlı iri bir roman yazmaq fikrinə düşür. Dünya şöhrətli "Tom dayının koması" əsəri İngiltərədə 35 dəfə nəşr olunmuş, 20 dünya xalqları dilinə tərcümə edilmişdir. H.B.Stou ibtidai məktəbi qurtarandan sonra təhsilini böyük bacısının açdığı məktəbdə davam etdirir. Bu məktəbi qurtarandan sonra elə oradaca- Qərbi Qadın İnstitutunda müəllimliyə başlayır. Onun ədəbiyyat aləminə gəlişi həyatının bu dövrü ilə bağlıdır. Gənc müəllim məktəbyaşlı uşaqlar üçün hekayələr yazıb, Amerikanın bir sıra mətbu orqanlarında çap olunur. Gərgin zehni əməkdən yorulsa da, Harriet Biçer Stou Amerika zəncilərini öz azadlığı uğrunda mübarizəyə çağırır, ciddi mütaliə edir, fürsət tapdıqca zəncilərin həyatına aid bir-birindən maraqlı yazılar yazırdı.

H.B.Stounun "Tom dayının koması" əsərini Azərbaycan dilinə yazıçı Hidayət Orucov tərcümə etmişdir.

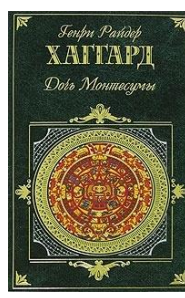

22.İngilis yazıçısı, dünya macəra ədəbiyyatının klassiki Henri Haqqardın anadan olmasının 160 illiyi (1856-1925)

İngilis yazıçısı, dünya macəra ədəbiyyatının klassiki Henri Rayder Heqqard 22 iyun 1856-cı ildə İngiltərədə anadan olub, məktəbi bitirdikdən sonra atası tərəfindən Londona, Xarici İşlər Nazirliyində işləmək üçün hazırlaşmağa göndərilir. Lakin diplomatik xidmətə qəbul edilə bilməyən gələcək yazıçı 1875-ci ildə Cənubi Afrikaya gedir və burada katib kimi işləməyə başlayır. Bir müddət vəkil kimi fəaliyyət göstərir, lakin bu iş onu cəlb etmir və o, yazmağa başlayır. Tarixi, psixoloji, fantastik hekayələr yazaraq özünü sınavan Heqqarda Cənubi Afrikada macərələr haqqında yazdığı əsərlər dünya şöhrəti gətirmişdir. Bu əsərlərdəki fantastika elementi onların belə geniş şəkildə populyarlıq qazanmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Heqqardın populyar qəhrəmanı bəyaz dəri ovcu və macəra axtaran Allan Kvotermeyn onun bir çox əsərlərinin mərkəzi personajıdır. “Allanın arvadı”, “Mayvanın qisası”, “Mari”, “Fırtına övladları”, “Cess”, “Beatris”, “Kleopatra” və s. əsərlərin müəllifidir. H.R.Heqqard 14 may 1925-ci ildə vəfat etmişdir.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

6.Sədiyev Vəzir İsa oğlunun 55 illiyi (06.06.1961-19.02.1993)

**Vəzir Sədiyev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı;
Qarabağ müharibəsi şəhidi.**

6 iyun 1961-ci ildə Gürcüstan Respublikasının Marneuli rayonunun Aşağı Qullar kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Qərbi Azərbaycanda alan Vəzir daha sonra Tbilisi Ali Hərbi Artilleriya Məktəbinə daxil olur.

Vəzir Sədiyev Əfqanıstan müharibəsində iştirak etmişdi. O, yüksək səviyyəli xidmətinə görə mayor rütbəsi də almışdı. Dəhşətli Xocalı soyqırımından sonra könüllü olaraq müharibəyə qoşulmağı qərara alır. Vəzir Laçın, Qubadlı, Füzuli, Ağdərə rayonlarında gedən döyüşlərdə iştirak etdi. Milli Orduda artilleriya hissələrinin yaradılmasında onun böyük xidmətləri olmuşdur. 1993-cü il 19 fevral Həsənriz kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə cəsur komandir Vəzir Sədiyev qəhrəmancasına həlak oldu. Ailəli idi, bir övladı qalıb. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 15 yanvar 1995-ci il tarixli 262 sayılı fərmanı ilə Sədiyev Vəzir İsa oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

*Qəhrəman Mehdilərə,
Həzilərə həsədim,
Cəbhələrdən dönməyən
Atalara həsrətim –
Hərbi andımdır mənim.*

Ələmdar Quluzadə

15.Salahov Şakir Şamil oğlunun 50 illiyi (15.06.1966-28.01.1992)

Salahov Şakir — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı.

Salahov Şakir Şamil oğlu 15 iyun 1966-cı ildə Xocalı rayonunun Cəmilli kəndində anadan olmuşdur. 1981-ci ildə Cəmilli kənd orta məktəbini bitirmişdir. 1984-cü ildə hərbi xidmətə çağırılır. 1986-cı ildə xidmətini başa vurur və Xankəndi Daxili İşlər Şöbəsinə işə qəbul olunur. Qarabağ müharibəsinin cəsur döyüşçüsü ilk günlərdən erməni yaraqlılarının hücumlarının qarşısını məharətlə alırdı. 1991-ci il 26 fevral ermənilər Cəmilli kəndinə hücum edəndə Şakir xeyli sayda qulduru məhv etmişdi. 1991-ci il 23 avqust erməni quldurları Kosalar-Cəmilli kəndləri arasındakı "Darlı" adlanan yerdə "UAZ" markalı maşını atəşə tutdular. Bu hadisə zamanı üç nəfər şəhid oldu. Erməni quldurlarını taparaq məhv edən Şakir şəhidlərin qanını yerdə qoymadı. 1992-ci il 28 yanvar Ağdam Şuşa istiqamətində uçan vertolyot ermənilər tərəfindən vuruldu, ermənilərə əsir düşməmək üçün vertolyotdan hərəkət özünü ataraq həlak etdi, onların arasında Şakir Salahov da var idi. Subay idi. Bərdə şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Salahov Şakir Şamil oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

*Ünvensiz ölənləri
Axi, necə unudum?
Bir naməlum əsgərin
Qəbri üstə sükutum –
Hərbi andımdır mənim*

Ələmdar Quluzadə

26.Məcıdov Zakır Nüsřət ođlunun 60 illiyi (26.06. 1956-06.08.1992)

Zakır Məcıdov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

1956-cı il 26 iyunda Neftçala rayonunun Həsənabad qəsəbəsində dünyaya göz açmışdır. Orta təhsilini 1963-73-cü illərdə Bakıda başa vurduqdan sonra, Zakir 1974-cü ildə Ryazan vilayətinin Sasovo şəhərinə gedərək Ali Hərbi Aviasiya məktəbinə daxil olmuşdur. 1977-ci ildə həmin məktəbi bitirərək, leytenant rütbəsi almışdır. Vətənə dönən gənc Zakir əmək fəaliyyətinə Yevlax avia dəstəsində AN-2 təyyarəsinin ikinci pilotu kimi başlamışdır. Vətənin başını qara buludlar alanda canından çox sevdiyi torpağını qorumaq üçün ilk şahinlərdən biri oldu. Tez-tez sərhəd bölgələrinə uçuşlar

edən Z.Məcıdov, ordakı vəziyyəti görür, buna biganə qala bilmir və Vətənimiz son dərəcə təhlükəli durumda ikən bir çox mərd yurddaşlarımız kimi könüllülər sırasına daxil olur. Zakir Məcıdov 1992-ci ilin fevral ayında Milli Ordunun Bakının Qala qəsəbəsində təşkil olunan 843 saylı hərbi hava hissəsində Mİ-24 vertolyotlarından birinə komandir təyin olunur. O, həmin vertolyotla Ağdərənin Aterk kəndində ermənilərin yerləşdiyi qərargahı darmadağın edir, düşmənin xeyli texnikasını sıradan çıxarır. Bu onun son uçuşu oldu. Döyüş əməliyyatını müvəffəqiyyətlə yerinə yetirdikdən sonra bir-birinin ardınca ona tuşlanan raket zərbələri vertolyotunu ciddi zədələdi. Sayıqlığını itirməyən igid komandir çox çalışır ki, vertolyotu öz ərazimizə çatdırsın. Lakin buna müvəffəq ola bilmir. Z.Məcıdov 36 yaşında Vətənimizin aydın səması uğrunda qəhrəmancasına həlak oldu. Bakıda Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Neftçala rayon Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi Milli qəhrəman Z.Məcıdovun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 14 sentyabr 1992-ci il tarixli 204 sayılı fərmanı ilə Məcıdov Zakır Nüsřət ođlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Təki vətənimiz düşməsin dara
Baxmayıb soyuğa, borana, qara
Cavab vermək üçün o azğınlara
Hər bir çətinliyə dözdü Şəhidlər.*

Dursun Musayeva

27.Əliyev Yavər Yaqub oğlunun 60 illiyi (27.06.1956-29.02.1992)

**Yavər Əliyev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı;
Qarabağ müharibəsi şəhidi.**

27 iyun 1956-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Pirallahı adasında 253 sayılı orta məktəbi bitiribkdən sonra Ukraynanın Kremençuq Aviasiya Məktəbinə daxil olmuşdur. Yavər Əliyev Azərbaycan Hərbi Qüvvələrinin yaranmasında böyük işlər görmüşdür. Yavər Əliyev bir neçə dəfə Qarabağa Mİ-24 vertolyutunda uçuşlar etmişdi. Aşağı yüksəklikdə uçaraq düşmən mövqelərinə ağır zərbələr endirirdi. Bu uçuşlar zamanı ermənilər çoxlu itkilər verirdi. 1992-ci il 29 fevral tarixində Yavərin sonuncu uçuşu oldu. Ailəli idi. İki övladı atasının peşə yolunu davam etdirir. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Pirallahı adasında oxuduğu 253 sayılı orta məktəb onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 14 sentyabr 1992-ci il tarixli 204 sayılı fərmanı ilə Əliyev Yavər Yaqub oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı "adına layiq görülmüşdür.

*Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

İyul

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Polis İşçiləri günü 03.07.1998

Beynəlxalq Delfinlər Günü- 04.07.

Ümumdünya Şokolad Günü- 11.07.

Beynəlxalq Şahmat Günü- 20.07.1924-cü il.

Milli Mətbuat və Jurnalistika günü 22.07.1875

Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü. 23.07. 1986.

Beynəlxalq Dostluq Günü – 30.07.2011

Bu tarixi unutmayaq

Ağdam rayonunun işğal günü 01.07.1993

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Əlisəfa Azayevin 65 illiyi (1951)

Yazıçı Şamo Arifin 80 illiyi (09.07.1936)

Şair, publisist Əlisəttar İbrahimovun 120 illiyi (31.07.1896-1937)

Xarici ədəbiyyat

Fransız şairi, təmsilçi Jan de Lafontenin 395 illiyi. (08.07.1621-1695)

Rus yazıçısı Sergey Baruzdinin 90 illiyi (22.07.1926-1991)

İngilis yazıçısı, dramaturq Corc Bernard Şounun 160 illiyi (26.07.1856-1950)

İngilis yazıçısı Beatriks Potterin 150 illiyi (28.07.1866-1943)

İncəsənət

Holland rəssamı və qrafiki Rembrandtın 410 illiyi (15.07.1606-04.10.1669).

Xalq rəssamı Maral Rəhmanzadənin 100 illiyi (23.07.1916-2008)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Kərimov Kərim Məhəmməd oğlu (02. 07.1971-06.05.1992)

Zülfüqarov Samir Xəlil oğlu (03.07.1976-17.03.1995)

Hüseynov Sadiq Dayandur oğlu (29.07.1961-13.04.1992)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

2. Polis işçiləri günü

*Xidmət etmək sayılır kişilikdən nişana,
Xalqına xidmət etmək bir şərəfdir insana.*

N.Gəncəvi

Bu gün polis işçilərinin peşə bayramı günüdür. Azərbaycanın ilk polis bölüyü 1918-ci il iyulun 2-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə cinayətkarlıqla mübarizə aparmaq və ictimai təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədilə yaradılıb.

Polis bölüyünün yaranmasından 80 il sonra həmin gün polislərin peşə bayramı kimi qeyd olunmağa başlayıb. Belə ki, Prezident Heydər Əliyevin 24 may 1998-ci il tarixli “Azərbaycan Polisi günününün təsis edilməsi haqqında” fərmanına əsasən iyulun 2-si Azərbaycan daxili işlər orqanları əməkdaşlarının peşə bayramı kimi qeyd olunur. Azərbaycan polisinə verilən bu önəmin səbəbi ondan qaynaqlanır ki, ulu öndər ölkəmizdə daim polisin fəaliyyətinə yüksək qiymət verib. İctimai sabitliyin qorunub saxlanmasında, cinayətkarlıq hallarının qarşısının alınmasında daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilib. Azərbaycan polisi dövlətə və xalqa yüksək sadıqlıq nümayiş etdirməklə mühüm vəzifələrin öhdəsindən həmişə layiqincə gəlib. Bu siyasət hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu gün Azərbaycan polisi cinayətkarlığa qarşı mübarizədə ictimai qaydanın və təhlükəsizliyin təminində daxili sabitliyin yaradılması sahəsində qanunla müəyyən edilən vəzifəsini layiqincə yerinə yetirir. Azərbaycan polisi Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. Daxili işlər orqanlarının və daxili qoşunların şəxsi heyətinin 931 nəfəri bu müharibədə şəhid olmuşdur. Polisin sıralarında xeyli sayda "Milli Qəhrəman" adına, habelə orden və medallarla təltifə layiq görülənlər vardır. Bu gün Azərbaycan polisi öz peşəkarlığını artırmaqla yanaşı, eyni zamanda beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılır.

4.Beynəlxalq Delfinlər Günü- 04.07.1960

4 iyul Beynəlxalq delfinlər günüdür (World Day for Captive Dolphins). Delfinlər gününün təsis olunması delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin hərbi məqsədlərlə istifadə olunması və onların qapalı yerlərdə saxlanmasına qarşı mübarizə aparanlar tərəfindən irəli sürülmüşdür. Dəniz heyvanlarından hərbi məqsədlərlə istifadə olunması ideyası hələ ötən əsrin əvvəllərində meydana gəlmişdir. Düşmən gəmilərinin partladılması, minaların aşkara çıxarılması, düşmən üzgüçü-kəşfiyyatçıların

zərərsizləşdirilməsi üçün xüsusi delfin dəstələrinin yaradılması təklif olunurdu. Belə layihələr 1960-cı illərdən başlayaraq SSRİ-də və ABŞ-da reallaşdırılırdı. Döyüş delfinləri amerikalılar tərəfindən Vyetnam müharibəsində və İraqda xüsusi əməliyyatların gedişində istifadə olunmuşdur. SSRİ-də isə xüsusi təlim görmüş delfin dəstələri Qara dənizdə minaları axtarırdı. SSRİ-nin süqutundan sonra Rusiyada belə fəaliyyət qadağan olunmuşdur. ABŞ-da isə bu gün də bununla məşğul olan beş mərkəz fəaliyyət göstərir. Dəniz məməlilərinin okeanarium və delfinarilərdə saxlanmasının da mənfi tərəfi var. Delfinlər təbiətdə gün ərzində 100 km-dən çox məsafə qət edirlər və 200 m-dən çox dərinliyə enə bilirlər. Heç bir delfinari əsir delfinlərə belə imkan yarada bilmir. Delfinlərin hərəkət zamanı çıxardıqları səs hovuzda təhrif və dəfələrlə əks olunduğu üçün onlara çox böyük zərər vurur. Xlorlu su onların dərisini və görmə orqanlarını zədələyir. Nəticədə bu heyvanların qapalı yerlərdə saxlanması onların yaşama müddətini 5-6 dəfə azaldır. Buna görə də belə sual yaranır: insanın bu heyvanları əsir etməyə haqqı varmı? Beynəlxalq delfinlər günü bu heyvanların azad və özlərinin təbii yaşam mühitlərində yaşamaq hüquqlarını təmin etmək məqsədilə ictimaiyyətin diqqətini bu problemə cəlb etməyə xidmət edir.

11.Ümumdünya Şokolad Günü

“Şokolad günü” ilk dəfə 1995-ci ildə Fransada qeyd edilib. Tez bir zamanda məşhurluq qazanaraq, Almaniya, İtaliya, İsveçrə və digər Avropa ölkələrində, eləcə də Avropadan kənarında keçirilməyə başlanılıb. Çox sevdiyimiz şokoladın və şokolad ağacının vətəni Mərkəzi və Cənubi Amerikadır. Əvvəllər içki kimi qəbul edilən bu şirniyyatın adı haqqında müxtəlif versiyalar var. Onlardan birinə görə, şokolad qədim astek sözü olub, "xocolatl" yəni, kakao paxlasından alınan içkinin adını bildirir. Mənası isə "acı su" kimi tərcümə olunur. Avropada "qara qızıl" adı ilə tanınması isə ispanlara məxsus olub. Şokoladın tarixi 3000 il bundan əvvəlki dövrə aid edilən nemətlər sırasına daxildir. Təxminən bizim eradan 1500 il əvvəl Meksika körfəzi sahillərində yerləşən Amerikada yeni sivilizasiya meydana gəldi. Onların mədəniyyətlərindən bizə çox nadir halda qalan məqamlar məlumdu, yalnız irəli sürülən fikirlərə əsasən məhz "kakao" sözü ilk dəfə olaraq onlar tərəfindən dildə "kakava" kimi tələffüz edilərək, meydana gəlib. Təxminən 1000 il bizim eradan əvvəlki dövrü özündə birləşdirən həmin tayfanın sivilizasiya nümunələrindən sayılır. Dünyada sevgi rəmzi kimi tanınan ilk şirniyyat şokoladdır. Statistika əsasən, 20 yaşlı əksər gənclər məhz ağ şokolada üstünlük verir. Şokoladın tərkibindəki fenamin maddəsi, insanda sevgi hissi yaradır. Şokolad A, B, C, D, E, kalsium, kalium və natrium vitaminləri ilə zəngindir. Gün ərzində 2 şokolad yemək, arterial təzyiqin aşağı düşməsinə səbəb olur. Kakao və şokolad antiseptik xüsusiyyətlərə malik olub, dişi bir çox zərərdən qoruyurlar. Şokolad yeməklə qızdırma, soyuqdəymə xəstəliklərini dəf etmək olar. Dünyanın ən kalorili şokoladı südlü şokolad hesab edilir. Dünya qadınlarının 15%-i hər gün şokolad yeyir. Dünyada ən çox şokolad yeyən ölkə sakinləri İsveçrədədir. Belə ki, hesablamalara əsasən hər sakinə il ərzində 10 kq şokolad düşür.

20. Beynəlxalq Şahmat Günü

1996-cı ildən 20 iyul dünyanın hər yerində Beynəlxalq Şahmat Günü kimi qeyd olunur. Bu bayram əsası 1924-cü ildə qoyulmuş Beynəlxalq Şahmat Federasiyasının (FİDE) qərarı ilə keçirilir. Bütün rəsmi yarışlar, o cümlədən kişi və qadınlar arasında dünya çempionatları, kişi, qadın, tələbə və yeniyetmələrin komanda birincilikləri, Avropanın komanda birinciliyi, Avropa Çempionlar kuboku, Panamerikan fərdi yarışları FİDE-nin himayəsi altında keçirilir. FİDE 1950-ci ildən kişilərə, 1976-cı ildən isə qadınlara beynəlxalq qrossmeyster adı verir. Azərbaycanda şahmat ən populyar idman növlərindən biridir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2009-2014-cü illərdə şahmatın inkişafına dair Dövlət Proqramı təsdiq edilmişdir. Azərbaycanda şahmat ötən ilin 70-ci illərində inkişaf etməyə başlamışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə respublikada şahmat məktəbləri tikilməyə başlamış, gənclərin bu idman növünə marağı artmış, gənc və istedadlı şahmatçılar yetişmişdir.

22.Milli Mətbuat və Jurnalistika günü

“Mürəkkəb, lakin şərəfli inkişaf yolu keçmiş milli mətbuatımız həmişə xalqımızın şanlı tarixinin güzgüsü olmuşdur.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

22-iyul Azərbaycanda Milli mətbuat və Jurnalistika günü kimi qeyd edilir. Azərbaycan mətbuatının banisi Həsən bəy Zərdabi böyük çətinliklərdən sonra Bakıda Azərbaycan dilində "Əkinçi" qəzetinin çap olunmasına nail olmuş, və qəzetin ilk nömrəsi 1875-ci ilin iyulun 22-də işıq üzü görmüşdür. "Əkinçi" qəzeti xalqımızın milli oyanışında, milli birliyinin möhkəmləməsində böyük rol oynamışdır. Qəzetin müttərəqqi ideyaları Rusiya hakim dairələrini narahat etmiş və iki il sonra qəzet bağlanmışdır. XIX əsrin sonlarında "Ziya", (1879), "Kəşkül" (1880), "Kaspi" (1880-1890-cı illər) qəzetləri nəşrə başlamışdır. XX əsrin əvvəllərində C.Məmmədquluzadə, M. Şaxtaxtiniski, S.Hüseyn, Ö.Faiq Nemanzadə, Ü.Hacıbəyov və başqaları yeni demokratik mətbuatın yaranması uğrunda mübarizə aparırdılar. "Həyat", "Açıq söz", "Azərbaycan" kimi demokratik ruhlu, milli qayəli qəzetlər meydana çıxdı. 1906-cı ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalının nəşrə başlanması ilə Azərbaycan mətbuatında siyasi satiranın əsası qoyuldu. Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bir çox milli-mənəvi dəyərlərə qayıdış mətbuat sahəsində də özünü göstərdi. Bu gün ölkəmizdə yüzlərlə mətbu orqan-qəzet və jurnal fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Əkinçi" qəzetinin nəşrə başladığı gün-22 iyul Milli Mətbuat və Jurnalistika Günü kimi qeyd olunmağa başladı. Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ilin noyabrında ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilən Konstitusiyasının 50-ci maddəsində söz, azad məlumat toplamaq azadlıqları, öz baxışlarının azad ifadə edilməsi və digər azadlıqlar möhkəmləndirilib. Azərbaycanda mətbuatın inkişafına töhfə verən digər vacib amil ölkənin nüfuzlu beynəlxalq təşkilata – Avropa Şurasına daxil olmasıdır. Təşkilata daxil olduqdan sonra ölkədə aparılan demokratik islahatlar söz və mətbuat azadlığının daha geniş təşəkkülünə şərait yaradıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu ilin martın sonunda imzaladığı sərəncamla Prezident yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondu yaradılıb. Fondun yaradılmasında məqsəd Azərbaycanda fikir, söz və mətbuat azadlığı şəraitini yaxşılaşdırmaq, o cümlədən buna xidmət edən kütləvi informasiya vasitələrinə dövlət dəstəyidir.

23.Ümumdünya Balina və Delfinlər Günü (23.07.1986.)

Hər il iyulun 23-də planetimiz Ümumdünya balinalar və delfinlər gününü qeyd edir (World Whale and Dolphin Day). Bu bayram 1986-cı ildə Beynəlxalq balina ovlama komissiyası (International Whaling Commission: IWC) bu heyvanların 200 illik amansız şəkildə qırılmasından sonra balina sənayesinə qadağa qoymuşdur. Bu qadağa indi də qüvvədədir və bütün dünyada balinaların ovlanması, o cümlədən balina ətinin ticarəti qadağan olunduğunu bildirir. Lakin balina sənayesi bu heyvanlar üçün yeganə təhlükə deyil. Balinaların, delfinlərin və digər dəniz məməlilərinin yox olmasının daha bir səbəbi – onların delfinarilər, okeanariumlar və sirkələr üçün tutulmasıdır. Buna görə də bu gün yalnız balinaların deyil, bütün dəniz məməlilərinin qorunması günü hesab olunur. Beynəlxalq delfin ovlama komissiyası balinaların ovlanmasına qadağa tətbiq etdikdən sonra Yaponiya sanksiyalardan çəkinərək bu sazişə qoşulmağa məcbur olur. Lakin balinaların elmi məqsədlərlə ovlanması hüququ olduğunu bildirir. 2007-ci ildə balinaların ovlanma kvotası 950 balina təşkil edirdi, yəni hər il Yaponiya üçə qədər balina ovlayırdı. Həmin il yapon “Nissin-maru” balina ovlama donanmasında yanğın baş verir və “tədqiqat” üçün 508 heyvan öldürülür. Bu hadisə nəticəsində Yaponiyada balinaların cütləşmə dövründə ovlanmasının bərpa olunması təklif olunmuşdur. Elmi işlər başa çatdıqdan sonra heyvanların əti əsasən yapon restoranlarında istifadə olunur. Beynəlxalq balina ovlama komissiyasının qadağası 19 fevralda qüvvəyə minmişdir. Bunun şərəfinə hər il fevralın 19-da daha bir bayram – Beynəlxalq balinalar günü qeyd olunur. Hərdən müxtəlif ölkələrin ekoloji təşkilatları bu günü birlikdə məhv olma təhlükəsi qarşısında qalan hər bir növ dəniz məməlisinin müdafiəsinə həsr edirlər.

30.Beynəlxalq Dostluq Günü (30.04.2011)

24 aprel 2011-ci ildə BMT-nin qərarı ilə təsis olunmuşdur. Bütün planetin marağında olan bu gün əsasən zorakılığa qarşı olmaqla mədəniyyətlərin dostluğunu nümayiş etdirir. BMT-nin Baş Məclisi Paraqvayın təşəbbüsü ilə iyulun 30-nu Beynəlxalq Dostluq Günü elan etmişdir. Baş Məclis qurumun üzvü olan ölkələrə bu nəcib təşəbbüsü fəal təbliğ etməyi tövsiyə etmişdir. Baş Məclis bu münasibətlə yekdilliklə qəbul edilmiş qətnamədə bütün dünya insanların ən nəcib və misilsiz hisslərinin təzahürü olan dostluğun aktuallığını və böyük əhəmiyyətini vurğulamışdır. Xalqlar, ölkələr, mədəniyyətlər və ayrı-ayrı şəxslər arasında dostluğun sülhün təmin olunması uğrunda səylər göstərməyə ruhlandırma biləcəyini nəzərə alan Baş Məclis iyulun 30-nu Beynəlxalq Dostluq Günü elan etməyi qərara almışdır. Baş Məclis qurumun üzvü olan bütün ölkələrə Beynəlxalq Dostluq Günü öz adət-ənənələrinə uyğun, o cümlədən maarifləndirmə və ictimaiyyətin məlumatlılığını artırmaq üzrə tədbirlər vasitəsilə lazımı qaydada qeyd etməyi məsləhət görmüşdür.

Bu tarixi unutmayaq

1. Ağdam rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğal günü (1993)

“Mənim üçün hər şeydən əziz mənim xalqımdır, mənim Vətənimdir, mənim torpağımdır.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Ağdamda itirdiklərimiz

23 iyul 1993-cü ildə rayonun 88395 hektar ərazisi, 1 şəhəri, 119 kənd və qəsəbəsi Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal olunub. Ağdam rayonunun işğaldan əvvəl 1736 hektar dövlət meşəsi, 710 hektar kolxoz meşəsi, 560 hektar yol, su və kanal kənarı, şəhərətrafı meşə sahəsi mövcud idi. Rayonun ümumi ehtiyatları 64863 min m³ olan mişar daşı, 140464 min ton çobandağ əhəngdaşı, 44708 min ton Boyəhmədli və

25197 min ton Şorbulaq gil yataqları işğal olunmuş ərazilərdə qalıb. Rayon ərazisindən keçən ən iri çay olan Xaçınçayın uzunluğu 104 km, su toplayıcı sahəsi isə 657 km²-dir. Ağdam şəhərində yaşı 150-250 ilədək olan 14 ədəd, Boyəhmədli kəndi ətrafında isə yaşı 400 ilə çatan 71 ədəd Şərq çınarı təbiət abidəsi kimi qorunurdu. İşğal olunmuş ərazilərdən yaşı 400-ə çatan şərq çınarı növündən olan ağacların doğranaraq Ermənistan istiqamətində aparılması və iri gövdəli ağacların qırılaraq yığıldığı müşahidə edilib. Rayonun işğal altında olan Novruzlu, Yusifcanlı, Kəngərli, Çəlik, Qaradağlı-Kəngərlisi, Göytəpə, Gülçülük kəndlərində 6330 hektar otlaq sahəsi erməni hərbiçiləri tərəfindən yandırılıb. Yanğın zamanı "Qırmızı kitab"a və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının "Qırmızı siyahısına" düşmüş müxtəlif sayda turac, qırqovul və gürzə məhv olunub. İşğal nəticəsində təhsil, səhiyyə, mədəniyyət ocaqları, yaşayış evləri, inzibati binalar dağıdılaraq yerlə-yeksan edilmişdir. Erməni faşistləri tərəfindən aparılan bu ədalətsiz müharibə nəticəsində çoxsaylı həmvətənlərimiz qətlə yetirilmiş, itkin düşmüş, əsir götürülmüşdür. Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan Milli Ordumuz bu gün möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında daha da güclənmiş, daha da qüdrətli olmuşdur. Xalqımız inanır ki, dövlətimiz tərəfindən aparılan ardıcıl, məqsədyönlü siyasət torpaqlarımızın işğaldan azad olmasına gətirib çıxaracaqdır.

Yubilyar yazıçı və şairlər

1.Yazıçı Əlisəfa Azayevin anadan olmasının 65 illiyi (01.07.1951)

“ Əlisəfa Azayev həmişə qələminə və mövzularına sadıqlığı ilə seçilmişdir”.

Flora Xəlilzadə

Azayev Əlisəfa Soltan oğlu – nasir, 1993- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

1951-ci il iyulun 1-də Azərbaycanda Kürdəmir rayonunun Qaramahmudlu kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra bir il kolxozda işləmişdir. M. Ə. Sabir adına Şamaxı pedoqoji məktəbində təhsil almışdır (1968-1970). Kürdəmir rayonu Süşün kənd səkkizillik məktəbində bir il müəllim işlədikdən sonra ordu sıralarında hərbi xidməti borcunu yerinə yetirmişdir (1971-1973). Ordudan tərxis olunub Ərəbxana kənd orta məktəbində müəllim (1973-1979), “Bilik” cəmiyyətinin Kürdəmir rayon təşkilatının məsul katibi (1979-1982), orada xalq deputatları soveti İcraiyyə komitəsi təşkilat şöbəsinin müdiri (1982-1995) işləmişdir. Hazırda ədliyyə orqanlarında çalışır. Azərbaycan Dövlət Universitetində Konstitusiya hüququ üzrə aspiranturada təhsilini davam etdirmişdir (1992-1996). Ədəbi fəaliyyətə 70-ci illərdən başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış edir. Onun əsərləri zəngin müşahidə əsasında yazılıb. İnsanlarda düzlük, zəhmətsevərlik, dözümlülük, özündən böyüklərə hörmət, kiçiklərə qayğı göstərmək kimi məziyyətləri tərbiyə etmək məqsədi daşıyır. Müasirlərinin həyatı, arzu və düşüncələri, üzləşdikləri bir sıra çətinliklər, həyat həqiqətləri, reallıqlar Əlisəfa müəllimin hekayələrinin başlıca xüsusiyyətidir. Çünki yazıçının mövzuları, həm də bədii imkanları bir-birini tamamlayır. Xüsusilə də prokurorluq və hüquq mühafizə orqanlarından yazdığı silsilə əsərlər Əlisəfa Ağayevin detektiv janrda yazan peşəkar yazıçı kimi səciyyələndirir. Ə. Ağayevin nəsrində diqqəti çəkən bir məsələ oxucunun ürəyindən xəbər verir. Bütün qaranlıqların bağırını mütləq işıq yaracaq. Həqiqət qalibdir, haqq basılmaz! Qələmə aldığı hər bir hadisədə maraqlı sujet xətti qurmaq, oxucunu intizarda saxlamaq, qəhrəmanlarının mənəviyyatını ustalıqla açmağı bacarmaq, Ə. Ağayevi oxucularına sevdiren cəhətlərdəndir.

Əsərləri: “Yeddi il sonra” (1979), “Çin qızılgülü” (1987), “Gecə yarı sui-qəsd” (1991), “Kürdəmir şəhidləri” (1995), “Sirlı qətl” (1996), “Gözlənilməyən hadisə” (1996), “Amansız qatil” (1997), “Qürbət ellərdə” (2000), “Əsgər anası” (2000), “Prokuror qızı” (2001), “Sahildə qətl” (2002), “Qatarda hadisə” (2002), “Qanlı gündəlik”(2002), “Günahsız məhbus” (2003) və s.

9.Yazıçı Şamo Arifin anadan olmasının 80 illiyi (1936)

Rəhimov Arif Süleyman oğlu- nasir, 1964- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, geologiya-mineralogiya elmləri namizədi (1965), “Qızıl qələm” mükafatı laureatı.

Şamo Arif 1936-cı il iyulun 9-da Qubadlı rayonunun Əyin kəndində anadan olub. O, geologiya və mineralogiya üzrə tanınmış alimdir. Bakıda 7 sayılı orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Neft və Kimya İnstitutunun geoloji kəşfiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1954-1959). Azərbaycan Neft Sənayesi Elmi – Tədqiqat layihə İnstitutunda kollektor-fəhlə, texnik, baş texnik, mühəndis, aspirant, baş mühəndis, kiçik elmi işçi, baş elmi işçi, aparıcı elmi işçi, eyni zamanda “Azərekspertiza” Birliyinin direktoru vəzifələrində işləmişdir (1959-2003). “Kiçik Qafqazın şimal- şərq dağətəyinin geotektonik inkişafının riyazi üsulla öyrənilməsi və Mezozoy çöküntülərinin neft-qazlılıq perspektivliyi” mövzusunda namizədlük dissertasiyası müdafiə etmişdir (1965). Neft geologiyasına dair 50-dək elmi əsərin müəllifidir. Ədəbi fəaliyyətə 1957- ci ildə “Azərbaycan qadını” jurnalında çap olunan “Qoşa çinar” hekayə-əfsanəsi ilə başlamışdır. Az sonra 1964-cü ildə "Göz dağı" povesti və "Anamın yuxusuna girməsin" romanını çap etdirib. Sonuncu romanı "Qınamayın məni" olub. Dövri mətbuatda əsərləri vaxtaşırı dərc edilmişdir. 90 - cı illərdə baş verən ictimai siyasi hadisələr haqqında mülahizələri ölkədə və xarici mətbuatda dərc olunmuş, efirdə yayılmışdır. 1954-cü ildən Neft Sənayesi Elmi-Tədqiqat Layihə İnstitutunda çalışan alim 1995- ci ildə Geoloji- kəşfiyyat ümumiləşdirməsi laboratoriyasında aparıcı elmi işçi işləmişdir.

Əsərləri: “Xəzər və neft” (1961), “Göz dağı”(1964), “Anamın yuxusuna girməsin” (1974), “Qınamayın məni” (1992) və s.

31.Şair, publisist Əlisəttar İbrahimovun anadan olmasının 120 illiyi (1896-1937)

**İbrahimov Əlisəttar Murad oğlu – şair, publisist,
1934- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.**

1896-cı il iyulun 31-də Bakı quberniyasının Balaxanı kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini kənd mədrəsəsində almışdır. Ağır vəziyyətə görə təhsilini davam etdirə bilməmiş, Balaxanıda fəhləlik etmişdir. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Bakı Əmək Birjasının, Azərbaycan Fövqəladə Komissiyasının katibi, Azərbaycan xalq sənaye ticarəti komissarlığında şöbə müdiri, Azərbaycan xalq ictimai təminat komissiyasının müdiri, Gürcüstan SSR Tbilisi şəhərində “Yeni kənd” qəzetinin redaktoru, Göyçay Rayon Komitəsinin birinci katibi və s. vəzifələrdə işləmişdir. Bədii yaradıcılığa inqilabdan əvvəl başlamışdır. Ədəbi- tənqidi və publisist məqalələri ilə yanaşı, onun şeirləri dövrü mətbuatda müntəzəm çap edilmişdir. M. Y. Lermontovun “Mələk” şeirini ilk dəfə tərcümə etmişdir. 1938- ci ildə cəza tədbirləri dövründə həlak olmuşdur.

Əsərləri: “Şahzadə və dilənçi” (1912), “İki güzgü” (1913), “Dirilik suyu” (1914), “Dəmir pəncə” (1923) və s.

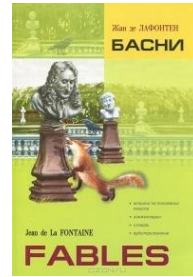
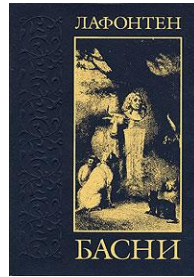
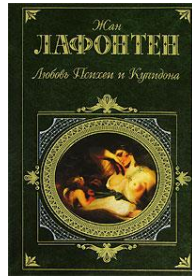
Xarici ədəbiyyat

8.Fransız şairi, təmsilçi Jan de Lafontenin anadan olmasının 395 illiyi. (08.07.1621-1695)

Lafonten təmsilləri təkcə fransız ədəbiyyatının deyil, dünya ədəbiyyatının incisi hesab olunur. Süjet xətti real həyatdan və qədim yunan klassikləri Fedr və Ezopdan, hind, ərəb nağıllarından götürülmüşdür.

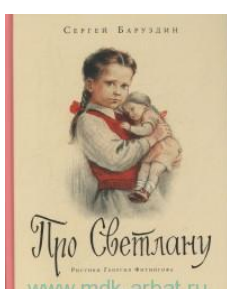
Fransız şairi, təmsilçisi Jan de La Fonten 8 iyul 1621-ci ildə Fransada, Şato-Tyerridə anadan olmuşdur. Atası meşə idarəsində işlədiyi üçün gələcək şairin uşaqlığı da meşələrdə, çöllərdə keçmişdir. 1647-ci ildə atası onu özünün vəzifəsinə keçirir və evlənməyə vadar edir. Lakin La Fonten tezliklə Parisə köçür, burada öz istedadının pərəstişkarlarının əhatəsində yaşayır və çox gec-gec doğma yerləri və ailəsini yad edir. Parisdə böyük uğur qazanan şair şahzadə Konde, Laruşfuko, madam de Lafayet kimi görkəmli şəxslərlə dost olsa da, saraya yol tapmır. Çünki XIV Lüdovik onu xoşlamırdı. Məhz bu səbəbdən də o, yalnız 1684-cü ildə Fransa Akademiyasının üzvü seçilir. 1692-ci ilin dekabrında şair xəstələnir və həyata marağını itirərək dinə üz tutur. La Fonten 1695-ci ildə vəfat edir. Yaradıcılığının ilk illərində “Xacə” komediyasını, “Adonis” poemasını, 1664-cü ildən isə “Nağıllar”ını dərc etdirir. 1668-ci ildən onun təmsilləri çapdan çıxır. Onun ilk təmsilləri didaktik, sonrakı təmsilləri isə didaktika ilə şəxsi hisslərinin ötürülməsidir. “Psixeya və Kupidonun məhəbbəti” povestinin, “Xına ağacı haqqında poema”nın müəllifidir. Lakin o, daha çox təmsilləri ilə tanınır və onun bu janrda yazdığı əsərlər dünya ədəbiyyatının incisi hesab olunur.

22.Rus yazıçısı Sergey Baruzdinin anadan olmasının 90 illiyi (22.07.1926-1991)

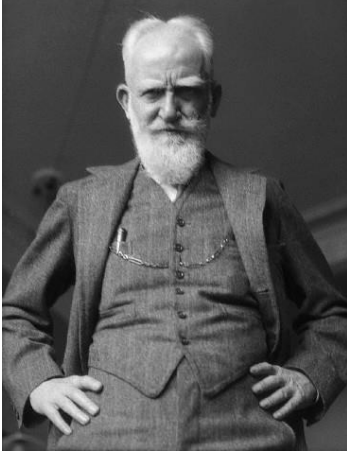
Rus sovet yazıçısı Sergey Alekseyeviç Baruzdin 22 iyul 1926-cı ildə Moskvada anadan olmuşdur. 1938-ci ildə özünün ilk hekayələrini “Pioner” jurnalında nəşr etdirən S.A.Baruzdin 1958-ci ildə M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirmişdir. Əsasən uşaqlar və gənclər üçün əsərlərin müəllifi olan yazıçı böyüklər üçün **“Qət olunmuşun təkrarı”** romanının, **“Qadınlar haqqında povest”**in, **“Mən bizim küçəni sevirəm...”** adlı povest və hekayələr toplusunun müəllifidir. 1965-ci ildən “Xalqlar dostluğu” jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Yazıçının **“Svetlana haqqında”**, **“Bu evi kim tikib”**, **“Yeni həyətlər”**, **“Dünən olanlar”** və s. kitabları var. Sergey Baruzdinin uşaqlar üçün yazdığı əsərlər: **“Balacalar ona yolka deyirdilər”** (tərcümə edəni Həsən Əliyev və Mirvarid Dilbazi), **“Dəniz necədir”** (tərcümə edəni G.Həsənzadə), **“On üç yaşında”**, **“Son güllə”** və s. S.A.Baruzdin 4 mart 1991-ci ildə vəfat etmişdir.

26.İngilis yazıçısı, dramaturq Corc Bernard Şounun anadan olmasının 160 illiyi (26.07.1856-02.11.1950)

“İnsan kərpic kimidir – yandıqca möhkəmlənər. Əgər xoşbəxtliyi təqib edərək, bir zaman ona qovuşa bilsəniz, onda öz eynəyini axtaran qoca qarı kimi aşkar edəcəksiniz ki, o hər zaman burnunuzun ucunda olub.”

Corc Bernard Şou

Corc Bernard Şou - ədəbiyyat sahəsində “Nobel” mükafatı almış və “Oskar”-a layiq yeganə insandır. Dövrünün görkəmli tənqidçisi, həm də ingiliscə yazan dramaturqlar içərisində Şekspirdən sonra ən məşhurdur. Onun hədəfə tuş gələn sitatları onun dünya görüşünün bütün dərinliyini ortaya qoyur. Corc Bernard Şou irland əsilli tanınmış Böyük Britaniya yazıçısı, dramaturq, ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı laureatı (1925)

İrland dramaturqu və tənqidçisi Corc Bernard Şou Dublində doğulmuşdur. Janr və forma baxımından seçilən 60-dan çox pyesin müəllifidir. Yaradıcılığında sosial mövzulara daha çox diqqət yetirmişdir. Özünün də etiraf etdiyi kimi daha çox oxuduğu kitablardan Şekspirin, Dikkensin əsərlərinin, “Min bir gecə” nağıllarının, İncilin təsiri altında formalaşmışdır. Dram yaradıcılığına başlamamışdan əvvəl Bernard Şou 1885-1890-cı illərdə Londonun “Uorld”, “Star” kimi populyar qəzetlərinin teatr və musiqi tənqidçisi olmuşdu. İngilis şairi U.Oden onu “bəlkə də bütün zamanların ən yaxşı musiqi tənqidçisi” adlandırmışdı. Teatrşünas kimi guşə apardığı “Saterdey revyu” qəzetində Şou realist dramlar və İbsen yaradıcılığı haqqında məqalələrlə çıxış edirdi. Onun “İbsenizmin mahiyyəti” kitabçası (1891) həmin dövrdə Avropada populyar olan Norveç sənətkarı haqqında ingilis dilində ilk ciddi tədqiqat əsəri idi. Məhz bu əsərin təsiri ilə İbseni ingilis səhnəsində tamaşaya qoyan rejissor T.Qreyn Şounun özünü pyes yazmağa təşviq etmişdi. Şounu dramaturq kimi tanıdan ilk əsəri 1897-ci ildə ABŞ-da tamaşaya qoyulan “Şeytanın şagirdi” pyesi oldu. Müəllif vətəni Britaniyadan əvvəl Amerikada şöhrət qazandı. 1898 -ci ildə o, əsərlərinin iki cildliyini “Xoşa gələn və xoşa gəlməyən pyeslər” adı altında çap etdirmişdi. “Şeytanın şagirdi”nin ardınca müəllifin 1903-cü ildə “Kandid” pyesi də ABŞ səhnəsində göstərilmişdi. Növbəti ildə isə Londonun Kort teatrında oynanılan “Con Bullun başqa adası” pyesi böyük rəğbətlə qarşılandı. 1938-ci ildə “Piqmalion” pyesinin motivləri əsasında çəkilən filmə görə Şou həm də Oskar mükafatı aldı. O, ədəbiyyat və incəsənət sahəsində hər iki məşhur mükafata layiq görülən yeganə sənət adamı olaraq qalmaqdadır.

Əsərləri: “Kandid”, “Yaşayarıq, görərik”, “İnsan və fəvqəlinsan”, “Mayor Barbara”, “Həkim dilemma qarşısında”, “Bayanın milyardları” və s.

28.Betariks Potterin 150 illiyi (28.07.1866-22.12.1943)

Betariks Potter - ingilis yazıçısı, illüstrasiyaçısı və alimi.

İngilis uşaq yazıçısı və rəssamı Elen Beatriks Potter (28 iyul 1866, London – 22 dekabr 1943, Nir-Sorey) uşaqlıqdan təbiəti, heyvanları sevir və böyükdən sonra uşaqlıq arzusunu həyata keçirərək Londondan “Hill-Top” malikanəsinə köçür. O, burada həm təbiətə aid illüstrasiyalar çəkir, həm də onlara hekayələr, nağıllar qoşurdu. Onun yazıçı və rəssam kimi yolu 1902-ci ildən başlayır. Məhz həmin il naşir Frederik Uorn onun “Dovşan Piter haqqında nağıl” adlı kitabını nəşr edir. Daha çox heyvanlardan bəhs edən uşaq kitablarına üstünlük vermişdir. Ən məşhur əsəri "**Dovşan Peterin bütün macərələri**"-dir. Bundan sonra onun ildə iki kitabı çap olunmağa başlayır. B.Potter İngiltərədə təbiətin qorunmasına ilk başlayanlardan olmuşdur. O, müflis olmuş qonşularının fermalarını almış, lakin onların təsərrüfatla məşğul olmalarına imkan yaratmışdır. Yazıçı 4000 akr torpaq və 15 fermanı Milli parka vəsiyyət etmişdir. Onun “Uxti-Tuxti”, “Dovşan Piter və digər macərələr”, “Ətli piroq haqqında nağıl”, “Üç siçan”, “Dələ Tressi və onun dostları”, “Balaca pişik Tom və onun dostları” və s. nağılları müxtəlif dillərə tərcümə olunmuş və ekranlaşdırılmışdır.

İncəsənət

15.Holland rəssamı Rembrandtın anadan olmasının 410 illiyi (15.07.1606-04.10.1669).

Holland rəssamı və qrafiki, dünya incəsənətinin ən görkəmli nümayəndələrindən biri Rembrandtın adı tarixdə 100 ən çox öyrənilmiş şəxsiyyətlər siyahısına daxil edilib.

Dəyirmançı ailəsində doğulmuşdur. Bir müddət Leyden Universitetində oxumuş (1620), sonralar Leydendə Yakob van Svanenburxdan və Amsterdanda Piter Lastmandan rəssamlıq dərsləri almışdır. 1625-31-ci illərdə Leydendə işləmiş, 1632-ci ildə Amsterdama köçmüşdür. 1630-1640-cı illərin əvvəlləri Rembrandt yaradıcılığının uğurlu dövrü və şəxsi həyatının xoşbəxt çağları olmuşdur. Bu illərdə portretlər ustası kimi şöhrət qazanan Rembrandt külli miqdarda sifariş almış, yanına çoxlu şagird gəlmişdir. Rembrandt (1606-1669) – Dünya rəngkarlığının zirvələrindəndir. Rembrandt bir-birinin ardınca iri həcmli dini kompozisiyalar işləyir. Məs. “İbrahimin qurban kəsilməsi” (1635). O, tez-tez Saskiyanı və oğlunu təsvir edir. Dünyaya 650 əsər bağışlayan rəssam həyatdan yoxsulluq içərisində gedir. Rembrandtın yaradıcılığı daha çox psixologizmi ilə fərqlənirdi. O, işıq-kölgə effektlərinə üstünlük verən rəssam idi. O, 60-a yaxın avtoportret, 300 ofort və 1000-dən artıq rəsmlər yaratmışdır. Onun dini və mifoloji mövzudakı əsərlərinə “Müqəddəs ailə”, “Danaya”nı göstərmək olar. Həyatının sonlarında rəssamın yaradıcılığında qəm, küdurət, melanxoliya üstünlük təşkil edir. Bu əhvali-ruhiyyə rəssamın “Yan Siks” rəsminə daha çox hiss olunur. Rembrandt yaratdığı portretlərdə (“Doktor Tülpün anatomiya dərsi” (1632), “Saskiyanın portreti” (1634), “Saskiya ilə avtoportret” (1635) və s.) obrazların səciyyəvi cizgilərini məharətlə verə bilmişdir. Onun məşhur əsərləri: **“Danaya”, “Gecə qarovulçusu”, “Müqəddəs ailə”** (1645), **“Xəstələri dirildən İsa”** (1649), **“Xendrikke pəncərə önündə”, “Avtoportret”** (1652), **“Səfil oğulun qayıtması”** (1668-1669) və s.-dir. Sonuncu əsər rəssamın yaradıcılığının sonu, **“Titusun portreti”** (1656) isə gənc yaşında ölmüş oğlunun şəkli olub, dünya incəsənətində ən gözəl gənc oğlan portretidir.

23.Xalq rəssamı Maral Rəhmanzadənin anadan olmasının 100 illiyi (1916-2008)

“Maral Rəhmanzadə Azərbaycan təsviri incəsənətinin elə bir simasıdır ki, o hər zaman ətrafa işıq saçıb, hər kəsi öz cazibəsində saxlamağı bacarıb. Sağlığında əfsanəyə çevrilən Maral xanım əsl Azərbaycan qadını kimi özünü təqdim edib. O, əsrlərlə təkmilləşdirilən mövzulara yeni nüanslar gətirməklə təsviri incəsənətdə orijinal mövzular açan ilk və demək olar, yeganə qadın rəssam olmağı bacardı.”

İradə Sarıyeva

Rəhmanzadə Maral Yusif qızı professional rəssamlıq təhsili görmüş azərbaycanlı qadın rəssam, qrafikçi, Azərbaycan Xalq rəssamı (1964), Azərbaycan Respublikası Dövlət mükafatı laureatı (1965), "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni, "Şərəf nişanı" ordeni, Azərbaycanın "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilib.

Məmməd Səid Ordubadinin "Qılınc və qələm" romanına, Məhəmməd Füzulinin "Qəzəllər"inə və Nizami Gəncəvinin "Leyli və Məcnun" poemasına çəkdiyi illüstrasiyalar kitab qrafikasının gözəl nümunələridir. Bu nümunələr hər zaman bizdə xoş ovqat yaradıb. "Azərbaycanın aşiq və şair qadınları" kitabına çəkdiyi bənzərsiz illüstrasiyalar unudulmazdır. Qadın gözəlliyi, zərifliyi, istedadı, əzəməti bu rəsmlərin başlıca qayəsini təşkil edir. Həmişə diqqət mərkəzində olan və sevilən, dəyərləndirilən Maral Rəhmanzadə 1916-cı il iyulun 23-də Bakı şəhərində anadan olub. 1930-1933-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda, 1934-1940-cı illərdə Moskva Rəssamlıq İnstitutunda oxuyub. M.Rəhmanzadə milli təsviri sənətin inkişafındakı böyük xidmətlərinə görə bir çox orden və medallara, o cümlədən "Şöhrət" ordeninə layiq görülüb. "Dəniz nefti" Maral Rəhmanzadə yaradıcılığında özünü işıqlı xətlə göstərir. Sənətsünəslərin bildirdiyinə görə, onu digərlərindən fərqləndirən cəhət mənzərələrdən qrafika, linoqravür, sulu boya, rəsm və portretlərinə qədər bütün işlərində tərənnüm etdiyi vətəninə olan hədsiz sevgisi idi. Keçən əsrin ortalarında öz əsərlərində neftçilərin ağır əməyini əks etdirən birinci qadın rəssam da məhz Maral xanım oldu. Maral Rəhmanzadənin bütün işlərində sərt reallıq dərin şairanəliklə heyranedicilik ahəngdarlıq təşkil edir. Təbii fəlakətin gücü və gözəlliyinə heyranlıq insan cəsarəti qarşısında baş əyməklə əvəz olunur. İlk baxışdan onun qadınlara çox da yaxın olmayan mövzuda işlədiyi tablolarla müəllifin şəxsi iştirakı hiss edilir və məhz bu onun işlərinə qəribə energetika əlavə edir. 2008-ci il mart ayının 16-da vəfat edən və Mərdəkan qəbiristanlığında torpağa tapşırılan rəssam uzun və mənalı ömür yaşayıb.

Əsərləri: "Bizim qızlar", "Mənim bacılarım", "Doğma Vətənim", "Azərbaycan", "Cəbhə rəfiqələri", "Qadın ansamblının çıxışı", "Haqsızlıq", "Könlük simvolu", "Bizim Xəzərdə", "Yeddi gəmi adası", "Neftin daşınması", "Neftçilər tankerdə", "Rezervuar parkı", "Günəş şüaları", "Fırtınada" və "Ərzaq gətiriblər" və s.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

2.Kərimov Kərim Məhəmməd oğlunun 45 illiyi (02. 07.1971-06.05.1992)

Kərim Kərimov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 11 sentyabr 1992-ci il tarixli 193 sayılı fərmanı ilə Kərimov Kərim Məhəmməd oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Kərim Kərimov 2 iyul 1971-ci ildə Şərur rayonunun Qarahəsənli kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Tümenə getmiş, Komandir məktəbinə daxil olmuşdur. Azərbaycan ağır günlərini yaşamağa başladığı vaxt Kərim azərbaycanlı gəncləri toplayaraq vətənə qayıtmağı, Qarabağa getməyi təklif edir, beləliklə 15 nəfər kursantla birlikdə vətənə qayıdırlar. Biləcəridə təlim keçdikdən sonra Goranboya yollanırlar. İlk gündən cəbhədə "Tümindən gələn zabit" kimi tanınan Kərim bütün tapşırıqları itkisiz yerinə yetirə bilirdi. 1992-ci il 5 may tarixində Kərim quldurlar yuvası Taliş təpəsinə qalxır, qızgın döyüşdə 40 erməni qulduru məhv edilir. 1992-ci il 6 may tarixində düşmən güclü əks hücumu keçir, onlar mühasirəyə düşürlər. Kərim avtomatını döyüşçü dostuna verib qumbaratanla bir döyüş maşını vurur. Kərim ikinci atəşi açmaq istəyəndə yaralanır, əsir düşməmək üçün odlu siqnal fişəngini sinəsinə sıxır. Erməni işğalçıları onun və dostlarının cəsədlərini götürüb aradan çıxırlar. 12 iyun 1992-ci ildə kəndləri ermənilərdən təmizləmək üçün yeni hücumlar başlayır. Kərimin atası və əmisi də döyüşlərdə iştirak etməyə başlayırlar. 16 iyun döyüşçülərimizin tutduğu iki erməni əsiri Kərimin ferma yaxınlığında basdırıldığını deyir. Onun cəsədi aşkar edildikdən sonra Naxçıvana yola salınır. 5 may 1992-ci il Goranboy cəbhəsində qəhrəmancasına həlak olmuş Kərim 17 iyun 1992-ci il tarixində doğma kəndi Qarahəsənliyə torpağa tapşırılır. Subay idi. Qarahəsənli kəndində qəhrəmanımızın büstü qoyulub. Goranboy və Şərur rayonlarında adına məktəb var.

*Hər millətin, hər torpağın öz adı var, öz ünvanı
Yağlara baş əyməyib Azərbaycan qəhrəmanı.
Vahid Vətən himnimizdi Şəhidlərin axan qanı,
Nəsillərə yadigardı, zaman yazdı bu dastanı.
Millətlərə hürriyyətdi, istiqlaldı şüarımız,
Azadlığı, sədəti qorumaqdı qərarımız.*

Nəriman Həsənzadə

3.Zülfüqarov Samir Xəlil oğlunun 40 illiyi (03.07.1976-17.03.1995)

Samir Zülfüqarov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda gənc ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fəh.

3 iyul 1976-cı ildə Şabran rayonunda anadan olmuşdur. Səkkizinci sinfə qədər burada təhsil alan Samir, ailə vəziyyətləri ağır olduğu üçün təhsilini yarımçıq qoyaraq işləmiş, ailəsinə dayaq olmuşdur. 1994-cü il Şabran rayonundan hərbi xidmətə çağırılır. Samir qısa müddətə "N" sayılı hərbi hissədə silahların çoxundan istifadə etməyi öyrənmişdi. Nizam intizamı, ciddiliyi ona böyük hörmət qazandırmışdı. Komadirləri bütün bunları nəzərə alaraq Samirə qısa müddətli məzuniyyət verdilər. 1995-ci il mart hadisəsi xəbərini eşidən cəsur əsgər döyüşçü dostlarının yanına qayıtdı. Milli Ordu silahlı dəstəni zərərsizləşdirərkən Samir də əməliyyatda iştirak edirdi. O, ömrünün ən gözəl bir zamanında, dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda gənc ömrünü qurban verdi. 17 mart 1995-ci il Samir əbədiyyətə qovuşdu. Subay idi. Şabran rayonunun Ağbaş kəndində dəfn edilib. Şabran rayonu üç sayılı orta məktəb onun adını daşıyır.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Zülfüqarov Samir Xəlil oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Respublikam – ana torpaq, qədim Odlar diyarımız!

Yaşadıqca – vətənimiz, ölsək – şəhid məzarımız.

Üç rəngdədi bayrağımız, qalxan bayraq enən deyil,

Mərd oğullar dar ayaqda öz andından dönən deyil.

Nəriman Həsənzadə.

29.Hüseynov Sadiq Dayandur oğlunun 55 illiyi (29.07.1961-13.04.1992)

Sadiq Hüseynov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

29 iyul 1969-cu ildə Ağcabədi rayonunun Xocavənd kəndində doğulmuşdur. 1968-1978-ci illərdə orta məktəbdə oxumuşdur. 1980-cı ildə ordu sıralarına çağırılmışdır. 1989-cu ildə DİN-nin sərəncamı ilə Şuşa şəhərində sahə müvəkkili olaraq işə başlayır. Ermənilərin azğınlaşmış silahlı dəstələri Azərbaycan torpaqlarını işğal etdikləri vaxtlarda digər polis əməkdaşları kimi o da, döyüslərə girirdi. 29 mart 1992-ci il o döyüslərdən birində ağır yaralanır, buna baxmayaraq silahı yerə qoymurdu. 13 aprel 1992-ci il erməni faşistlərinin silahlı dəstələri Şuşanı ağır raket atəsinə tutmuşdular. Sadiq döyüş yoldaşlarını xilas edərkən qəhrəmancasına həlak oldu. Ailəli idi, bir övladı yadigar qalıb. Ağcabədi rayonunun Xocavənd kəndində dəfn edilmişdir. Xocavənd kənd orta məktəbinə onun adı verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Hüseynov Sadiq Dayandur oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Oğullar itirib Azərbaycanım,
İgidlər yetirib Azərbaycanım!
Sonsuz məhəbbəti ürəyimdədir,
Qüvvəti dizimdə, biləyimdədir,
Torpağının ətri çörəyimdədir,*

Süleyman Rüstəm

Avqust

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili günü 01.08.2001

Hərbi donanma günü. 05. 08.1996

Beynəlxalq gənclər günü.12.08. 1998

Sərhədçi günü18.08.2002

Bu tarixi unutmayaq

Cəbrayıl rayonunun işğalı günü 23.08.1993

Füzuli rayonunun işğalı günü 23.08.1993

Qubadlı rayonunun işğalı günü 31.08.1993

Yubilyar yazıçı və şairlər

Yazıçı Əlisa Nicatın 80 illiyi (10.08.1931)

Yazıçı, tərcüməçi Aydın Abdullayevin 70 illiyi (10.08.1946)

Yazıçı Ələviyyə Babayevanın 95 illiyi (12.08.1921-2014)

Xalq şairi Qabilin 90 illiyi (12.08.1926-2007)

Ədəbiyyatşünas Kamil Vəliyevin 70 illiyi (18.08.1946)

Şair Camal Yusifzadənin 75 illiyi (19.08.1941)

Yazıçı, dramaturq Seyfəddin Dağlının 95 illiyi (21.08.1921-1983)

Yazıçı, dramaturq Əzim İsmayılının 80 illiyi (26.08.1936)

Şair Qaçay Köçərlinin 80 illiyi (27.08.1936)

Xarici ədəbiyyat

İngilis yazıçısı Volter Skotun 245 illiyi (15.08.1771-1832)

Amerika yazıçısı Teodor Drayzerin 145 illiyi (27.08.1871-1945)

İncəsənət

Diktor, pedaqoq, xalq artisti Rafiq Hüseynovun 70 illiyi (03.08.1946)

Xalq artisti, baletmeystri Rəfiqə Axundovanın 85 illiyi (07.08.1931)

Aktyor, rejissor İsmayıl Hidayətzadənin 115 illiyi (19.08.1901-1951)

Xalq artisti Xan Şuşinskiinin 115 illiyi (20.08.1901-1979)

Xanəndə Bülbülcanın 175 illiyi (22.08.1841-1927)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Quliyev Emin Ələkbər oğlunun 40 illiyi (12.08.1976-17.03.1995)

Xəlilov Eldar Xəlil oğlunun 40 illiyi (19.08.1976-17.03.1995)

Mehdiyev Fazil Umud oğlunun 50 illiyi (20.08.1966-24.09.1991)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1. Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili günü

“Dil hər bir xalqın mənəvi sərvəti, qürur yeridir. Tarixin sınağından çıxıb cilalana-cilalana bu günümüzədək gəlib çatan Azərbaycan dili də bizim hər birimiz üçün ana laylası kimi əziz və müqəddəsdir. Öz ana dilini bilməyən adamlar şikəst adamlardır...”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Ölkəmizdə İslam dininin yayılması ilə əlaqədar ərəb əlifbasından geniş istifadə olunmuş, yüz illər boyu ərəb dili din, elm və təhsil dili rolunu oynamışdır. Lakin əsrlərlə müxtəlif xalqların mədəni əlaqələrinə xidmət etmiş ərəb qrafikası dilimizin səs sistemini bütün dolğunluğu ilə əks etdirə bilmir, onun quruluşu və xarakteri haqqında tam aydın təsəvvür yaratmırdı. Bu çatışmazlıqlar M. F. Axundzadə başda olmaqla dövrün mütərəqqi maarifçi ziyalılarında əlifba islahatı keçirmək ideyaları yaratmışdı. Lakin o

vaxt bu ideyanı həyata keçirmək mümkün olmamışdı. 1922-ci ildə Azərbaycan hökumətinin qərarı ilə Yeni Əlifba Komitəsi yaradıldı. Bu Komitəyə Azərbaycan (türk) dili üçün latın qrafikalı əlifba tərtib etmək tapşırığı verildi. Bu yeni əlifbaya keçilməsi yolunda atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən latın qrafikalı əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türkoloji Qurultayın tövsiyəsinə əsasən 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycanda kütləvi şəkildə latın qrafikalı əlifba tətbiq edildi. Lakin Türkiyə Cümhuriyyətində də latın qrafikalı əlifbaya keçilməsi və bunun nəticəsində SSRİ- də və xaricdə yaşayan türk xalqları arasında mədəni əlaqələrin güclənməsi qorxusu Sovet imperiyası rəhbərliyində Azərbaycan əlifbasının yenidən dəyişdirilməsi planlarını yaratdı. 1940-cı il yanvarın 1-dən kiril qrafikalı əlifbaya keçmək haqqında qərar qəbul olundu. Sonralar kiril qrafikasının Azərbaycan dilinin fonetik səs sisteminə uyğunlaşdırılması üçün Azərbaycan kiril qrafikasında müəyyən dəyişikliklər aparıldı. Yarım əsrdən çox bir müddət ərzində kiril qrafikası ilə Azərbaycan elmi və mədəniyyətinin qiymətli nümunələri yaradıldı. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpası üçün tarixi şərait yarandı. Nəticədə 1992-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının tətbiqi barədə Qanun qəbul olundu. 2001-ci ildə isə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçid başa çatdırıldı. Latın qrafikalı əlifbanın tətbiqinin Azərbaycan Respublikasının siyasi həyatında, yazı mədəniyyətimizin tarixində mühüm hadisə olduğunu nəzərə alaraq Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 2001-ci il avqustun 9-da fərman imzalamışdır. Bu fərmanla avqustun 1-i Azərbaycan Respublikasında Azərbaycan Əlifbası və Azərbaycan dili Günü elan edilmişdir.

5. Hərbi donanma günü. 05.08.1996

Azərbaycan Hərbi Donanması 1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti dövründə yaradıldı. Belə ki, 1919-cu ilin yayında ingilislər Bakını tərk edərkən şəhər limanının idarəçiliyini və hərbi gəmilərin bir hissəsini Azərbaycan hökumətinə təhvil verdilər. Bu gəmilərin əsasında Azərbaycan Xəzər hərbi dəniz donanması təşkil olundu. Azərbaycan hökumətinin bu tədbiri ölkənin dəniz sərhədlərinin qorunmasında mühüm addım oldu. 1919-cu ilin sonlarında general

İbrahim ağa Usubovun başçılıq etdiyi Azərbaycan hərbi missiyası donanma üçün xaricdən 6 birtoplu qırıcı kater, 12 qırıcı kater, 6 sualtı qayıq, 92 gəmi topu, 10 sahil topu, simsiz teleqraf qurğuları və s. almışdı. Azərbaycan hökuməti rus donanmasının admiralı, Şimal qütbünə ekspedisiyanın iştirakçısı, türk əsilli İslamovu milli donanmanın yaradılması işinə kömək göstərmək üçün 1919-cu ilin yayında Azərbaycana dəvət etmişdi. "Astrabad", "Qars" və "Ərdəhan" hərbi gəmilərinin komandirliyi azərbaycanlı kapitanlara tapşırıldı. Hərbi donanmanın maddi-texniki bazasının və kadr təminatının gücləndirilməsi planları aprel işğalı nəticəsində həyata keçirilməmiş qaldı. Az sonra bolşeviklərin gəlişi ilə Azərbaycan hərbi donanması ləğv olundu. SSRİ dağıldıqdan sonra Azərbaycanda da hərbi-dəniz donanmasının təşkilinə şərait yarandı. 1992-ci il aprelin 7-də Azərbaycan Respublikası Hərbi-Dəniz Qüvvələri Qərargahı, mühafizə və təminat rotası yaradıldı. Xəzər Hərbi-dəniz donanmasının 25%-i və Ali Hərbi Dənizçilik məktəbi Azərbaycan Respublikasının ixtiyarına verildi. 1992-ci il iyunun 26-da "Bakılı" keşikçi gəmisində Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı qaldırıldı. 1996-cı ildə Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi əsasında Dəniz Akademiyası təşkil olundu. Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyevin fərmanına əsasən hər il avqustun 5-i Azərbaycan Respublikası Hərbi Donanma günü kimi qeyd olunur.

12.Beynəlxalq Gənclər Günüdür

Hər il avqustun 12-si Beynəlxalq Gənclər Günü kimi qeyd edilir. 1998-ci il avqustun 12-də Lissabonda gənclərlə iş üzrə nazirlərin iştirakı ilə keçirilmiş beynəlxalq konfransda hər il avqustun 12-nin dünyada Beynəlxalq Gənclər Günü kimi qeyd olunması qərara alınıb. Bu gün BMT-nin qərarı ilə gənclərə lazımi diqqət göstərmək, onların nailiyyətlərini təbliğ etmək, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin iştirakına təkan vermək məqsədilə 1999-cu ildə müəyyən edilib və 2000-ci

ildən qeyd olunur. Tarixən hər bir xalq özünün xoşbəxt gələcəyə olan ümidlərini ilk növbədə gənc nəslə bağlayır. Savadlı, geniş dünyagörüşünə malik gənclərin yetişdirilməsi hər bir ölkə üçün başlıca məsələdir. Bu gün iftixarla demək olar ki, müasir Azərbaycan gəncliyi milli mənəvi dəyərlərini, doğma ana dilimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub yaşadır. Hər bir xalqın tarixində onun uğurlu gələcəyini quran şəxsiyyətlər var. Azərbaycan xalqı bu günü və sabahı üçün ulu öndərimiz Heydər Əliyevə borcludur. Heydər Əliyev dəfələrlə qeyd edirdi ki, Azərbaycanın gələcəyi gənclərimizin əlindədir. Hər bir xalqın, hər bir dövlətin gəncləri onun həm bu günü, həm də sabaha ümididir. Azərbaycanda ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu gənclər siyasətinin bugünkü uğurlu davamı gənclərin hərtərəfli fəaliyyətinə geniş imkanlar yaradıb. Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyi və suverenliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, onun inkişafı, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişafı, əhəlinin sosial problemlərinin həlli, ölkəmizin dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda görüləcək bu əzəmətli işlərin həyata keçməsinin əsas ağırlığı bugünkü gənclərin üzərinə düşür. Bu gün ölkəmizdə gənclər siyasəti mahiyyət və keyfiyyətcə yeni mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyev ulu öndərin gənclər siyasətinə sadiqliyini də öz qərarları ilə təsdiq edir. Gənclərin mənəvi inkişafı, vətənpərvərlik tərbiyəsi, xarici ölkələrdə təhsili, sosial müdafiəyə ehtiyacı olanların problemlərinin həlli istiqamətində görülən işlər, gənclər təşkilatlarının inkişafı üçün yaradılan şərait və imkan bu sahəyə böyük diqqətin nəticəsidir.

18. Sərhədçi günü

“Sülh danışıqlarını cəsarətlə apara bilmək üçün güclü orduya malik olmaq lazımdır”

Ulu öndər Heydər Əliyev

“Vətən – Yurdun bütün torpaqlarını birləşdirib vahid, qüdrətli və mərkəzləşdirilmiş Azərbaycan dövləti yaradan, doğma dilimizi Dəmirqapı Dərbənddən İran körfəzinə qədər böyük bir ərazidə - Səfəvi imperatorluğunda dövlət dilinə çevirən Şah İsmayıl Xətəinin amanətidir bizə!”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin yaranmasından sonra 1919-cu ildə milli hökumətin qərarı ilə təsis edilən Hərbi Nazirliyin tərkibində ölkənin bir sıra güc strukturları, o cümlədən Sərhəd Qoşunları fəaliyyətə başlayır. Sovet İttifaqı dövründə Sərhəd Xidməti Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin bir strukturu kimi fəaliyyət göstərmişdir. Müstəqillik əldə ediləndən sonra Sərhəd Xidməti Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin tərkibində olub. 2002-ci il iyul ayının 31-də isə prezident Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncamla sərhəd qoşunları müstəqil qurum- Sərhəd Xidməti kimi fəaliyyətə başlayıb. 7 ölkə ilə mövcud 3 min kilometrədən artıq sərhədi qoruyan Dövlət Sərhəd Xidmətinin qısa müddət ərzində onlarla zastavasını açılıb, dəniz hüduqlarının qorunması üçün lazımi texnika alınıb. Qeyd edək ki, Azərbaycan respublikasının ərazisi - 86,6 min kvadrat kilometrdir. Sərhədlərinin ümumi uzunluğu isə 3471 kilometrdir. Bunun 825 kilometri su sərhədidir. Cənubdan İrənla 756 kilometr, Türkiyə ilə 13 kilometr, Şimaldan Rusiya ilə 390 kilometr, şimali-qərbdən Gürcüstan ilə 480 kilometr, qərbdən Ermənistan ilə 1007 kilometr həmsərhəddir. Ermənistanın təcavüzü nəticəsində Azərbaycanın 1988-1994-cü illərdə işğal olunmuş əraziləri - 13 min 210 kvadrat kilometr, Dağlıq Qarabağın sahəsi 4400 kvadrat kilometr təşkil edir.

Bu tarixi unutmayaq

23.Cəbrayıl rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğal günü (1993)

*Zəngilan, Cəbrayıl, Füzuli, Ağdam
Sizsiz dalğalanır ürəklər yaman.
Sizi azad edək tez gəlsin zaman
Vətənin həsrəti yandırır məni.*

Şair E. Ağayev

1993-cü il avqustun 23-dən həsrətini çəkdiyimiz rayonlardan biri də Cəbrayıldır. Ərazisi 105 min hektardır. Bu torpaq onlarla tarixi abidənin məskəninə çevrilib. İşğala qədər rayonda tikiş, xalça, cihazqayırma sexləri, səkkiz sənaye obyektini fəaliyyət göstərirdi. Cəbrayıl milli aşığı - ozan sənətimizin baniləri – Dirili Qurbaninin, Aşığı Pərinin, Mücrüm Kərəmin, Aşığı Humayın vətənidir. İşğaldan əvvəl rayonda 72 orta və natamam məktəb, 3 musiqi məktəbi, 12

mədəniyyət evi, 32 klub, 10 mədəni çadır və avtokulub, 78 kitabxana, 3 daimi, 4 səyyar kinoqurğusu fəaliyyət göstərirdi. Zəngin eksponatları olan tarix – diyarşünaslıq muzeyi vardı. Yaşı əsrlərlə hesablanan Xan çinar bu yurdun simvoluna çevrilmişdi. Rayonda 90 kənd vardı. Rayonun işğalı Şaqay yüksəkliyi verilən gündən başladı. Cəbrayıl ərazisini o ağır günlərdə qoruyan igidlər də az olmadı. Yusif Allahverdiyev, Samir Aliyev, Şükür Abdullayev, İncilab Aslanov, Azər Bayramov, Mais Verdiyev, Mübariz Qasimov, Mehdi İsmayılov.....onların hər biri cismən ayrı düşüblər, ruhən həmişə, hər vaxt bizimlədirlər. Ümumiyyətlə, döyüşlərdə 180, atəşkəs dövründə isə 6 nəfər həlak olub. 14 nəfər polis, 60 nəfər mülki şəxs dünyasını dəyişib, 90 nəfərə yaxın isə əsir və itkin düşüb. Cəbrayılılar içərisində 180 nəfərə yaxın Qarabağ müharibəsi əlili statusu alıb, 6 nəfər isə Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülüb. Hazırda cəbrayılılar arasında 351 nəfər şəhid ailəsi var. İşğaldan sonra cəbrayılılar ölkənin 58 bölgəsinə səpələniblər. Daha çox Beyləqan, İmişli, Sabirabad, Biləsuvar rayonlarında məskunlaşıblar. Bu gün dövlət başçısı İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu daxili və xarici siyasətini ürəkdən bəyənən cəbrayılılar torpaqlarımızın işğaldan azad ediləcəyi günü səbisizliklə gözləyir və buna inanırlar.

23. Füzuli rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğal günü (1993)

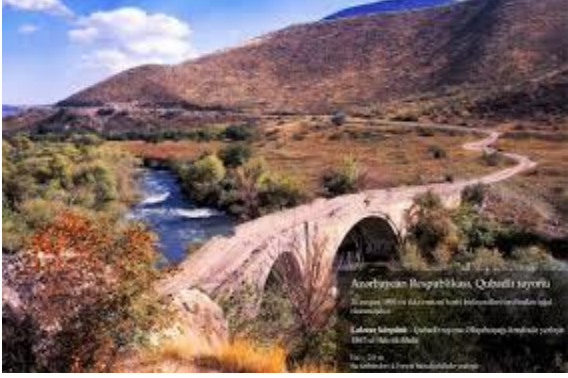
Rayonun əsası 1827-ci ildə qoyulmuş və ilkin adı Qarabulaq olmuşdur. Rayon 8 avqust 1930-cu ildə təşkil olunmuş və Qaryagin adlandırılmışdır. 1959-cu ilin aprelində böyük şairimiz Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi şərəfinə Qaryagin rayonunun adı dəyişərək Füzuli rayonu adlandırılmışdır. Füzuli rayonunun ərazisi 1386 kv.km, əhalisi isə təxminən 105 min nəfərdir. Rayonda 1 şəhər, 1 şəhər tipli qəsəbə, 75 kənd və

başqa yaşayış məntəqələri vardır. Rayon ərazisindən axan Quruçay, Köndələnçay, Qozluçay, Çərəkən çayları Araz hövzəsinin çaylarıdır. Rayonun işğaldan azad olunmuş ərazisində 13 qəsəbə və 20 kənd vardır. Qəsəbələrdən 12-si işğaldan azad olunmuş ərazidə yeni salınmış və məcburi köçkün ailələri müvəqqəti olaraq burada yerləşdirilmişlər. Hazırda ərazidə 51 min nəfər məcburi köçkün məskunlaşmışdır. Məhsuldarlıq baxımından kənd təsərrüfatına yararlı boz, şabalıdı, boz-qəhvəyi kimi torpaq sahələri var. Rayonda taxılçılıq, heyvandarlıq, üzümçülük, qoyunçuluq, quşçuluq, baramaçılıq geniş inkişaf etmişdir. Kənd təsərrüfatı ilə yanaşı, rayonda tikinti tresti, 6 nəqliyyat təşkilatı, 13 sənaye müəssisəsi və s. fəaliyyət göstərirdi. İşğala qədər rayonda 70 kitabxana, 20 mədəniyyət evi, 45 klub, xalq və dövlət dram teatrları, 13 xəstəxana, 40 feldşer-mama məntəqəsi, vərəm və dəri-zöhrəvi xəstəlikləri dispanseri, 20 kinoqurğu, texnikum, 2 texniki peşə məktəbi, 38 məktəbəqədər müəssisə, 2 muzey, stadion, 65 kolxoz və sovxoz, 12 fermer təsərrüfatı və s. obyektləri var idi. Füzuli rayonunda Əcəmi memarlıq məktəbinin təsiri ilə inşa olunan bir sıra memarlıq abidələri var idi. Çox təəssüf ki, Əhmədililər və ya Arğalı türbəsi (XIII əsrin sonu), Babı türbəsi (1273-cü il), Aşağı Veysəlli kəndində hamar daşdan tikilən qülləvari Mirəli türbəsi (XV əsr), Qarğabazar kəndində Hacıqiyasəddin məscidi (1682-ci il), Karvansara (1684-cü il), Qoçəhmədli kəndində məscid (XVIII əsr), Füzuli şəhərində Hacı Ələkbər məscidi (XIX əsr), “Məşədi Həbib” hamamı (XIX əsr), Merdinli kəndi yaxınlığında daşdan yonulan at, qoç fükuru qədim abidələri (XVIII-XIX əsrlər) və s. bu kimi tarixi əhəmiyyət daşıyan abidələrimiz ermənilərin vəhşi vandalizminə məruz qalmış, məhv edilmiş, yandırılmışdır. 1988-ci ildən başlayan erməni təcavüzünə qarşı mübarizədə minlərlə füzulili döyüşmüş, yüzlərlə füzulili şəhid olmuş, yaralanmış, itkin düşmüşdür. Füzuli rayonunun əhalisi Qarabağ müharibəsində ölkəmizdə ən çox itkin və şəhid vermişdir. Füzulinin 1100-dən çox şəhid və itkini, 113 girovu, 1450 nəfər müxtəlif dərəcəli əlili var. Füzuliyə erməni təcavüzü nəticəsində 36 361 nəfər uşaq zərər çəkmiş, onlardan 155 nəfəri yetim qalmışdır.

31.Qubadlı rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğalı günü (1993)

*Qubadlı, Ağdərə qalıb köməksiz
Şuşa qalası da yanıb köməksiz
Qarabağ özünü sanıb köməksiz
Vətənin həsrəti yandırır məni.*

Şair E. Ağayev

Avqustun 31-i Qubadlı rayonunun erməni qəsbkarları tərəfindən işğalı günüdür. Rayon 1993-cü ildə erməni işğalçılarının əlinə keçib. Sahəsi 80250 hektar olan, Zəngəzur dağları ilə Dağlıq Qarabağ silsiləsi arasında yerləşən Qubadlı rayonu inzibati vahid kimi 1933-cü ildə yaradılıb.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyindən bildirişlər ki, rayon ərazisində müxtəlif növ ağaclardan ibarət 13160 hektar dövlət meşə fondu mövcud idi. Qubadlı rayonunda 1500-1600 illər ərzində salınmış nadir növlərdən olan 10-dan artıq iri diametrlə ağaclar təbiət abidəsi kimi qorunurdu. Dəniz səviyyəsindən 1600 metr yüksəklikdə yerləşən və sahəsi 20 min hektar olan, zəngin flora və faunaya malik Qubadlı Dövlət Təbiət Yasaqlığında nəslə kəsilməkdə olan bir çox heyvan və quş növləri mühafizə olunurdu. Məlumatda deyilir ki, erməni işğalçıları rayon ərazisində geniş sahələri əhatə edən qiymətli ağac növlərindən ibarət meşələri, böyük ehtiyata malik yeraltı sərvətləri, mineral maddələrlə zəngin su mənbələrini istismara məruz qoyub, özünün qeyri-adi flora və faunası ilə seçilən təbiət guşələrini dağıdıblar. Qubadlı rayonunda 61 ümumtəhsil məktəb, 84 kitabxana, 12 mədəniyyət evi və 44 klub, 7 avtoklub əhaliyə xidmət edib. Rayonda 2 uşaq-musiqi məktəbi də fəaliyyət göstərib. Ümumilikdə işğal nəticəsində rayonda olan 6988 yaşayış evi, 1080 kənd təsərrüfatı obyekt, 32 rəbitə, 86 səhiyyə, 180 mədəniyyət, 6 sənaye müəssisələri, 650 km avtomobil yolları, 9 körpü, 2 su anbarı, 150 kilometr magistral su xətləri, 4830 km elektrik xətləri, 165 kilometr magistral qaz boru xətti, 146 idarə, müəssisə binaları, 18 dəyirman, 4 su nasos stansiyası, 120 ədəd elektrik yarımstansiyası və transformator dağıdılmış, 13365 hektar meşə sahəsi işğal altında qalmışdır. Ermənilər 5 mindən çox nadir eksponat saxlanılan Qubadlı tarix-diyarşünaslıq muzeyini də talan ediblər. 4-cü əsrə aid “Gavur dərəsi”ndəki ibadət gah, 5-ci əsrə aid “Qalalı” və “Göyqala” abidələri, 14-cü əsrdə tikilmiş “Dəmirçilər” Türbəsi, Hacı Bədəl körpüsü, Laləzar körpüsü, eləcə də Əyin, Yusifbəyli, Seytas, Qarağacılı, Xocamsaxlı kəndlərindəki digər tarixi abidələr hazırda işğal altındadır. Erməni təcavüzü zamanı Qubadlı 5 il müddətində 238 şəhid verib, 146 nəfər əlil olub.

Yubilyar yazıçı və şairlər

10.Yazıçı Əlisa Nicatın anadan olmasının 80 illiyi (10.08.1931)

Əlisa Nicatın " Mirzə Şəfi" romanı böyük Azərbaycan şairi Mirzə Şəfi Vazeh haqqında bioqrafik əsərdir. Roman "sənətkar və zaman " konsepsiyasının bir növ bədii ifadəsi təsiri bağışlayır.

Əlisa Nicat — Azərbaycan yazıçısı,

Fəlsəfə elmləri üzrə fəxri doktor

Əlisa Nicat 1936-cı il avqustun 10-da Lerik rayonunun Zuvand mahalının Yuxarı Gədik kəndində doğulub. 1955-ci ildə Lənkəran şəhərinin 3 saylı orta məktəbini bitirib. 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin kitabxanaşünaslıq şöbəsinə daxil olub, 1963-cü ildə oranı tamamlayıb. 1955-ci ildə “Ədəbiyyat və incəsənət”, “Bircə söz” adlı ilk şeiri çap olunub. 1959-cu ildə yazmağa başladığı “Qızılbaşlar” romanını dövrün yaratdığı əngəllər ucbatından yalnız 1983-cü ildə “Yazıçı” nəşriyyatında çap etdirə bilib. 1961-ci ildə “Gecəniz xeyrə qalsın, ulduzlar” adlı ilk hekayəsi, 1964-də ilk şeirlər kitabı olan “Yay axşamı”, 1970-ci ildə isə “Bir qız, üç çinar” adlı ilk hekayələr kitabı nəşr edilib. 1967-1969-cu illərdə Azərbaycan radiosunun “Gənclik” və “İncəsənət” redaksiyalarında, ardınca “Ekran” telefilm birliyində fəaliyyət göstərüb. 1973-1983-cü illərdə “Elm və həyat” jurnalında redaktor və şöbə müdiri vəzifəsində çalışıb. 1983-1990-cı illərdə Lənkəranda yaşayıb və bu dövrdə “Zərdüşt”, “Əsarət bayramı”, “Gərəksiz” povestlərini qələmə alıb, Plutarxın “Makedoniyalı İskəndər” (1982), Məhəmməd Tahirin “Şeyx Şamil” (1983) kitablarını tərcümə edib. 1987-ci ildə povest və hekayələrin toplandığı “Qəbilə başçısı” kitabı, 1990-cı ildə “Gəncəli müdrik” romanı çap edilib. SSRİ-nin süqutundan və müstəqilliyin əldə edilməsindən sonra 1993-1994-cü illərdə “Turan” jurnalını nəşr etdirib. Müstəqillik dövründə “Nağıllara dönən tarix” (1993), “Ruhların söhbəti” (1994), “Dünya sərkərdələri” (1995), “Dünya filosofları” (1995), “Kədər şərabi” (1997), “Dünya tarixçiləri” (1998), “Yüz böyük Azərbaycanlı” (1999), “Karvan” (2000), “Tarixin qurubu” (2009) kitabları çap edilib. Eyni zamanda bu dövr ərzində ölkənin tanınmış mətbu orqanlarında çalışıb. 1999-cu il aprelin 28-də AMEA-nın Bəhmənyar adına Fəlsəfə və Hüquq institutunun elmi şurasının qərarı ilə Əlisa Nicata səmərəli elmi və elmi-maarif fəaliyyətinə görə fəlsəfə elmləri üzrə fəxri doktor adı verilib. Qocaman fəlsəfə doktorunun bütün külliyyatı 50 cilddən ibarətdir.

Əsərləri: “Sasanilərin sonu”, “Ehramlar”, “Sarsılmaz Mir Cəfər”, “Mələklər və İblislər”, “Rza xan”, “Qızılbaşlar”, “Fenomen”, “Satrap və demokrat”, “Artakserks və Midya türkləri”, “Əsrin mənzərəsi”, “Gilan”, “Şirvan”, “Təbriz”, “Çaldıran”, “100 böyük azərbaycanlı”, “Sirli xəzinə”, “Yay axşamı”, “Çənlibel”, “Bir qız, üç çinar”, “Qırmızı buludlar”, “Nəğməyə dönmüş ömür”, “Gəncəli müdrik” və s.

10.Yazıçı, tərcüməçi Aydın Abdullayevin anadan olmasının 70 illiyi (1946-1995)

Abdullayev Aydın Ələkbər oğlu – nasir, tərcüməçi, 1986-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı (1990).

1946- cı il avqustun 10-da Azərbaycanın Şuşa şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. Bakıdakı 44 sayılı orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU- nun şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1964-1970). Misir və Yəmən Ərəb Respublikasında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi sistemində (1974-1993), Azərbaycan Respublikası Ali Sovetində çalışmışdır (1994- cü ildən).

Ədəbi fəaliyyətə 1966-cı ildən “Göyərçin” jurnalında dərc olunan “Təəccüblənmə, Elxan” adlı hekayəsi ilə başlamışdır. Bundan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olmuşdur. Xidmətlərinə görə dörd medalla təltif olunmuşdur. 1995- ci il dekabrın 15- də Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Nübar” (1980), “Dağlar o dağlar deyil”(1984), “Gərək belə görüşməyəydik” (1988) və s.

Tərcümələri:”Qrim qardaşları” (1980), M. Steyqa “Arxadan gələn addım səsləri” (povest) (1981), İ. Pivovarova “Üç minus və ya 5 ”A” sinfində əhvalat (1982), K. Çiłaşvili “Bizim ev” (1982), Y. Korçak “Kral I Matius” (1986), K. Sayan “Taxta başmaqlar”, “Stendal “Qırmızı və qara” (1995) və s.

12.Yazıçı Ələviyyə Babayevanın anadan olmasının 95 illiyi (1921-2014)

“Məndən soruşsalar ki, Elmi bədii ədəbiyyat əsəri necə olur? Mən deyərdim ki, Ələviyyə Babayevanın əsərlərini oxuyun.”

Əkrəm Cəfər

Babayeva Ələviyyə Hənifə qızı — nasir, tərcüməçi, ssenari müəllifi; 1951-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan SSR Əməkdar mədəniyyət işçisi (1979).

Ələviyyə Babayeva 1921-ci il 12 avqustda Bakıda anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Ədəbi fəaliyyətə 1936-cı ildə “Ədəbiyyat qəzeti”ndə dərc olunmuş “İki həyat” adlı hekayəsi ilə başlamışdır. Hekayə, povest və romanlar yazmaqla yanaşı, müasir rus ədəbiyyatından tərcümələr etmişdir. A.Qaydarın “Uzaq ölkələr” (1950), V.Biankinin “İz ilə” (1947), “Ayı balası” (1959), “Qırmızı təpə” (1963), K.Paustovskinin “Oğru pişik” (1951), V.Q.Korolenkonun “Satın alınmış uşaqlar” (1962), Y.Sotnikin “Əcaib quş” (1964), V.Astafyevin “Ulduz xəzanı” (1970), Y.Çaruşinin “Nikitanın oyuncaqları” (1984) və b. onun tərcüməsində kütləvi tirajla çap olunmuşdur. “Azərbaycan qadını” jurnalında məsul katib (1951-1973), “Gənclik” nəşriyyatında müasir ədəbiyyat şöbəsinin müdiri (1973-1976), sonra baş redaktor (1976-1985) olmuşdur. Moskvada Azərbaycan ədəbiyyatı ongünlüyündə, həmçinin Azərbaycanın bir çox yerlərində ədəbi tədbirlərdə iştirak etmişdir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin qəbul komissiyasının üzvü, tərcümə seksiyasının rəhbəri olmuşdur. 23 sentyabr 2014-cü ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Mənim müəlliməm” (1950), “Hekayələr” (1951), “Tək ağac” (1957), “Kənd yolları” (1958), “Payızda” (1960), “Mən tək deyiləm” (1962), “Kənd yollarında səyahət” (1962), “Yenə bahardı” (1963), “Kölgə” (1964), “Tut ağacı” (1967), “Süsən sünbül” (1968), “Hörüklər” (1968), “Povestlər” (1969), “Adamlar və talelər” (1973), “Böyürtkən mürəbbəsi” (1971), “Sehirli pillələr” (1974), “Hardasan dost, harda” (1977), “Səni axtarıram” (1985), “Küləyin tərəkində” (1983), “Yanar su” (1986), “Anadil ağlayırdı” (1987), “Açar” (1991), “Seçilmiş əsərləri” (iki cildə), “Darıxıram a dağlar” (povestlər), “Əlvida” (roman) (1994), “Bəlkə sabah olmadı” (roman) (1996), “Rəngbərəng yuxular” (publisist povest) (2000), “Son döngə” (roman) (2000), “Dəli Sona” (roman) (1998), “Cırtan şəhərdən qaçıb” (povest və hekayələr) (2001) və s.

Filmoqrafiya: Dınqıl, sazım, dınqıl (film, 1976), Sehlənmiş küpə (film, 1979)

12.Xalq şairi Qabilin anadan olmasının 90 illiyi (1926-2007)

"Qabilin Nəsimi haqqında yazdığı mənzum roman mənim yaxşı xatirimdədir. Doğrudan da, o çox böyük iş idi və Qabil bu işi gördü. Bu həqiqətən, dövlət mükafatına layiq bir əsərdir. Çünki Nəsimi haqqında belə böyük, sanballı, dərin fəlsəfi fikirlərlə dolu olan mənzum roman yazmaq hər adamın, şairin, yazıçının işi deyil. Qabil bunun öhdəsindən gəldi".

Ulu öndər Heydər Əliyev

Qabil Allahverdi oğlu İmamverdiyev — Azərbaycan Respublikasının Xalq Şairi. 1949-cu ildən AYİ-nin üzvü, Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı (1976), Azərbaycan SSR Əməkdar İncəsənət Xadimi (1984). "Şöhrət" ordeni (1996), "İstiqlal" ordeni (2006), "Əmək igidliyinə görə" medalı, Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı (1980), Ədəbiyyat Fondunun Rəsul Rza mükafatına layiq görülmüşdür (1998).

Qabil İmamverdiyev 12 avqust 1926-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun nəzdində olan hazırlıq kursunda orta təhsil alıb, institutun dil və ədəbiyyat fakültəsinə daxil olmuşdur (1944-1948). Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində olan ikiillik ali ədəbiyyat kurslarında müdavim olmuşdur. "Azərbaycan" jurnalı redaksiyasında şeir üzrə ədəbi işçi, baş redaktorun müavini (1975-1979) vəzifələrində işləmişdir. AYB Ağsaqqallar Şurasının sədri olmuşdur. Daim poetik duyğularla qəlbində Vətəninə, millətinə tükənməz məhəbbəti olan Qabil böyük ictimai hisslər, duyğularla, gərgin zəhməti və yaradıcılıq axtarışları, canlı həyat müşahidələri ilə vicdanla xalqına xidmət etmişdir. Böyük çağdaş şairimizi xalqa sevdiren bu cəhətlər içərisində ən başlıcası Qabil poeziyasına uğur gətirən cəhət- yüksək vətəndaşlıq mövqeyinin bu poeziyada güclü şəkildə poetik doğruluqla ifadə edilməsidir. Qabilin dillər əzbəri olan atalar sözü, zərb məsəllər kimi əks-səda verən misraları, rübailəri, beytləri, ayrı-ayrı şeirləri bunu deməyə əsas verir. Xalqının, millətinin problemlərini bir an da olsun nəzərindən qaçırmayan, zamanın nigaran suallarına cavab verməyə çalışan Qabil şeirləri 60 illik bir dövrdə Azərbaycan xalqının ictimai- siyasi həyatının bədii salnaməsidir. Qabil 4 aprel 2007-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Seçilmiş əsərləri" (2004), "Mənim mavi Xəzərim" (1959), "Ömrüm boyu" (1962), "Nəsimi" (1980) (I-III kitab), "Ömrün həbləri" (1989), "İlahi qisməti" (2001), "Dostlarım, tanışlarım" (2002), "Səhər açılır", "Bol məhsullu tarlada", "Küləkli havalarda", "Vətəndaş sənişinlər", "Nağaraçı", "Təmizlik" və s.

Filmoqrafiya: Qabil (film, 2001)

18.Ədəbiyyatşünas Kamil Vəliyevin anadan olmasının 70 illiyi (1946)

“Milli özünüdərk prosesində anadilli ədəbiyyatın varlığı mühüm şərtidir. Və belə bir ədəbiyyat qabaqcıl qayələrin ifadəsinə çevrildikdə, xalqın duyğularını real şəkildə əks etdirəndə öz yüksək vəzifəsini həyata keçirmiş olur.”

Kamil Vəliyev

Vəliyev Kamil Nəriman oğlu— filologiya elmləri doktoru

Kamil Vəliyev Nəriman oğlu 18 avqust 1946-cı ildə Cəbrayıl rayonunda anadan olmuşdur. 1965-ci ildə orta təhsilini başa çatdırmışdır. 1970-ci ildə ADU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş və həmin il universitetdə müəllimliyə başlamışdır. 1988-ci ildə professorluq dərəcəsi almış, 1988-1999-cu illər arasında universitetdə Azərbaycan dilçiliyi kafedrasına rəhbərlik etmiş, Böyük Elmi Şuranın üzvü olmuşdur. 1990-cı ildə Konya Səlcuq Universitetinin fəxri doktoru adını almışdır. 1991-1992-ci illərdə İzmir Universitetində, 1999-2000-ci ildə Şimali Kiprin Doğu Ağdəniz Universitetində dərs demişdir. Türkiyənin nüfuzlu elmi təşkilatlarından Türk Dil Qurumunun, Atatürk Kültür Mərkəzinin və Türk Folklor Qurumunun fəxri üzvüdür. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Ali Attestasiya Komissiyasının ekspertlər şurasının üzvü olmuşdur. 30 kitabın, 500-dən çox məqalənin müəllifidir. Dünyanın 20-dən artıq ölkəsində elmi konfranslarda çıxış etmişdir. 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini vəzifəsində işləmişdir. 1998-ci ildə elmi araşdırmalarına və Azərbaycan ilə Türkiyə arasındakı münasibətlərin inkişafına görə Türkiyə Respublikası prezidentinin fərmanı ilə Türkiyə Cümhuriyyəti "Şərəf və Ləyaqət nişanı" ilə təltif edilmişdir. 2002-ci ildə xidmətlərinə görə Türkiyə Nazirlər Kabineti yanında Türk Əməkdaşlıq və İnkişaf Agentliyinin, Türk Dil Qurumunun mükafatlarını almışdır. 2004-cü ildə Bilkənd Universiteti və Türk Mədəniyyətinə Xidmət Vəqfi tərəfindən dünyaca məşhur dörd elm və mədəniyyət xadimi ilə birgə mükafatlandırılmışdır. Həmin il Qırğızıstanda Çingiz Aytmatov Akademiyasının fəxri üzvü seçilmişdir. 2006-cı ilin dekabrında Türk Dil Qurumunun, Konya Səlcuq Universitetinin, Karaman Bələdiyyəsinin, Hüseyn Qazi Vakfının və Başbakanlıq yanında Avraziya Mərkəzinin ödüllərini almışdır. Hazırda Türkiyənin İstanbul Yedditəpə Universitetində dərs deyir və Azərbaycan-Avrasiya Araşdırmaları Mərkəzinə rəhbərlik edir. Ailəlidir, iki oğlu var.

Əsərləri: Böyük mütəfəkkir M. F.Axundzadə “Fikir karvanı” (1984) və s.

19.Şair Camal Yusifzadənin anadan olmasının 75 illiyi (1941)

"Camal Yusifzadənin şeirləri mənə sadəliyi, sözlərin təbii duyumu ilə Sabirin "Gəl, gəl, a yaz günləri", "Dərsə gedən bir uşaq" şeirini xatırlatdı. Belə şeirlər çox olsun. Bu şeir nəğmə adlanır. Bu, doğrudan da, nəğmədir. İndi bir Fikrət, bir Cahangir, bir Seyid lazımdır ki, onu musiqi dilində səsləndirsin. Mənim fikrimcə, Camal uşaqlar üçün yaxşı şeirlər yazsa bilər."

Xalq şairi Rəsul Rza

Bağirov Camal Yusif oğlu - şair, dramaturq, nasir, 1978-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1979).

Camal Yusifzadə 1941-ci il avqustun 19-da Lənkəran şəhərində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakıda ADU-nun tarix fakültəsində təhsil almışdır (1960-1965). Tələbəlik illərində bədii yaradıcılığa başlamış, ilk şeirini 1963-cü ildə Lənkəranda çıxan "Leninçi" qəzetində dərc etdirmişdir. Sonra Bakıda Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında elmi redaktor, böyük elmi redaktor vəzifələrində işləmişdir (1966-1972). "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında teatr, kino və musiqi şöbəsində ədəbi işçi, sonra şöbə müdiri olmuşdur (1972-1990). Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində ədəbi dram verilişləri baş redaksiyası baş redaktorunun müavini olmuşdur (1991-1998). 1998-ci il-dən həmin şirkətdə Azərbaycan Telefilm Yaradıcılıq Birliyinin baş redaktorudur. Onun "Dağlar arxasız olmur", "İtil getlər", "Kim dəli, kim ağıllı", "Ölümü köynəkdən keçirən oğul", "Sabaha ömür payı qazananlar" və s. pyesləri tamaşaya qoyulmuşdur. Camal Yusifzadənin doqquz kitabı çapdan çıxıb. Onun həm erudisiyasına, həm insani əxlaqına, həm də sözə sədaqətinə heyran olmamaq mümkün deyil.

Əsərləri: "Lənkəran nəğməsi" (1970), "Atlılar, qanadlılar" (1975), "Yol içində milyon seçdik" (1980), "Payızdan gələnələr" (1983), "Ümiddən keçən yol" (1988), "Küləyi döymək olmaz" (1993) və s.

Filmoqrafiya: Abşeron lövhələri (film, 2004), Ağaxan (film, 2006), Ana duasından başlanan yol (film, 2001), Aşıq Məhəmməd Sadaxlı (film, 2003), Aşıqlər (film, 2008) Atəşgah (film, 2001), Ayna (film, 2000), Azərbaycan çayı (film, 2003), Azərbaycan çinisi (film, 2000), Azərbaycan üzümü (film, 2002), Bakı SOS Uşaq Kəndi (film, 2001) Başmaq (film, 2001), Bir ocağın nuru (film, 2001), Bizim qəribə taleyimiz (film, 2005) Çiçi xalçaları (film, 2002), Çinarlı şəhərin generalları (film, 1999), Dan ulduzu, tale ulduzu (film, 2001), Daşları dindirən alim (film, 2001), Dədə Qorqud axtarışında (film, 2000), Dədəgünəş (film, 2000), Dönüş (film, 1999), Əsrin şahidi (film, 2002), Əzizə Cəfərzadə (film, 1999), Əzvay (film, 2005), Firəngiz Əlizadə. Lüsərn-99 (film, 1999).

26.Yazıçı, dramaturq Əzim İsmayılının anadan olmasının 80 illiyi (1936)

İsmayılı Əzim İsfəndiyar oğlu – nasir, dramaturq, ədəbiyyatşünas, 1973- cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Jurnalistlər Birliyinin üzvü (1962), “Araz” ali ədəbi mükafat laureatı.

1936- cı il avqustun 26-da Azərbaycanda İsmayılı rayonundakı Lahıç qəsəbəsində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. İsmayılı şəhərində 1 saylı orta məktəbi bitirmişdir (1954). Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika şöbəsində təhsilini davam etdirmişdir (1954-1960). Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verlişləri redaksiyasının satira və yumor şöbəsində ştatdankənar müxbir, eyni zamanda “Elm” nəşriyyatında korrektor kimi başlamışdır (1960). Bədii yaradıcılığa 50-ci illərdən başlamışdır. İlk hekayəsi “Qocalıqda yorğalıq” 1957-ci ildə “Gənclik nəğmələri” almanaxında dərc olunmuşdur. Bundan sonra dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. Tbilisidə “Merani” nəşriyyatının buraxdığı “Çeşmə” (1980) ədəbi məcmuəsinin tərtibçisi və müəlliflərindən biridir. Əzim İsmayılı Gürcüstanda yaşayıb-yaradan azərbaycanlı yazıçıların Gürcüstan Yazıçılar İttifaqı nəzdində yaranmış “Dan Ulduzu” ədəbi birliyinə rəhbərlik etmişdir (1985- ci ildən). Eyni zamanda “Dan ulduzu” ədəbi toplusunun tərtibçisi və redaktorudur (1987-1989-1990). “XX əsrin 30-40-cı illərində Gürcüstanın Azərbaycan mətbuatında ədəbiyyat məsələləri“ mövzusunda tədqiqatla məşğul olmuşdur. Bir sıra elmi məqalələri qəzet və jurnallarda dərc olunmuşdur. “Bir cüt bənövşə”, “Ölülər və dirilər”, “Kölgələr işıqlanır”, “Göz dağı”, “Gizli düşmən” və sair pyes və ssenariləri vardır. Türkiyədə Əski şəhərdə Yunis İmrənin 750 illik yubileyi münasibəti ilə keçirilən konqresdə Atatürk qızıl medalına, “Araz” ali ədəbi mükafatına layiq görülmüşdür. Beynəlxalq Anamur poeziya festivalının qalibidir. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dillərində nəşr olunmuşdur. Xidmətlərinə görə 2 medalla təltif edilmişdir.

Əsərləri: “Nəfəs” (1966), “Qanlı qaya” (1989), “Dünənki anım” (1989) və s.

27.Yazıçı, dramaturq Seyfəddin Dağlının anadan olmasının 95 illiyi (1921-1983)
“Ötən əsrin ortalarında “yandırdığı “Məşəl”in odu elə sönməz oldu ki, onun hər parçasından qopan qığıl cim bu yazıçını sevən oxucuların qəlbinə nur kimi axdı. Bir vaxt bu dünyada var olmuş Seyfəddin Dağlını unudulmağa qoymadı. Əslində, bu işıq payı unudulmaz yazıçının Vətənə, torpağa, millətə bağlı ürəyinin sevdiyi insanlara əbədi ərməğanı oldu.”

Flora Xəlilzadə

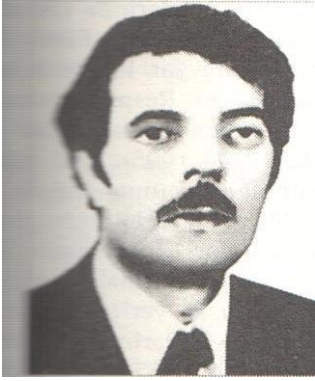
Yazıçı, dramaturq Seyfəddin Dağlı 26.08.1981- ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanına layiq görülmüşdür. Azərbaycan ədəbiyyatını öz əsərləri ilə zənginləşdirən və ədəbiyyatımızın inkişafında böyük xidmətlər göstərmiş yazıçılardan biri də nasir və dramaturq Seyfəddin Dağlıdır. O, həm gözəl bir insan, həm də bir yazıçı kimi yaddaşlarda xoş xatirələrlə yaşayır.

Seyfəddin Dağlı 1921-ci avqustun 27-də Xızıda doğulub. Bir müddət "Kommunist" və "Ordu" qəzetlərində müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. Dövlət Radio Komitəsində baş redaktor (1956-1959), sonra Bakı Telestudiyasının direktoru və sədr müavini vəzifələrində çalışıb. Uzun müddət "Kirpi" jurnalının baş redaktoru olub. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında ssenari redkollegiyasının üzvü, "Yazıçı" nəşriyyatında redaktor vəzifəsində çalışıb. 1948-ci ildə "Dəniz kəşfiyyatçısı" adlı kitabı nəşr edilib. "Adı sənin, dadı mənim", "Aydınlığa doğru", "Mənziliniz mübarək", "Təzə gəlin", "Kölgələr pıçıl daşır" pyesləri, "Bahar oğlu", "Məşəl", "Kəcil qapısı", "Sabiqlər" və sair kitabları geniş oxucu kütləsinin rəğbətini qazanıb. Pyesləri Akademik Milli Dram Teatrı, Musiqili Komediya Teatrı, Gənc Tamaşaçıları Teatrında dəfələrlə tamaşaya qoyulub. Bir çoxları kimi Seyfəddin Dağlı da yaradıcılığa şeirlə başlamışdı. Sonralar bunu ardıcıl şəkildə davam etdirmədi. Amma şeir yazmaqdan əl də çəkmədi. Onun satirik şeirlərindən bəzilərinə musiqi də yazıldı. Bunların içərisində bəstəkar Cahangir Cahangirovun bəstələdiyi, müğənni Mirzə Babayevin oxuduğu "Çayçı" mahnısı çox məşhurdur.

Əsərləri: “Məşəl”, “Sabiqlər”, “Bahar oğlu”, “Yay qayğıları”, “Nəğməli çanta”, “Göyçək oğlan”, “Aldada bilməzsən”, Mənziliniz mübarək”, “Məşəl yanır”, “Şirin duz”, “Adı sənin , dadı mənim”, “Aydınlığa doğru”, “Təzə gəlin”, “Kölgələr pıçıl daşır”, “Vergülağa və Absətəli”, “Adam yalan danışmaz”, “Şakərlilər”, “İpək gül”, “Kəcil qapısı və s.

Filmoqrafiya: Onun bələli sevgisi (film, 1980), Qayınana (film, 1978), Adı sənin, dadı mənim (film, 1980), Gecəniz xeyrə qalsın (film, 1977), Kommunist (film, 1969), Solmaz bir bahar kimi (film, 1979).

27.Şair Qaçay Köçərlinin anadan olmasının 80 illiyi (1936)

*Haqdan gəldim yer üzünə haqsız oldum,
Tanrım mənə bəxt vermişdi, baxtsiz oldum.
Bir sevgidən taxt vermişdi, taxtsiz qaldım.
Mən bilmirdim, nələr varmış yer üzündə,
Yerdən böyük kədər varmış yer üzündə.*

Qaçay Köçərli

Qaçay Fərman oğlu Şirinov (Köçərli) 1936-cı il avqustun 27- də Tərtər rayonunun Köçərli kəndində anadan olub. Orta məktəbi bitirdikdən sonra sovet ordusu sıralarına gedib və 1959-cu ildə tərxis olunub. Ordudan tərxis olunduqdan sonra Suraxanıdakı üçüncü neft mədəninə operator köməkçisi işləmişdir. Daha sonra operatorluq və Azərbaycan Politexnik İnstitutunun avtomobil nəqliyyatının istismarı şöbəsində ali təhsil almışdır. Bunun ardınca Binədəki texniki peşə məktəbində təsərrüfat üzrə müdir müavini, müəllim, istehsalat təlimi ustası işləmişdir. Azərbaycan radiosu ilə yaradıcılıq əlaqələri saxlayıb, əvəzçiliklə müxtəlif redaksiyalarda müvəqqəti işləyib, istehsalatdan ayrılmadan Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdir. Aztelekionun pioner və məktəblilər redaksiyasında redaktor, böyük redaktor kimi çalışmışdır. İlk şeri “Bakı” axşam qəzetində 1960-cı ildə dərc olunub. Ondan sonra dövrü mətbuatda vaxtaşırı çıxış edib. “Tək çinar” (1970), “Ömrün şüaları” (1974), “Günəş ömrü” (1979), “Üzü günəşə dünyam” (1982), “Dünya sənə oxşayır, ana” (1983) şeir kitablarından sonra – 1984-cü ildə Yazıçılar Birliyinə üzv qəbul edilib. Növbəti illərdə “Torpaq qərib olmur”, “Qanlı hekayələr”, “Səsim Tanrı harayıdır”, “Dünya iki səslidir” və s. şeir kitabları, 2009-cu ildə “Beşik” nəşriyyatının xətti ilə “Mən və mənim dünyam” silsiləsindən nəzərdə tutulan 8 kitabdan 6-sı – “Ovsunçu İbrahim”, “Əmir Teymur və Aslanın nağılı”, “İşıq çəlik”, “Gül qızın nağılı”, “Zəhmətkeş atanın fərsiz oğulları” və “Qızıl inəyin nağılı” işıq üzü görüb. Oğlu Elcan Şirinov Qarabağ döyüşlərində şəhid olub, Bakıda Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib.

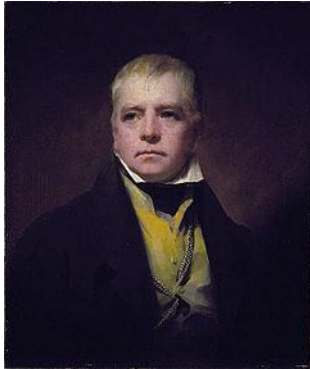
Əsərləri: “Tək çinar”, “Ömrün şüaları”, “Günəş ömrü”, “Üzü günəşə dünyam”, “Dünya sənə oxşayır, ana”, “Torpaq qərib olmur”, “Qanlı hekayələr” və s.

Xarici ədəbiyyat

15.İngilis yazıçısı Volter Skotun anadan olmasının 245 illiyi (1771-1832)

“Volter Skot Avropanın ən yeni sənətinə tarixi və ictimai istiqamət vermişdir. V.Skott öz romanlarında “tarixin yaylarını açıb göstərir”.

V.Q.Belinski

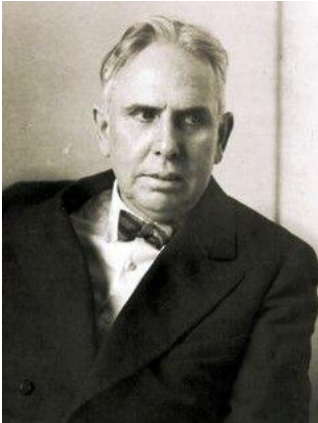

Valter Skott (15 avqust 1771, Edinburq - 21 sentyabr 1832, Ebbotsford, Drayboroda dəfn edilmişdir) - Şotlandiya mənşəli vəkil, şair, yazıçısı, tarixçi, tarixi roman janrının banisi.

Valter Skott dünya ədəbiyyatşünaslığında tarixi roman janrının banisi və ustad sənətkarlarından biri hesab edilir. O gördüyü abidələri, ya da dinlədiyi hekayələri təsvir etdiyi əhvalatın mərkəzində yerləşdirərək onları təsiredici və inandırıcı hadisələr zənciri kimi təsvir edir. Əsərləri avtobiografik xüsusiyyətlər daşıyarkən belə, universallığını qoruyub saxlayır. V.Skott tarixi mövzularda romanlar yazmamışdan əvvəl bu sahədə ətraflı tədqiqatlar aparmışdır. Yazıçı bir-birinin ardınca “Sonuncu menestrelin mahnısı”, “Marmion”, “Göl qızı”, “Rokbi” adlı romantik poemalarını yazır. Xüsusən, “Sonuncu menestrelin mahnısı” (1805) əsəri müəllifə, qədim Şotlandiyanı çox gözəl təsvir etdiyinə görə böyük şöhrət qazandırdı. Bütün bunların təsviri, poemanın şifahi xalq ədəbiyyatı ilə bağlı olması, Orta əsrlərə böyük maraq V.Skotun poemalarının gələcəkdə onun geniş lövhələri əhatə edən tarixi romanlar yazması üçün bir növ hazırlıq idi. Valter Skott tarixi sənədlərə, tarixi məna və məzmun daşıyan faktlara, tarixçilərin keçmişə tədqiq etmək baxımından əldə etdiyi materiallara rəngarəng don geyindirərək, quru və cansız görünən bu məlumatları maraqlı və cazibədar etmişdir. İlk romanı “Ueverli”ni 1814-cü ildə nəşr etdirən V.Skott 28 roman, bir neçə povest və hekayə yazmışdır. Yazıçının romanları mövzusunə görə, 3 qrupa bölünür. Bu romanların bir hissəsi doğma vətəni Şotlandiyanın tarixi keçmişinə həsr edilmişdir. “Şotlandiya romanları” ədəbi silsiləsinə daxil olan “Ueverli, yaxud altmış il əvvəl”, (1814), “Qay Mannerinq” (1815), “Antikvar” (1816), “Puritanlar” (1816), “Rob Roy” (1817) və başqalarının adlarını çəkmək olar. V.Skottun digər romanlarında isə İngiltərənin keçmişini təsvir edilir. Bu qismə “Ayvenqo” (1819), “Monastır” (1820), “Rahib” (1820), “Kenilvort” (1820), “Vudstok” (1826) əsərlərini aid etmək olar. V.Skottun romanlarının bir qismi də digər ölkələrin tarixinə həsr edilmişdir. Belə əsərlərə “Kventin Dorvard” və “Talisman” romanları aiddir. Valter Skott 21 sentyabr 1832-ci ildə infaktdan vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Ueverli, yaxud altmış il əvvəl” (1814), “Qay Mannerinq və ya Astroloq” (1815), “Antikvar” (1816), “Puritanlar” (1816), “Rob Roy” (1817), “Rahib” (1820), “Monastır” (1820), “Kenilvort” (1821), “Kventin Dorvard” (1823), “Talisman” (1825), “Maltanın mühasirəsi” (1832), “Şotlandiyanın sərhəd nəğmələri” (1800-1803), “Marmion” (1808), “Göl qızı” (1810), “Rokbi” (1813), “Vaterloo tarlası” (1815)

27.Amerika yazıçısı Teodor Drayzerin anadan olmasının 145 illiyi (1871-1945)

Teodor Herman Albert Drayzer (ing. Theodore Herman Albert Dreiser; 27 avqust 1871-28 dekabr 1945) — ABŞ yazıçısı və ictimai xadimi.

Dünya şöhrətli Amerika yazıçısı Teodor Drayzer 27 avqust 1871-ci ildə İndiana ştatının Terre-Hote şəhərində anadan olmuşdur. O, ailənin on ikinci uşağı idi. Kasıbçılıq, ciddi dini tərbiyə görmüş, xəyalpərəst qəlbə malik olan Drayzer yaşam uğrunda mübarizə aparmağa uyğunlaşmışdı. Onun 1886-1891-ci illər Çikaqodakı işəməzd çalışması, İndiana universitetindəki təhsil illəri (1889-1890), 1892-1895-ci illərdə Çikaqo, Sent-Luia, Pitsburq və Nyu-York şəhərlərinin qəzetlərindəki əmək fəaliyyəti acı ümitsizliklərə düşər olmuşdur. H.Spenserin əsərləri ilə tanışlıqdan sonra onun ümitsizlikləri fəlsəfədə təzahür etməyə başladı; bu fəlsəfəyə görə insanlar yalnız və yalnız təbiətin köməksiz qurbanları hesab edilirdi. O, Balzaki "fəth" etdikdən sonra isə fəlsəfi baxışlarının bədii ifadəsini tapdı. Teodor Drayzer 1900-cü ildə "Kerri bacı" romanını yazdı. Yazıçının ilk irihəcmli bu əsəri heç də ona şöhrət yox, rüsvayçılıq və həqarət gətirdi. 1250 nüsxədə çap edilmiş kitabın yalnız 450-si oxucuya yetişdi, qalan nüsxələr isə donduruldu. Yeddi ildən sonra "Kerri bacı" kitabı İngiltərədə növbəti dəfə işıq üzü gördü, bestsellerə çevrildi, tənqidçilərin ən yüksək rəyini qazandı, bütün Avropa dillərinə tərcümə olundu və yalnız bundan sonra ABŞ-da nəşr olundu. Hal-hazırda isə bu kitabı XX əsr Amerika ədəbiyyatının "vizit kartı" adlandırırırlar. 1915-ci ildən sonra Drayzer hekayə və esselər, tərcümeyi-hal yazmışdır; bütün bu əsərlərdə ictimai qaydaların adi adama göstərdiyi əzici təsiri əks etdirir. Bu ideya onun ən məşhur əsəri olan "Amerika faciəsi"nin mövzusunı təşkil edir. Əsəri həqiqətən baş vermiş məhkəmə prosesinin protokoluna əsaslanır: cəmiyyətdə irəli getməyə can atan gənc adam cinayət törədir və ölüm cəzasına məhkum edilir. Yeri gəlmişkən, bu kitabda əvvəlki Spenser heyranlığı başqa dünyagörüşü ilə əvəz olunur. "Kerri bacı" romanından sonra Teodor Drayzer "Cenni Herhardt" (1911), "Arzular trilogiyası": "Maliyyəçi" (1912), "Titan" (1914), "Dözümlülük" (tamamlanmamış, 1947), "Dahi" (1915), "Amerika faciəsi" (1925), "Dayaq" (1946) romanlarını, publisistik məqalələr və "Vur, təbil!" pyesini, "Drayzer Rusiyaya baxır" (1928), "Faciəli Amerika" (1931) və "Məktublar" (1959) publisistik əsərlərini yazmışdır. Teodor Drayzer 1945-ci il dekabrın 28-də Hollivudda (Kaliforniya ştatı) vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Dahi", "Kerri bacı", "Cenni Herhardt" və s.

İncəsənət

3. Diktor, pedaqoq, xalq artisti Rafiq Hüseynovun anadan olmasının 70 illiyi (1946)

Rafiq Hüseynov - Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Rafiq Hüseynov 1946-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olub. Şuşada doğulan Rafiq Hüseynov Bakıda - İçərişəhərdə yaşayarkən atasını çox erkən yaşlarında itirir, anası onu və bacısını çətinliklə böyüdür. Orta məktəbi bitirdikdən sonra şərqşünas olmaq istəyirmiş, amma sənədlərini götürmürlər. Ailə vəziyyəti ağır olan 17 yaşlı Rafiq iş tapmaq məqsədlə Azərbaycan Televiziyasına gəlir. Yalandan televiziya vurğun olduğunu söyləyir. "Nə iş versəniz işləyəcəm" deyir və onu işıqçı işinə götürür. İki il AzTV-də işıqçı kimi çalışır. Və televiziya elə bağlanır ki, buranı tərk etməyi ağılından belə, keçirmir. Sonradan onu diktorlar müsabiqəsinə dəvət edirlər. Müsabiqədən keçən Rafiq Hüseynov 1966-cı ilin dekabrında ilk dəfə diktor kimi efirə çıxır. İlk efir günündə həyəcədən çaşıb mətni o dərəcədə pis oxuyur ki, o zaman televiziya ciddi nəzarət edən Mərkəzi Komitədən zəng edib deyirlər ki, "bu kimdir işə götürmüsünüz, onu ordan rədd edin!". Rafiq Hüseynovu o zaman AzTV-nin sədr müavini işləyən mərhum şair Nəbi Xəzri xilas edir və deyir ki, "bu oğlanın gələcəyi var". Tarix Nəbi Xəzrinin yanılmadığını sübut edir...Mərkəzi Komitədən verilən o göstərişdən sonra 7 ay efirə buraxılmayan gənc Rafiq, ümitsizliyə qapılmaz, əksinə, öz üzərində işləyərək yenidən etimad qazanır. Beləcə AzTV-də diktor olaraq qalan Rafiq Hüseynov bütün varlığını seçdiyi peşəyə həsr edir. İllərdən sonra öz səsiylə tamaşaçıların sevimlisinə çevrilir... Fəaliyyəti dövründə Moskvanın ali dərəcəli diktoru səviyyəsinə kimi yüksələn Rafiq Hüseynov bir müddət AzTV-nin sədr müavini vəzifəsində də çalışmağa nail olur...

Filmoqrafiya: Şəki (film, 1977), Ölü zona (film, 1988), Fəryad (film, 1993), Artilleriyanın "Allah"ı sayılırdı (film, 1996), Ailə (film, 1998) (təmmetrajlı bədii film) – redaktor, Kədərimiz... Vüqarımız... (film, 1998), Nəsrulla Nəsrullayev (film, 1999), Narahat adam (film, 2005), Biz qayıdacağıq (film, 2007), Top həm düşər, həm qalxar (film, 2011), Gün keçdi (film, 2012).

7. Xalq artisti, baletmeyster Rəfiqə Axundovanın anadan olmasının 85 illiyi (1931)

Axundova Rəfiqə Hacı qızı (d.7.8.1931, Bakı) — Rəqqasə, Rəqs quruluşçusu, Libretto müəllifi, baletmeyster. Azərbaycan Xalq artisti (1970).

Rəfiqə Axundova 1951-ci ildə Bakı Xoreoqrafiya Məktəbini bitirmişdir. Böyük Teatrda təkmilləşmə kursu keçmişdir (1951-52, Moskva). Azərb. Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur (1951-71). 1971-ci ildən həmin teatrın baletmeysteri, 1990-cı ildən baş baletmeysteridir. Əsas partiyaları: Ayışə və Gözəllər gözəli, Fanni ("Yeddi gözəl", "İldırımli yollarla", Q.Qarayev), Gülşən ("Gülşən", S.Hacıbəyov), Gülyanaq ("Qız qalası", Ə.Bədəlbəyli), Şirin ("Məhəbbət əfsanəsi", A.Məlikov), Zarema ("Baxçasaray fontanı", B.Asafyev), Jizel ("Jizel", A.Adan) və s. Əri Maqsud Məmmədovla birlikdə Azərb. Opera və Balet Teatrında "Xəzər balladası" (1968, T.Bakıxanov), "Qobustan kölgələri" (1969, F.Qarayev), "Yallı" və "Azərbaycan süitəsi" (1969, R.Hacıyev), "İldırımli yollarla" və "Yeddi gözəl" (1975, 1978, Q.Qarayev), "Babək" (1986, A.Əlizadə), "Şelkunçik" (1988, P.Çaykovski), habelə Novosibirsk Opera və Balet Teatrında "İldırımli yollarla" (1976) baletlərinin quruluşunu vermişdir. Əlcəzair, İsveç, Misir və Belçikada pedaqoq-baletmeyster işləmişdir. Əlcəzairdə "Üç inqilab" (1973, R.Hacıyev; M.Məmmədovla birgə) ilk milli baletini, Malmödə "Muğam" (1975, N.Əliverdibəyov) musiqili xoreoqrafiya lövhəsini, Qahirədə "Yeddi gözəl" (1979), Antverpendə "Kaleydoskop" (1980, F.Qarayev) baletlərini (hər ikisi M.Məmmədovla birgə) tamaşaya qoymuşdur. "Xəzər balladası", "Qobustan kölgələri" və "Azərbaycan süitəsi" 1969-cu ildə Parisdə keçirilən 7-ci Beynəlxalq rəqs festivalında nümayiş etdirilmiş və Paris Rəqs Akademiyasının diplomuna layiq görülmüşdür. 1994-cü ildə "Yeddi gözəl" baletini Ankarada tamaşaya qoymuşdur (M.Məmmədovla birgə). "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Quruluş verdiyi baletlər (Maqsud Məmmədovla birgə) : Xəzər balladası (1968), Qobustan kölgələri (1969), Yallı (balet)(1969) xoreoqrafik miniatürü, Ləzgihəngi (baleti-1969) - xoreoqrafik miniatürü, Azərbaycan süitəsi (1969), Kaleydoskop (1971), Muğam (1972) xoreoqrafik miniatürü, Üç inqilab (1973), İldırımli yollarla (1975), Yeddi gözəl (1978), Babək (1986)

Filmoqrafiya: Doğma xalqıma (film, 1954), Abşeron ritmləri (film, 1970), Dədə Qorqud (film, 1975), Qərib cinlər diyarında (film, 1977), Qayınana (film, 1978), Yeddi gözəl (film, 1982), Bəyin oğurlanması (film, 1986), Bir qəlbin iki dastanı (film, 2001) və s.

19. Aktyor, rejissor İsmayıl Hidayətzadənin anadan olmasının 115 illiyi (1901-1951)

"Məncə, aktyor səhnədə beşmi, onmu, bilmirəm, neçə il yanmalı və oradaca külə dönüb öz sənətkar ömrünü yaşamaladır".

İ. Hidayətzadə

İsmayıl Hüseyn oğlu Hidayətzadə (19 avqust 1901, Bakı-11 noyabr 1951, Bakı) - Azərbaycan aktyoru. Azərbaycan SSR Xalq Artisti (1938), "Şərəf Nişanı" və "Qırmızı Əmək Bayrağı" Ordeni ilə təltif edilmişdir.

İsmayıl Hidayətzadə 1901-ci ildə Bakıda dənizçi ailəsində anadan olub. İsmayıl 1909-cu ildən etibarən "İttihad" məktəbində oxumuşdur. Burada oxuduğu illər İsmayıl Hidayətzadənin gələcək həyatını müəyyənləşdirir. Uşaqlıqdan canında olan rol oynamaq həvəsi gündən-günə qüvvətlənir. Başa düşür ki, yaşadığı ömür səhnənin cazibəsindədir. Hüseyn Ərəblinski daha yaxından görməyə, məşqlərində iştirak etməyə müyəssər olan İsmayıl Hidayətzadə onu daha ustalıqla təqlid etməyə başlayır. İsmayıl Hidayətzadə məhz bu illərdə böyük səhnəyə gəlir. 1920-ci ildən Dövlət teatrında işləyir. Paralel olaraq, 1921-ci ildə Voronovun teatr studiyasına daxil olur. Teatr studiyası İsmayıl Hidayətzadəyə çox şey öyrədir. Öncə, onun həvəskar imicini alt-üst edir. Onu professional aktyor kimi qəbul etməyə başlayırlar. 1926-cı ildə arabir özünü rejissorluqda sınayır. Bu sınaqlar onu teatr ictimaiyyətinə rejissor kimi tanıdır. 1934-cü ildə "Siyavuş" əsərini səhnələşdirmək ona tapşırılır. Teatr tənqidçilərinin bəyəndiyi "Siyavuş"dan sonra Opera və Balet Teatrında "Koroğlu" və "Karmen" operalarını səhnələşdirir. Rus Dram Teatrında "1905-ci İldə", "Vaqif" tamaşalarını qoyur. 1938-ci ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti günlərində onun quruluş verdiyi "Koroğlu" və "Arşın mal alan" tamaşaları böyük uğur qazanır. Bu, İsmayıl Hidayətzadənin rejissor kimi şöhrətini artırır. Moskvadan qayıdıandan sonra o, Opera və Balet Teatrının rəhbəri təyin edilir. Hidayətzadənin müasiri, görkəmli rejissor Tuqanov onun haqqında belə deyirmiş: "O, həmişə inandırıcı və real idi. Heç bir zaman şarja yer verməyərək, o, bütün tamaşa boyu tamaşaçının ürəyinə girməyi və onu öz ardınca aparmağı bacarırdı. O, heç bir zaman oynamırdı, heç bir ştampa yol vermirdi. Onun oyununda gəncliyə məxsus həssaslıq, ehtiras və qızgınlıqla bərabər sadəlik və təbiilik var idi." İsmayıl Hidayətzadənin Azərbaycan mədəniyyəti qarşısında xidmətləri yalnız yaratdığı zəngin rol qalereyası və uğurlu rejissor işi ilə tamamlanmır. O, ilk milli baletimizin - "Qız qalası"nın librettosunu yazıb. Opera studiyası da onun səyi ilə yaradılıb. Bütün ömrü boyu teatrda çalışan sənətkar cəmi-cümlətəni üç filmdə - "Qız qalası", "Almaz" və "Altıncı duyğu" filmlərində çəkilib. 2001-ci ildə aktyorun 100 illik yubileyi təntənəli şəkildə qeyd edilmişdir.

Filmoqrafiya: Qız qalası əfsanəsi (film, 1923), Bismillah (film, 1925), Altıncı hiss (film, 1935), Almaz (film, 1936) və s.

20.Xalq artisti Xan Şuşinskiyin anadan olmasının 115 illiyi (1901-1979)

Xan Şuşinski (tam adı: İsfəndiyar Aslan oğlu Cavanşir; 20 avqust 1901, Şuşa – 18 mart 1979) — xanəndə, 29.12.1971 Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri Fərmanına, 1943- cü ildən Azərbaycanın xalq artisti adına layiq görülmüşdür.

Xan Şuşinski 1901-ci ildə avqust ayının 20-i Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. 16 yaşında olarkən ustadı İslam Abdullayevlə birgə iştirak etdiyi məclisdə təbrizli xanəndə Əbdülhəsən xanın yolu ilə "Kürd-Şahnaz" muğamını heyrətamiz bir tərzdə ifa etdiyinə görə müəllimi ona "Xan Şuşinski" adını vermişdir. Xanın bir xanəndə kimi yetişməsində, həmçinin Cabbar Qaryağdıoğlunun və Seyid Şuşinskiyin böyük təsiri olmuşdur. 1920-ci illərdə Xan Şuşinski Bakıya gələrək öz ifaçılıq fəaliyyətini genişləndirmişdir. Xanın repertuarında "Mahur-Hindi", "Bayatı-Qacar", "Qatar" muğamları, "Qarabağ şikəstəsi", "Arazbarı", "Heyratı" zərbi muğamları ilə yanaşı, xalq mahnıları və təsniflər böyük yer tuturdu. Xan Şuşinski xalq mahnılarını xüsusi bir şövqlə oxuyur, onlara yeni bir çalarlar aşılırdı. 1934-cü ildə Xan Şuşinski Tiflis şəhərində keçirilən Zaqafqaziya xalqlarının birinci incəsənət olimpiyadasında böyük müvəffəqiyyət qazanaraq, birinci mükafata layiq görüldü. O, digər ölkələrdə də Azərbaycan musiqi mədəniyyətini yüksək səviyyədə və layiqincə təmsil etmişdir. 1960-cı ildə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının nəznində "Muğam studiyası" yaratmış və burada gənc xanəndələrə muğamın sirrlərini öyrətmişdir. O, həmçinin Azərbaycan Dövlət Musiqi Məktəbində dərs demiş, muğam ifaçılarının yeni nəslini yaratmışdır. Xan əsl yaradıcı sənətkar kimi milli musiqi xəzinəsini yeni mahnılarla zənginləşdirirdi. Bu baxımdan onun "Qəmərım", "Şuşanın dağları" mahnıları dillər əzbəri olmuşdur. Xan Şuşinski öz yaradıcılığında bəstəkar mahnılarına da müraciət etmişdir. Bu mənada Üzeyir Hacıbəyovun "Qara göz" mahnısının ilk ifaçısı olmuş və mahnını yüksək zövqlə oxuyaraq yaşatmışdır. Xan Şuşinski 18 mart 1979-cu ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Yaxşı adamın hekayəti." (1976), "Nəğmələr susmur" (1975), "Səs, söz və ifaçılıq" (1979).

Filmoqrafiya: Bakı bağları. Buzovna (film, 2007), Biz qayıdacağıq (film, 2007), Havalansın Xanın səsi (film, 2001), Mədəniyyət salnaməsi. Əbülfət Əliyev (film, 2004), Muğamat var olan yerdə... (film, 2009), Muğamlar (film, 1965), O olmasın, bu olsun (film, 1956), Özgə ömür (film, 1987), Prima (film, 1992), Qızıl fonddan seçmələr (film, 2001), Səs (film, 1988).

Haqqında olan ədəbiyyatlar: Muxtaroğlu V. Havalansın Xanın səsi. 1971, Şuşinski F. Azərbaycan xalq musiqiçiləri. 1985, Çəmənli Mustafa. Muğam dünyasının Xanı (xatirələr). 2001, Babayev Aydın. Xanın səsi. "Ədəbiyyat və incəsənət", 1971 və s.

22.Xanəndə Bülbülcanın (Əbdülbaqi) anadan olmasının 175 illiyi (1841-1927)
Cabbar Qaryağdıoğlu "Keçmiş Azərbaycan musiqisi haqqında xatirələrım" də yazırdı ki, mən zəngulə vurmağı ilk dəfə Əbdülbaqidən öyrənmişəm. Onun sənətinin böyüklüyü də elə bu qeyri-adi zəngulələrində idi. Açığı, onun kimi heç kim zəngulə vura bilməzdi. Elə buna görə də Bülbülcanın muğamları çox fərqli və təsirli alınardı.

Əbdülbaqi elə bir şöhrət qazanmışdı ki, onu külli Qarabağda öz adı ilə yox, məhz "Bülbülcan" kimi tanıyırdılar. Əvvəlcə "Bülbül" adlandırmışdılar. Sonrakı fəaliyyətində muğam və xalq mahnılarımızı elə bənzərsiz və ustalıqla oxudu ki, "can" kəlməsi bir təxəllüs kimi ünvanına qanadlandı. Əbdülbaqi Kərbəlayı Əli oğlu Zülalov 1841-ci ildə Şuşa şəhərində doğulmuşdu. Bir sənətkar kimi yetişməsində bu qədim şəhərin musiqi həyatı böyük rol oynadı. Hələ uşaqlıqdan əlini qulağının dibinə verərək səsi ilə ətrafa qəribə bir mələhətli avaz yayardı. Təbii ki, Şuşada səsə, sənətə qiymət verən sərraflar çox idi.

Elə ilk musiqi təhsilini də Xarrat Qulunun məktəbində alan Əbdülbaqi sonralar tarzən Mirzə Sadıqla birlikdə Qarabağ, Şəki, Şirvan və Gəncənin el məclislərində, şənliklərdə iştirak etməyə başladı. Xüsusilə də Xurşudbanunun təşkil etdiyi şənliklərdə Əbdülbaqi yaxından iştirak edərdi. Səsi-sorağı Təbrizdən, İrəvandan, Şamaxıdan gəlirdi. Hələ cavan yaşında Qafqazı və İrənı gəzib öz istedadı və müxtəlif dillərdə muğam ifa etmə məharəti ilə muğamsevərlər arasında məşhurluq qazanmışdır. İrən şahı Müzəffərəddin şah tərəfindən Şiri-Xurşid ordeninə layiq görülmüşdür. 1875-ci ildən başlayaraq ömrünün 30 ilini Tbilisidə yaşamışdır. Gürcü dilini öyrənib Azərbaycan muğamatlarını o dildə ifa edərdi və onu dinləyən Tbilisililəri mükəmməl səsi, yaraşığı xarici görünüşü və artistik davranışı ilə heyran edərdi. Tez-tez yaxın dostu və məşhur tarzən Sadıqcanla çıxış edərdi. 1905-ci ildə Bülbülcan Şuşaya qayıtdı və vaxtını yetim qalan qardaşı uşaqları Əli Zülalovun və Qəmbər Zülalovun böyütməsinə həsr etdi. 1920-ci illərdən bəri Bakıda yeni açılmış ali musiqi məktəblərdə dərs demişdir. 1929-cu ildə vəfat etdi. Zülalov ailəsi bu günə qədər dahi xanəndənin musiqi ənənələrini davam edir. Bülbülcandan dərs alan və onun sənətini sevən istedadlı gənclər sonralar Azərbaycan mədəniyyətinin məşhur simaları oldular: Cabbar Qaryağdıoğlu, Musa Şuşinski, Məşədi Məmməd Fərzəliyev, Şəkili Ələsgər, Vahab bəy, Molla Abbas, Seyid Şuşinski və onlarca başqaları. O, bütün tamaşaçıların ürəyinə yol tapırdı. İfaçılıq məharəti ilə dinləyicilərin hamısını valeh edərdi. Hətta elə zəngulələr vurardı ki, hamı yerində donub qalardı. Ümumiyyətlə, xanəndəlik sənətində zəngulə vurmaq əsas amillərdən sayılır. Elə bir muğamımız yoxdur ki, orada zəngulə olmasın. Bülbülcanın ailəsi Azərbaycan incəsənət tarixində əhəmiyyətli rol oynayıb. Təsədüfi deyil ki, bu ocaq "istedadlılar ailəsi" kimi tanınıb. Əbdülbaqinin qızı, nəvəsi və qardaşı uşaqları Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin, teatrının ilkinləri sırasında dayandılar. Onlar öz istedadları ilə Bülbülcanın nəcib ənənələrini layiqincə davam etdirdilər. Bülbülcanın qızı, nəvəsi və qardaşı uşaqları da xanəndə oldu.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

12.Quliyev Emin Ələkbər oğlunun 40 illiyi (12.08.1976-17.03.1995)

Emin Quliyev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fateh.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Quliyev Emin Ələkbər oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adna layiq görülmüşdür.

Emin Quliyev 12 avqust 1976-cı ildə Bakının Qaradağ rayonunda anadan olmuşdur. 1983-cü ildə 228 sayılı məktəbə getmiş, 1993-cü ildə bu məktəbi bitirmişdir. 1994-cü il 25 avqust Milli Ordu sıralarına çağırılmışdır. Emin Quliyev "N" sayılı hərbi hissədə xidmət edər və bacarığına görə fərqlənirdi. Emin Quliyev idmanın bir neçə növü ilə məşğul olmuşdu. Onun xidmət etdiyi batalyonun əsgərləri 1995-ci ilin fevral ayının əvvəllərində Şubaniya ezam olundu. O, burada da özünün əsgəri keyfiyyətləri ilə fərqlənirdi. Təbii ki, onun kimi əsgərlərin cəsurluğu, qorxmazlığı komandir heyətinin nəzərindən yayınmırdı. Artıq bu ərafədə ölkədə siyasi sabitlik pozulmuşdu. Bir dəstə hakimiyyət hərisi dövlət çevrilişinə can atırdı. Bunun qarşısı vaxtında alınmasaydı, ölkə ağır fəlakətlərlə üzləşə bilərdi. 13 mart 1995-ci ildə çağırışlara tabe olmayan bu dəstə öz çirkin əməllərini həyata keçirmək üçün silahlı əməliyyata başladı. Eminin xidmət etdiyi alayın əsgərləri bu qarşıdurmanı yatırmaq üçün hadisə yerinə göndərildi. Milli Ordunun əsgərləri hadisə yerinə çatanda silahlı toqquşma artıq başlamışdı. Emin cinayətkarlara qarşı aparılan əməliyyatda fəal iştirak edir, yaralıların döyüş meydanından çıxarılmasında əsl qəhrəmanlıq nümunəsi göstərirdi. 1995-ci il 13-17 mart hadisələri zamanı silahlı dəstənin zərərsizləşdirilməsində o dövlətçiliyimiz uğrunda canından keçdi. Subay idi. Qaradağ rayonunun Sahil qəsəbəsindəki Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Sahil qəsəbəsindəki 14 sayılı məktəb, bir küçə və park qəhrəmanımızın adını daşıyır.

*Rahatlıq tapmadı bu gen dünyada,
Vermədi sirrini yaxına, yada.
Döyüş meydanına can atdı o da...
qəhrəman Emin
Keçəndə "Şəhidlər xiyaban"ından,
Dəhşətə gəlmişdir tökülən qandan.
Ölsə də ayrılmaz Azərbaycanından...
qəhrəman Emin*

Qurban Göyçəli

19.Xəlilov Eldar Xəlil oğlunun 40 illiyi (19.08.1976-17.03.1995)

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il tarixli 307 sayılı fərmanı ilə Xəlilov Eldar Xəlil oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Eldar Xəlilov — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Mart hadisələri zamanı dövlətçiliyimiz, suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fateh.

19 avqust 1976-cı il Qərbi Azərbaycanın Zəngibasar rayonunun Zəngilər kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə məktəbə getmiş, 1988-ci ildə burada yaşayan soydaşlarımız erməni millətçilərinin təcavüzünə məruz qalanda o da ailəsi ilə birlikdə Bakıya gəlir və Bakıda məskunlaşır. Təhsilini 96 və 252 saylı məktəblərdə davam etdirir. 29 sentyabr 1994-cü ildə hərbi xidmətə çağırılır. 1995-ci il 13-17 mart silahlı dəstə dövlətimizə xəyanət edərkən Eldar dəstənin zərərsizləşdirilməsi zamanı həlak oldu, onun arzularla dolu gənc ömrü qırıldı... Subay idi. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Bakının Bakıxanov qəsəbəsindəki küçələrdən biri qəhrəmanımızın adını daşıyır.

***Od ürəkli , od nəfəsli diyarımsan
Ocağına canım qurban , Azərbaycan !
Əzilsən də , əyilməyən vüqarımsan
Bu çağına canım qurban , Azərbaycan !
Savaşlardan alnıaçıq çıxan zaman
Tarixlərə bağışladın neçə qurban.
Hər qonşuda bir parçası əsir qalan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !***

Nəriman Həsənzadə

20.Mehdiyev Fazil Umud oğlunun 50 illiyi (20.08.1966-24.09.1991)

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 oktyabr 1992-ci il tarixli 264 sayılı fərmanı ilə Mehdiyev Fazil Umud oğluna ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Fazil Mehdiyev 20 avqust 1966-cı ildə Laçın rayonunun Ələkçi kəndində anadan olmuşdur. O, körpə olarkən ailəsi Ağdamın Abdal Gülablı kəndinə köçmüşdür. 1983-cü ildə məktəbi burada bitirmişdir. 1984-1986-cı illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. Qarabağda baş verən hadisələr Fazil Mehdiyevi narahat edirdi. O, 1990-cı ildə Ağdam rayon Daxili İşlər Şöbəsinə yaradılmış polis batalyonuna yazılır. Tezliklə onun səsi ən qaynar döyüş meydanlarından eşidildi. 1991-ci ildə Qaradağlı kəndində ağır yaralanan Fazil azacıq sağalan kimi cəbhəyə qayıdır. Fazil 1991-ci ilin avqust ayında erməni işğalçılara məxsus "Niva" markalı avtomobili ələ keçirib polis idarəsinə təhvil vermişdi. 1991-ci il sentyabrın 23-dən 24-ə keçən gecə ermənilər Abdal Gülablı (Gülablı) kəndinə hücum etmişdilər. Fazil dostu Salehlə maşına minib döyüşə tələsir. Ağdama gələn yolda pusqu quran ermənilər onları atəşə tuturlar və Fazil bu döyüşdə faciəli surətdə həlak olur. Subay idi. Ağdam rayonunun "Qarağacı" qəbristanlığında dəfn edilib. Bakının Nəsimi rayonunda büstü qoyulub, Səbail rayonunda isə adına küçə var.

Haqqında yazılan kitab :

Elbrus Şahmar "Fazilin Allah dərghahına gedən ömür yolu"

Sentyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Jurnalistlərin Beynəlxalq həmrəyliyi günü 08.09.1943

Beynəlxalq Nöqtə Günü 09.09.2003

“Smaylik”lərin anadan olan günü 09.09.1982

Beynəlxalq Bilik günü 15.09

Milli Musiqi günü 18.09.1995

Neftçilər günü 20.09.2001

Beynəlxalq sülh günü 21.09.1981

Ümumdünya Dəniz Günü 24.09.1978 BMT-nin təşəbbüsü ilə qeyd olunur

Dünya Turizm günü 27.09.1980

Beynəlxalq Dəniz günü 30.09.1978

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Tofiq Abdinin (Məhərrəmoğlunun) 75 illiyi (01.09.1941-24.02.2014)

Şairə Fatma xanım Kəminənin 175 illiyi (06.09.1841-1898)

Şair Novruz Gəncəlinin 95 illiyi (12.09.1921- 1995)

Yazıçı Şəmsəddin Abbasovun 110 illiyi (20.09.1906-1975)

Xarici ədəbiyyat

İngilis yazıçısı Roald Dəhlın 100 illiyi (13.09.1916-1990)

İngilis yazıçısı H.C.Uellsin 150 illiyi (21.09.1866-1946)

İncəsənət

Xalq artisti Yaşar Nurinin 65 illiyi (03.09.1951-22.11.2012)

Xalq artisti Əminə Yusif qızının 80 illiyi (24.09.1936)

Müğənni Xanlar Haqverdiyevin 110 illiyi (25.09.1906-1980)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Kərimov Kazımağa Mövsüm oğlu (01.09.1951-01.04.1992)

İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlu(30.09.1961-26.09.2009)

Məhəmmədov Seymur Qəhrəman oğlu (18.09.1971-11.10.1992)

Qurbanov Arif Vəliş oğlu (20.09.1966-05.03.1994)

Yusifov Zakir Tofiq oğlu (29.09.1956-11.10.1992)

İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlu (30.09.1961-05.03. 1994)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

8. Jurnalistlərin Beynəlxalq həmrəyliyi günü

“Azərbaycan Prezidenti kimi mən mətbuat azadlığının təminatçısıyam. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda söz azadlığı, mətbuat azadlığı tam təmin olunubdur”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycan Mətbuat Şurasında 8 sentyabr Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəylik günüdür. Qeyd edək ki, Jurnalistlərin Beynəlxalq Həmrəyliyi Günü 1958-ci ilin mayından qeyd edilir. Həmin il Buxarestdə keçirilən Beynəlxalq Jurnalistlər Təşkilatının IV konqresində bununla bağlı qərara gəlinib. Dünya mediası üçün əlamətdar sayılan bu tarix 1943-cü ilin sentyabrın 8-də hitlerçilər tərəfindən qətlə yetirilmiş çex jurnalisti Yulius Fuçikin xatirəsinə təsis olunub. Bu gün Azərbaycan dövləti siyasi mövqeyindən asılı olmayaraq, bütün Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin inkişafında maraqlıdır. Bunun üçün Azərbaycanda KİV-ə dəstək konsepsiyası hazırlanıb və KİVDF (Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu) yaradılıb. KİVDF jurnalistlərin peşəkarlığının artırılması və sosial vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması üçün müxtəlif layihələr həyata keçirir. KİVDF-nin layihələrində iştirak edən bütün qəzetlərin maddi texniki bazası yaxşılaşıb, avadanlıqlar yeniləri ilə əvəz edilib.

9. "Smaylik"lərin anadan olan günü. 09.09.1982

9 sentyabr 1982-ci ildə Karnegi Mellon Universitetinin professoru Skott Falman öz kolleqalarına elektron məlumat göndərir və simvoldan istifadə edir ":-)" Alim belə hesab edir ki, bu işarə gülümsər üzə bənzəyir. Həmin vaxtdan da Smayliklər Günü bütün dünyada qeyd olunmağa başlayır.

15. Beynəlxalq Bilik günü

“Təhsil xəzinədir, əmək onun açarı”

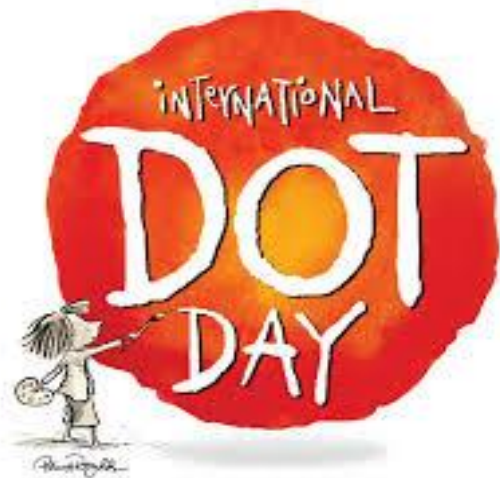
Seyid Əzim Şirvani

Sentyabrın 15-də Azərbaycanın çoxmilyonlu təhsil ictimaiyyətinin bayramı, Bilik günüdür. Azərbaycan təhsilinin bugünkü inkişafı öz mənbəyini ötən əsrin 70-ci illərindən ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətdən alıb, o vaxtdan başlayan qlobal miqyaslı təhsil quruculuğu sonrakı inkişaf üçün güclü təməl olub. 1969-1982-

ci illərdə məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin sayı 1600-dən 1875-ə çatıb. Böyük öndərin imzaladığı "ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin dərsliklərdən pulsuz istifadə etməyə keçmək haqqında" qərarı da onun xalqına böyük töhfəsi idi. Ötən əsrin 70-80-ci illərində 5 yeni ali məktəb yaradılıb. Ulu öndərin yaratdığı Cəmşid Naxçıvanski adına ilk hərbi məktəb isə ölkəmizdə milli hərbi kadr hazırlığı üçün baza rolunu oynayıb. Ümummilli liderin Azərbaycana ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra da ölkəmizdə elmin, təhsilin inkişafında böyük işlər görülüb. 1993-2003-cü illərdə 6 yeni akademiya təsis edilib, özəl ali məktəblər yaradılıb.... Prezident İlham Əliyevin qayğısı, Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi layihələr ulu öndərin təhsil siyasətinin uğurlu davamının göstəricisidir. Bir faktı xatırlatmaq kifayətdir: ölkəmizdə təhsil sisteminin bütün pillələri üzrə Dövlət proqramları uğurla həyata keçirilir. Bu, bir həqiqətə - Prezident İlham Əliyevin təhsili dövlət siyasətinin prioritetlərindən biri kimi diqqətdə saxlaması həqiqətinə söykənir. Azərbaycan təhsilində ən uğurlu nəticələrdən biri məktəb tikintisinin geniş vüsət almasıdır. 2003-cü ildən indiyədək ölkəmizdə iki mindən çox yeni məktəb binası tikilib. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə “Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbi” və “Ən yaxşı müəllim” mükafatlarının təqdimatı da məktəb və müəllimin statusunun yüksəldilməsinə xidmət edir. “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində gənclərin dünyanın müxtəlif ölkələrinin nüfuzlu ali məktəblərinə təhsil almağa göndərilməsi istiqamətində də işlər uğurla davam etdirilir. Təhsilin inkişafında Heydər Əliyev Fondu və onun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın müstəsna xidmətləri də xüsusi vurğulanmalıdır. Fondun “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb” layihəsi çərçivəsində son illərdə ölkəmizdə müasir tələblərə cavab verən 400-ə yaxın məktəb tikilib və yenidən qurulub, həmçinin 40-a yaxın uşaq evi və internat məktəbi əsaslı təmir və bərpa olunub, lazımi avadanlıqla təchiz edilib. Fondun dəstəyi ilə əyani tədris vəsaitləri çap edilib. Beləliklə, sentyabrın 15-i ölkəmizin bütün ümumtəhsil məktəbləri və ali təhsil ocaqlarında yeni dərslər ilini başlayır. Ümumilikdə isə, yeni dərslər ilində bütün təhsil işçilərini, tələbə və şagirdləri yeniliklər gözləyir. Yeniliklər isə həm də uğurların başlanğıcı deməkdir.

15.Beynəlxalq Nöqtə Günü.

Bu bayramı əsasən Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərində, uşaq kitabxanalarında keçirirlər. Bayramın tarixi ingilis uşaq rəssamı P.Q.Reynoldsun 2003-cü ildə yazdığı “Nöqtə” kitabı ilə əlaqədardır.

15 sentyabr Beynəlxalq nöqtə günü kimi qeyd olunur. Həmin gün hər bir insan, böyük də, uşaq da özünün istedadlı və bənzərsiz olduğuna inanmağa borcludur!

Bu bayramın tarixi ingilis rəssamı Piter Q.Reynoldsun 2003-cü ildə yazdığı “Nöqtə” kitabı ilə bağlıdır. Bu kitabda şəkil çəkməyi bacarmayan balaca qız haqqında danışılır. Daha doğrusu, ona elə gəlir ki, şəkil çəkə bilmir. Rəsm dərində Vaşti sadəcə kağızı nöqtələyirdi. Lakin müəllimə ondan şəkilin altında imzasını qoymağı xahiş edir və nöqtəni gözəl çərçivəyə salıb divardan asır. “Mən daha yaxşı çəkə bilərəm”, deyə Vaşti qərara gəlir və məlum olur ki, bu həqiqətən belədir. Bu kitab çoxlu mükafatlar alır, Çikaqo kitabxanasının versiyası üzrə ilin kitabı seçilir və bir çox dillərə tərcümə olunur. 2009-cu ildə müəllim Terri Şey ilk dəfə Nöqtə gününü qeyd edir. O gündən bəri Beynəlxalq nöqtə günü hər il qeyd olunur.

Nöqtə günündə öz nöqtənizdən başlayın! Ən yaradıcı fikirlərinizi və layihələrinizi həyata keçirin!

18. Milli Musiqi günü

“Azərbaycan musiqi sənətinin parlaq inkişaf perspektivləri vardır. Lakin cəsarətli olmaq, yaxşı oxumaq və məhsuldar işləmək lazımdır. Xalqın mədəniyyətini duymaq, onun ümid və arzularının ifadəçisi olmaq, nikbinliyini, əhval-ruhiyyəsini musiqi vasitəsilə əks etdirmək lazımdır.”

Ümummillilider Heydər Əliyev

Sentyabrın 18-də Azərbaycan xalqının dahi oğlu, musiqi mədəniyyətimizin korifeyi Üzeyir bəy Hacıbəyovun doğum günüdür. Üzeyir bəyin doğum gününün musiqi tariximizin ən əlamətdar hadisəsi kimi anılması tez bir zamanda ənənə halını almışdır. 1995-ci ildə isə Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə dahi bəstəkarın anadan olmasının 110 illik yubileyi ərəfəsində 18 sentyabrın Milli

Musiqi Günü kimi qeyd olunması qərara alınmışdır. Həmin gün təkcə musiqisevərlərin deyil, həm də xalqımızın bayramıdır. Çünki elə bir azərbaycanlı tapmaq olmaz ki onun qəlbində Üzeyir bəyə məhəbbət, onun ölməz sənətinə hörmət hissi olmasın. Böyük bəstəkarın ad gününün bayram kimi qeyd edilməsi ənənəsinin əsasını maestro Niyazi qoymuşdur. Üzeyir Hacıbəyov 1908-ci il yanvarın 18-də Bakıda H. Z. Tağıyevin teatrında tamaşaya qoyulan "Leyli və Məcnun" operası ilə təkcə Azərbaycanda deyil, bütün müsəlman Şərqiində opera sənətinin əsasını qoymuşdur. O, həm də Azərbaycanda musiqili komediya janrının yaradıcısıdır. Ü. Hacıbəyovun "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" musiqili komediyalarında o dövr Azərbaycan məişəti, xalq adət və ənənələri öz əksini tapmışdır. Ü. Hacıbəyov milli musiqi xəzinəsinə yeni janr və formalarla zənginləşdirən bir sıra əsərlər, o cümlədən Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin şah əsəri, dünya musiqi xəzinəsinin incilərindən olan dahiyənə "Koroğlu" operasını, həm də yeni Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnlərinin musiqisinin müəllifidir. Dahi bəstəkarın yaratdığı musiqi inciləri dünya şöhrəti qazanmış, dünya musiqi mədəniyyətinin qızıl fonduna daxil olmuşdur. Azərbaycan və dünya musiqi mədəniyyətinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuş Ü. Hacıbəyovun anadan olmasının 100 illik yubileyi YUNESKO-nun qərarı ilə beynəlxalq miqyasda qeyd olunmuşdur. Milli musiqimiz öz inkişaf zirvəsinə görə Üzeyir Hacıbəyova borcludur.

20. Neftçilər günü

“Neft Azərbaycanın əsas milli sərvətidir. Respublikamızın ərazisi bütün dünyada “qara qızıl” ehtiyatı ilə zəngin olan bir diyar kimi tanınır. Yeni neft strategiyası reallaşdıqca Azərbaycanın iqtisadi gücü daha da artacaq, respublikamız hər sahədə inkişaf edən, çiçəklənən ölkəyə çevriləcəkdir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycan Prezidentinin 16 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı ilə 20 sentyabr hər il Azərbaycanda "Neftçilər günü" peşə bayramı kimi qeyd edilir. Qeyd edilən tarix Azərbaycanda 1999-cu və 2004-cü ildə, yəni "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının beşinci və onuncu ildönümü rəsmi səviyyədə bayram kimi qeyd edilib. "Neftçilər günü"ndə adətən sənayenin bu sahəsində əldə edilən uğurlar və qarşıda duran əsas məsələlər müzakirə edilir. Həmin gün bu sahədə xüsusi xidmətlər və fədakarlıq göstərən fəhlə və mütəxəssislərə dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə fəxri adlar, orden və medallar verilir. 20 sentyabr 1995-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda, "Respublika" sarayında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının birinci ildönümü münasibəti ilə neft-qaz sənayesi kollektivlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Hər il 20 sentyabrda Azərbaycan Prezidentinin neft-qaz sənayesi kollektivləri ilə görüşləri mütəmadi xarakter alır.

21. Beynəlxalq Sülh günü

*“Kəssə hər kim tökülən qan izini,
Qurtaran dahi odur yer üzünü.”*

H.Cavid.

21 sentyabr Beynəlxalq Sülh günüdür. BMT bu günü 1981-ci ildə təsis edib. İlk sülh günü 1981-ci ilin sentyabrında qeyd olunub. O vaxtdan Beynəlxalq Sülh günü sentyabr ayının hər 3-cü çərşənbə axşamı qeyd edilirdi. Lakin 2001-ci ildə Birləşmiş Krallıq tərəfindən təklif olunan qətnamə ilə 2002-ci ildə

BMT Sülh günü üçün 21 sentyabr tarixini dəqiq tarix kimi müəyyənləşdirib və bu tarixi ümumdünya atəşkəs günü elan edib. Sülh bizim missiyamızdır; gündəlik axtarışlarımızın mövzudur. Qeyd edək ki, silahların susmasına və qeyri-zorakılığa həsr olunan Beynəlxalq Sülh gününün bu ilki mövzusu diqqəti daha çox aktual sülh və demokratiya məsələsinə cəlb edir. Əbədi mövzu olan Sülh mövzusu bu gün torpaqlarının 20 faizi işğal altında olan, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün olan Azərbaycan üçün də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təəssüf ki, ən sülhsevər xalqlardan biri olan, dünyanın ən tolerant ölkəsinin vətəndaşları Ermənistanın ölkəmizə təcavüzü nəticəsində öz Vətənlərində didərginə dönüblər, uzun illər ərzində qurduqları ev-eşiklərindən, topladıqları sərvətlərindən məhrum olublar. Bu illərdə Azərbaycan həmişə münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması istiqamətində mühüm addımlar atıb. Görkəmli dövlət xadimi, ümummillə lider Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdıandan sonra hər şeydən əvvəl böyük müdriklik və uzaqgörənliklə qan tökülməsinin qarşısını almış, 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında müqavilə imzalatmış, müharibəni dayandırmaqla, ölkədə sabitliyə nail olmuşdur. Bu, həm də dövlətimizin sülh arzusunu ifadəsi idi. Ermənistan isə hələ də BMT Təhlükəsizlik Şurasının münaqişənin tezliklə, sülh yolu ilə həlli, işğal olunmuş ərazilərin azad edilməsi, qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qaytarılması haqqında 1993-cü ildə qəbul edilən 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrin heç birinə əməl etmir və atəşkəsin pozulması halları tez-tez qeydə alınır... Bu gün qüdrətli və güclü Orduya malik Azərbaycan və onun Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev də xalqın sülh arzusunu ifadə edərək, münaqişənin sülh yolu ilə, qan tökülmədən, beynəlxalq hüquq çərçivəsində həlli istiqamətində əməli işlər görür... Sülhün qorunması, insanların əmin-amanlıqda yaşaması, amansız müharibələrin, hər çür zorakılığın dayandırılması arzusu bütün tarix boyu bəşəriyyəti düşündürüb. Amma təəssüf ki, tarix boyu, bəlkə də, elə ən çox pozulan bu arzu, bu istək olub....

24.Ümumdünya Dəniz Günü (24.09.1978)

*Mən çoxdan vurğunam sənə
Böyük arzum budur yenə:
dönüb bir göy göyərçinə
sahilinə qonam, dəniz.*
Rəsul Rza

Ümumdünya Dəniz Günü BMT-nin təşəbbüsü ilə qeyd olunur. (sentyabr ayının axırını həftəsi) 1978-ci ildən Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı (BDT) “Ümumdünya Dəniz gününü” qeyd edir. Bu günün tarixi hər dövlət üçün həmin ölkənin Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının üzvləri tərəfindən təyin olunur. Azərbaycanda isə bu tarix 29 sentyabra təsadüf edir. Bu gün ictimaiyyətin diqqəti gəmiçiliyə və dənizlərin mühafizəsinə cəlb olunur. 1977-ci ilin noyabrında keçirilmiş Hökumətlərarası Dəniz Təşkilatı Assambleyasının 10-cu sessiyasında qərara alınmış “Ümumdünya Dəniz günü” 1978-ci ildən qeyd olunur. 1980-ci ilə kimi bu gün 17 martda qeyd olunurdu. Hazırkı dövrdə isə bu gün sentyabrın axırını həftəsi qeyd olunur. Bütün dünyada bu bayramın keçirilməsinin məqsədi ictimaiyyətin, hökumət və özəl strukturların diqqətini dənizlərin və onların bioresurslarının qorunmasına cəlb etməkdir. Ənənəvi olaraq Dəniz günü dənizlərin və okeanların insanlar üçün əhəmiyyətindən, sualtı dünyanın sərvətlərindən və həmçinin hər bir Yer planeti sakininin onun qorunması üçün nə edə biləcəyindən bəhs edən müsabiqə, festival formasında keçirilir. Adətən ictimai təşkilatlar bu bayramı dənizlərin qorunması, çimərliklərin təmizlənməsi üçün mitinqlərin və yürüşlərin keçirilməsi ilə qeyd edirlər.

27. Dünya Turizm Günü.

“Azərbaycan ən qədim zamanlardan dinlərin, dillərin və mədəniyyətlərin təmas və ünsiyyət yeri olmuşdur. Çünki Azərbaycan xalqı yüksək mədəniyyətə malikdir. Yüksək mədəniyyətə malik olan xalq həmişə irəli gedəcək.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

“Azərbaycan regionun turizm mərkəzi seçilərək bölgənin turizm nümayəndələrini cəlb edib və müxtəlif tədbirlərin keçirilməsinə nail olub. Ölkəmizdə təşkil olunan dünya forumları və digər mötəbər tədbirlər, eləcə də Bakıda keçiriləcək ilk Avropa Oyunları, İslam Oyunları Azərbaycanı dünya turizm xəritəsində cəlbedici məkan kimi təqdim edir”.

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm naziri Əbülfəs Qarayev

1980-cı ildən qeyd edilən bu əlamətdar gün dünyada turizm sektorunun mövcud vəziyyətini, əldə edilən nəticələri gözdən keçirmək üçün bir fürsətdir. Dünya Turizm Təşkilatının (DTT) məlumatına görə hər il bu sahədə artım qeydə alınır. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Azərbaycanı hər il müxtəlif xarici ölkələrdə keçirilən beynəlxalq turizm sərgilərində təmsil edir. 2015-ci ildə Azərbaycan 21 ölkədə keçirilən beynəlxalq turizm sərgisində təmsil olunmuşdur.

Yubilyar yazıçı və şairlər

1.Şair Tofiq Abdinin (Məhərrəmoğlunun) anadan olmasının 75 illiyi (01.09.1941-24.02.2014)

Tofiq Məhərrəmoğlu (Tofiq Abdin) — azərbaycanlı publisist, yazıçı. Azərbaycan Respublikası Əməkdar Mədəniyyət İşçisi.

Tofiq Məhərrəmoğlu 1941-ci ildə Salyan rayonunun Qırmızıkənd kəndində anadan olub. 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsini bitirib. Həmin ildən “Qobustan” toplusunda şöbə müdiri işləyib. 1993-2001-ci illərdə Türkiyədə yaşayıb, Türkiyənin “Orta doğu” və “Yeni Asiya” qəzetləri ilə əməkdaşlıq edib. 12 publisistik və şeir kitabının müəllifidir. Uzun müddət "Ədalət" qəzetində türk ədəbiyyatının təbliğiylə məşğul olub. Hüseyn Cavid adına Naxçıvan poeziya teatrında Rəsul Rzanın “Bir gün də insan ömrüdür” poeması əsasında tamaşası göstərilib. Uzun illər dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış edib. 2002-ci ildə xalq şairi Rəsul Rza adına Beynəlxalq Ədəbiyyat mükafatını alıb. 2010-cu ildə "Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi" fəxri adına layiq görülüb. Tofiq Abdin 24 fevral 2014-cü ildə ürək tutmasından vəfat edib.

Əsərləri: ”Etüd” (sənədli hekayələr) (1969), “Nəğməli gecələr” (1972), “Ata sevgisi” (1978), “Bəlkə bir də görüşdük” (1984), “Sahilsiz dünya” (1986), “Bəşir Səfəroğlu” (1986) və s.

6.Şairə Fatma xanım Kəminənin anadan olmasının 175 illiyi (1841-1898)

Fatma xanım Kəminə həqiqətdə çox gözəl, zərif bir xanım idi və zahiri gözəlliyinə müvafiq batini və mənəvi tərəfdən dəxi-əxlaqi-həsənə sahibəsi olub, ziyadə xoşxülq, mülayim və xoşraftar bir nadireyi-zəmanə idi”.

F. Köçərli

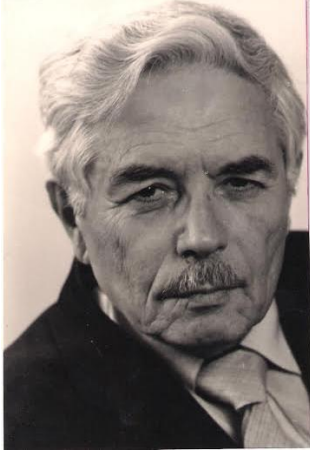

XIX əsr qadın aşığılarındanır. 1841-cı ildə Şuşada dünyaya gəlib. Fatma xanım kiçik yaşlarından etibarən şeirə maraq göstərmişdir. Şairənin atası Mirzə Bəybaba Fəna da şair olub və "Fəna" təxəllüsü ilə şeir yazıb. Fatma xanım fars dilini də mükəmməl bilib və bu dildə də şeirlər yazıb. Təhsilini Şuşada alıb, savadına görə ona "Mirzə Fatma xanım" deyirdilər. XIX əsr təzkiyələri arasında da şairənin şeirlərinə rast gəlinir. O dövrdə Fatma xanım Azərbaycanın ən məşhur 3-5 şairəsindən biri olub. Şairə onunla bir dövrdə yaşayan bir çox aşiqin şeirlərinə nəzirələr yazmışdır. Amma dövrümüzdə onun əsasən klassik şəkildə yazılmış şeirləri gəlib çatmışdır. Mir Möhsün Nəvvab "Təzkireyi-Nəvvab" əsərində Kəminə xanım haqqında məlumat verərkən, bildirmişdir ki, o, dörd yüzə yaxın şeir yazmış, Şuşada Mir Mövsün Nəvvabın başçılıq etdiyi "Məclisi-fəramuşan"da yaxından iştirak etmişdir. Firudin bəy Köçərli Fatma xanım Kəminəni "nadireyi zəmanə" saymış, onun ölümünü ağır itki kimi dəyərləndirmişdir. Kəminə xanımın həyat və yaradıcılığı haqqında XIX əsr təzkiyələrinə az da olsa məlumat vardır. Kəminə şairə Natəvanın başçılıq etdiyi "Məclisi-üns"ədəbi məclisin üzvləri ilə yaxın olmuş, onlarla deyişmişdir. Onun qəzəllərinin məzmun və formasının müəyyənləşməsində fəal iştirakçısı olduğu "Məclisi-üns" və "Məclisi-fəramuşan" ədəbi məclislərinin, bu məclislərdə toplaşan Natəvan, Mir Möhsün Nəvvab, Mirzə Rəim Fəna və başqa Qarabağ şairlərinin mühüm rolu olmuşdur. Fatma xanım öz qəzəllərində sənət dostlarını həmişə minnətdarlıq hissi ilə yad edir, onlarla keçirdiyi dəqiqələri ömrünün ən məsud anları sayırdı. Kəminənin poetik yaradıcılığı əsasən qəzəllərdən ibarətdir. Azərbaycan və fars dillərində qələmə aldığı bu əsərlərdə şairə klassik Şərq poeziyasının ənənəvi mövzularından kənara çıxmasa da, burada özünəməxsus qəlb dünyasını yarada bilmişdir. Kəminə sənətinin gözəlliyi, zərifliyi ondan ibarətdir ki, o, klassik ədəbi irsə həmişə sadıq qalmış, əsərlərinin mayasını məhz klassika ilə yoğurmuşdur. O, əsərlərində bədii təsvir vasitələrindən məharətlə istifadə etməklə yanaşı, şifahi xalq ədəbiyyatından, folklor, əsatir, atalar məsəllərindən bəhrələnib, yeri gəldikdə onlardan istifadə etmişdir. Təzkiyəçilərin verdiyi məlumata görə, Fatma xanımın divanı da olmuşdur. M.Müctəhidzadə "Riyazül-aşiqin" əsərində Fatma xanım Kəminəyə yüksək qiymət verərək, onu Məhsəti, Nigar xanım, Nurcahan bəyim kimi şairələrlə bərabər tutmuşdur. Bununla yanaşı, onun divanı olduğunu və bu divanı şəxsən özü gördüyünü də qeyd etmişdir. Fatma xanım Kəminə 1898-ci ilin sentyabrında Şuşada vəfat etmişdir.

12.Şair Novruz Gəncəlinin anadan olmasının 95 illiyi (1921- 1995)

“Həyatın çox ağır və sərt sınaqlarından üzüağ çıxan Novruz Gəncəli poeziyaya bir təbəllik, özünəməxsus deyim tərzini bəxş etdi”.

Qulu Xəlilov

Sadıqov Novruz İsmayıl oğlu – şair, dramaturq, 1945- ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

1921- ci il sentyabrın 12-də Bakı şəhərində dəmirçi ailəsində anadan olmuşdur. 8 yaşında ikən atasını itirmiş, böyük qardaşının himayəsində yaşamışdır. H. Z. Tağıyev adına toxuculuq fabriki nəzdindəki 63 sayılı orta məktəbdə ibtidai təhsil almışdır. Ailəlikcə Gəncəyə köçmüşlər. 1938- ci ildə böyük qardaşının vaxtsız vəfatı ailənin vəziyyətini ağırlaşdırmışdır. O, həm toxuculuq fabrikində işləməli, həm də təhsilini davam etdirməli olmuşdur. 3 sayılı beynəlmiləl şəhər orta məktəbini bitirib, ADU-nun filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur (1939). Eyni zamanda kitabxanada Azərbaycan şöbəsinin müdiri (1939-1940), incəsənət muzeyində ekskursiya rəhbəri (1940-1941) işləmişdir. Lerik rayonunun kəndlərində müəllim və məktəb müdiri vəzifələrində işləmişdir (1941-1943). Bakıda Dövlət Təhlükəsizliyi orqanlarında (1943-1946), “Azərbaycan gəncləri” qəzeti redaksiyasında, Azərbaycan Baş Mətbuat İdarəsində (1946-1949), Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının “Natəvan” klubunda (1949-1950) çalışmışdır. “Ədəbiyyat qəzeti” redaksiyasında tənqid şöbəsinin müdiri, “Azərbaycan gəncləri” qəzeti redaksiyasında ədəbi işçi, Azərbaycan KP MK təbliğat və təşviqat şöbəsində təlimatçı (1950-1960), “Azərbaycan” jurnalı redaksiyasında baş redaktorun müavini (1960-1976) olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında poeziya üzrə məsləhətçi işləmişdir (1976- ci ildən). C.Bayronun “Kavur”, Y. Çarentsin “Hamı üçün” poemalarını, A. Makayonokun “Tribunal”, C. Patrikin “Missis Səvinc”, B.Brextin “Kuray ana və onun uşaqları” pyeslərini doğma dilə çevirmişdir. ÜİLKĞİ-nin XI qurultayının və sülh tərəfdarlarının III Ümumittifaq konfransının nümayəndəsi olmuşdur. SSRİ medalları ilə təltif edilmişdir. 1995- ci il oktyabrın 19-da Bakıda vəfat etmişdir.

*Mən qovdum vətəndən qara kabusu,
Candan əziz tutdum arı, namusu.
Sən ey, qəm bilməyən gənc nəsil!
Üzümü görməyi eləsən arzu,
Bax, üfüqdən qalxan al səhər mənəm,
Qalbinin istəyi o zəfər mənəm!*

Kitablar: “Odlu ürəklər”, “Unudulmaz günlər”, “Üç dost”, “Dalğalar”, “İnsan, od, su...”, “Əbədi dost”, “Şah və tutuquşu”, “İnsan və qızılgül” və s.

20.Yazıçı Şəmsəddin Abbasovun anadan olmasının 110 illiyi (1906-1975)

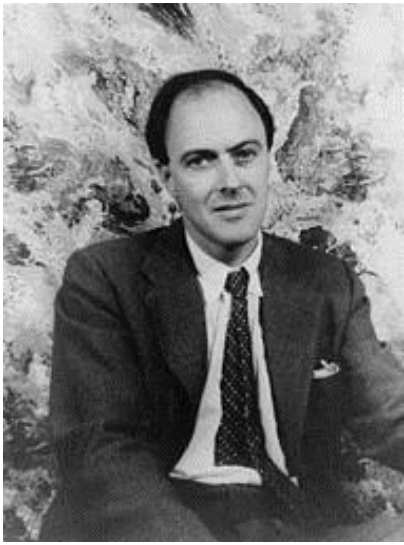

1906-cı ilin sentyabrında Abşeron rayonunun Sayadlar kəndində yoxsul kəndli ailəsində doğulmuşdur. Bakıda rus-tatar məktəbində, sonra politexnikumda təhsil almış, 1926 – 1927-ci illərdə Politexnik İnstitutunda oxumuşdur. 1923-cü ildən “Yeni fikir”, “Kommunist” və “Gənc işçi” qəzetlərində əməkdaşlıq etmişdir. Bu dövrdə “Məhşər günü” hekayəsi ilə ədəbi aləmə daxil olmuşdur. 1926-cı ilin iyun ayından “Gənc işçi” qəzeti redaksiyasında məsul katib vəzifəsində işləmiş, eyni zamanda “Komsomol” jurnalının redaksiya heyətinin tərkibinə daxil edilmişdir. Gənc yazıçılar birliyinin – “Gənc qızıl qələmlər”in yaradıcılarından biri olmuşdur. 1929-cu ildən “Kommunist” qəzetinin məsul katibi işləmişdir. 1938-1939-cu illərdə M. F. Axundov adına Opera və Balet Teatrının direktoru kimi Moskvada Azərbaycan incəsənəti dekadasında iştirak etmişdir. “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif olunmuşdur. 1939-cu ilin sentyabrında Bakı kinostudiyasının direktoru işləmişdir. O, ədəbi yaradıcılıqla müntəzəm məşğul olmuşdur. Rus dilindən ədəbi ssenarilər (“Stalinqrad döyüşü”, “Mussoqorski”), pyeslər (“Ulduzcuğaz”, “Xmelniçski”, “Saatsaz və toyuq”), roman və hekayələr (S. Babayevski “Yer üzərində işıq”, A. P. Çexovun vodevilləri) tərcümə etmişdir. Özü də ssenari və pyeslər yazmışdır: “Babək” (1940), “Qələbə” (1931), “Qana qan” (1944), “Əsgər və Simuzər” (1945), “Fərhadın ailəsi” (1950), “Mister Uoll-trit” (1951). 1942-ci ilin avqust ayından Azərbaycan KP MK aparatına işə dəyişdirilmişdir. Burada təlimatçı, eyni zamanda Azərbaycanın İkinci Dünya müharibəsində iştirak etməsi ilə məşğul olan komissiyanın məsul katibi işləmişdir. Azərbaycan nümayəndələri ilə dəfələrlə ön cəbhədə olmuşdur. Şimali Qafqaz və Uzaq Şərq cəbhələri hərbi şuraları ona yaxşı işinə görə təşəkkür etmişdir. O, “Qafqaz müdafiəsi uğrunda” və “1941-1945-ci illər İkinci Dünya müharibəsində əmək igidliyinə görə” medalları ilə təltif edilmişdir. 1944-cü ilin yanvarında Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti Yanında Radiolaşdırma və Radio Verilişləri Komitəsinə sədr təyin olunmuşdur. 1946-cı ildə “Qırmızı Əmək bayrağı” ordeni ilə təltif edilmişdir. Dəfələrlə Bakı zəhmətkeş deputatları Sovetinin deputatı olmuşdur. 1951-ci ilin oktyabrından Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında bədii ədəbiyyat şöbəsinin redaktoru işləmişdir. 1975-ci il sentyabrın 20-də vəfat etmişdir.

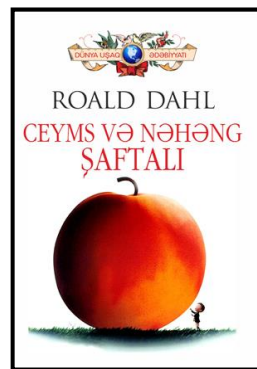
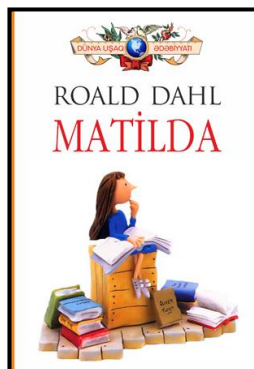
Kitablar: “Məhşər günü”, “İntiqam”, “Mehdi pəhləvan”, “Laylay”, “Usta Kamal”, “Təzə sədr”, “Gur işıqlar”, “Tənha dəniz burulğanında” və s.

Xarici ədəbiyyat

13.İngilis yazıçısı Roald Dahlın 100 illiyi (13.09.1916)

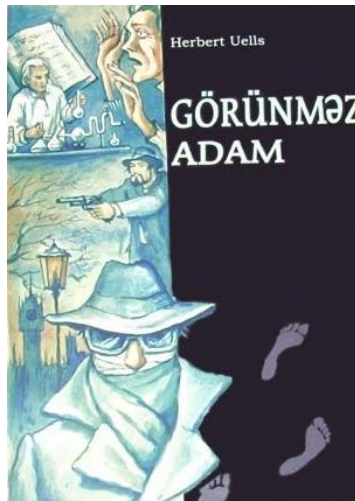
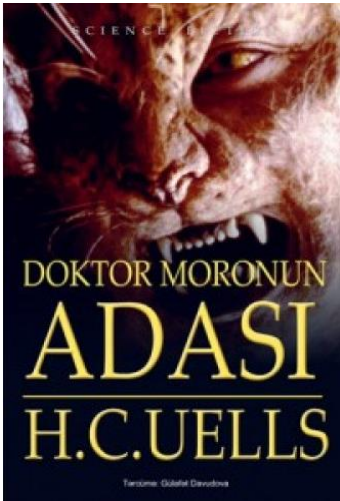
Norveç əsilli ingilis yazıçısı, roman, hekayə, nağıllar müəllifi, şair və ssenarist Roald Dahl 13 sentyabr 1916-cı ildə İngiltərədə anadan olmuşdur. Gələcək yazıçı kolleci bitirdikdən sonra işgüzar həyata atılır. “Şell” neft şirkətində iki illik təhsildən sonra 1936-cı ildə arzusunda olduğu yerə - Şərqi Afrikaya, Tanqanikaya (indiki Tanzaniya) gedir. II Dünya müharibəsində hərbi təyyarəçi kimi iştirak edir. Liviyada yaralandıqdan sonra döyüşlərdə iştirak üçün yararsız hesab edilir və Böyük Britaniyanın Vaşinqtondakı səfirliyində hərbi attaşenin köməkçisi vəzifəsinə təyin olunur. Burada da onun yazıçılıq karyerası başlayır. Yazıçının ilk hekayələri bir neçə qəzetdə dərc olunur. Bu dövrdə o, əsasən antifaşist təbliğatı ilə bağlı, hərbi təyyarəçi, onun başına gələnlər haqqında yazırdı. Müharibədən sonra, 1945-ci ildə R.Dahl İngiltərəyə, anasının yanına qayıdır. 1948-ci ildə nüvə müharibəsi haqqında roman yazır. Bu, Xirosimadan sonra ABŞ-da nüvə müharibəsi mövzusunda yazılan ilk kitab idi. Bu kitab sonralar heç vaxt təkrar nəşr edilməmişdir. 1953-cü ildə onun novellalar kitabı – “**Klodun iti**” çapdan çıxır. 1954-cü ildə yazıçı nüfuzlu Edqar Po mükafatı alır. 1959-cu ildə “Öpüş” hekayələr toplusu çap olunduqdan sonra yazıçı qara yumor ustası kimi tanınır. Onun hekayələri bir çox dillərə tərcümə olunmağa başlayır. 1950-ci illərdə Nyu-Yorka gələn yazıçı burada müntəzəm olaraq qəzetlərdə hekayələrini nəşr etdirir. Burada o, Hollivud ulduzu Patrisiya Nil ilə tanış olur və onlar evlənilir. Beş uşaq atası olan R.Dahl uşaqlar üçün çoxlu kitablar yazır. Onun uşaqlar üçün yazdığı “**Ceyms və nəhəng şaftalı**”, “**Çarli və şokolad fabriki**”, “**Denni – dünya çempionu**”, “**Matilda**” və digər kitabları böyük şöhrət qazanır və bir çox mükafatlara layiq görülür. R.Dahl 1990-cı il noyabrın 23-də 74 Oksfordda (İngiltərə) 74 yaşında vəfat edir. Yazıçı xəstə uşaqlara kömək etmiş, onlar üçün xeyriyyəçilik fəaliyyəti göstərmişdir. Onun adını daşıyan fond bu gün də bu işi davam etdirir. R.Dahlın “Qanun”, “Əli və Nino” nəşriyyatı tərəfindən bir neçə uşaq kitabları azərbaycan dilində nəşr olunmuşdur.

21.İngilis yazıçısı H.C.Uellsin anadan olmasının 150 illiyi (1866-1946)

İngilis yazıçısı və alimi Herbert Corc Uells uşaq yaşlarından elmə və ədəbiyyata böyük maraq göstərmişdir. 17 yaşında ikən Kral Elmi Cəmiyyətinin kollecində təhsil alan Herbert 25 il sonra bu cəmiyyətin prezidenti seçilmişdir. Biologiya və fiziologiya doktoru Herbert Uells yazdığı bədii əsərlərdə öz elmi biliklərindən məharətlə istifadə etmişdir. Onun qələmə aldığı "Görünməz adam", "Zaman maşını", "Yatan oyananda", "Doktor Moronun adası" dünya elmi-fantastik ədəbiyyatının şah əsərləri sayılır. O, həmçinin "Kips", "Havada müharibə", "Tono Bens", "Azad edilmiş dünya" və s. romanların müəllifidir. 1905-ci ildə yazıçı "Müasir Utopiya" roman-traktatı ilə marksizmə qarşı çıxmışdır. 1920-ci və 1934-cü illərdə SSRİ-yə gəlmiş, Vladimir İliç Leninlə olan görüşlərindən sonra "Rusiya zülmətində" adlı kitabını yazmış, burada o, V.İ.Lenini "Kremlin xəyalpərəsti" adlandırmışdı. "Doktor Moronun adası" əsərində Sakit okeanda qəzaya uğramış gəminin sağ qalan sənişinlərindən birinin 10 ay bu dəhşətli adada yaşamağa məhkum olmasından, onun başına gələn qorxulu hadisələrdən bəhs olunur.

Kitablar: "Görünməz adam", "Vaxt maşını", "Doktor Moronun adası", "Dünyaların müharibəsi", "Yatan oyananda", "Kips", "Havada müharibə", "Tono Bens", "Azad edilmiş dünya" və s.

24.Xalq artisti Əminə Yusifqızının anadan olmasının 80 illiyi (1936)

Əminə Yusifqızı (24.9.1936, Bakı) - aktrisa, Azərbaycanın xalq artisti (1998), Cəfər Cabbarlı mükafatı (2010) laureatı.

Əminə Yusifqızı 24 sentyabr 1936-cı ildə Bakıda doğulub. Hələ məktəb yaşlarında ikən Gənc Tamaşaçılar Teatrında bir çox maraqlı çıxışları ilə yadda qalıb. Dram Teatrında (1964-1974), Dublyaj, səsləndirmə sahəsində də fəaliyyətləri mövcuddur. Bədii qiraət ustası kimi tanınır. M.F.Axundov adına Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunu bitirmişdir (1961). Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrının (1958-1964), Azərbaycan Milli Dram Teatrının (1964-74) aktrisası olmuşdur.

Rolları: Qulu ("Anacan", Y.Əzimzadə), Səbirə ("Son məktub", R.İsmayılov), Humay ("Komsomol poeması", İ.Coşğun; Səməd Vurğunun eyniadlı poeması əsasında), Ülkər ("Söz yarası", Q.Rəsulov), Əliman ("Ana tarla", Çingiz Aytmatov), Esse ("Şeytanın şagirdi", Bernard Şou) və s. 1974-cü ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında işləmişdir. "Şərikli çörək", "Sən nə üçün susursan?", "Bizim küçənin uşaqları", "Musiqi müəllimi" və s. filmlərdə, televiziya tamaşalarında çəkilməmişdir.

Filmoqrafiya: Ad günü (film, 1977), Alma almaya bənzər (film, 1975), Alman klinikasına şəxsi səfər (film, 1988), Arşın mal alan (film, 1965), Arxadan vurulan zərbə (film, 1977), Bakıda küləklər əsir (film, 1974), Bayquş gələndə (film, 1978), Bəxtəvər (film, 1984), Bəyin oğurlanması (film, 1986), Bir ailəlik bağ evi (film, 1978), Bir cənub şəhərində (film, 1969), Birisigün, gecəyarısı... (film, 1981), Bizim küçənin oğlanları (film, 1973), Bulud niyə ağlayır? (film, 1973), Burulğan (film, 1986), Cazibə qüvvəsi (film, 1964)(film, kinoalmanax), Dairə (film, 1989), Dədə Qorqud (film, 1975), Ən vacib müsahibə (film, 1971), Əzablı yollar (film, 1982), Gənc qadının kişisi (film, 1988), Gilas ağacı (film, 1972), Həsən Əbluc (film, 1999), Həyat bizi sınayır (film, 1972), Heydər Əliyev. İki əsrin fenomeni (film, 2002), Xatirələr sahili (film, 1972), Xüsusi buraxılış (film, 1983), İnsan məskən salır (film, 1967), İstintaq (film, 1979), Kitabı Dədə Qorqud. Səkrəyin dastanı (film, 1990), Qanun naminə (film, 1968), Qatır Məmməd (film, 1974), Qayınana (film, 1978), Qətl günü (film, 1990), Qeybdən gələn səs (film, 2002), Qızıl uçurum (film, 1980), Qızıl qaz (film, 1972), Mən ki gözəl deyildim (film, 1968), Mən mahnı qoşuram (film, 1979), Mənim əziz atam (1970), Möcüzələr adası (film, 1963), Nizami (film, 1982), O qızı tapın (film, 1970), Od içində (film, 1978), Onu bağışlamaq olarmı? (film, 1959), Onun bəlalı sevgisi (film, 1980), Özgə ömür (film, 1987), Park (film, 1984), Prima (film, 1992), Rəngli yuxu (film, 1982), Sən niyə susursan? (film, 1966), Süd dişinin ağrısı (film, 1987), Şahid qız (film, 1990), Şərikli çörək (film, 1969), Üzeyir ömrü (film, 1981) və s.

25.Müğənni Xanlar Haqverdiyevin anadan olmasının 110 illiyi (1906-1980)

Haqverdiyev Xanlar Məmməd oğlu - (1906-1980) — müğənni (lirik-dramatik tenor). Azərbaycan (1956) və Türkmənistan (1939) əməkdar artisti.

Xanlar Məmməd oğlu 1906-cı ildə Şuşa qəzasının Seyidli kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının vokal şöbəsində oxumuşdur (1928-31). 1931-62 illərdə (fasilələrlə) Azərbaycan Opera və Balet Teatrının solisti olmuş, “Leyli və Məcnun” operasında Məcnun və İbn Səlamın, “Əsli və Kərəm” operasında Kərəmin partiyalarını ifa etmişdir. Azərbaycan səhnəsinin unudulmaz Məcnunlarından biri də Xanlar Haqverdiyev olub. Bu istedadlı sənətkar "Leyli və Məcnun" operasında bir sıra partiyaların ifaçısı kimi yadda qalıb. Böyük məhəbbət və məharətlə can verdiyi Məcnun isə bu unudulmaz sənətkarın yaradıcılığında zirvə sayılırdı. O, Məcnun rolunda öz dəst-xətti ilə seçilən aktyorlardan biri olub. 1945-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin yubiley gecəsində Xanlar Haqverdiyevin mərasimdə çatdırdığı Məcnun rolu Üzeyir Hacıbəyliyi də valeh edib. Hətta sonralar məhz bu rolundakı yaxşı ifasına görə dəfələrlə rejissordan, teatr rəhbərliyindən təşəkkür alıb. 1938-1942-ci illərdə Türkmənistan Opera və Balet Teatrında “Koroğlu” operasında Koroğlu rolunda çıxış etmişdir.

3.Xalq artisti Yaşar Nurinin anadan olmasının 65 illiyi (03.09.1951-22.11.2012)

Yaşar Nuri azərbaycanlı aktyor, komik, psixoloji və dramatik rolların məharətli ifaçısı; (1981) Azərbaycan SSR-in Əməkdar Artisti fəxri adı; (1991) "Yaramaz" filmindəki Maşallah roluna görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mükafatı; (1996) "Qızıl dərviş" mükafatı; (2005) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin I dərəcəli mükafatı; (2010) Cəfər Cabbarlı mükafatı; (2011) "Şöhrət" ordeni; (2012) Milli Kino Mükafatı; Azərbaycanın Xalq Artisti; Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mükafatı laureatı.

Yaşar Nuri 1951-ci il sentyabr ayının 3-də Bakıda tanınmış aktyor Məmmədsadiq Nuriyevin ailəsində dünyaya gəlmişdir. Səhnəyə ilk dəfə on bir yaşında Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrında "Toy kimindir?" (dramaturq Məhərrəm Əlizadə) tamaşasında Tapdıq rolunda çıxmışdır. Məktəbli vaxtlarında dövlət televiziyasının "Yelkən" verilişinin aparıcılarından olmuşdur. Bundan başqa o, "Buratino", "Qaranquş", "Pioner" uşaq verilişi-teatrlarında müntəzəm iştirak etmişdir. Müxtəlif dram dərnəklərinə getmiş, 26-lar adına mədəniyyət sarayı xalq teatrının tamaşalarında çıxış etmişdir. Teatr aktyoru kimi görkəmli sənətkar olan Yaşar Nuri həm də məşhur kino ustası idi. Onun böyük populyarlıq qazandığı çoxlu ekran obrazları var. Əliyə yaxın bədii filmə çəkilib, Azərbaycan Dövlət Televiziyasında hazırlanmış yüzdən çox tamaşada, bədii kompozisiyada, satirik səhnəciklərdə iştirak edib. Onun əsasən baş rolları ifa etdiyi teletamaşalar televiziyanın fondunda daimi sənət nümunələri kimi qorunur. Aktyor nəinki televiziya, həmçinin radio və kinostudiyanın dublyaj sektoru ilə də əməkdaşlıq etmiş, radioda "Sabahınız xeyir", "Gülüş axşamı" yumoristik verilişlərinin, radio tamaşalarının iştirakçısı olmuşdur. "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında isə saysız hesabsız yerli filmləri səsləndirmiş, əcnəbi filmləri dublyaj etmişdir. Yaşar Nuri cəsarətli aktyor kimi qəliz rəqs nömrələrini, muğam və ya estrada, yaxud aşıq musiqisi üzərində qurulan satirik, dramatik, psixoloji, komik, karnaval estetikasına uyğun obrazların ifasında uğur qazana bilmişdir. Səhnədə həmişə canlı, tərəvətli, ürəklərə yol tapmışdır. Aktyor özünü həm kinoda, həm də teatrda rejissor kimi sınımışdır. Teatrda İsi Məlikzadənin "Subaylarınızdan görəsiz" əsərinə quruluş vermiş, kinoda isə "Spasibo" filmi çəkmişdir. Yaşar Nuri uzun sürən xəstəlikdən sonra 22 noyabr 2012-ci ildə Bakı şəhərindəki Dövlət Gömrük Komitəsi Tibbi Xidməti İdarəsinin Mərkəzi Gömrük Hospitalında vəfat etmişdir.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

18.Məmmədov Seymur Qəhrəman oğlunun 45 illiyi (18.09.1971-01.04.1992)

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 11 avqust 1992-ci il tarixli 131 sayılı fərmanı ilə Məmmədov Seymur Qəhrəman oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

18 sentyabr 1971-ci ildə Füzuli şəhərində dünyaya göz açmışdır. 1978-1988-ci illərdə burada 2 sayılı məktəbdə təhsil almışdır. 1988-ci ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutuna daxil olmuşdur. 1991-ci ildə hərbi xidmətə çağırılır.

Hərbi xidmətini Almaniyaya və Ukraynada keçirir. Seymur Məmmədov ordudan tərxis edilən kimi könüllü olaraq özünümüdafiə batalyonuna yazılır. Seymur bir neçə kəndin azad edilməsində, əsirlərin geri alınmasında əsl qəhrəmanlıq göstərmişdir. 1992-ci il 1 aprel Seymurun son döyüşü oldu. Məlikcanlı kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə hər birində 10 erməni döyüşçüsü olan 15 dayaq nöqtəsi məhv edildi. Həmin döyüşdə snayperlə vurulan Seymur 20 yaşında qəhrəmancasına şəhid oldu. Subay idi. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Oxuduğu məktəb onun adını daşıyır.

*Hər millətin, hər torpağın öz adı var, öz ünvanı,
Yağlara baş əyməyib Azərbaycan qəhrəmanı.
Vahid Vətən himnimizdi Şəhidlərin axan qanı,
Nəsillərə yadigardı, zaman yazdı bu dastanı.
Millətlərə hürriyyətdi, istiqlaldı şüarımız,
Azadlığı, səadəti qorumaqdı qərarımız.*

Nəriman Həsənzadə

20.Qurbanov Arif Vəliş oğlunun 50 illiyi (20.09.1966-26.09.2009)

Arif Vəliş Oğlu Qubadov - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 4 aprel 1995-ci il 307 sayılı fərmanı ilə Qubadov Arif Vəliş oğlu "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Arif Qubadov 20 sentyabr 1966-cı ildə Cəlilabad rayonu Əliqasımlı kəndində anadan olmuşdur. 1983-cü ildə Əliqasımlı kənd orta məktəbini bitirmişdir. 1984-cü ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. Ermənistan Respublikasının torpalaqlarımıza hücum etməsi və işğalçılıq siyasəti onu da bir azərbaycanlı kimi narahat etmişdir. 1992-ci ildən Milli Ordu sıralarında Arif Qubadovun şərəfli döyüş yolu başlamışdır. Arif ata-baba yurdlarımızdan biri olan Naxçıvanın Sədərək bölgəsində döyüşə atılmışdır. Onun komandirlik etdiyi tağım erməniləri geri oturtmuş və onlarla erməni quldurunu məhv etməklə yanaşı, düşmənin çoxlu sayda zirehli texnikasını da sıradan çıxarmışdır. 1993-cü ildə Arif Ağdam cəbhəsinə göndərilmişdir. Əfətli, Yusifcanlı kəndləri ermənilərdən onun rəhbərliyi ilə təmizlənmişdir. 1993-cü ilin avqustundan cəsur döyüşçünün sorağı Füzuli cəbhəsindən gəlmişdir. Əhmədbəyli, Aşağı Kürmahmudlu və Yuxarı Kürmahmudlu, Alıxanlı kəndləri şəxsən Arifin komandirliyi ilə ermənilərdən azad edilmişdir. O, 1994-cü ildə Tərtər və Ağdərə rayonlarında da rəşadətlə döyüşmüşdür. Arif Qubadov 1996-cı ildə Bakı Birləşmiş Komandirlər Məktəbini, 2003-cü ildə isə Azərbaycan Respublikası MTN Akademiyasının sərhəd qoşunları bölməsini bitirmişdir. Ailəli idi, dörd övladı var. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, ehtiyatda olan polkovnik-leytenant Arif Qubadov 43 yaşında Türkiyədə müalicə olunduğu Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasında 26 sentyabr 2009-cu ildə vəfat etmişdir.

*Neçə gizli sərvət yatır qucağında ,
Neçə ölkə od aparır ocağından .
Azadlığın al rəmzi var bayrağında
Bayrağına canım qurban , Azərbaycan !*

Nəriman Həsənzadə

29.Yusifov Zakir Tofiq ođlu (29.09.1956-11.10.1992)

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli 457 saylı fərmanı ilə Yusifov Zakir Tofiq ođluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

29 sentyabr 1956-cı ildə Bakı şəhərində doğulmuşdur. 1974-cü ildə 194 saylı məktəbi bitirir və Mülki Təyyarəçilik məktəbinə daxil olur. 1977-ci ildə təhsilini başa vurur və Yevlaxda işə başlayır. AN-2 təyyarəsinə komandir təyin edilir. 1988-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsinin qiyabi şöbəsini bitirir. Respublika ilk hərbi vertalyot eskadriyasının yaradılması olduqca çətin bir iş idi. Zakir bu işin öhdəsindən gəldi. Hərbi təlimlər və ardınca Qarabağa uçuşlar. Bu uçuşlardan ən uğurlusu 11 aprel oldu. İlk dəfə hərbi vertolyotla havaya qalxan Zakir Yusifov Füzuli-Xocavənd istiqamətində uğurlu uçuş edə bildi. O, döyüş tapşırığını başa vurur və geri dönür.

Cəsür komandir Zakir yüzdən artıq uçuşlar edərək erməni yaraqlılarının xeyli zirehli texnikasını məhv etmişdi. O, Füzuli, Xocavənd, Tərtər, Ağdərə, Şuşakənd səmalarında əsl qəhrəmanlıq səhifələri yazır. 11 oktyabr 1992-ci il növbəti uçuş zamanı onun vertolyotu ermənilər tərəfindən vurulur. Səfiyan kəndi istiqamətdə uçarkən vurulan vertolyotun heyəti həlak olur. Ailəli idi, iki övladı qalıb. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilib. Vaxtilə oxuduğu 194 saylı məktəb və Bakının küçələrindən biri qəhrəmanımızın adını daşıyır.

***Başım üstə məğrur-məğrur dalğalanan
Bayrağına canım qurban , Azərbaycan !
Ruhuma büt , cismim üçün vətən olan
Torpağına canım qurban , Azərbaycan !***

Nəriman Həsənzadə

30.İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlunun 55 illiyi (30.09.1961-05.03. 1994)

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli 203 sayılı fərmanı ilə kapitan İbrahimov Mirələkbər Mirələsgər oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

30 sentyabr 1961-ci ildə Qərbi Azərbaycanın Vedibasar mahalının Xalisa kəndində doğulmuşdur. Birinci sinfə burada getmiş, sonra Bakı şəhərinə köçmüşlər.1978-ci ildə Bakı şəhərindəki 158 sayılı orta məktəbi bitirmiş və hərbi xidmətə getmişdir. Daha sonra Bakıda 153 sayılı orta məktəbdə ibtidai hərbi hazırlıq müəllimi işləmişdir. Qarabağda ermənilərin törətdikləri ağılasıgmaz vəhşiliklər Mirələkbəri bərk narahat edirdi. O, könüllü olaraq cəbhəyə göndərilməsini xahiş edir. 1993-cü ildə onu yenice yaradılmış Yasamal taboruna komandir təyin edirlər. Mirələkbər öz taboru ilə Füzuli rayonunun Kürdmahmudlu, Aşağı Seyidəhmədli kəndləri uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına vuruşur. Onun son döyüşü 5 mart 1994-cü ildə olur. Mənfur erməni quldurları iki kəndi işğal etdir. Əks hücum keçən cəsur komandirin taboru kəndləri azad edir. Bu döyüşdə faşist ermənilərin gülləsinə tuş gələn Mirələkbər qəhrəmancasına şəhid olur. Evli idi, bir övladı yadigar qalıb. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Vaxtilə dərs dediyi 153 sayılı orta məktəb qəhrəmanımızın adını daşıyır.

*Oğulları igid aslan
Əməlləri şanlı dastan.
Səndən ötrü keçib candan
Ulu babam – Azərbaycan!
O tarixdi daş qalalı
Bərəkətli gen tarlalı
Şirin, şəkər, bal laylalı
Mənim anam – Azərbaycan!*

Məmməd Hacızadə

Oktyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Beynəlxalq Ahıllar günü 01.10.1993

Beynəlxalq Musiqi günü 01.10.1975

Müəllimlər günü 05.10.1994

Ümumdünya poçt günü. 09.10.1974

Yanğınsöndürənlərin peşə bayramı 10.10.2002

Azərbaycan Dövlət Müstəqillik günü 18.10.1991

Energetiklərin peşə bayramı 20.10.2004

Beynəlxalq Məktəb kitabxanaları günü 22.10.1999

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı günü 24.10.1945

Bu tarixi unutmayaq

Xocavənd rayonunun işğalı günü 02.10.1992

Zəngilan rayonunun işğalı günü 30.10.1993

Yubilyar yazıçı və şairlər

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Abbas Zamanovun 105 illiyi (10. 10.1911-1993)

Ədəbiyyatşünas, folklorşünas Hənəfi Zeynallının 120 illiyi (13.10.1896-1937)

Xalq yazıçısı, dramaturq Mirzə İbrahimovun 105 illiyi (15.10.1911-1993)

Yazıçı Çingiz Ələkbərzadənin 80 illiyi (17.10.1936-1999)

İncəsənət

Xalq artisti Nəcibə Məlikovanın 95 illiyi (25.10.1921-1992)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Nəsibov Kamil Balədə oğlu (08.10.1946-29.06.1992)

Bayramov Sultanağa Nəhmət oğlu (17.10.1936-23.08.1993)

Makayev İqor Vladimiroviç (27.10.1971-02.08.1992)

OKTYABR

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1. Beynəlxalq Ahıllar günü

Yaşadığımız cəmiyyət hamı üçündür. Gənclər, orta nəslin nümayəndələri, hətta ahıllar da cəmiyyətdə gedən inkişaf proseslərində iştirak etməlidirlər. Yaşlıların həyat təcrübəsindən, bilik və bacarıqlarından bəhrələnmək isə nəsillər arasında körpü yaratmaq, varislik əlaqəsini bərpa etmək baxımından çox zəruridir. Cəmiyyətdə yaşayıb ondan kənar qalmaq olmaz. Ahılların məşğulluğu, onların

inkişaf prosesinə cəlb edilməsi, həm də sosial-iqtisadi durumun yaxşılaşması deməkdir. BMT-nin inkişaf proqramında son illər ərzində ahıllar problemi geniş yer tutur. 2002-ci ilin aprelində İspaniyanın paytaxtı Madrid şəhərində BMT-nin ahıllar üzrə II Ümumdünya məclisində belə bir fikir səsləndi ki, yaşlılar da cəmiyyətin bərabərhüquqlu vətəndaşlarıdır, onlara ehtiram göstərmək yüksək insani keyfiyyətdir. Adı-sanı, nəcib əməlləri ilə tanınan, bəlkə də heç tanınmayan, lakin ləyaqətlə yaşayan, həyat təcrübəsi ilə yeni nəsillərə nümunə olan ahıllar, həqiqətən, hörmətə layiqdirlər. Qocaların sərvəti onların həyat təcrübəsidir. Onlara qulaq asıb, dediklərinə əməl etməklə bu sərvətə sahib olmaq mümkündür. Ümummillə liderimiz Heydər Əliyev kimi yaşa dolmuş görkəmli siyasətçi və dövlət xadimi öz ölkəsini müvəffəqiyyətlə idarə etmişdir. Bu fakt bir daha sübut edir ki, yaşlı, ahıl insanların təcrübəsi əvəzolunmazdır. BMT-nin Baş Məclisi 1992-ci ildə Ahılların müdafiəsi ilə bağlı Qətnamə qəbul etmişdir. Həmin Qətnamənin prinsiplərinə uğun olaraq hər il oktyabr ayının 1-i Beynəlxalq Ahıllar Günü kimi qəbul edilmiş, həmçinin 1999-cu il Beynəlxalq Ahıllar ili elan olunmuşdur. Bu məsələyə Respublikamızda da ciddi diqqət yetirilir. 2001-ci il iyunun 22-də "Ahıllara sosial xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Qanuna əsasən ölkədə 70 yaşına çatmış Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, habelə Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ahıl sayılır. 1993-cü ildən başlayaraq hər il oktyabr ayının 1-i Respublikamızda "Beynəlxalq Ahıllar Günü" kimi qeyd olunur. Həmin günün keçirilməsində məqsəd ahıl vətəndaşların sosial problemləri ilə tanış olmaq, ehtiyaclarını müəyyənləşdirərək imkanlı müəssisələr, təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları ilə birlikdə əməli tədbirlər görməkdən ibarətdir. Beynəlxalq Ahıllar Günü ərəfəsində bütün dünyada olduğu kimi, Respublikamızın şəhər və rayonlarında icra hakimiyyətləri, əmək kollektivləri, ictimai təşkilatlar və qeyri-hökumət təşkilatları rayon ərazisində yaşayan ahıl vətəndaşların ehtiyaclarını öyrənərək onlar üçün bayram süfrələri, ərzaq bağlamaları təşkil edir, müxtəlif xeyriyyə, şəfqət və mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirirlər.

1. Beynəlxalq Musiqi günü

“Bəstəkarlar öz əsərlərini yaradarkən, unutmamalıdırlar ki, bizim yaradıcılığımızı xalq qiymətləndirir. Çünki xalq yalnız yaradıcı, yalnız bəstəkar deyildir, xalq eyni zamanda misilsiz tənqidçi və musiqi əsərlərinin ən yaxşı “istehlakçısıdır”, xalq musiqi əsərlərinə diqqətlə yanaşır, yaxşını pisdən seçir.

İlk gözəl nəğmə və rəqs melodiyalarının yaradıcısı xalq özüdür. Bizə bu gün nümunə olan xalq nəğmələri əsrlərdən bəri işlənə-işlənə yaradılmış və yalnız bizim zamanəmizdə həqiqi bədii formalar almışdır.”

Üzeyir Hacıbəyli

Bəşəriyyətin musiqi ilə tanışlığı çox qədim dövrlərdən başlayıb. Afrika mağaralarında aşkar edilmiş qayaüstü rəsmlərdə əlində musiqi aləti tutmuş insanlar təsvir ediləblər. Musiqi intəhasız, heç bir ölçüyə sığışmayan gücə malikdir. Yer üzündə az adam tapılar ki, musiqiyə laqeyd qalsın. Bir çox məşhur bəstəkarlar daxili dünyalarını, duyğularını, istək və arzularını ifadə etmək üçün musiqidən istifadə ediblər. Onların adı məhz

musiqinin qüdrəti sayəsində tarixə və gələcək nəsillərin yaddaşına yazılıb. Musiqi heç vaxt qocalmır. İnsanlara bəxş edilən bu ilahi nemət bəşəriyyət var olduqca yaşayacaq. Beynəlxalq Musiqi Günü UNESCO-nun qərarı ilə 1975-ci il oktyabrın 1-də təsis edilmişdir. Bu bayram hər il bütün dünyada ən yaxşı musiqiçilərin və incəsənət kollektivlərinin iştirak etdikləri möhtəşəm konsert proqramları ilə qeyd olunur. Həmin gün dünya musiqi xəzinəsinin qeyri-adi, bənzərsiz inciləri ifa edilir. 2000-ci ildə isə Çin arxeoloqları 2 min illik tarixi olan musiqi alətləri muzeyini aşkara çıxarmışlar. Azərbaycanda da musiqinin tarixi çox qədimlərə gedib çıxır. Qobustandakı qavaldəş daş dövründə yaşamış insanların istifadə etdikləri musiqi alətidir. Qobustan qayalarında qədim Azərbaycanın “Yallı” rəqs səhnələri təsvir olunmuşdur. Bu rəqsin uğurlu ov üçün ovsun mərasimi olduğu vurğulanmışdır. Görünür, Azərbaycan dilinin musiqi dili olması da buradan qaynaqlanır.

5. Müəllimlər günü

" Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi vardır. Məhz müəllim doğma yurdumuzu sevməyi, hamının rifahı namınə vicdanla işləməyi müdriklə və səbirlə bizə öyrətmiş və öyrədir. Gələcək gənclərin, gənclər isə müəllimlərin əsəridir!!!"

Ulu öndər Heydər Əliyev.

Hər il oktyabrın 5-i Müəllimlər günü kimi qeyd olunur.

5 oktyabr 1966-cı ildə YUNESKO və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə çağırılan konfransda müəllimlərin peşə fəaliyyətinin şərtlərini təyin edən "Müəllimlərin statusu haqqında" adlı ilk beynəlxalq sənəd imzalanmışdır. 1994-cü ildən isə həmin tarix YUNESKO tərəfindən Ümumdünya Müəllimlər Günü kimi təsis edilmişdir. Bu günün qeyd olunması müəllimlərin cəmiyyətdəki mövqeyi, təhsil və inkişafdakı roluna diqqət çəkməyi nəzərdə tutmuşdur. Hal-hazırda dünyanın 100-dən çox ölkəsində ümumdünya səviyyəsində qeyd olunduğu halda, bəzi ölkələrdə müxtəlif tarixlərdə ayrıca olaraq milli səviyyədə "Müəllimlər günü" qeyd edilir. Məsələn, müxtəlif əlamətdar hadisələr əsasında Albaniyada 8 mart, Cənubi Koreyada 15 may, Argentinada 11 sentyabr, Çində 28 sentyabr, Özbəkistanda 1 oktyabr, Türkiyədə isə 24 noyabr tarixlərində Müəllimlər günü qeyd olunur. Müstəqil Azərbaycanda isə bu tarix 1993-cü il oktyabrın 5-də rəsmiləşdirib. Beynəlxalq Müəllimlər günü həyatını xalqın işıqlı gələcəyinə həsr edən müqəddəs peşə sahiblərinin bayramıdır. "Hər birimizdə müəllimin hərarətli qəlbinin bir zərrəciyi var. Mən dünyada müəllimdən şərəfli ad tanımıram"- deyən ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün illərdə müəllim əməyini yüksək qiymətləndirib, onlara böyük hörmətlə yanaşmış, təhsil işçilərinin maddi vəziyyətinin, rifah halının yaxşılaşdırılmasının qayğısına qalır. Ölkəmizdə son illərdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən kompleks tədbirlər, Prezident İlham Əliyevin bu amili dövlət siyasətinin mühüm prinsipləri sırasına daxil etməsi, təhsil işçilərinə hərtərəfli qayğı dövlətin öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək əzmindən xəbər verir. İlham Əliyevin "Uşaqlar yaxşı məktəblərdə oxumalı, müəllimlər də yaxşı məktəblərdə işləməlidirlər" fikri artıq reallığa çevrilib. Ən şərəfli sənət müəllim sənətidir. Çünki bu günümüzün həkimini, polisini, vəkili, kompyuter mühəndisini, memarını hətta, müəllimini belə müəllim yetişdirir. Əgər müəllim olmasa bu sadalanaların heç biri olmaz. Günlər keçir, illər illərə calanır, insan çox şeyi unudur. Lakin heç zaman ilk müəllim yaddan çıxmır, xatirədən silinmir. Axı insana elm qapısının açarını ilk müəllim təqdim edir, onu əsrarəngiz bir dünya ilə müəllim qovuşdurur.

9.Ümumdünya Poçt Günü

Ümumdünya Poçt Günü

Oktyabr ayının 9-da bütün dünyada poçt sahəsi işçilərinin peşə bayramı - Ümumdünya poçt günüdür. Ümumdünya Poçt İttifaqının (ÜPI) XIV konqresinin qərarı ilə Ümumdünya poçt günü 1874-cü ildə ittifaqın yaranması günü qeyd olunur. 9 oktyabr 1974-cü ildə İsveçrədə 22 ölkənin nümayəndəliyi ilə Baş Poçt Birliyinin əsasını qoyan “Bern sazişi” imzalanıb. Bu gün BPI-yə üzv olan 191 ölkənin hamısında qeyd olunur. 1978-ci ildə birliyin adı dəyişdirilərək Ümumdünya Poçt İttifaqı adlandırılır. Hal-hazırda ÜPI-nin tərkibində 189-dan çox ölkə var. Ümumdünya Poçt Günü hər il 9 oktyabr tarixindən etibarən bir həftə ərzində- “Beynəlxalq məktub həftəsi” adı altında keçirilir. Azərbaycan 1993-cü ilin aprelində ÜPI üzvlüyünə qəbul olunub. Bu hadisə respublikanın poçt sahəsi üzrə fəaliyyətinin genişlənməsinə böyük imkanlar yaradıb. Azərbaycanda poçt sahəsini “Azərpoçt” Birgə Müəssisəsi təmsil edir. 21-ci əsrin sonunda SSRİ-nin dağılması və respublikamızın müstəqillik əldə etməsi ilə poçt rabitəsinin inkişafında da yeni mərhələyə start verilib. Respublikada poçt və elektrik rabitəsinin təşkili və xidmətlərin göstərilməsi "Azərpoçt" İstehsalat Birliyi tərəfindən həyata keçirilməyə başlayıb.

10.Yanğınsöndürənlərin peşə bayramı

2002-ci il oktyabr ayının 5-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyev hər il oktyabr ayının 10-nun “Yanğınsöndürənlərin peşə bayramı günü” kimi qeyd olunması haqqında Sərəncam imzalamışdır.

Həmin tarixdən etibarən hər il oktyabrın 10-u yanğınsöndürənlərin peşə bayramı kimi qeyd olunur. XX əsrin əvvəllərində yaradılan Azərbaycan yanğından mühafizə xidmətinin əsas inkişaf dövrü ötən əsrin 70-ci illərinə təsadüf edir. Zəngin siyasi və idarəçilik təcrübəsinə, fenomenal rəhbərlik

qabiliyyətinə malik olan ümummilli lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə yanğın təhlükəsizliyi sahəsi daha sistemli şəkildə inkişaf etməyə başladı. Yanğından mühafizə xidmətinin maddi-texniki və normativ-hüquqi bazası möhkəmləndirildi, kadr ehtiyatının yaradılmasına, şəxsi heyətin peşəkarlığının artırılmasına xüsusi diqqət yetirildi. 1997-ci ildə “Yanğın təhlükəsizliyi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul olunması yanğın təhlükəsizliyi və dövlət yanğın nəzarəti sisteminin təşkilinin hüquqi əsaslarını və prinsiplərini müəyyən etmişdir. Sonrakı dövrlərdə də Azərbaycanın yanğın təhlükəsizliyi xidməti inkişafda olmuş, yanğından mühafizə sistemləri təkmilləşdirilmiş, şəxsi heyətin sosial-məişət şəraiti yaxşılaşdırılmışdır. Azərbaycanda Yanğından Mühafizə Xidməti 1918-ci ildə yaradılıb. Böyük tarixi yol keçmiş Azərbaycan yanğınsöndürmə xidmətinin fəaliyyəti indi bütün ölkəni əhatə edir. Qarabağ müharibəsində 24 yanğınsöndürən şəhid olub, onlardan 2-si Milli Qəhrəmandır.

18.Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi günü

“Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədidir, dönməzdir və bizim qarşımızda duran vəzifə dövlət müstəqilliyini qorumaqdan, əbədi etməkdən ibarətdir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

XX ərin sonlarında SSRİ-nin dağılması ilə yaranan tarixi şərait nəticəsində Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etmişdir. Nəhayət, 1991-ci il oktyabrın 18-də Ali Sovetin sessiyasında tarixi sənəd - Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı qəbul edilib. 1991-ci il dekabrın 29-da ümumxalq referendumunda məsələ müzakirəyə çıxarılıb və əhalinin 95%-i səsvermədə iştirak edərək ölkənin müstəqilliyinə, suverenliyinə və

istiqlaliyyətinə səs verib. Azərbaycanın müstəqilliyi bərpa olunandan sonra dövlət bayrağı, himni və gerbi haqqında da qanunlar qəbul edilib. Tarix dəfələrlə sübut edib ki, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq onu qazanmaqdan qat-qat çətinidir. Tale elə gətirdi ki, Azərbaycan bir əsrdə iki dəfə müstəqillik əldə etmək, özünün suveren dövlətini yaratmaq imkanı qazandı. Təəssüf ki, birinci imkan xarici müdaxilə, daxili çəkişmələr və beynəlxalq təminatın olmaması səbəblərindən itirildi. 1918-ci ildə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay yaşadı. İkinci tarixi imkan bir də 70 il sonra yarandı. Sovet imperiyasının dağılması Azərbaycan xalqına öz milli müstəqilliyini bərpa etmək imkanı verdi. 1991-ci il oktyabrın 18-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sessiyasında "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktı" qəbul olundu. Bu mühüm tarixi sənədlə xalqımız uzun illərdən bəri həsrətində olduğu azadlığına qovuşdu. Müstəqilliyi elan edilmiş Azərbaycan Respublikası çox mürəkkəb tarixi şəraitdə fəaliyyət göstərməyə başladı. Onun müstəqilliyini dünya dövlətləri tanıdı. Azərbaycan Respublikasını ilk olaraq 1991-ci il noyabrın 9-da Türkiyə Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunması ilə (2 mart 1992) onun beynəlxalq aləmdə de-fakto tanınmasına başlandı. İndi müstəqilliyimizin siyasi və iqtisadi sütunları getdikcə möhkəmlənir. Xalqın öz dövlətçiliyi sarıdan heç bir narahatçılığı yoxdur. Müstəqilliyin taleyini müəyyənləşdirən əsas amillər qorunub saxlanır, inkişaf etdirilir. Dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsinə, iqtisadiyyatın inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılmasına eyni dərəcədə diqqət yetirilir. Azərbaycan bu gün həm siyasi, həm də iqtisadi cəhətdən dünyanın qüdrətli dövlətlərindən birinə çevrilib. İqtisadi artım tempinə görə ölkəmiz nəinki regionda, həm də dünyada lider mövqeyə çatıb. Ulu öndərimiz demişdir: Müstəqilliyimiz dönməzdir, sarsılmazdır, əbədidir.

20. Energetiklərin peşə bayramı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2004-cü il 13 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə hər il oktyabrın 20-si ölkəmizdə energetiklərin peşə bayramı kimi qeyd edilir. Məqsədyönlü enerji siyasəti dövlətin milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsində və iqtisadi inkişafında çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Müstəqillik illərində də ümummilli liderimiz ölkəmizdə enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasını diqqət mərkəzində saxlamış, bu

sahənin maddi-texniki təchizatı xeyli gücləndirilmişdir. Bu gün ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə iqtisadiyyatın bütün sahələri, o cümlədən elektrik enerjisi üzrə proqramlar hazırlanaraq uğurla icra edilir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının uğurla həyata keçirilməsi iqtisadiyyatın hərəkətverici qüvvəsi olan elektrik enerjisi sistemində də böyük nailiyyətlərin əldə olunmasına geniş imkanlar yaratmışdır. Bu ordenli-titullu mütəxəssislər gələcəkdə estafeti gənclərə vermək üçün sabahın daha müasir elektrik avadanlıqlarını bacarıqla idarə edə biləcək gənc energetiklər nəslinin yetişdirilməsinə də xüsusi diqqət və qayğı göstərirlər. Energetiklərin şərəfli peşə bayramı ərəfəsində onların hər biri xüsusi təbrikə və təşəkkürə layiq olduqlarını fədakar əməkləri ilə bir daha təsdiq etməkdədirlər.

22. Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları günü

“Hər bir cəmiyyətdə savadlı şəxs müəllimə hörmət etməli, cəmiyyətin həyatında oynadığı rolu qiymətləndirməlidir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları günü YUNESKO-nun təşəbbüsü ilə 1999-cu ildən etibarən qeyd olunur. İlk dəfə bu günün qeyd olunmasını Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Birliyinin prezidenti Blanş Vullz elan edib. 2005-ci ildə bu bayramın rəsmi statusunu birliyin yeni prezidenti Piter Cenko təsdiqləyib.

2008-ci ildən bu günün qeyd olunması aylığa çevrilib (22 oktyabr – 22 noyabr). Bu isə hər

bir məktəb kitabxanasına ay ərzində ən imkan verir.

24. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı günü (1945)

Millətlər Cəmiyyəti 1927-ci ildə arbitraj və təhlükəsizlik üzrə xüsusi komissiya yaratdı. Həmin dövrdə Millətlər Cəmiyyətinin üzvü olan bütün ölkələr yeni müharibənin alovlanmasına yol verməmək üçün təntənəli şəkildə and içdilər. Ancaq andın mətni son dərəcə qeyri-müəyyən idi: dünyada heç bir ölkə başqa ölkəyə hücum edib müharibəyə başlaya bilməzdi. Tələb belə idi: bütün müharibələr müdafiə xarakteri daşmalı idi. Buna baxmayaraq

1939-cu ildə Almaniya Çexoslovakiya və Polşaya soxuldu. Bununla da İkinci Dünya müharibəsi başlandı. Bu, Millətlər Cəmiyyətinin dağılması demək idi. İkinci Dünya müharibəsi (1939-1945) başa çatanda dünya xalqları bir daha qətiyyətlə dedilər: "Müharibə olmasın!" Bu dəfə müharibə 60 milyon insanın həyatına son qoymuşdu. Əbədi sülhü bərqərar edib möhkəmləndirən yeni beynəlxalq birliyin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı beynəlxalq sülhü və təhlükəsizliyi qorumaq və möhkəmlətmək, eləcə də dövlətlər arasında dinc əməkdaşlığı inkişaf etdirmək məqsədi ilə müstəqil dövlətlərin könüllü birləşməsi nəticəsində təşkil edilmiş beynəlxalq təşkilat oldu. BMT-nin Nizamnaməsi 1945-ci ilin apreliyində ABŞ-ın San-Fransisko şəhərində keçirilən konfransda 50 dövlətin nümayəndəsi tərəfindən imzalanmış və həmin ilin 24 oktyabrında qüvvəyə minmişdir. Odur ki, 24 oktyabr beynəlxalq aləmdə BMT Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin qorunması üçün əsas məsuliyyət BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının üzərinə düşür. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasından əlavə, əsas orqanları bunlardır: Baş Məclis, İqtisadi və İctimai Şura, Qəyyumluq Şurası, Beynəlxalq Məhkəmə və BMT Baş katibinin başçılıq etdiyi Katiblik. BMT sistemində 15 ixtisaslaşdırılmış təsisat da vardır. BMT-nin iqamətgahı Nyu-Yorkda yerləşir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci il martın 2-də BMT-nin üzvlüyünə qəbul olunmuşdur. 2000-ci ildə BMT üzvlərinin sayı 189-a çatmışdır. BMT yarandığı vaxtdan bəri onun yeddi baş katibi olmuşdur: Treqvi Li (Norveç), Daq Hammarskold (İsveç), U Tan (Birma), Kurt Valdhaym (Avstriya), Havyer Peres de Kuel (Peru), Butros-Butros Qali (Misir), Kofi Annan (Qana). BMT-də rəsmi olaraq ingilis, ərəb, çin, fransız, rus və ispan dilləri işlənir. BMT-nin münaqişə zonalarında yerləşdirmək üçün müxtəlif ölkələrin hərbiçilərindən təşkil olunmuş və "mavi dəbilqəlilər" adlanan sülhməramlı qoşun kontingenti də vardır. Ermənistan ordusunun torpaqlarımızı işğal etməsi məsələsi dörd dəfə BMT-də müzakirə olunmuş, bu işğalı pisləyən və işğal olunmuş əraziləri qeyd-şərtsiz tərk etməyi tələb edən 822, 853, 874 və 884 №-li qətnamələr qəbul edilmişdir. Təəssüf ki, BMT-nin bu qətnamələri indiyədək yerinə yetirilməmiş qalıb. Beynəlxalq birliyin sanksiyalarına məruz qalmayan təcavüzkar isə bu qətnamələri yerinə yetirməkdən imtina edir.

Bu tarixi unutmayaq

2. Xocavənd rayonunun işğal günü

“Düşmən Azərbaycana məqsədli şəkildə vurduğu bu ziyanın əvəzini mütləq alacaq, Qarabağ torpağı düşmən tapdığı altında qalmayacaq!”

Ulu öndər Heydər Əliyev

2 oktyabr Xocavənd rayonunun Ermənistan Silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edildiyi tarixdir. Xocavənd rayonu 1991-ci ildə Martuni və Hadrut rayonlarının bazasında yaradılıb. Ərazisi 1458 kvadrat kilometr olan rayonda 1 şəhər, 2 qəsəbə, 81 kənd olub. Xocavəndin azərbaycanlılar yaşayan Tuğ və Salakətin kəndləri 1991-ci il oktyabrın 30-da, Xocavənd kəndi noyabrın 19-da, Naxullu kəndi

isə 1992-ci il yanvarın 9-da işğal edilib. 1992-ci il fevralın 17-də isə ermənilər rayonun Qaradağlı kəndinin dinc sakinlərinə qarşı əsl soyqırım aktı həyata keçiriblər. Hər tərəfdən əlaqəsi kəsilən Qaradağlıya hücum edən ermənilər kəndi yandıraraq, dinc sakinlərə amansızlıqla divan tutublar. 800 nəfərdən çox sakini olan kənddə işğal zamanı 118 nəfər əsir götürülüb, 33 nəfər güllələnib. Erməni cəlladları öldürülənləri və yaralıları bir yerdə təsərrüfat quyusuna tökərək üstünü torpaqlayıblar. Ümumilikdə, əsir götürülənlərdən 68 nəfər öldürülüb, 50 nəfər böyük çətinliklərlə əsirlikdən azad edilib. Kənddə 200 ev, bir mədəniyyət evi, 320 yerlik orta məktəb binası, 25 çarpayılıq xəstəxana binası və digər obyektlər dağıdılıb. 1992-ci il oktyabrın 2-də rayonun Əmirallar, Muğanlı və Kuropatkin kəndləri, 1993-cü il iyulun 23-də Günəşli, avqustun 20-də Xətai kəndləri Ermənistan Silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilib və yandırılıb. Düşməne qarşı mərdliklə vuruşan xocavəndlilərin 145 nəfəri şəhid olub. Özünəməxsus təbii sərvətləri, abidələri olan qədim yaşayış məskənlərindən sayılan Xocavənd son 20 ildə ermənilər tərəfindən talanıb, abidələr dağıdılıb, zəngin təbii meşələr qırılaraq məhv edilib, nadir bitki və ağac növlərinin kökü kəsilib. Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə Qaradağlı faciəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində son illər xeyli iş görülüb. 2008-ci il oktyabrın 4-də Beyləqan rayonunda xocavəndlilər üçün salınan qəsəbənin açılışında iştirak edən Prezident İlham Əliyev demişdi ki, “bu faciə haqqında hamı bilməlidir. Artıq Qaradağlı faciəsindən bəhs edən ”Soyqırım - Qaradağlı” adlı film çəkilib, bu istiqamətdə tədbirlər indi də davam etdirilir. Xocavəndlilər ona da inanırlar ki, Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü siyasəti, qətiyyəti sayəsində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunacaq, işğal altında olan bütün ərazilərimiz azad ediləcək, qətlə yetirilən günahsız insanların qanı yerdə qalmayacaq. İşğal altındakı torpaqlarımızın azad olunması onların ruhuna rahatlıq bəxş edəcək.

30.Zəngilan rayonunun ermənilər tərəfindən işğal günü (1993)

“Zəngilanda Azərbaycan xalqının milli mədəniyyətini əks etdirən tarixi abidələr var. Azərbaycan xalqının həyatını əks etdirən tarixi hadisələr baş vermişdir. Zəngilanda keçmiş əsrlərdə də xalqımızın çox hörmətli, dəyərli insanları yaşayıblar, yaradıblar və beləliklə də Zəngilan həm öz təbiətinə görə, həm o torpaq üzərində insanların qurduqlarına, yaratdıqlarına görə və bugünkü nəsillərə çatdırdıqları irsə görə Azərbaycanın qiymətli bir diyarıdır, qiymətli bir hissəsidir.”

Ümummilli lider Heydər Əliyev

Zəngilan ərazisi ən qədim insanların yaşayış məskənlərindən hesab olunur. Bölgə ərazisində mövcud olan bir neçə mağara (Əsgülüm və Süsən dağlarında) burada ibtidai insanların yaşayışından xəbər verir. Ancaq rayon kimi Zəngilan rayonu 1930-cu ildə təşkil olunmuşdur. Rayonun sahəsi 707 kv. km., əhalisi isə 35.351 nəfər olmuşdur. Rayonda bir şəhər, bir şəhər tipli qəsəbə, bir qəsəbə, 81 kənd var idi. Mərkəzi Zəngilan

şəhəridir. XX əsrin sonu Azərbaycan xalqının tarixinə faciələrlə dolu bir dövr kimi yazıldı. Təqvimimizdə daha bir qara günün sayı artdı – 29 Oktyabr (1993-cü il) Zəngilan müharibə alovunun qasırğasını 1990-cı ildən daha tez-tez hiss etməyə başladı. Ermənilər dəmir yolunu bağlayır, qatarları saxlayır, adamları girov götürürdülər. Xronoloji ardıcılığa qısa nəzər yetirək: 1992-ci ilin yanvar ayının sonunda ermənilərin Zəngilana mütəşəkkil hücumları başlayır. Fevralın 1-də Günqışlaq, Qazançı, Dərəli və Vejnəli kəndinə basqın edirlər. Evlərə od vururlar. Beləliklə, bu kəndlər ermənilərin nəzarəti altına düşür. 2 həftə sonra Qazançı və Dərəli kəndləri azad edilsə də Seyidlər kəndi mühasirədə qaldı. Bundan sonra ermənilərin növbəti hücumu iyunun 29-da oldu. Çox ağır və qanlı döyüşlər iki saat çəkdi. Artıq iyulun 6-da düşmən rayon mərkəzini atəşə tutur. Bütün yayı Zəngilanın kəndləri və rayon mərkəzi düşmən atəşinə məruz qalır. Bir müddət fasilə verdikdən sonra oktyabrın 20-də ermənilərin döyüş təyyarələri rayon mərkəzini bombalayır. Dekabrın 10-da Seyidlər kəndi yenidən ermənilər tərəfindən işğal olunur. Beləliklə də, 1992-ci ilin sonuna Zəngilanın 13 yaşayış məntəqəsi, bir çox strateji yüksəklikləri düşmənin əlinə keçir. Bununla da rayonun işğalının əsası qoyulur. Zəngilanda nəyimiz qaldı? ZƏNGİLAN boyda VƏTƏN; Dünyada II, Avropada I Nadir Çinar meşələri; Torpaq üzərində olan bütün var-dövlət; 67 məktəb, 56 kitabxana, 34 klub, 9 mədəniyyət evi, 7 xəstəxana, 6 iri dəmir yol stansiyası, 2 şərab zavodu, Konserv zavodu, dəmir yol deposu... Hazırda Zəngilan rayonunun məcburi köçkünləri Bakıda və respublikamızın 43 rayonunda müvəqqəti məskunlaşmışdır. Zəngilan rayonunda erməni təcavüzü nəticəsində Milli Ordunun 33 nəfər döyüşçüsü qəhrəmancasına həlak olmuş, 7 nəfər polis işçisi itkin düşmüşdür. Zəngilan 200 nəfərdən çox şəhid vermiş, 12800 uşaq zərər çəkmiş, 395 uşaq yetim qalmışdır. 44 nəfərin aqibəti bəlli deyil, 127 nəfər isə müharibə əlilidir

Yubilyar yazıçı və şairlər

10.Abbas Zamanovun 105 illiyi (10.10.1911-01.04.1993)

Zamanov Abbas Fəttah oğlu — tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, mətnşünas, 1982-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru (1968), professor (1971), Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi (1980), Azərbaycan EA müxbir üzvü (1983), Türk Dil Qurumunun müxbir üzvü (1971), Səlcuq Universitetinin (Türkiyə) fəxri doktoru (1988)

Abbas Zamanov 1911-ci il oktyabrın 10-da Naxçıvan MR Şərur rayonunun Maxta kəndində anadan olmuşdur. Naxçıvan və Bakı şəhərlərində uşaq evlərində yaşamışdır (1921-1927). Bakı pedaqoji texnikumunu bitirdikdən sonra rəhbər komsomol işçisi kimi çalışmışdır (1929-1937), iki il "Gənc işçi" qəzeti redaksiyasında məsul redaktorun müavini vəzifəsində işləmişdir (1933-1934). Sonra "Ədəbiyyat" qəzetində məsul katib və Azərnəşrin bədii ədəbiyyat şöbəsində müdir (1937-1939) olmuşdur. 1939-cu ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun dil və ədəbiyyat fakültəsini qiyabi bitirmiş və oraya müəllimliyə dəvət edilmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 1937-ci ildə çap etdirdiyi publisist və elmi-kütləvi məqalələrlə başlamışdır. Həmin vaxtdan ölkəmizdə və onun hüdudlarından uzaqlarda XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatına dair elmi-tədqiqat əsərləri müntəzəm dərc olunmuşdur. "Sabir və müasirləri" monoqrafiyası Əsəd Behrənginin tərcüməsində Təbrizdə, "Cəlil Məmmədquluzadə" oçerki Ələkbər Qəhrəmaninin tərcüməsində Tehrandə fars dilində nəşr olunmuşdur. Türk Dil Qurumunun (Türkiyə) müxbir üzvü (1971), Konya və Səlcuq Universitetlərinin (Türkiyə) fəxri doktoru seçilmişdir. Mətnşünaslıq sahəsində ciddi fəaliyyət göstərmiş, C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, Ə.Haqqverdiyev, N.Nərimanov, S.S.Axundov, S.Hüseyn, H.Nəzərli, S.Ə.Şirvani, S.M.Qənizadə və Q.Zakirin əsərlərini rus və Azərbaycan dillərində tərtib və nəşr etdirmişdir. O, M.Ə.Sabir, Cavid haqqında xatirə və məqalələri toplayıb ön sözlə "Sabir xatirələrdə" (1982) və "Cavid xatirlərkən" (1982) adı ilə kütləvi tirajla çap etdirmişdir. 1 dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni, döyüş xidmətlərinə görə medalı və bir sıra digər medallarla təltif edilmişdir. 1993-cü il aprelin 1-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

Əsərləri: "İrəli" (1943), "A.Şaiqin həyatı və yaradıcılığı" (1956), "Müasirləri Sabir haqqında" (1962), "Sabir və müasirləri" (1973), "Əməl dostları" (1979), "Sabir gülür" (1981), "Sabir bu gün" (1985), "Cəbhə dəftərindən" (1986), "Bu dünyadan Rəsul Rza gəlib keçdi" (2008), "Cənubdan səslər. Min bir mahnı" (2010).

Tərcümələri (ruscadan): N.Jurba. Aleksey Matrosov 1951, H.Məmmədquluzadə. Mirzə Cəlil haqqında xatirələrim 1981.

Filmoqrafiya: Bəxtiyar (film, 1942), Sovet Naxçıvanı-şərqin qapısı (film, 1949), Azərbaycan naminə (film, 2005), Zəlimxan dastanı (film, 2007), Mətbuat fədaisi (film, 2007).

13.Ədəbiyyatşünas, folklorşünas Hənəfi Zeynallının 120 illiyi (1896-1937)

H.Zeynallını bir cavidsünas kimi səciyələndirən onun H.Cavidə dövrün ədəbi-tarixi kontekstində yanaşa bilməməsidir.O, Cavidin romantizmini, onun estetik idealını doğru müəyyən etmiş, cavidsünaslığın təməl daşını qoyanlardan biri olmuşdur.

Zeynallı Hənəfi Baba oğlu – müəllim, ədəbiyyatşünas, Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatının ilk tədqiqatçılarından biri.

Hənəfi Zeynallı 1895-ci ildə Bakıda dəmirçi ailəsində anadan olmuşdur. 1916-cı ildə Bakıdakı Politexnik məktəbi bitirmiş və elə həmin il müsabiqə imtahanını müvəfəqiyyətlə verərək İmperator Texniki Peşə məktəbinə daxil olmuşdur. 1917-ci ildə fevral inqilabından sonra təhsilini yarımçıq qoymuşdur. H.Zeynallı 1922-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinə daxil olmuş, 1927-ci ildə bitirmiş və təyinatını Şərq fakültəsinin Azərbaycan türk ədəbiyyatı tarixi kafedrasına, sonra isə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna almışdır. 1930-cu ildə dosent olmuşdur. 1923-cü ildən Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatının əsas yaradıcılarından biri kimi fəaliyyət göstərmiş və oranın baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1923-1931-ci illərdə Azərnəşrdə işləyərkən o, “Kommunist”, “Maarif və Mədəniyyət”, “İnqilab və Mədəniyyət”, “Maarif işçisi” jurnallarında əməkdaşlıq etmiş, geniş ədəbi publisistik yazılarla çıxış etmişdir. H.Zeynallı 1926-cı ildə yazdığı "Azərbaycan atalar sözləri və məsəllər" (burada 4 minədək atalar sözü və məsəllər toplanmışdır), 1928-ci ildə yazdığı “Türk ədəbiyyatı üzrə iş kitabı” əsərlərində folklor, terminologiya və s. ilə bağlı məsələlərə toxunur. 1937-ci il yanvarın 28-də H.Zeynallı Ruhulla Axundovun əksinqilabi qrupunun üzvü kimi həbs olunub və Azərbaycan SSR CM-nin 72 və 73-cü maddələri üzrə məsuliyyətə cəlb edilib. H.Zeynallının güllələnməsi haqqında hökm 1937-ci il oktyabrın 13-də Bakıda icra olunub. 1957-ci il martın 30-da SSRİ Ali Məhkəməsinin Hərbi Kollegiyasının qərarına görə 1937-ci il sentyabrın 12-də SSRİ Ali Hərbi Kollegiyasının Hənəfi Baba oğlu Zeynallının istintaq işi üzrə çıxartdığı hökm dəyişdirildi və cinayət tərkibi olmadığı üçün iş xətm edildi.

15.Xalq yazıçısı, dramaturq Mirzə İbrahimovun anadan olmasının 105 illiyi (1911-1993)

“Onun qələmi həmişə cilalı, parlaq kəsərli, heç vaxt qınına salınmayan silahdır. Kənd olsun, şəhər olsun, müharibə, sülh olsun, ailə ya ictimaiyyət olsun, kütləvi səhnə ya qəlb aləmi olsun, həyatımızın elə sahəsi yoxdur ki, oraya Mirzənin qələmi nüfuz etməsin, ədibin səsi, sözü eşidilməsin. O, təbiətən fəal, özünə tələbkar şəxsiyyətdir”.

Mir Cəlal Paşayev

İbrahimov Mirzə Əjdər oğlu (15 oktyabr 1911 – 17 dekabr 1993) — Azərbaycan yazıçısı, dramaturq, ictimai xadim. Azərbaycan SSR xalq yazıçısı (1961), Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki (1945), SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1950), Azərb. SSR Dövlət mükafatı laureatı (1965), Beynəlxalq Nehru mükafatı laureatı (1979). Azərb. SSR əməkdar incəsənət xadimi (1941). Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1981), Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri (1954-1958), 1937-1991-ci illərdə SSRİ Ali Sovetinin deputatı. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri (1946-1954), birinci katibi (1965-1975), Azərb. SSR Maarif naziri (1942-1946). Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı. SSRİ xalq deputatı (1989).

Mirzə İbrahimov 1911-ci il oktyabrın 15-də Cənubi Azərbaycanın Sərab şəhəri yaxınlığındakı Evə kəndində anadan olmuşdur. 1918-ci ildə atası və böyük qardaşı ilə Bakıya gəlmişdir. Bədii yaradıcılığa da Zabrat fəhlə ədəbiyyat dərəcəsinin üzvlüyündən başlamışdır. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin sədri (1946-1954), birinci katibi (1965-1975), SSRİ Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin katibi (1965-1975), Azərbaycan Respublikası Nazirlər Soveti sədrinin müavini (1946-1950), Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri (1954-1958) vəzifələrində işləmişdir. Azərbaycan EA Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunda direktorluq etdiyi dövrdə dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq elminin yeni, yüksək səviyyədə tədqiqini təşkil etmiş, üçcildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi"nin yaranmasında ciddi əməyi olmuşdur (1946-1954). Sonralar Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı idarə heyətinin sədri (1946-1954) və SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi (1965-1975) olmuşdur. 1993-cü il dekabrın 17-də Bakıda vəfat etmiş, Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

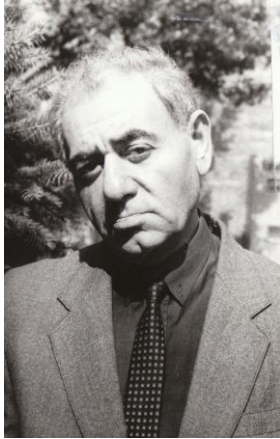
Əsərləri: “Qıqantlar ölkəsi” (1932), “Həyat üçün” (1934), ”Həyat (pyes)” (1938), “Böyük demokrat (Molla Nəsrəddin)” (1939), “Həyat və ədəbiyyat” (1947), “Azad” (1949), “Gələcək üçün” (1951), “Böyük dayaq (roman)” (1957), “Mədinənin ürəyi” (hekayələr) (1961), “Murovdağın ətəyində” (hekayələr) (1964), “Pərvanə” (1971), “Pərvizin həyatı” (povestlər və hekayələr) (1981), “Pərvanə” (roman) (1984), “Gələcək gün” (roman) (1984), “Tufanlara kömək edən bir qələm”, “Seçilmiş əsərləri” : İki cildə (2005), “Əsərləri”: X cildə (1983) və s.

Filmoqrafiya: Böyük dayaq (film, 1962)

17.Yazıçı Çingiz Ələkbərzadənin anadan olmasının 80 illiyi (1936-1999)

“Vətəninə sevən adam idi. Başqa yerə köçməkdən danışmaq belə istəmədi. Tez-tez deyəsən Musa Yaqubdan bir misranı deyirdi: “Bəlkə də borcundan çıxmadım, Vətən...” Mənim atam ilk növbədə kişi olub, mərd olub, heç kimi satmayıb, heç kimə pislilik etməyib. Atamla fəxr edirəm.”

Sevda Ələkbərzadə

Çingiz Ələkbərzadə Əbülhəsən oğlu 1936-cı il oktyabrın 17-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Tovuz şəhərindəki A.S.Puşkin adına şəhər orta məktəbini bitirmişdir (1955). ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1955-1960). Tələbəlik dövründə "Kökəlməyin sirri" hekayəsi almanaxda dərc olunmuşdur (1958). Bundan sonra dövrü mətbuatda müntəzəm çıxış etmişdir. Əmək fəaliyyətinə Əli Bayramlı rayonundakı 2 sayılı orta məktəbdə müəllim kimi başlamışdır (1960). Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri komitəsində son xəbərlər redaksiyasında işləmişdir (1961-1966). İsmayılı rayonundakı İvanovka kəndində müəllim (1966-1968), Əli Bayramlı rayonunda "İşıq" qəzeti redaksiyasında məktublar şöbəsinin müdiri (1968-1971), İsmayılı rayonunda "Zəhmətkeş" qəzeti redaksiyasında məktublar şöbəsinin müdiri (1971-1972), Azərbaycan SSR Televiziya və Radio Verilişləri komitəsində "Günün səsi" xəbərlər baş redaksiyasında müxbir (1972-1973), "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında ssenarist (1973-1975), "Kirpi" satirik jurnalında ədəbi işçi (1976-1979), Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində "Günün ekranı" redaksiyasında ştatdankənar müxbir (1979-1984), Şirvan bölgəsi üzrə xüsusi müxbir (1984-1989) olmuşdur. Özbəkistanda keçirilən Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyündə iştirak etmişdir (1980). Durğunluq dövründə ictimai qüsurları kəskin tənqid etdiyinə görə həbs edilmişdir (1986-1988). Sonra bəraət almış, bədii yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. 1999-cu il yanvarın 7-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Yarpaqlar töküləndə” (1964), “Güllələr dənizdə sönür” (1973), “Qızıl yəhərli at” (1976), “Çılpaqlı” (roman). (1979), “ Vulkan” (povest və hekayələr) (1983), “Öndən” (1992), “Qumarbaz” (1993), “Türmə mənim ahımdı” (1993) və s.

Filmoqrafiya :Günlərin bir günü (kinoalmanax, 1976),Vulkana doğru (film, 1977)

İncəsənət

25.Xalq artisti Nəcibə Məlikovanın anadan olmasının 95 illiyi (1921-1992)

Nəcibə Məlikova 10 iyun 1959-cu ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 1 iyun 1974-cü ildə xalq artisti fəxri adlarını alıb.

Nəcibə Haşım qızı Məlikova 25 oktyabr 1921-ci ildə Bakının Buzovna kəndində doğulub. İlk təhsilini kənddə və Bakıda alıb. Bakı Teatr Məktəbində xalq artisti Fatma Qədrinin sinfini bitirib (1940-1943). Öz istəyi ilə Gəncə Dövlət Dram Teatrında işləməyə gedib. Burada bir neçə tamaşada çıxış edərək Bakıya qayıdıb və təzəcə təşkil olunmuş Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutuna daxil olub. 1951-ci ildə ali məktəbi bitirib. Texnikumda təhsil aldığı illərdə Milli Dram Teatrının tamaşalarında epizodlar oynayan

aktrisa 1952-ci ildən (kinolara çəkilişlə bağlı kiçik fasilələrlə) yenə bu teatrda işləyib. Nəcibə Məlikova klassik və çağdaş Azərbaycan dramaturqlarının, dünya ədiblərinin, əsasən, dram əsərlərində və bir qədər də komediyalarında rollar oynayıb. Hüseyn Cavidin "Şeyx Sənan" (Xumar), "Səyavuş" (Firəngiz), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Pəri cadu" (Şamama cadu), Cəfər Cabbarlının "Aydın" (Böyükxanım), "1905-ci ildə" (Sona), "Sevil" (Edilya), Mirzə İbrahimovun "Həyat" (Atlas), "Kəndçi qızı" (Ayxanım), İlyas Əfəndiyevin "Büllur sarayda" (Qönçə), "Qəribə oğlan" (Mələhət), Nəbi Xəzrinin "Əks-səda" (Zərifə), "Mirzə Şəfi Vazeh" (Zübeydə), Səməd Vurğunun "Vaqif" (Xuraman), Maqsud İbrahimbəyovun "Kərgədan buynuzu" (Diləfruz), Sabit Rəhmanın "Əliqulu evlənir" (Yasəmən), "Küləklər" (Firuzə), Şıxəli Qurbanovun "Əcəb işə düşdük" (Mələhət), Mirzə Fətəli Axundzadənin "Lənkəran xanının vəziri" (Şölə xanım və Ziba xanım), "Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah" (Şəhrəbanı), Aleksandr Ostrovskinin "Cehizsiz qız" (Oqudalova), Hüseyn Muxtarovun "Kimdir müqəssir?" (Korinkina), Maksim Qorkinin "Zikovlar" (Sofiya İvanovna), Nazim Hikmətin "Şöhrət və ya unudulan adam" (Həkimin arvadı), "Türkiyədə" (Nazir qızı), Karlo Haldoninin "Məzəli hadisə" (Marianna), Aleksandr Şirvanzadənin "Namus" (Süsənbər), Fridrix Şillerin "Orlean qızı" (Aqnessa), Lope de Veqanın "Sevilya ulduzu" (Estrelya) pyeslərinin tamaşalarında çıxış edib. Nəcibə xanım kinoda uğurlu rollar yaradıb. Onların arasında "Ögey ana"da Dilarə, "Aygün"də Aygün, "Arşın mal alan"da Cahan xala, "Əhməd haradadır?"da Nərgiz xala rollarının ifası aktrisanın yaradıcılıq nailiyyətləri kimi dəyərlidir. Nəcibə Məlikova mələhətli, emosional, lirik-dramatik aktrisa idi. Mənən saf qəlbli qəhrəmanları, məhəbbət yolunda mürəkkəb vəziyyətlərdə gücsüz görünüb kövrələn, ancaq xeyirxah insanların köməyi ilə mətanətini qoruyub saxlayan personajları uğurla oynayırdı. Aktrisanın yumorunda da həzin və kövrək lirizm üstünlük təşkil edirdi. Bakıda 27 iyul 1992-ci ildə vəfat edən Nəcibə Məlikova ikinci Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Filmoqrafiya: Arşın mal alan (film, 1965), Axşam konserti (film, 1948), Ögey ana (film, 1958), Leyli və Məcnun (film, 1961), Əhməd haradadır? (film, 1963), Topal Teymur (film, 1983), Üzeyir ömrü (film, 1981), Yollar görüşəndə... (film, 1979) və s.

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

8. Nəsimov Kamil Balədə oğlunun 70 illiyi

Nəsimov Kamil Balədə oğlu — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 fevral 1993-cü il tarixli 457 sayılı fərmanı ilə Nəsimov Kamil Balədə oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

8 oktyabr 1946-cı ildə Laçın rayonunun Bozlu kəndində anadan olmuşdur. 1963-cü ildə orta məktəbi Minkənd kəndində bitirmiş və ordu sıralarına çağırılmışdır. Üç ildən sonra ordudan tərxis edilərək vətənə qayıtmış, 1973-cü ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutuna daxil olmuşdur. 1992-ci ildə Laçın erməni silahlı dəstələrinin hücumlarına məruz qaldığı zaman Kamil könüllülərdən ibarət özünümüdafiə bölüyü yaratmış və özünün komandir olduğu 30 nəfərdən ibarət bu bölük Sadınlar, Malıbəyli, Xanallar, Suarası kəndlərinin müdafiəsində böyük rəşadət göstərmişdir. 1992-ci il 29 iyun tarixində Qonaqgörməz yüksəkliyi uğrunda gedən qanlı döyüşlərdən birində Kamil Nəsimov snayper gülləsindən ağır yaralanmış, döyüşçü dostları onu təhlükəsiz yerə çıxarmaq istəsələr də cəsur komandir etiraz edərək döyüş meydanını tərk etməmiş və nəticədə çoxlu qan itirərək həlak olmuşdur. Kamil Nəsimov ailəli idi, dörd övladı var. Ağcabədi rayonunda dəfn edilmişdir. Doğulduğu Bozlu kəndindəki Mədəniyyət evi Kamil Nəsimovun adını daşıyır.

*Vətəni sevmək azdır,
Onu qorumaq gərək.
Vətənim demək azdır,
Vətənin olmaq gərək.
Onun adi torpağı,
Ruhdan, candan irəli...
O, anandan qabaqdır,
O, atandan irəli...*

Cabir Novruz

17. Bayramov Soltanağa Nəhmət oğlu 80 illiyi (17.10.1936-23.08.1993)

**Soltanağa Bayramov (ö. 23 avqust 1993-cü il.)—
Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, dövlətçiliyimiz,
suverenliyimiz uğrunda ömrünü qurban
verərək şəhidlik zirvəsini fəth etmiş fateh.**

Soltanağa Bayramov 17 oktyabr 1936-cı ildə Lənkəran rayonunun Şürük kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini Astara rayonunda almışdır. 1957-ci ildə Lənkəranda tibb məktəbini bitirmişdir. Daha sonra təyinatla hərbi hospitalda işə başlamışdır. 1990-cı illər vətənin çətin günləri idi. Erməni separatçıları müəyyən adamları öz əlaltılarına çevirərək Azərbaycanı parçalamq istəyirdilər. Vətəninə, xalqına xəyanət edən “Talış Muğan Respublikası” yaratmaq xülyası ilə yaşayan bir qrup silahlı 1993-cü ildə Soltanağa Bayramov çalışdığı hospitala basqın edir. Soltanağa burada faciəli şəkildə həlak olur. Lənkəran şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn olunmuşdur. Ailəli idi, dörd övladı var.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 24 avqust 1993-cü il tarixli 740 sayılı fərmanı ilə Bayramov Soltanağa Nəhmət oğluna ölümindən sonra “Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı” adına layiq görülmüşdür.

*Qəhrəmanlıq nə yalnız
bir yüksəliş deməkdir.
Nə də ulduzlar kimi
parlayıb sönməməkdir.
Sızlarsa da könüllər
Şəhidlərin yasından,
onların arxasından.
Qəhrəmanlıq-icərək
acı ölüm tasından,
irəliyə atılmaq və
sonra dönməməkdir!*

Nihal Atsız

27.Makeyev İqor Vladimiroviç 45 illiyi (27.10.1971-02.08.1992)

İqor Makeyev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı; Qarabağ müharibəsi şəhidi.

İqor Makeyev 27 oktyabr 1971-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 1979-cu ildə 39 sayılı məktəbə getmiş, 1987-ci ildə səkkizinci sinfi bitirmişdir. 1990-cı ildə hərbi xidmətə çağırılan İqor əvvəlcə Bakıda, sonra isə Rusiyanın Rostov vilayətində xidmət edir və burada çavuş məktəbində təhsil alır.

Azərbaycanda baş verən hadisələr İqoru narahat edirdi o, təhsilini yarımçıq qoyub Gəncəyə qayıdır. Anası onun gəlişinə etiraz edəndə o, demişdi : "Ana, mənə düzgün başa düş! Mən Azərbaycanda dünyaya göz açmışam, ilk addımlarımı bu torpaqda atmışam. Bura mənim vətənimdir. Özümü də bu torpağın övladı sayıram! Övlad vətəni dar gündə qoyarmı? Mən Azərbaycanı qorumalıyam, yeri gəlsə onun yolunda canımı da fəda edərim!" İqor Makeyev belə də etdi... O, evdən xəbərsiz Bakıya gəlir, Daxili İşlər Nazirliyinin qoşunlarından birinə yazılır, bununla da onun cəbhə həyatı başlayır. 1992-ci il 5 iyun tarixində ermənilər Naxçıvanlı kəndinə hücum keçirlər. İqor burada onlarla erməni yaraqlısını məhv etdi, ermənilər kəndi tutsalar da döyüşçülərimiz əks hücum keçərək kəndi geri ala bildilər. Ağdərə uğrunda gedən döyüşlərdə də o rəşadətlə vuruşdu. İqorun son döyüşü 2 avqust 1992-ci il oldu. "Vişka" yüksəkliyi uğrunda gedən döyüşdə o, Nikulin ləqəbli azərbaycanlı ilə birlikdə pulemyotla ön cərgədə gedərək onlarla erməni quldurunu məhv etdi, 28 nəfərin mühasirədən çıxmasına imkan yaratdı. Özü isə qəhrəmancasına həlak oldu. Subay idi. Gəncə şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir. Sadıllı qəsəbəsində qəhrəmanımızın adına küçə var.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 6 noyabr 1992-ci il tarixli 290 sayılı fərmanı ilə Makeyev İqor Vladimiroviç ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

*Bu vətən, bu torpaq mənimdi deyib
Üstündə vüqarla gəzdi şəhidlər.
Əyninə qanından bir köynək geyib
Düşmənin yolunu kəsdi Şəhidlər.*

Dursun Musayeva

Noyabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Televiziya və radio günü 06.11.1926

Bakı Metropoliteni işçilərinin peşə bayramı 08.11.1932

Dövlət bayrağı günü 09.11.2005

Ümumdünya Gənclər günü 10.11

Konstitusiyaya günü 12.11.1995

Beynəlxalq korlar günü 13.11.1745

Beynəlxalq Tolerantlıq günü 16.11.1995

Dirçəliş günü 17.11.1988

Ümumdünya fəlsəfə günü. 19.11.2002

Beynəlxalq Uşaq Hüquqlarının Müdafiəsi günü 20.11.1989

Dünya televiziya günü 21.11.1999

Beynəlxalq İnformasiya günü 30.11

Yubilyar yazıçı və şairlər

Şair Tofiq Mahmudun 85 illiyi (06.11.1931-04.04.1997)

Şair Balaş Azəroğlunun 95 illiyi (07.11.1921-24.04.2011)

Şair İbrahim Göyçaylının 80 illiyi (12.11.1936-24.02.2007)

Yazıçı, ədəbiyyatşünas Aqşin Babayevin 80 illiyi (23.11.1936)

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Əli Nazimin 110 illiyi (24.11.1906-1941)

Xarici ədəbiyyat

Rus şairi, alim, rəssam M.V.Lomonosovun 305 illiyi (19.11.1711-1765)

İncəsənət

Xalq artisti Mərziyə Davudovanın 115 illiyi (25.11.1901-06.01.1962)

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

6. Televiziya və Radio günü

“Qarabağ müharibəsi dövründə Azərbaycan həqiqətlərini beynəlxalq arenaya çıxırılmasında dövlət televiziyasının müstəsna xidməti olmuşdur.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycanda hər il 6 noyabr - Radio və Televiziya İşçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. 1926-cı il noyabrın 6-da Azərbaycan radiosu fəaliyyətə başlayıb və o gündən sözügedən tarix radio işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. Azərbaycan Televiziyası yaranandan sonra bu tarix təkcə radionun deyil, həm də teleradionun yaranma günü kimi qeyd olunmağa başlayıb. Bakı Televiziya Studiyası ilk dəfə 1956-cı ilin 14 fevralında efirə çıxıb. İlk veriliş günü ekranda mərhum sənətkarımız Nəcibə Məlikova görünüb və çıxışına “Göstərir Bakı” kəlməsilə başlayıb. Həmin gün ekranda «Bəxtiyar» bədii filmi göstərilib. 60 il əvvəl Zaqafqaziya ölkələri arasında ilk dəfə Bakıda ağ-qara rəngdə göstərən televiziya fəaliyyətə başlayıb. Bu gün Azərbaycanda televiziyanın yaranmasından 90 il ötür. 1956-cı il fevralın 14-də Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, yəni, AzTV yayıma başlayıb. Yenicə yayıma başlayan televiziya ilk vaxtlar yalnız Bakı və Sumqayıtda göstərib. Təxminən 1 il sonra isə əhatə dairəsi genişlənilib, Salyan, Quba, Kürdəmir və başqa rayonlarda da TV-ni seyr etmək mümkün olub. Bütün rayonlara yayımın gecikməsi isə həmin vaxt teleqüllənin istifadəyə verilməməsi ilə bağlı idi. Sonralar istifadəyə verilən teleqüllə cəmiyyət üçün yenilik oldu və Azərbaycanda televiziyanın simvoluna çevrildi. Hündürlüyü 180 metr olan teleqüllə artıq yoxdur. Yeni televiziya qülləsi inşa edildikdən sonra köhnəsi hissə-hissə söküldü. Dövlət televiziyası Azərbaycan teleməkanına texniki uğurlarla yanaşı yaradıcılıq, telejurnalistikanın inkişafı baxımından da yeniliklər gətirib. Sovet dövründə dövlət televiziyası Azərbaycan dilinin təbiliğində əvəzsiz rol oynayıb. Azərbaycanın ilk elektron mətbu orqanı müstəqillik illərində də ciddi işlər görüb.

8. Bakı Metropoliteni işçilərinin peşə bayramı

Noyabrın 8-i Bakı Metropoliteni işçilərinin peşə bayramı günü kimi qeyd olunur. Hələ 1932-ci ildə Bakı şəhərinin inkişafının baş planının ilkin variantlarında yerüstü nəqliyyatın işini yüngülləşdirmək və şəhərin darısqal küçələrini tramvay, trolleybus və avtobus nəqliyyatından təmizləmək üçün ən sürətli və rahat nəqliyyat növünün - metropolitenin tikintisi qərara alınmışdı. Lakin bir qədər sonra başlanan 1941-1945-ci illər müharibəsi həmin niyyətlərin həyata

keçməsinə mane oldu. Yalnız 1947-ci ildə, dağıdıcı müharibədən 2 il sonra hökumət layihə-axtarış işlərinin aparılmasının başlanması barədə qərar qəbul etdi. 1949-cu ildə metropolitenin tikinti bazasının yaradılmasına, 1954-ci ildə isə birinci xəttin texniki layihəsi təsdiq olunur və metropolitenin 12,1 kilometrlik xəttinin inşasına başlanır. Baş yolun xətləri dəniz sahilindən 500-700 metr aralı keçərək buxtaya paralel sürətdə uzanıb gedirdi. 1953-cü ildə tikinti işləri müvəqqəti dayandırılır və yalnız 1960-cı ildə bərpa olunur. Bu da Bakı Metropoliteninin istismara verilməsini xeyli gecikdirir. 1966-cı ildə Bakı Metropoliteni İdarəsi yaradılır. 1967-ci il noyabrın 6-da Bakı şəhərində metropolitenin 5 stansiyası fəaliyyət göstərirdi. 1967-ci il noyabrın 25-dən metropolitenin daimi istismarı və qatarların müntəzəm hərəkəti başlandı. Hazırda Bakı Metropoliteninin 23 stansiyası vardır - "Həzi Aslanov", "Əhmədli", "Xalqlar dostluğu", "Neftçilər", "Qara Qarayev", "Koroğlu", "Ulduz", "Bakmil", "N.Nərimanov", "Gənclik", "C.Cabbarlı", "Xətai", "28 may", "Nizami", "Emlər Akademiyası", "İnşaatçılar", "20 Yanvar", "Memar Əcəmi", "Sahil", "İçərişəhər", "Nəsimi", "Azadlıq prospekti" və "Dərnəgül". Bu stansiyalardan 14-ü ulu öndər Heydər Əliyevin Bakı metrosuna böyük diqqət və qayğısı sayəsində tikilərək istifadəyə verilmişdir. Ulu öndərin daxili və xarici siyasətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də Metropolitenə daim diqqət və qayğı ilə yanaşır. Məhz dövlətimizin başçısının beş il öncə imzaladığı Sərəncam əsasında 8 noyabr Bakı Metropoliteni işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsdiq olunmuşdur.

9. Dövlət Bayrağı günü

“Bayrağımız eşidilən səsimiz, duyulan nəfəsimizdir. Bizim bayrağımız qürur mənbəyimizdir. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycanın Dövlət Bayrağı milli suverenliyin simvolu kimi ölkəmizin bütün vətəndaşları üçün müqəddəs dövlətçilik rəmzlərindən birinə çevrilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı olan bu bayraq bizim azadlıq məfkurəsinə, milli - mənəvi dəyərlərə və ümumbəşəri ideallara sadiqliyimizi nümayiş etdirir.”

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı Azərbaycan dövlətinin suverenliyi rəmzidir.

Bu gün Azərbaycan Respublikası üzərində dalğalanan müqəddəs Dövlət Bayrağımız- milli bayrağımız ilk dəfə 1918-ci il noyabrın 9-da Bakıda, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Nazirlər Şurasının yerləşdiyi binada qəbul edilmişdir. Müstəqil Azərbaycanın dövlət bayrağındakı üç rəngin ifadə etdiyi və XX əsrin əvvəllərindəki milli istiqlal ideologiyamızın üç təməl prinsipini təşkil edən “Türkçülük, islamçılıq və müasirlik” düsturunun müəllifi görkəmli Azərbaycan

mütəfəkkiri Əli Bəy Hüseynzadədir. Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağından istifadə müstəqil Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 23-cü və 75-ci maddələri, “Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, eləcə də, həmin Qanunla təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında Əsasnamə” əsasında tənzimlənir. Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağının rəngli və sxematik təsviri adı çəkilən Qanun və Əsasnamə ilə təsdiq edilmişdir. Əsasnaməyə görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı eni və uzunluğu bərabər olan rəngli üç üfüqi zolaqdan ibarət düzbucaqlı parça şəklindədir: üst zolaq mavi rəngdə, orta zolaq qırmızı rəngdə, aşağı zolaq yaşıl rəngdədir. Bayrağın hər iki üzündə qırmızı zolağın ortasında ağ rəngli aypara və səkkizguşəli ulduz təsviri vardır.

10.Ümumdünya Gənclər günü

“Azərbaycan gəncləri Azərbaycanın gələcəyidir. Qarşımızda duran vəzifələrdən biri də gəncliyi daha yaxşı hazırlamaqdan, tərbiyə etməkdən ibarətdir. Cəmiyyətin gələcək tərəqqisi bir çox cəhətdən indi gənclərimizə nəyi və necə öyrətməyimizdən asılı olacaqdır.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

10 Noyabr -Ümumdünya gənclər günüdür. Bu günün qeyd olunması barədə qərar Ümumdünya Demokratik Gənclər Federasiyası tərəfindən 1945-ci ilin 29 oktyabr Londonda keçirilən konfransda qəbul edilib. Gənclər təşkilatlarının beynəlxalq birliyi özündə siyasi, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bir çox müxtəlif gənclər təşkilatını birləşdirir. Federasiya bütün dünyada sülh, gənclərin hüquqları, xalqların müstəqilliyi, qabaqcıl gənclərin beynəlmiləl həmrəyliyi uğrunda mübarizə aparır. Bununla belə müasir dövrdə gənclər bir sıra problemlərlə üzləşirlər. Gənclər günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda keçirilib. 1996-cı ildən sonra isə bu günü bütün MDB-də geniş şəkildə qeyd edirlər. Dünyadakı əmək qüvvəsinin dördü birini gənclərin təşkil etdiyi müasir dövrdə işsizlərin yarısı məhz onların payına düşür. Əmək bazarları gənclərin yaxşı perspektivli işlərlə təmin etməkdə böyük çətinlik çəkir. Hazırda dünyada 25 yaşa qədər olan 3 milyard insan var. Gənclərlə bağlı digər mühüm sənəd 2002-ci ilin 9 aprelində qəbul edilən “Gənclər siyasəti haqqında” qanundur. Bu qanun Azərbaycan Respublikasında gənclər siyasətinin məqsəd, prinsip və istiqamətlərini, təşkilati-hüquqi əsaslarını müəyyən edir, bu sahədə yaranan münasibətləri tənzimləyir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dediyi kimi, Azərbaycan gəncləri “Sağlam düşüncəli gənclərdir, vətənpərvər gənclərdir, xalqını, millətini sevən gənclərdir.” İnanırıq ki, bu gənclik böyük azərbaycanlı Heydər Əliyevin ideyalarını ölkəmizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında gerçəkləşdirəcək, inkişaf etdirəcək daha işıqlı gələcəyə aparacaq.

12.Azərbaycan Konstitusiyaya günü

“Bizim konstitusiyamız xalqın konstitusiyasıdır. Hər bir vətəndaşın konstitusiyasıdır. Məqsədimiz xalqımızın mənəviyyatını qorumaq və zənginləşdirməkdir.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya günü- Azərbaycan Respublikasının əsas qanununun Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının qəbul edildiyi gün

Hazırkı Konstitusiyaya 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq referendumu əsasında qəbul edilmişdir. Bu Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra ilk Konstitusiyası idi. Konstitusiyaya (lat. constitutio - "quruluş") - ölkənin əsas sənədi, dövlətin ali hüquqi qüvvəyə malik hüquqi-normativ aktı, dövlətin siyasi, hüquqi və iqtisadi əsaslarını və vətəndaşın hüquqi statusunu müəyyən edir.

Azərbaycanın dövlətinin birinci Konstitusiyası 1921-ci il mayın 19-da I Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 1921-ci il SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış yeni redaksiyası 1925-ci il martın 14-də IV Ümumazərbaycan Sovetlər Qurultayında qəbul edilib. Azərbaycan SSR-nin 1978-ci il aprelin 21-də qəbul edilmiş son Konstitusiyası SSRİ Konstitusiyasına uyğunlaşdırılmış olsa da müəyyən özünəməxsusluğa malik idi. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etdikdən yeni Konstitusiyaya layihəsi üzərində ciddi iş başlandı. 1994-cü ildə Prezident Heydər Əliyev sədrliyi ilə Konstitusiyaya komissiyası fəaliyyətə başladı və layihə 1995-ci ildə ümumxalq müzakirəsinə verildi. 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq referendumu ilə Azərbaycanın Respublikasının ilk Konstitusiyası qəbul olundu. Azərbaycanın yeni Konstitusiyası 5 bölmədən, 12 fəsildən və 158 maddədən ibarətdir. Konstitusiyaya ilk əlavə və dəyişiklik 24 avqust 2002-ci ildə, son əlavə və dəyişikliklər isə 18 mart 2009-cu ildə referendum yolu ilə edilib. 1996-cı il fevralın 6-da Prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 12 noyabr Konstitusiyaya günü elan edilmişdir.

13. Beynəlxalq Korlar günü

13 noyabr 1745-ci ildə anadan olmuş görkəmli fransız pedaqoqu Valentin Hayuinin şərəfinə bir çox Avropa ölkələri 13 noyabr tarixini “Beynəlxalq Korlar Günü” kimi qeyd etməklə mövcud ictimaiyyətin, dövlət qurumlarının və vətəndaş cəmiyyətinin diqqətini görmə qüsurlu insanların problemlərinə və onların inteqrasiya məsələlərinə cəlb etmişlər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və Dünya Səhiyyə təşkilatının

təvsiyəsi ilə 13 noyabr Ümumdünya gözdən əlillər günü kimi qeyd edilir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının statistik göstəricilərinə əsasən dünya əhalisinin 160 milyonu gözdən əlildir. Azərbaycanda da beynəlxalq təcrübədə olduğu kimi aidiyyəti dövlət orqanları tərəfindən gözdən əlil insanların sosial müdafiəsinə, onların təhsil, səhiyyə, idman, məşğulluq, sosial adaptasiya, istirahət və bu kimi problemlərinə daha çox diqqət yetirilir. 5 dekabr 2014-cü ildə F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında Gənc Ana və Uşaqların Maarifləndirilməsi İctimai Birliyi, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin bilavasitə maliyyə və texniki dəstəyi və TİKA-nın Bakı Ofisinin əməkdaşlığı çərçivəsində görmə qabiliyyəti zəif və məhdud uşaqlar üçün Dil kursları və İnformasiya Mərkəzi açılmışdır. Son illər ölkəmizdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlara dövlət tərəfindən daha çox diqqət artırılıb. Ölkə başçısının imzaladığı sərəncamlar bu təbəqədən olan insanların həyat şəraitinin yaxşılaşmasında və onların cəmiyyətə inteqrasiyasında əhəmiyyətli rol oynayır. Həmçinin, bu insanları öz sıralarında birləşdirən, onların problemlərini işıqlandıraraq, həllinə çalışan ictimai təşkilatların da fəaliyyətləri üçün geniş imkan yaranıb.

16.YUNESKO-nun yaranmasının 70 illiyi (1946)

16 noyabr BMT-nin humanitar sahə üzrə ixtisaslaşmış təşkilatı olan YUNESKO-nun təsis edildiyi gündür. Bu qurumun yaranması haqqında Nizamnamə 1945-ci il noyabrın 16-da Londonda imzalanmış, bir il sonra 1946-cı il noyabrın 4-də isə 20 üzv dövlətdən ibarət təşkilat rəsmi fəaliyyətə başlamışdır. Hazırda 195 dövlət YUNESKO-nun üzvüdür. YUNESKO-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafında

ən mühüm addım ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin dekabrında Fransaya ilk rəsmi səfəri zamanı qurumun Parisdə yerləşən mənzil-qərargahında baş direktor Federiko Mayorla görüşü zamanı atılmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin 21 fevral 1994-cü il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının YUNESKO üzrə Milli Komissiyası yaradılmışdır. 2005-ci il sentyabrın 15-də isə Prezident İlham Əliyev Milli Komissiya ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında Sərəncam imzalamışdır. Azərbaycanla YUNESKO arasında hazırda sıx əlaqələr mövcuddur. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın Azərbaycan-YUNESKO münasibətlərinin inkişafında və möhkəmlənməsində məxsusi xidmətləri vardır. Ölkəmizin mədəni irsinin təbliği, onun milli və regional səviyyədə mühafizəsinin təmin olunması sahəsində gördüyü əvəzsiz işlər buna sübutdur. İndiyədək YUNESKO ilə elm, təhsil, mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığın inkişafı üçün mühüm sənədlər imzalanmış, tədbirlər həyata keçirilmişdir. Mehriban xanım Əliyevanın ciddi söyləri nəticəsində Azərbaycan muğamı YUNESKO tərəfindən bəşəriyyətin qeyri- maddi irsinin şah əsəri elan edilmiş, Qobustan Dövlət Tarixi Bədii Qoruğu ümumdünya irs siyahısına salınmış, İçərişəhər Qoruğu YUNESKO-nun təhlükədə olan ümumdünya irs siyahısından çıxarılmışdır. Aşıq sənəti və Novruz bayramı da YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahısında özünə yer almışdır. Təsadüfi deyil ki, 2004-cü ilin sentyabrında Mehriban xanım Əliyeva ənənəvi musiqinin, ədəbiyyat və poeziyanın inkişafına verdiyi töhfələrə, musiqi təhsili və dünya mədəniyyətlərinin mübadiləsi sahəsindəki xidmətlərinə və YUNESKO-nun ideyalarına sadıqlığına görə bu təşkilatın xoşməramlı səfiri adına layiq görülmüşdür. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə Azərbaycanın ənənəvi klassik musiqisini dünya miqyasında tanıtdırmaq məqsədilə Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzi tikilərək istifadəyə verilmişdir. 2009-cu ilin martında Azərbaycanda I Beynəlxalq Muğam festivalı keçirilmişdir. YUNESKO-nun baş direktoru Koşiuro Matsura bu münasibətlə ölkəmizə səfər etmişdir. Dünyada savadlılığın dəstəklənməsi üzrə YUNESKO-nun regional konfransları silsiləsindən 2008-ci ilin mayında baş tutan “Avropada subregional çərçivədə savadlılıq problemlərinə baxış: tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması və innovativ yanaşmaların tətbiqinə dəstək”, həmin ilin iyununda keçirilən “Mədəniyyətlərarası dialoqda qadınların rolunun genişləndirilməsi” və digər tədbirlər bu mərəmə xidmət edir. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin və əlamətdar hadisələrin yubileylərinin YUNESKO çərçivəsində qeyd edilməsi də bu qurumla əlaqələrin yüksək səviyyəsinin bariz göstəricisi sayıla bilər.

16. Beynəlxalq Tolerantlıq günü

“Azərbaycan Qafqazın işıq saçan mayakıdır, tolerant ölkədir və onun nuru dünyanın hər bir tərəfinə yayılır, insanlığa yol göstərir.”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev

16 noyabr tolerantlıq günüdür. Beynəlxalq Tolerantlıq günü 1995-ci ildə YUNESKO-nun 50 illiyi münasibətilə təsis edilib. Məqsəd qurumun da nizamnaməsində qeyd olunduğu kimi, dünyada hamını bir-birinə dözümlülük nümayiş etdirərək mehriban qonşular kimi yaşamağa çağırışdır. Azərbaycan indi bütün dünyada həm də

tolerantlıq örnəyi kimi tanınır. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizdə tolerantlığın qorunub saxlanması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər Azərbaycanı müxtəlif milli və mədəni dəyərlərin qovuşma müstəvisinə çevirib. Azərbaycan indi dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada bütün millətlər, bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır. Ölkəmizdə dini və milli dözümlülük, tolerantlıq yüksək səviyyədədir. Prezident İlham Əliyevin dindarlarla keçirdiyi görüşlər, Ramazan bayramlarında ənənəvi olaraq din xadimləri ilə iftar süfrələrində birgə iştirakı və bu mərasimlərə Azərbaycanda mövcud digər dini icmaların nümayəndələrinin də qatılması ölkədə tolerant düşüncənin artıq tam bərqərar olduğunu göstərir. Dövlətin gücünü əhalinin çoxmillətli olmasında, müxtəlif dinlərin, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların birgə yaşayışında görən Azərbaycan prezidenti bütün dünyaya göstərir ki, tolerantlıq Azərbaycan xalqının ruhundadır. Xalqlararası və mədəniyyətlərarası dialoqu inkişaf etdirmək, ona dəstək vermək, bütün insanların gələcəyi naminə mədəniyyətlərin və dinlərin qarşılıqlı dialoquna nail olmaq bu gün də dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissəsidir. Tolerantlıq insanlar və icmalar arasında qarşılıqlı hörmətin bünövrəsidir və ortaq dəyərlər ətrafında vahid global cəmiyyətin qurulması üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Bu bir məziyyət, mənəvi keyfiyyətdir, lakin hər şeydən əvvəl tolerantlıq bir əməldir – başqalarına əlini uzatmaq və mövcud fərqlilikləri maneə kimi deyil, dialoq və anlaşmaya dəvət kimi qəbul etməkdir. Bəli, Tolerantlıq insanlar arasında körpülər salmaqla və ünsiyyət üçün yollar açmaqla bu çətinliklərin bir qisminə cavab verir. Tolerantlıq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının məğzini təşkil edir. Tolerantlıq öz-özünə meydana gəlmir. O, öyrədilməli, yetişdirilməli və başqalarına ötürülməlidir. Vahid bəşəriyyət insan müxtəlifliyinin möhtəşəm zənginliklərinə qarşılıqlı hörmət əsasında birlikdə yaşamaq və birgə işləmək deməkdir.

17. Milli Dirçəliş günü

“Dirçəliş oyanışdı, yenidən yaranmaq, dünyaya təzədən gəlməkdi. Sözün hər mənasında dirçəliş mübarizə aparmaq və özünü təsdiq etməkdə. Elə bizim xalqın da Milli Dirçəliş günü onun özünü təsdiqi idi. XX əsr xalqımızın yaddaşında dövlətçilik, müstəqillik, ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə əsri kimi qalacaqdır!”

Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev

1988-ci ilin ilk günlərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq təcavüzü başlandı. Moskvanın, xüsusən də SSRİ-nin o vaxtkı rəhbərliyinin buna biganə münasibətini görən ermənilər planlı şəkildə, Ermənistan hökumətinin tapşırığı və göstərişilə Ermənistanda yaşayan 200 mindən çox azərbaycanlıni öz ata-baba yurdlarından kütləvi surətdə qovdular. Ermənilər azərbaycanlıları təkcə öz ev-eşiklərindən qovmayırdılar, həm də onları cismən öldürür, diri-diri yandırırıdılar. Elə həmin ilin fevral ayında Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində ixtişaşlar törətdilər. Onlar Azərbaycanın tarixi torpağı olan Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparıb Ermənistana birləşdirməsi haqqında məsələ qaldırdılar. Belə bir vaxtda Azərbaycan xalqı ayağa qalxdı. Xalq öz etirazını sakit şəkildə rəhbərliyə bildirdi. İlk zamanlar Azərbaycan vətəndaşları Moskvaya, yerli hakimiyyət başçalarına inanırdılar. Onların şüarları, gəzdirdikləri portret və bayraqlar bunu sübut edirdi. 1988-ci ilin noyabrın 17-də Bakının əsas meydanı sayılan Azadlıq meydanında Sovet dövlətinin xalqımıza qarşı apardığı antiazərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Azərbaycan ictimaiyyətinin sonu bilinməyən mitinqi başlandı. O, vaxt bütün xalq bir yumruq kimi düyünlənmişdi. Bu, əsl xalq hərəkatı, milli azadlıq hərəkatı idi. Dekabrın əvvəllərində sovet qoşunları tərəfindən ümumxalq mitinqi dağıdıldı. Azərbaycanda bu hadisələr milli azadlıq hərəkatı kimi qiymətləndirilir və Vətənzimin istiqlaliyyət qazanmasında əsas amil sayılır. “Milli dirçəliş” deyəndə buna yalnız siyasi aspektdən yanaşmaq olmaz, çünki milli dirçəliş yalnız ictimai baxımdan yox, həm də mədəni-mənəvi əxlaqi dəyərlərin xalqın özünün təməl prinsipləri üzərində inkişaf edən ənənələrinin təcəssümüdür, onun yaşadılmasıdır və onun yaşaması məhz Milli dirçəlişin təməlidir.

19. Ümumdünya fəlsəfə günü.

Ümumdünya Fəlsəfə günü YUNESKO-nun reqlamentinə əsasən 2002-ci ildən başlayaraq noyabr ayının 3-cü cümə axşamı günü qeyd olunur. Ümumdünya fəlsəfə gününün yaranmasının əsas ideyası dünyada baş verən qlobal ictimai-mədəni dəyişiklikləri müzakirə etmək üçün platforma tapmaq, insanları fəlsəfi irsə yaxınlaşdırmaq, məişət tərəkürünün aləmini yeni ideyalar üçün açmaq və bu gün cəmiyyət qarşısında duran çağırışlarla bağlı olan ictimai müzakirələri stimullaşdırmaqdan ibarətdir. Mütəfəkkirlərin çoxu qeyd edirdilər ki, fəlsəfinin məgzi təcüblənməkdədir. Və doğurdan da, fəlsəfə insan varlıqlarının özləri və yaşadıkları dünya ilə maraqlanmağa olan təbii istəkdən doğulur. Müdrikiyə olan sevgi qismində çıxış edərək, fəlsəfə bizi düşüncələr haqqında düşünmək, müxtəlif fundamental həqiqətləri dərinlən öyrənmək və şəxsi nəticələri çıxarmağı öyrədir. Əsrlər ərzində fəlsəfə müxtəlif konsepsiyalar və ideyalar əmələ gətirmiş və kritik, müstəqil və yaradıcı düşünməyin təməlini qoymuşdur. Fəlsəfə günü YUNESKO-nun 70-dən çox ölkəsində qeyd olunur. Hər il fərqli mövzulara həsr olunmuş bu gündə mütəfəkkirlərin, alimlərin, müəllimlərin, tələbə və şagirdlərin, mədəniyyət və təhsil nümayəndələrinin iştirakı ilə müxtəlif tədbirlər keçirilir: fəlsəfi diskussiyalar, dəyirmi masalar, konfranslar, seminarlar, sərgilər və təqdimatlar və s.

20. Beynəlxalq Uşaq Hüquqlarının Müdafiəsi günü

“Uşaqlar - bizim sabahkı hakimlərimizdir, bizim dünyagörüşümüzün, əməllərimizin tənqidçiləridir”.

Rus yazıçısı M. Qorki

Uşaqların hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı BMT baş Məclisi 1989-cu il noyabr ayının 20-də Konvensiya qəbul edib. Azərbaycan bu konvensiyayı 1992-ci il iyul tarixli 236 sayılı qərarına əsasən ratifikasiya edib. Bu bayram Azərbaycanda da hər il qeyd edilir. Konvensiyanın prinsipi əsasən uşaq şəxsiyyətidir. Konvensiya bu işə qoşulmuş ölkələri uşaqlara, öz vətəninin sosial-iqtisadi həyatında daha yaxından iştirak etmək üçün şərait yaratmağa çağırır. Burada əsas məqsəd uşaqların xoşbəxt böyümələri, həmçinin onların rifahı naminə göstərilən hüquq və azadlıqlardan istifadəni təmin etmək, uşaqlar arasında ayrı-

seçkiliyə yol verməməkdir. Uşaqlar irqindən, dinindən, dərisinin rəngindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətlərindən asılı olmayaraq öz hüquqlarından istifadə etməlidirlər. Konvensiyada bu hüquqlar müəyyən formada qruplaşdırılmayıb. Lakin şərti olaraq bu hüquqları dörd qrupa bölmək olar. Bunlar – **yaşamaq, inkişaf, müdafiə və iştirak hüququ qrupudur**. Bu hüquqlar qrupu dövlətləri uşaqlara gücləri çatdığı qədər cəmiyyətin həyatında yaxından iştirak etmək üçün şərait yaratmağa, onların şəxsiyyət olaraq yetişməsinə təmin etməyə çağırır. Konvensiyanın bu qədər mühüm əhəmiyyət kəsb etməsi bir də onunla izah olunur ki, o, özündə gələcəyi əks etdirir. Uşaqlara məhəbbətlə yanaşan cəmiyyət onların qabiliyyətlərini tam açmağa şərait yaratmaqla onların azadlıqlarının təmin edilməsini dəstəkləyir. İntelektual, mədəni, əxlaqi və mənəvi qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək üçün uşağa hər bir şərait yaradılır. Burada da hər bir ölkənin gələcək taleyi indiki uşaqların əlindədir prinsipinə əsaslanır. Ölkəmiz isə bu konvensiyaya 1992-ci il iyulun 21-də üzv olmuşdur. Sonralar isə həmin sənədin müvafiq protokollarına qoşulub və bu konvensiyadan irəli gələn hər bir məsələnin həllinə çalışılır. Məlumdur ki, uşaq hüquqları konvensiyasının yerinə yetirilməsinə beynəlxalq miqyasda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq fondları – YUNİSEF nəzarəti yerinə yetirir. Bu təşkilatın respublikadakı nümayəndəliyi təhsil, səhiyyə, sahəsində aparılan islahatların təşkilində yardım edir.

21. Dünya televiziya günü

1999 - cu ilin mart ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının aldığı qərara əsasən 21 noyabr Dünya televiziya günü kimi qeyd olunur. İstər dünyada istərsə də ölkəmizdə aparılan araşdırmalar göstərir ki, uşaqların şəxsiyyətinin formalaşmasında, həyata keçirdiyi uğurlarda televiziyanın rolu böyükdür. Bəli, televiziya xəbər, əyləncə və düşüncələri ifadə etmək üçün ən gözəl vasitədir.

30. Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü

Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü artıq 28 ildir ki, dünyada qeyd olunur. Məqsəd kompyuterdə saxlanılan informasiyanın təhlükəsizliyinin təmini, bu sahədə mövcud olan müxtəlif problemlərin həllinin önəmliyini istifadəçilərin, proqram vasitələri istehsalçıların, o cümlədən ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdır. 1988-ci il noyabr ayının 30-da “Morris soxulcanı” adlanan ilk kompyuter virusu elmi-tədqiqat institutları, hərbi idarələr, hətta Pentaqon da daxil olmaqla, ARPANET-in minlərlə qovşağının fəaliyyətini iflic vəziyyətinə saldı. İlk kompyuter virusunun vurduğu ziyan isə təxminən 100 milyon dollar dəyərində qiymətləndirilirdi. Bu hadisə bəşəriyyətin kompyuter təhlükəsizliyi haqqında təsəvvürlərini dəyişdi. Məhz həmin vaxtda mütəxəssislər informasiya təhlükəsizliyinin təmini məsələlərinə kompleks yanaşmanın zəruriliyi haqqında ciddi düşünməyə başladılar. Müəllifinin adı ilə adlandırılan bu virusun yaradıcısı – Robert Morris proqramın kodunun məxfi saxlanılmasına nail olduğu üçün onun bu işdə əli olduğunu çətin ki, kimsə sübut edə bilərdi. Onun məqsədi isə sırf tədqiqat xarakteri daşıyırdı. Onun atası – Milli Təhlükəsizlik Agentliyinin kompyuter üzrə eksperti isə hesab edirdi ki, oğlu tutduğu əməlini etiraf etməlidir. R.Morrisi 5 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzası gözləyirdi. Lakin məhkəmə Kornell Universitetinin “Hesablama texnikası” fakültəsinin aspirantına güzəşt edərək, “alim”ə üç il şərti cəza kəsdi. Həmin ildə Kompyuter Avadanlığı üzrə Amerika Assosiasiyası 30 noyabr tarixini Beynəlxalq İnformasiya Təhlükəsizliyi Günü (Computer Security Day) elan etdi.

Yubilyar yazıçı və şairlər

6.Şair Tofiq Mahmudun anadan olmasının 85 illiyi (06.11.1931-04.04.1997)

Mehdiyev Tofiq Mahmud oğlu - şair, nasir, tərcüməçi, publisist, 1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan komsomolu mükafatı laureatı (1984)

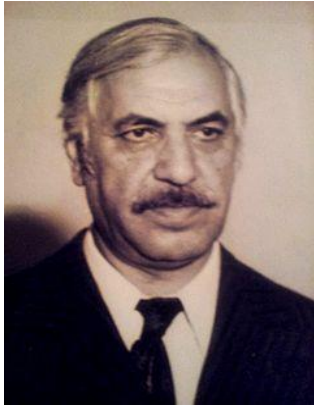
Tofiq Mahmud 1931-ci il noyabrın 6-da Naxçıvan MR Şahbuz rayonunda anadan olmuşdur. Orta təhsili Bakıda 31 sayılı məktəbdə almış, sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdir (1949-1954).

Əmək fəaliyyətinə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin

mədəni-maarif müəssisələri idarəsində metodiki kabinetin metodisti kimi başlamış (1954), sonra "Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyasında xüsusi müxbir (1958-1961), "Göyərçin" jurnalı redaksiyasında ədəbi işçi olmuşdur (1961). İlk şeiri "Kəsməsəm də, görməsəm də" 1953-cü ildə "İnqilab və mədəniyyət" jurnalında dərc olunmuşdur. 1976-cı ildən "Göyərçin" jurnalının redaktoru vəzifəsində işləmişdir. Bədii tərcümə ilə də məşğul olmuşdur. Onun tərcüməsində Xuta Berulavanın "Quş südü", İsabəy İshaqovun "Hər şeyi öyrənmək istəyən" kitabları işıq üzü görmüşdür. Əsərləri xarici ölkə xalqlarının dilinə tərcümə olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Uşaq Fondunun Bakı şöbəsinin sədri, həm də rəyasət heyətinin üzvü olmuşdur (1989-cu ildən). Azərbaycan Yazıçılar Birliyi uşaq və gənclər ədəbiyyatı şurasının sədri, keçmiş SSRİ Yazıçılar İttifaqı uşaq və gənclər ədəbiyyatı şurasının üzvü seçilmişdir. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. Tofiq Mahmud 1997-ci il aprelin 4-də Bakıda vəfat etmişdir. Şairin adına "Tofiq Mahmud mükafatı" (hər il ən yaxşı uşaq şeirlərinin müəlliflərinə təqdim olunur) təsis edilmişdir.

Əsərləri: "Yola çıxıram" (1959), "Mənim kürəkənim" (1959), "Dibçək" (1962), "Buzovna qayaları" (1963), "Utancaq oğlan" (1964), "Açıqdır pəncərəm" (1966), "Alpinistlər" (1967), "Meşədə səs" (1969), "Ana qucağı" (1971), "Qızımın sualları", "Dalğalar" (1976), "Ulduzlar, düşüncələr" (1977), "Pəncərəyə toxunan budaq" (1978), "Kəpənək gözəlliyi" (1980), "Məhəbbətim sirr deyil" (1981), "Yerə dağılan muncuqlar" (1983), "Şən şerlər" (1983), "Bu işıqla qalacağam" (1985), "Yağış yağır dənizə" (1985), "Gecə qapı döyülür" (1988), "Uzaqda ucalan dağlar" (1991) və s.

11.Şair Balaş Azəroğlunun anadan olmasının 95 illiyi (11.11.1921-24.04.2011)

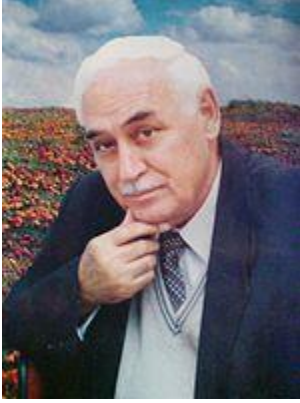

Abizadə Balaş Allahbaxış oğlu (Balaş Azəroğlu) — şair, ədəbiyyatşünas, 1958-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri namizədi (1966), Azərbaycanın xalq şairi (1981). Xidmətlərinə görə "Şərəf nişanı", "Xalqlar dostluğu" ordenləri ilə, "21 Azər", "Firdovsi" və digər medallarla, iki dəfə Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri fərmanı (1960, 1971), 1996-cı ildə "Şöhrət Ordeni" ilə təltif edilmişdir.

Balaş Azəroğlu 1921-ci il noyabrın 11-də Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Orta təhsilini də burada almışdır. Məktəbdə oxuyarkən ədəbiyyata böyük həvəs göstərərək, vaxtının çox hissəsini bədii əsərlər oxumağa sərf etmişdir. Məktəbin ədəbiyyat müəllimi Cəfər Rəmzi bu sahədə ona böyük təsir göstərmiş, qəlbində ədəbiyyata olan böyük sevgisini də o yaratmışdır. İlk mətbu şeiri "Dnepr" 1937-ci ildə Bakıda çapdan çıxmışdır. 1938-ci ildə ailəliklə Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərinə köçdüklərindən burada fars ibtidai məktəbində təhsil alır. Milli azadlıq hərəkatına qoşulur (1941). Bu da onun yaradıcılığında siyasi lirikanın ön plana keçməsində mühüm rol oynamışdır. Ərdəbildə və Təbrizdə ilk şeir kitabları (1943, 1945) dərc olunmuşdur. Bakıda ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil alır (1947-1952). Eyni zamanda, Cənubi Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin sədri vəzifəsində çalışır. ADF MK-nın orqanı "Azərbaycan" qəzeti redaksiyasında ədəbi-bədii şöbənin müdiri (1948-1953), sonra məsul redaktor (1953-1956), ADF MK-da təbliğat şöbəsinin müdiri (1956-1958), Azərbaycan Ali Partiya məktəbində xüsusi fakültənin dekanı (1958-1959) işləyir. Çoxcildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı"nın müəlliflərindən biridir. Farscadan dilimizə çevirdiyi Nizaminin "Yeddi gözəl" poemasını, Füzulinin qəzəllərini çap etdirmişdir. Şəhriyardan tərcümələri vardır. Onun ərəb əlifbası ilə "Seçilmiş əsərləri" (1996, Tehran) buraxılmışdır. 24 aprel 2011-ci ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: "Şeirlər" (1948), "Savalan" (1949), "Mübarizə yollarında" (1950), "Gənclik dostlarım" (1950), "Mənim nəğmələrim" (1952), "Səhər şəfəqləri" (1953), "Sənətin qüdrəti" (1955), "Seçilmiş əsərləri" (1956), "Çiçəklənən tarlalar" (1954), "İtmiş qız haqqında dastan" (1957), "Hafizin qəbri üstündə" (1959), "Seçilmiş şeirlər" (1959), "Əsərləri" (1961), "Elə oğul istəyir vətən" (1961), "İki dost" (1965), "Məcnun söyüd" (1966), "Savalan əfsanəsi" (1967), "Dünənim, bu günüm, sabahım" (1970), "İllərdən illərə" (1971), "Yarpaqlar töküləndə" (1976), "Gəl, ay bahar" (1983), "Sinəm Savalan dağdır" (1984), "Bir kürsü istəyirəm" (1989), "Seçilmiş əsərləri (iki cildə)" (1991) və s.

12.Şair İbrahim Göyçaylının anadan olmasının 80 illiyi (12.11.1936-24.02.2007)

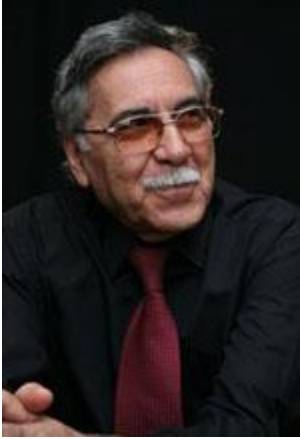

İbrahim Göyçaylı (tam adı: Əsgərov İbrahim Məhəmməd oğlu) — Azərbaycanlı şair; Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət Xadimi

İbrahim Göyçaylı 1936-cı il, noyabrın 12-də Göyçay rayonunun Alıkənd kəndində anadan olmuşdur. 1943-cü ildə Göyçay şəhərində orta məktəbə gedib. 1953-cü ildə məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində təhsil alıb (1953-1958). Əmək fəaliyyətinə qəzetdə müxbir kimi başlayıb. Sonra Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, “Mədəni ticarət”, “Za kulturnuyu torgovli” qəzetlərində baş redaktor, Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində redaktor, şöbə müdiri, baş redaktor kimi vəzifələrdə çalışıb. 1983-cü ildən 2007-ci ilə qədər baş redaktor müavini vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Ümumilikdə, Azərbaycan Dövlət Radiosunda 40 ilə yaxın müddətdə fəaliyyət göstərmiş, radionun formalaşmasında xüsusi xidmətləri olmuşdur. 2006-cı ildə prezident İlham Əliyevin qərarına əsasən Əməkdar İncəsənət Xadimi adına layiq görülmüşdür. 2007-ci il, fevral ayının 24-də, uzun sürən xəstəlikdən sonra 70 yaşında vəfat etmişdir. Yüzdən çox şerinə mahnılar bəstələnib, tanınmış sənətkarlar tərəfindən ifa olunub.

Kitabları: “Dalğalar qoynunda” (1966), “Yadigar sözlər” (1969), “Gözlərinin işığında” (1973), “Qərənfil işığı” (1979), “Qoymayın qızları kədərlənməyə” (1982), “Ulduzlar nədən danışır” (1984), “Vaxt soruşsa” (1986), “Песня голубой вершины. (Mavi zirvənin nəğməsi)” (1987), “Uzaq haraylara isinmir ürək” (1991), “Ümiddən uzun gecə” (1997), “Lirika” (2001), “Ümid yeri” (2003), “Yaşadığım bu dünya” (2004), “Fikrimin sabahı” (2005), “Ömrümüz su kimi” (2005) və s.

23.Yazıçı, ədəbiyyatşünas Aqşin Babayevin anadan olmasının 80 illiyi (1936) Aqşin Babayev – Yazıçı-dramaturq, şair, tərcüməçi, pedaqoq, ictimai xadim.

Aqşin Babayev Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib. Aspiranturada oxuyub, elmlər doktoru alimlik dərəcəsi, professor adı alıb. 30 kitabın müəllifidir. 32 il radioda çalışıb. 15 il Milli Məclisdə mətbuat katibi işləyib. Əməkdar jurnalistdir. "Yusif Məmmədəliyev", "Həsən bəy Zərdabi", "Humay", "Qızıl Qələm" mükafatları laureatıdır. 2004-cü ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə II dərəcəli dövlət müşaviri rütbəsinə layiq görülüb. A.Babayev əmək fəaliyyətinə tələbəyəkən respublika radiosunda başlayıb. Türkiyəyə, ərəb ölkələrinə, İrana və Cənubi Azərbaycana verilişlər

hazırlayan redaksiyaların Baş redaktoru təyin edilib. Əsas işindən ayrılmadan 10 il ingilis, fransız, ərəb və ispan dillərində çap olunan "Moskou nyus" qəzetinin Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri olub. Ölkəmizin ictimai həyatı, mədəniyyəti, incəsənəti haqqında həmin qəzetin səhifələrində yazılar dərc etdirib. Ü.Hacıbəyov, F.Əmirov, Q.Qarayev, Niyazi, T.Salahov kimi sənətkarlarımızı xarici ölkə oxucularına tanıtdırıb. 1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində respublika radiosu və xarici verilişlər üzrə sədr müavini təyin edilib. 15 il ərzində bu vəzifədə çalışıb. Aqşin Babayevin ilk hekayəsi 1958-ci ildə "Oktyabr işıqları" almanaxında çap olunub. 1964-cü ildə onun "Cazibəli üfüqlər" adlı ilk hekayələr kitabı çapdan çıxıb. "Həmişəbahar", "Bir parça həyat", "Ağ ulduzlar", "Bir ürəyin hərarəti", "Ayrılıq", "Söz gülləsi", "Dünyanın axırı" adlı kitabların müəllifidir. "Kişilər az yaşadı" kitabı isə Moskvanın "Sovetski pisatel" nəşriyyatı tərəfindən 30 min nüsxə tirajla nəşr edilib. 10 cilddən ibarət "Seçilmiş əsərləri" işıq üzü görüb. Aqşin Babayev həm də şairdir. Yeddinci sinifdə oxuyanda "Bahar" adlı ilk şeirini yazıb. Sözlərinə mahnılar bəstələnib. Şeir kitabına xalq şairi Fikrət Qoca ön söz yazıb. Aqşin Babayevin dramaturq kimi ilk əsəri tələbəlik dövründə 1955-ci ildə tamaşaya qoyulub. Sonra pyesləri Musiqili Komediya, Rus Dram, Gənc Tamaşaçıları, Bələdiyyə, Sumqayıt Musiqili Dövlət Dram teatrlarında oynanıb. Onun ssenarisi əsasında telefilmlər çəkilib. "Xilaskar" və "Oğul" pyesləri ulu öndərimiz Heydər Əliyevə həsr edilib.

Əsərləri: "Bir parça həyat", "Sünbül ətri", "Kişilər az yaşadı", "Ağ ulduzlar", "Həmişəbahar", "Söz gülləsi", "Xilaskar", "Oğul" və s.

Filmoqrafiya: Nekroloq (film, 2001), Dəvətnamə (film, 2003), Yol (2003), Mükafat (film, 2004)

24.Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Əli Nazimin 110 illiyi (1906-1941)

Mahmudzadə Əliəkbər Mahmud oğlu (Əli Nazim) – Azərbaycan sovet tənqidçisi və ədəbiyyatşünası, 1934-cü ildən AYB-nın üzvü

Əli Nazim 1906-cı ildə Cənubi Azərbaycanın Təbriz şəhərində dünyaya gəlmişdir. Bakıda pedaqoji texnikumu bitirib Leninqrad İnstitutuna daxil olmuşdur (1925). Moskva Kommunist Akademiyasında aspirant, elmi işçi, SSRİ xalqları ədəbiyyatı və incəsənəti bölməsinin elmi katibi olmuşdur (1927-1932). Azərbaycan Elmi-Tədqiqat İnstitutu ədəbiyyat şöbəsinin müdiri və Ali Pedaqoji İnstitutda kafedra müdiri vəzifələrində çalışmışdır. Orta məktəbin yuxarı sinif şagirdləri üçün ədəbiyyat müntəxabatı tərtib etmiş, Hənəfi Zeynallı ilə şərikli dərslik də hazırlamışdır (1936). O, "Ədəbiyyat ensiklopediyası"nın redaktoru, Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqı İdarə Heyətinin və əbədi mətbuat orqanı redaksiya heyətinin üzvü olmuşdur. 1937-ci ildə həbs olunmuş, 10 il müddətinə həbs cəzasına məhkum edilmiş, 1941-ci il avqustun 23-də həbsxanada vəfat etmişdir. 1957-ci ildə bəraət almışdır.

Əsərləri: “Seçilmiş əsərləri” (1979)

Xarici ədəbiyyat

**19.Rus şairi, alim, rəssam M.V.Lomonosovun 305 illiyi
(19.11.1711- 15.04.1765)**

“ Özünün böyük iradəsini və yüksək dərk etmə qabiliyyətini ortaya qoyaraq Lomonosov təhsilin bütün sahələrini əhatə edə bildi. Elm yanğısı onun qəlbinin ehtirası idi. Tarixçi, natiq, mexanik, kimyaçı, mineraloq, rəssam, o bunların hamısını keçdi. Birinci olaraq Vətənin tarixinə baş vurdu, qanunlar işləyir, ..., fabriklər yaradır, rəssam kimi mozaika hazırlayır və ən əsası şeir dilinin mənbələrini hamıya göstərir.”

A. S. Puşkin

Mixail Vasilyeviç Lomonosov dünyə səviyyəli birinci rus alimi-təbiətşünası, ensiklopediyaçı, kimyaçı, fizik; vaxtilə fiziki kimyaya indiki dövrün tərifinə çox oxşayan anlayış verib və fiziki-kimyəvi tədqiqatların geniş proqramını işləyib. Onun istiliyin molekulyar-kinetik nəzəriyyəsi indinin materiya quruluşu barədə təsəvvürlərin əsasını qoydu, onun sayəsində bir sıra fundamental fiziki qanunlar işləmək mümkün oldu. Şüşə haqqında elmin əsasını qoyub.

O,

cihaz

nəzəriyyəçisi, coğrafiyaçı, metallurq, geoloq, şair, rəssam, tarixçi olub, müasir rus dilinin əsasını qoyub. Rusiya təhsil sisteminin, elm və iqtisadiyyatının inkişafına dair bir sıra layihələr hazırlayıb. Sonradan onun adı ilə adlandırılan Moskva Universitetinin təsis təklifini irəli sürüb. M.Lomonosov özünün fəaliyyətində elmin bütün əsas sahələrini əhatə edə bilib. Mixail Lomonosov ensiklopedik insan olduğundan bütün məşğul olduğu elm sahələri üzrə ciddi tədqiqatlar apara bilib. 1761-ci ildə apardığı tədqiqatlar zamanı böyük rus alimi Mixail Vasilyeviç Lomonosov Venera planetində atmosferin olduğunu aşkar etmişdir. XVIII əsrdə Rusiyada "Coğrafiyanın" inkişafında alimlərin də xüsusi əməyi olmuşdur. Əldə edilmiş müəlumatların təhlili, xəritələrin ümumiləşdirilməsi, ərazilərin mənimsənilməsi vacib vəzifə idi. 1739-cu ildə Rusiya Elmlər Akademiyasında yaradılmış "Coğrafiya" departamenti 1745-ci ildə "Rusiya Atlası"nı hazırladı. O, həmçinin Şimal dəniz yolunun, Şimal Buzlu okeanının, onun iqlimi və buz örtüyü, su axınlarının, atmosferin öyrənilməsi üçün böyük əmək sərf etmişdir. İqtisadi coğrafiyanın yaranması Lomonosovun adı ilə bağlıdır. M.V.Lomonosov bu elmin inkişafının zəruriliyini göstərmiş və onun əsas istiqamətlərini vermişdir. 1756-cı ildə Lomonosov ilk dəfə fikir yürütmüşdür ki, təbiətdə hər hansı bir rəngi yaratmaq üçün 3 əsas rəngi (göy, qırmızı, yaşıl) müəyyən nisbətlə qarışdırmaq kifayətdir. Bununla da təsvirlərin kompüter kodlaşdırılması rəngin 3 komponentlik nəzəriyyəsinin əsasında qurulmuşdur.

Kitabları: "Rusiya qrammatikası" və s.

28.Rus şairi N.Nekrasovun anadan olmasının 195 illiyi (1821-1878)

Rus şairi, yazıçısı və publisisti, rus ədəbiyyatının klassiki Nikolay Alekseyeviç Nekrasov 28 noyabr 1821-ci ildə Podolsk quberniyasında anadan olmuşdur. Görkəmli şairin atası istefaya çıxmış hərbiçi, anası isə varlı ailədən olan yaxşı təhsil almış qadın olmuşdur. Nekrasovun uşaqlığı Yaroslav quberniyasının Qreşnevo kəndində, atasının malikanəsində keçmişdir. Yaroslav gimnaziyasını bitirən Nikolay Alekseyeviç atasının istəyi ilə dvoryan polkuna daxil olmaq üçün Sankt-Peterburqa gedir. Lakin burada fikrini dəyişir və universitetə daxil olmaq istəyir. Onun bu istəyi atası tərəfindən etirazla qarşılır və onu bütün maddi imkanlardan məhrum etməklə hədələyir. Buna baxmayaraq, Nekrasov Peterburq universitetinə azad dinləyici

kimi qəbul olur. Atası tərəfindən hər cür maddi dəstəkdən məhrum olan Nekrasov çox çətinliklərlə üzləşir. Bir neçə il çox ağır çətinliklərlə üzləşən şair dərslər verməyə başladıqdan sonra vəziyyəti bir qədər düzəlir. Şairin erkən yaradıcılığı əsasən romantik ruhdadır. 1840-cı ildə o, “Arzular və səslər” adlı ilk toplusunu nəşr etdirir. Daha sonralar o, özünü nəsrədə də sınayır. 1842-ci ildə Nekrasov Belinskinin dərnəyi ilə yaxınlaşır. O, tezliklə nəşirlik fəaliyyəti ilə də məşğul olur və bu iş onda çox uğurlu alınır. 1847-ci ildə o, əsası hələ A.S.Puşkin tərəfindən qoyulan “Sovremennik” jurnalını icarəyə götürür. N.A.Nekrasov “Dəmir yolu”, “Elegiya”, “Rus qadınları”, “Şair və vətəndaş”, “Şaxta, qırmızı burun”, “Yolda” “Dobrolyubovun xatirəsinə”, “Kəndli uşaqları” və s. əsərlərin müəllifidir. Onun şeirləri əsasən xalqın əzabları, kəndlilərin faciəli həyatına həsr olunub. Şair öz yaradıcılığında folklordan, xalq yaradıcılığından da məharətlə istifadə edib. 1875-ci ildə şair xəstələnir və həkimlər onda bağırsağ xərçəngi xəstəliyini aşkar edirlər. N.A.Nekrasov 1877-ci il dekabrın 27-də uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat edir.

Kitabları: “Rus qadınları”, “Şaxta baba”, “Mazay baba və dovşanlar”, “Kapitan Vrunqelin macaraları”, “Dəmir yolu”, “Elegiya”, “Şair və vətəndaş”, “Şaxta, qırmızı burun”, “Yolda” “Dobrolyubovun xatirəsinə”, “Kəndli uşaqları” və s.

İncəsənət

25.Xalq artisti Mərziyyə Davudovanın 115 illiyi (25.11.1901-06.01.1962)

“Mərziyyə xanım əslində qaranlıq bir mühitdə qəfildən şimşək kimi doğmuşdu. Mərziyyə yetkin bir sənətkardır, ustadır. Aktrisa səhnədəki əhval-ruhiyyəsi ilə bütün tamaşa salonuna təsir edən heyratamiz bir istedadı malikdir”.

C. Cabbarlı

Mərziyyə xanım Davudova Azərbaycan səhnəsinin ən qüdrətli aktrisası sayılırdı. 1901-ci ildə Həştərxanda anadan olmuş Mərziyyə Davudova ilk rolunu oynayanda 16 yaşı vardı. O, Həştərxanda İqbal məktəbində "Birinci Teatr" adlı ikipərdəli tamaşada (1917-ci il) Əfifə rolunu yaratmışdır. Səhnəyə böyük həvəsli yeniyetmə Mərziyyəni ilk dəfə görüb istedadını kəşf edən unudulmaz Hüseyn Ərəblinski olub. O, 1918-ci ildə Həştərxanda qastrolda olarkən bu gənc qızın oyununu bəyənmiş və onu Bakıya dəvət etmişdi. 1920-ci ildə Bakıya gələn və taleyini əbədi olaraq teatra bağlayan Mərziyyə Davudova Azərbaycan mədəniyyətinin, xüsusilə də teatr sənətinin inkişafında misilsiz xidmət göstərmişdir. Mərziyyə xanım Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın Mal Alan" musiqili komediyasında əvvəlcə Gülçöhrə, sonra isə Cahan xala rollarında çıxış edib. Bununla da özünün aktrisa kimi nəyə qadir olduğunu məharətlə təsdiqləyib. Hüseyn Cavidin "İblis" əsərinin tamaşasında Abbas Mirzə Şərifzadə ilə tərəf müqabili olmaq onun səhnə yaradıcılığında yeni səhifələr açıb. Çox keçmir ki, Mərziyyə Davudova mürəkkəb, ziddiyyətli, bir-birinə bənzəyən və bənzəməyən müxtəlif qadın obrazlarını, xüsusilə də qüdrətli xarakterlərin yaradıcısı kimi parlayıb. Azərbaycan teatrının aktrisalarla bağlı yeni səhifəsinin yazılması şərəfəti məhz Mərziyyə xanımın qismətinə düşdü. Böyük dramaturqumuz Cəfər Cabbarlının "Sevil" pyesi yalnız səhnədə deyil, həyatda da böyük əks-sədaya, təlatümə səbəb olmuşdur. Mərziyyə xanımın böyük ustalıqla can verdiyi Sevil obrazı o qədər parlaq, təsirli, təbii alınmışdı ki, tamaşa salonundakı qadınlar öz çadralarını elə oradaca atmışlar. Geniş yaradıcılıq diapazonuna malik olan Mərziyyə Davudova Azərbaycan kinosunun inkişafında da müəyyən xidmətlər göstərmişdir. "Hacı Qara", "Bir Ailə", "Bakının İşıqları", "Bir məhəllədən iki nəfər", "Koroğlu" və digər filmlərə çəkilib. Mərziyyə xanım Cəfər Cabbarlı, Hüseyn Cavid, Səməd Vurğun, Mirzə İbrahimov, Mehdi Hüseyn, Ənvər Məmmədخانlı kimi Azərbaycan dramaturqlarının əsərləri ilə yanaşı, rus və Qərbi Avropa ədiblərinin də tamaşalarında bir-birindən fərqli və mürəkkəb qadın obrazları yaratmışdır. 1956-cı ildən ömrünün sonuna kimi Azərbaycan Teatr Cəmiyyətinə rəhbərlik edən Mərziyyə xanım Davudova əslində qaranlıq bir mühitdə parlayan ulduz idi.

Filmoqrafiya: Ağasadıq Gəraybəyli (film, 1974), Bakının işıqları (film, 1950), Bəxtiyar (film, 1955), Bir ailə (film, 1943), Bir məhəllədən iki nəfər (film, 1957), Əsl dost (film, 1959), Hacı Qara (film, 1929), Koroğlu (film, 1960), Qızmar günəş altında (film, 1957), Min birinci söz (film, 1997), Onlar belə sevirdilər (veriliş, 2007) və s.

Dekabr

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

Beynəlxalq QİÇS-lə mübarizə günü 01.12

Beynəlxalq Əlillər günü 03.12.1992

Rabitə və İnformasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı 06.12.2006

Beynəlxalq Aviasiya günü 07.12.1996

Ümumdünya futbol günü 07.12.

Ümumdünya İnsan hüquqlarının müdafiəsi günü 10.12.1950

Ümumdünya Uşaq Televiziyası Günü 11.12.1992

“Qızıl qələmlər” ədəbi cəmiyyətinin yarandığı gün 25.12.1925

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik günü 31.12.1991

Bu tarixi unutmayaq

Xankəndinin işğalı günü 26.12.1991

Yubilyar yazıçı və şairlər

Ədəbiyyatşünas, tənqidçi Vəkil Hacıyevin 80 illiyi (1936)

Şair Əflatun Cəfərlinin 80 illiyi (1936)

Şair, publisist, dramaturq Abdulla Qurbaninin 60 illiyi (13.12.1956)

Şair Ramiz Rövşənin 70 illiyi (15.12.1946)

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Məmmədəli Əsgərovun 95 illiyi (18.12.1921-1991)

Xalq yazıçısı Süleyman Vəliyevin 100 illiyi (21.12.1916-1996)

Şair Müzəffər Şükürün 75 illiyi (23.12.1941)

Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Əbülfət Misiroğlunun 70 illiyi (23.12.1946)

Akademik, şərqşünas Ziya Bünyadovun 95 illiyi (24.12.1921-1997)

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Əli Sultanlının 110 illiyi (25.12.1906-1960)

Şair, publisist Şahmar Əkbərzadənin 75 illiyi (28.12.1941-2000)

Şair Nüsrət Kəsəmənlinin 70 illiyi (28.12.1946-2003)

Yazıçı, ədəbiyyatşünas Əzizə Cəfərzadənin 95 illiyi (29.12.1921-2004)

Folklor

Aşıq Pənahnın anadan olmasının 90 illiyi (1926-1978)

Xarici ədəbiyyat

Rus yazıçısı, tənqidçi, jurnalist Nikolay Karamzinin 250 illiyi (12.12.1766-1825)

İncəsənət

Kinorejissor, ssenarist, cizgi filmləri ustası Uolt Disneyin 115 illiyi (05.12.1901-1966).

Aktyor Həsənağa Salayevin 95 illiyi (05.12.1921-1981)

Xalq artisti, baletmeystri Tamilla Şirəliyevanın 70 illiyi (08.12.1946)

Xalq rəssamı Mikayıl Abdullayevin 95 illiyi (19.12.1921-2002)

Xalq artisti Əlövsət Sadıqovun 110 illiyi (22.12.1906-1971)

Xalq artisti, baletmeystri Çimnaz Babayevanın 70 illiyi (23.12.1946)

Xalq artisti Zeynəb Xanlarovanın 80 illiyi (28.12.1936)

Xalq artisti Əbülfət Əliyevin 90 illiyi (30.12.1926-1990)

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

Orucov Vəzir Surxay oğlu (26.12.1956-22.03.1993)

Əsgərova Salatın Əziz qızı (16.12.1961-09.01.1991)

DEKABR

Əlamətdar tarixi günlər və bayramlar

1. Beynəlxalq AİDS-lə (QİÇS) mübarizə günü

Hər il dekabr ayının 1-də Ümumdünya AİDS günü qeyd edilir. AİDS xəstəliyinin inkişafı 70-ci illərin sonlarına təsadüf edir. Bəzi mənbələrdə isə onun tarixi 1959-cu ilə gedib çıxır. Azərbaycanda isə ilk AİDS-ə yoluxma 1987-ci ildə Uqanda və Keniyadan olan xarici vətəndaşlarda qeydə alınmışdır. Bu xəstəliyin yaranması ilə əlaqədar bəzi alimlər belə bir fərziyyə irəli sürürlər ki, HIV virusunun təhlükəli formaları bioloji silahın təsadüfi və yaxud qəsdən sızması nəticəsində yaranmışdır. Bu fərziyyəyə əsasən, virus xüsusi hərbi laboratoriyada gen mühəndisliyi metodu ilə alınmışdır. İki virusun – Visna və insan onkoloji viruslarından birinin birləşməsi nəticəsində HIV virusu əmələ gəlmişdir. Bu virus ömürlük həbs cəzası və yaxud ölüm cəzasına məhkum olmuş könüllü dustaqların üzərində sınaqdan keçirilmişdir. Belə ki, onlara sınaqdan sonra azadlıq vəd edilmişdir. Bu yolla da virus laboratoriya divarlarından kənara çıxaraq yayılmışdır. Bir çox virusoloq, epidemioloqlar hesab edirlər ki, AİDS epidemiyası Afrikada başlayıb və bu xəstəliyi törədən virus çox güman ki, “meymun” mənşəlidir. Afrika cəngavərliklərində yaşıl əntərlərdə və makakalarda AİDS-ə oxşar xəstəliklər aşkar edilmişdir. Belə fərz edilir ki, insanlar bu meymunları ovladıqda və onlarla təmasda olduqda xəstəlik insanlara keçmişdir. Yəqin ki, bu səbəbdən AİDS ən çox Afrika qitəsində yayılmışdır.

Statistika

Dünyada təxminən 39,5 milyon insan HIV virusuna yoluxub. Onların da əksəriyyəti 15-24 yaş arasında olan yeniyetmə və gənclərdir. Yer üzündə hər gün HIV/AİDS xəstəliyindən 15 yaşına qədər 1.400 uşaq və 15-24 yaş arasında 6.000 gənc insan vəfat edir. 2006-cı ildə bütün dünyada AİDS pandemiyası nəticəsində 2,9 milyon nəfər, o cümlədən 380.000 uşaq həlak olmuşdur. Hər il 15 yaşına qədər 640.000 uşaq və 15-24 yaş arasında 2 milyon gənc HIV virusuna yoluxur. 15 yaşına qədər uşaqların 15%-nə bu xəstəlik öz anaları vasitəsilə ötürülür.

AİDS (**Acquired Immune deficit Symptoms**) xəstəliyini yaradan virus HIV (**Human Immune deficit Virus**) adlanır. HIV (İİV) – İnsanın İmmunçatışmazlığı Virusunu, AİDS (QİÇS) - Qazanılmış İmmun Çatışmazlığı Sindromu deməkdir. HIV virusuna yoluxan insanın orqanizmi bu infeksiya ilə mübarizə edir və mübarizə apararı xüsusi “antibodis” adlı molekullar yaranır. Əgər qan yoxlanıldıqda “antibodis” molekulları aşkarlanarsa, bu həmin insanda HIV virusunun olduğunu təsdiqləyir. HIV antibodisi olan insanlar “HIV daşıyıcısı” adlanırlar. HIV-daşıyıcısı və ya HIV viruslu insanın AİDS xəstəsi olduğunu demək düzgün deyil. Çox insanlar var ki, onlar HIV-daşıyıcısıdırlar, lakin uzun illər xəstələnmirlər. HIV virusu orqanizmdə daha çox qaldıqca immün sistemi yavaş-yavaş zəifləyir və nəticədə AİDS xəstəliyi yaranır.

3. Beynəlxalq Əlillər günü

3 dekabr Beynəlxalq Əlillər günüdür. Əlillər günü 1992-ci ildə BMT-nin baş məclisində qəbul edilib. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə dünya üzrə fiziki qüsurlu insanların faiz göstəricisi 10%-dir. Bu göstərici Azərbaycan üzrə 4,4% təşkil edir ki, bu da MDB məkanında ən aşağı göstərici hesab edilir. Azərbaycanda dörd yüz mindən artıq əlil insan var. Onların bir hissəsi 2-ci dünya müharibəsi, bir hissəsi erməni təcavüzü nəticəsində əmək qabiliyyətlərini itirən şəxslərdir.

Əlillərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi haqqında dövlət proqramına uyğun olaraq artıq 10 ildir ki, onların xaricdə müalicəsi təşkil olunur. Əlil insan dedikdə hər kəsin ağına müəyyən orqanlarını itirmiş insanlar gəlir. Unudulmamalıdır ki, bu onların işləməyinə, həyat fəaliyyətlərinə və ya insani keyfiyyətlərinə əngəl deyil və olmamalıdır. Fiziki deyil, mənəvi cəhətdən qüsurlu olmamaq gərəklidir. İnsanların hamısı eyni olmur. Fiziki cəhətdən sağlam olanlarla yanaşı, əlillər və şikəstlər də vardır. Əlillik və şikəstlik müxtəlif yollarla yaranır: anadangəlmə, müharibələr, yol-nəqliyyat, istehsalat qəzaları, xəstəliklər nəticəsində qazanılmış əlillik və şikəstlik vardır. Əlillər əhalinin başqa təbəqələri ilə müqayisədə daha çox sosial müdafiəyə, mənəvi dəstəyə, humanist münasibətə möhtacdırlar. Bu insanlar hətta maddi cəhətdən təmin olunsalar belə, isti münasibət, doğmalardan və yadlardan qayğı, mərhəmət və diqqət umurlar. Ölkəmizdə əlillərin sosial müdafiəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu barədə bir sıra dövlət əhəmiyyətli proqramlar həyata keçirilmişdir. Əlillər mənzil, maşın, əlil arabaları ilə təmin olunur, müxtəlif ölkələrdə dövlət vəsaiti hesabına müalicə və bərpa kursları keçirlər. Beynəlxalq aləmdə əlillərin hüquqlarının qorunması sahəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Onlardan ən mühümü BMT tərəfindən 1983-1992-ci illərdə həyata keçirilmiş Əlillər Onilliyidir. 1992-ci il oktyabrın 14-də Onilliyin başa çatması münasibətilə BMT Baş Məclisi dekabrın 3-nü "Əlilliyi olan insanların Beynəlxalq günü" kimi qeyd olunması haqqında Bəyannamə qəbul etmişdir. Bu günün məqsədi cəmiyyəti əlillik problemlərinin həllinə cəlb etmək, əlilliyi olan bütün insanların hüquqlarını qorumaqdır.

6.Rabitə və İnformasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı

Dekabrın 6-da Azərbaycanda rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı qeyd edilir. Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2 dekabr 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə təsis olunub. O vaxtdan bütün respublikada rabitəçilər və informasiya texnologiyaları sahəsinin işçiləri öz peşə bayramlarını qeyd edirlər. Peşə bayramının məhz bu gündə qeyd olunması Azərbaycanda ilk telefon xəttinin

yaradılması ilə bağlıdır. Belə ki, 1881-ci il dekabrın 6-da Bakıda “Nobel qardaşları” cəmiyyəti tərəfindən ilk telefon xətti çəkilmişdir. Azərbaycanda rabitə sahəsi Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində xüsusilə inkişaf etməyə başlayıb. Azərbaycanda rabitə sisteminin əsas inkişaf dövrü 70-80-ci illərə təsadüf edir. Həmin illərdə respublikaya rəhbərlik etmiş Heydər Əliyevin bu sahənin inkişaf etdirilməsinə göstərdiyi xüsusi diqqət o dövrün rəsmi sənədlərində geniş şəkildə öz əksini tapır. 1976-cı ildə təkcə Bakı telefon şəbəkəsinin gücü 1927-ci illə müqayisədə 20 dəfədən çox artmış, telefon Azərbaycan əhalisinin məişətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Həmin illərdə poçt, teleqraf və teleradio proqramlarının yayımı sahələri də diqqətəlayiq inkişaf yolu keçmişdir. 1979-cu ildə Heydər Əliyevin şəxsi rəhbərliyi altında yaradılmış komissiya tərəfindən Bakıda - köhnə teleqüllənin yaxınlığında tikilməsi nəzərdə tutulan 310 metrlik Yeni Teleqüllənin layihəsi təsdiq edildi və 1981-ci ildə obyektin tikintisinə başlandı. Buna baxmayaraq bir sıra obyektiv və subyektiv səbəblər üzündən Yeni Teleqüllənin istismara verilməsi ləngidilsə də Heydər Əliyevin Azərbaycana ikinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə onun diqqət və qayğısı sayəsində xalqın istifadəsinə verildi. Həmçinin, 90-cı illərdə Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdən sonra Azərbaycanda informasiya kommunikasiya texnologiyaları bölməsi də inkişaf etməyə başladı, ölkədə bu yeni sektorun inkişafı prosesi sürətləndi, Azərbaycanın internet seqmenti genişləndi. Azərbaycanda rabitə və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sektorunun hazırkı sürətli inkişafı birbaşa ümummilli liderin kursunu davam etdirən ölkə Prezidenti İlham Əliyevin şəxsi diqqəti və qayğısı nəticəsində əldə olunmuşdur. 2012-ci il ərzində İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Dövlət Fondunun, Yüksək Texnologiyalar Parkının və Elektron Təhlükəsizlik Mərkəzinin yaradılması haqqında sənədlər imzalanmışdır. Həmin ilin noyabrında illik Bakutel sərgi-konfransı ilə yanaşı, Bakıda dünya əhəmiyyətli İnternet İdarəçilik Forumu (IGF 2012) da keçirilmişdir. Bütün bunlar hökumət tərəfindən İKT bölməsinə böyük diqqətin yetirilməsini bir daha sübut edir.

7. Beynəlxalq Aviasiya günü

1994-cü ildə Beynəlxalq Mülki Aviasiya haqda Konvensiyanın imzalanmasının 50 illiyi ilə əlaqədar olaraq 1996-cı ildə BMT Baş Assambleyası tərəfindən 7 dekabr tarixi Beynəlxalq Mülki Aviasiya Günü elan olunub. Bakıda ilk uçuş 1923-cü ildə həyata keçirilib. 1938-ci il tarixində Azərbaycanda ilk aviasiya qrupu yaradılıb ki, bu tarix 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ilə Azərbaycan Mülki Aviasiya Günü kimi elan edilib. Bakı şəhərinin üzərindən ilk təyyarə 20 oktyabr 1910-cu il tarixində

uçub. Sergey Utoçkinin idarə etdiyi uşaqsayağı yöndəmsiz və möhkəm olmayan “Farman-4” sistemli fransız biplanı heyrətdən yerində donmuş tamaşaçıların başı üzərində bir neçə dairə vurub, sonra isə alqışlar altında yerə enib. Azərbaycanın aviasiya ilə ilk tanışlığından sonra hava nəqliyyatının yeni növünün regionda rəsmi status alması üçün on beş il tələb olunub. 1923-cü ildə “ZAKAVIA” Zaqafqaziya Mülki Aviasiya Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Artıq 1923-cü ilin aprel ayında “Yunkers” təyyarəsində Bakı-Tiflis-Bakı marşrutu ilə uçuş həyata keçirilib, iki il sonra isə Keşlədə aerodrom tikilib və mülki “Hava stansiyası” yaradılıb. 1926-cı ildə Mineralniye-Vodi–Qroznı–Mahaçqala–Bakı–Yevlax–Tiflis marşrutları üzrə müntəzəm uçuşlar həyata keçirilməyə başlanıb. Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra mülki aviasiyaya 200 milyon dollardan yuxarı sərmayə qoyulub. Bu, aviaparkı müasir “Boeing-757” təyyarələri ilə təkmilləşdirməyə, uçuşları idarəetmə vasitələrini yeniləməyə, iyirmiyədək ixtisas üzrə kadrların hazırlanması sistemini yaratmağa və bu gün altmışdan yuxarı aviaşirkətin təyyarələrini qəbul edən beynəlxalq təyyarə vağzalının 1999-cu ildə Bakı şəhərində açılmasına imkan verib. Növbəti illərdə “Naxçıvan” beynəlxalq hava limanı, “Gəncə” beynəlxalq hava limanı və “Zabrat” hava limanında yeni təyyarə vağzalının binası istismara verilib. 2008-ci ildə “Lənkəran” və “Zaqatala” beynəlxalq hava limanları açıldı. Hazırda AZAL ölkə daxilində Bakı-Naxçıvan, Bakı-Gəncə və Gəncə-Naxçıvan və Bakı-Qəbələ marşrutları üzrə uçuşlar yerinə yetirir. “Azərbaycan Hava Yolları” QSC Avropa, MDB, Yaxın Şərq və Asiya ölkələrinə sənişin daşımaları həyata keçirir. 2014-cü ildə uzaq uçuş məsafəsinə malik olan “Boeing” təyyarələrinin yeni partiyası alındıqdan sonra Şimali Amerika və Cənubi-Şərqi Asiya ölkələrinə daimi marşrutların açılması planlaşdırılır. İndi “Azərbaycan Hava Yolları” QSC Azərbaycanın Milli Daşıyıcısı kimi Beynəlxalq Hava Nəqliyyatı Assosiasiyasında (IATA) layiqli yer və MDB ölkələrinin aviaşirkətləri arasında lider mövqə tutur. “Azərbaycan Hava Yolları” QSC həm regionda, həm də MDB-də yeni avialaynerlərin sayına görə liderlərdən biri sayılır.

10.Ümumdünya futbol günü

10 dekabr Ümumdünya futbol günü BMT-nin qərarı ilə qeyd olunur. Beynəlxalq ictimaiyyət bu idman növünə qiymət verərkən bildirir ki, bu, milyonlarla insan üçün sadəcə oyun deyil, həm də həyat tərzidir. Futbol – “ayaqla top oyunu” haqqında ilk xatırlatmalara bizim eradan əvvəl ikinci minillikdə Çin mənbələrində rast gəlinib. O, Çsu Çyu adlandırılıb, mənası “ayaqla itələmək” deməkdir. Bu oyunun ilk dəfə nə vaxt başlanması haqqında dəqiq məlumat yoxdur. Bəziləri iddia edir ki, futbolun ilk sələfləri VIII əsrdə İngiltərədə yaşayan saksonlar olub. Futbolu Qədim Yunanıstanda və Romada təxminən 2500 il bundan əvvəl oynayıblar. Yunanıstanda bu oyun “top uğrunda mübarizə” adlandırılıb.

10. Ümumdünya İnsan hüquqlarının müdafiəsi günü

“Xalq dövlət üçün yox, dövlət xalq üçün olmalıdır”

Ulu öndər Heydər Əliyev

10 dekabr - İnsan Hüquqları Günü

1948-ci ilin 10 dekabrında BMT-nin Baş Məclisi tərəfindən “İnsan hüquqları haqqında ümumi bəyannamə” qəbul edilmişdir. 1950-ci ildən başlayaraq isə hər il dekabr ayının 10-u bütün dünyada “Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü” kimi qeyd olunur. İnsan hüquqları, insanların təbii və dərrakədən irəli gələn subyektiv hüquqlarını təsvir edir. İnsan hüquqlarının əsas konsepsiyası ondan ibarətdir ki, bütün insanlar insan olmalarına görə eyni hüquqlara malik olmalıdırlar və bu hüquqlar hər hansı bir izaha ehtiyac olmadan hər kəsə bərabər şəkildə aid edilməlidir. Avropada əsas insan hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu 4 noyabr 1950-ci il tarixli “Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası” mövcuddur. Bu konvensiyanın beynəlxalq müqavilələrdən başlıca fərqi ondan ibarətdir ki, Avropada bu konvensiyaya əsaslanan və eyni zamanda real işləmə mexanizminə malik əsas insan hüquq və azadlıqlarını qoruyan Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi fəaliyyət göstərir. İnsan hüquqları çox hallarda bütün insanların eyni haqqa malik olması ideyasına uyğun olaraq aşağıdakı kimi ifadə olunur: Hər bir insan onun malik olduğu irqdən, cinsdən, dildən, dindən, siyasi və digər baxışlardan, milli və sosial mənşəyindən, mülkiyyətdən, doğum və başqa hallardan asılı olmayaraq təmin olunmuş insan hüquqlarına malikdir.

11. Ümumdünya Uşaq Televiziyası Günü.

“Uşaqalara qayğı göstərmək, uşaqların təhsili, tərbiyəsi üçün şərait yaratmaq uşaqlara həyatda sərbəst yaşamaq, sərbəst inkişaf etmək adət-ənənələrini aşılamaq uşaqlarla aparılan işin əsas hissəsi olmalıdır”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Ötən əsrin sonlarından BMT tərəfindən hər il dekabrın 11-i Uşaqların Beynəlxalq Televiziya və Radio Günü kimi qeyd olunur. (YUNİSEF-in (BMT Uşaq fondu) təşəbbüsü ilə 1992-ci ildən qeyd olunur. Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən 1998-ci il mayın 19-da imzalanmış "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsində deyilir: “Uşaqlar barəsində dövlət siyasəti hər bir uşağın

zəruri maddi və məişət şəraitində böyüyüb tərbiyə olunmasının, mütərəqqi tələblər əsasında təhsil almasının, layiqli vətəndaş kimi formalaşmasının təmin edilməsinə yönəldilir”. Uşaqlara göstərilən qayğının daha bir bariz nümunəsi 22 iyun 1999-cu il tarixdə qüvvəyə minmiş “Validəynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum uşaqların sosial müdafiəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunudur. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev həmişə uşaqların bu əlamətdar günündə onlarla bir yerdə olmağı çox sevirdi. Ulu öndər uşaqlara göstərilən bu diqqəti belə dəyərləndirirdi. Belə ki, Televiziya və Radio Günü ilə əlaqədar uşaqların hazırladığı mərasimdə iştirak etməkdən böyük zövq alırdı. Fərəhlə demək olar ki, uşaq və gənclərə göstərilən diqqətin, qayğının daha da artırılmasında ölkə Prezidenti İlham Əliyevin xidməti çoxdur. Yeni məktəblərin tikilməsi, təmir olunması, idman komplekslərinin yaradılması buna əyani sübutdur. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın bu yolda gördüyü işlər xüsusi qeyd edilməlidir. Fondun “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb” layihəsi çərçivəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı inşaat və yenidənqurma işləri bölgələrimizdə uşaqların təhsili üçün gözəl imkan yaratdı. Azərbaycanın ən ucqar dağ kəndində də belə uşaqların təhsili üçün hər cür şəraiti olan təhsil ocaqlarının tikilməsi bu qayğının təzahürü kimi təqdir edilməlidir. Təbii ki, uşaqların diqqətini çəkən, onların maraq dairəsinə daxil olan vərdişlərdən biri də televiziyaadır. Hər bir kanalın uşaqlar üçün ayrıca redaksiyası var və mütləq də olmalıdır. Bu sarıdan Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin ənənələrə söykənərək uşaqlar üçün proqramlar hazırlanması diqqət çəkir. İstər AzTV-də, istərsə də onun “Mədəniyyət” kanalında uşaq və gənclərə həsr olunan verilişlərin tək-cə adlarına fikir verək: “Təmas nöqtəsi”, “Tələbə dünyası”, “Mən də uşaq olmuşam”, “Çoxbilmişlərdənsinizmi?”, “Mən Azərbaycanlıyam”, “Müasir Azərbaycan gəncliyi”, “Biləyən”, “Bəbək”, “Ana dili”, “Əlaçı” və s.

20. “Qızıl qələmlər” ədəbi cəmiyyətinin yarandığı gün.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Azərbaycan yazıçı və şairlərinin, tərcüməçilərinin ən böyük ictimai təşkilatıdır. Birliyin əsas vəzifəsi gənc yazarların ədəbi-bədii fəaliyyətinə əməli dəstək vermək, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan yaradıcı azərbaycanlıları milli ədəbiyyat ətrafında birləşdirmək, sənətkar-oxucu əlaqələrini genişləndirmək, Azərbaycan ədəbiyyatını xaricdə təbliğ etməkdir. 1923-cü ildə Azərbaycan yazıçılarını bir təşkilatda birləşdirmək zərurəti meydana çıxarkən bir neçə yazıçı çap etdirdikləri müraciətdə "Türk ədib və şairlər ittifaqı dərniyi" təsis etdiklərini bildirmişlər. Həmin ədəbi birlik "İldırım" adlanırdı. "Qızıl qələmlər" ədəbi cəmiyyəti də təxminən bu dövrlərdə formalaşmış, öz ətrafına gənc ədəbi qüvvələri toplamışdı. Bu cəmiyyət əsaslı və ədəbi təşkilat kimi 1925-ci il dekabrın 25-də Bakıda yaradılmış, ədəbi dərnekləri öz ətrafında birləşdirmişdir. 1927-ci il iyul ayının əvvəllərində Azərbaycan yazıçılarının birinci ümumi yığıncağında bütün ədəbi qüvvələri bir təşkilat ətrafında birləşdirmək qərara alınıb. Beləliklə, Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin müvəqqəti idarə heyəti yaranıb. 1932-ci ilin aprel ayından Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin yenidən qurulması haqqında təşkilati tədbirlər həyata keçirilməyə başlayıb və iki ildən sonra 1934-cü il iyunun 13-də Bakıda Azərbaycan yazıçılarının I qurultayında Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı yaradılmışdır.

31. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü

“Bizim hamımızın bir vətəni var. Bu Azərbaycan dövlətidir. Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır.”

Ulu öndər Heydər Əliyev

31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü - Azərbaycan millətinin birlik şüarının simvolik günüdür. Bu bayram ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr qurmaq, onlar arasında birlik və həmrəylik yaratmaq işində mühüm rol oynayır. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik gününün qeyd edilməsi bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən artıq bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca

çevrilmişdir. Azərbaycanlıların yaşadıkları, fəaliyyət göstərdikləri və çoxluq təşkil etdikləri Avropa ölkələrində bu tendensiya özünü yüksək səviyyədə göstərir. Bu da ondan irəli gəlir ki, Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları öz qüvvələrini səfərbər etməkdə ardıcıl dirlər və bu ayrı-ayrı cəmiyyət üzvləri üçün bir araya gəlmək, cəmiyyət və qurumlar halında birləşmək baxımından dünyanın sivil nöqtələrindən biri olan Avropada mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı dünyanın 70-dən çox ölkəsində azərbaycanlılar tərəfindən qeyd olunur. Azərbaycanlılar minilliklər boyu özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr vermişlər. Müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanmış, azərbaycanlıların bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınmış, deportasiyalara məruz qalmış, bir-birindən ayrı düşmüşdür. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü'nün əsası 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda sərhədlərin (SSRİ-İran sərhədləri) dağılması zamanı qoyuldu. Şimali və Cənubi Azərbaycan arasındakı sərhəd dirəkləri dağıdıldı. Bu vaxt İstanbulda türk dilli xalqların Konfransı keçirilirdi. Konfransda dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə qeyd olunmasına qərar verildi. 1991-ci ilin 16 dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayram edilir. Azərbaycanlılar bu gün ilə fəxr edir və onu qürurla qeyd edirlər.

Bu tarixi unutmayaq

26. Xankəndinin işğalı günü

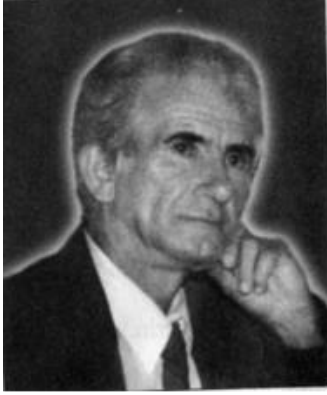

Xankəndi Azərbaycan Respublikasının ən gənc şəhərlərindən biridir. Arxiv sənədlərində məlumat var ki, şəhər XVIII əsrin sonunda hökmdarların – Qarabağ xanlığının xanları üçün istirahət yeri kimi salınmışdır. Yaşayış yeri Pənahabaddan (Şuşa şəhərindən) 10 km məsafədə, yalnız bir məqsədlə – Qarabağ xanlarının fəaliyyəti üçün maksimum rahatlığın təmin edilməsi məqsədilə nisbətən yamac yerdə ucaldılmışdır. Şəhərin yeri müəyyən edilərkən onun digər strateji cəhətdən

vacib şəhərlərə – Ağdama, Xocalıya, Malibəyliyə, Kərkicahana və digərlərinə yaxınlığı nəzərə alınmışdır. Digərlərində olduğu kimi, bu gənc yaşayış məntəqəsində də azərbaycanlılar məskunlaşmışdır. Şəhərin yaranmasının ilk illərində şəhərdə yalnız Xan öz ailəsi ilə və dəstəsi yaşayırdı. Xankəndi adı da burdan götürülmüşdür – “Xanın kəndi”. Sonradan qəsəbə rəsmi olaraq Xankəndi adını almışdır. Xankəndi respublikanın inkişaf etmiş sənaye mərkəzi idi. Yüngül və yeyinti sənayeləri inkişaf etmişdi. Elektrotexnika, avtotəmir və asfalt-beton zavodları, mebel fabrikləri, tikinti materialları, istehsalat və maarifləndirici-istehsalat kombinatları fəaliyyət göstərirdi. Xankəndi şəhəri 1991-ci il dekabrın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan Respublikası Silahlı Qüvvələri tərəfindən işğal edilmişdir. İnzibati cəhətdən Xankəndi şəhər əhatə dairəsinə Xankəndi şəhəri və Kərkicahan şəhər tipli qəsəbəsi daxildir. Sahəsi 8 km²-dir. Paytaxt Bakıdan 329 km aralıda yerləşir. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin 1 yanvar 2012-ci il tarixinə olan rəsmi məlumatına əsasən Xankəndi şəhərinin 53,3 min nəfər, Kərkicahan qəsəbəsinin isə 2 min nəfər əhalisi var idi. Hazırda erməni silahlı qüvvələrinin nəzarəti altındadır. 1988-ci ildə Ermənistan SSR-dən gəlmiş erməni millətçi emissarlarının təşkilatçılığı ilə Xankəndində ermənilər Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılaraq Ermənistana verilməsi tələbi ilə icazəsiz mitinqlərə başladılar. İlk mitinq 13 fevral 1988-ci ildə Xankəndinin mərkəzi meydanında təşkil olundu. Bundan bir həftə sonra, 20 fevralda Dağlıq Qarabağ Ali Sovetindəki erməni deputatlar qanunsuz olaraq vilayətin Azərbaycanın tərkibindən ayrılaraq Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi məsələsini qaldırdı. Bu, Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı icmasının haqlı narazılığına səbəb oldu. Bundan sonra Sovet rəhbərliyi vəziyyəti stabilləşdirmək üçün Xankəndinə Daxili Qoşunların batalyonunu göndərdi. Həmin aylardan etibarən ermənilərin azərbaycanlılara qarşı terror hərəkəti başlandı. May ayının 25-dən etibarən isə Vilayət Partiya Komitəsində məsul vəzifədə çalışan azərbaycanlılar işdən çıxarıldı. İlk olaraq ermənilər 1988-ci ilin 18 sentyabrında Xocalıya hücum etdilər. Güclü müqavimətlə rastlaşdıqdan sonra onlar Xankəndində olan azərbaycanlıların evlərinə basqınlar təşkil etdilər. 26 dekabr 1991-ci ildən rayon erməni işğalı altındadır.

Yubilyar yazıçı və şairlər

5.Şair Əflatun Cəfərlinin anadan olmasının 80 illiyi (05.12.1936)

*Ağa qara deyib tərsinə yozma,
Düz yeri yolunu, izini azma.
Qanun keşikçisi, qanunu pozma,
El güclü, sel güclü elə arxalan.*

Əflatun Cəfərli 1936-cı ildə dekabrın 5-də Gədəbəy rayonunun Böyük Qaramurad kəndində anadan olub. API-nin tarix-filologiya fakültəsini bitirib. “Gəlmişəm” adlı ilk şeiri “Kirovabad kommunisti” qəzetində dərc olunub. Müəllim kimi fəaliyyətə başlayıb. Bakıdakı 120 sayılı məktəbdə direktor müavini, 241 və 119 sayılı məktəblərdə direktor vəzifələrində çalışmışdır. “Əmək veteranı” medalı ilə təltif olunmuşdur. “Xatirələr”, “Bizdən əvvəl doğulanlar”, “Ürək həmişə ürəkdir”, “Səni çağırıram”, “İkiyasəmən” və s. kitabların müəllifidir. Gənc yazarlara dəyərli məsləhətlər verir. Jurnalist kimi fəaliyyət göstərir. 1984-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar birliyinin üzvüdür, yaradıcılığını davam etdirir.

Kitablar: “Xatirələr”, “Bizdən əvvəl doğulanlar”, “Ürək həmişə ürəkdir”, “Səni çağırıram”, “İki yasəmən”, “Dünya çiyindədir xeyirxahların” və s.

13.Şair, publisist, dramaturq Abdulla Qurbaninin anadan olmasının 60 illiyi (1956)

Qurbani Abdulla Novruz oğlu – şair, publisist, dramaturq, nasir, Əməkdar incəsənət xadimi (2003)

1956- cı il dekabrın 13- də Azərbaycanda Naxçıvan MR Şərur rayonunun Mahmudkənd kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini burada almış, sonra Culfa rayonunun Əbrəqunus kənd internat orta məktəbini bitirmişdir. Əmək fəaliyyətinə Mədəniyyət Nazirliyinin nəzdində olan mədəniyyət işçilərinin respublika hazırlıq və ixtisasartırma kursunda başlamış, burada bədii rəhbər vəzifəsində çalışmışdır (1973-1975). Uzaq Şərq hərbi dairəsində ordu sıralarında xidmət etmişdir (1975-1977). Bakıda Aşıq Ələsgər adına Xalq yaradıcılıq evində kütləvi-tamaşalar üzrə metodist (1977-1978) işləmişdir. M. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun teatrşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır (1978-1983). Naxçıvan MR Şərur rayonunda tarix diyarşünaslıq muzeyində direktor (1983-1989), mədəniyyətşünaslıq şöbəsinin müdiri (1989-1993) olmuşdur. Ermənistan daşnak qoşunlarının ölkəmizə təcavüzü dövründə könüllü olaraq milli ordu sıralarında əlində silah Murov dağı döyüşlərində iştirak etmişdir (1993-1995). Hazırda Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyində zabit kimi çalışır. Bədii yaradıcılığa kiçik yaşlarından başlamışdır. İlk qələm təcrübələri rayon qəzetlərində dərc olunmuşdur. Sonralar dövrü mətbuatda şeir, hekayə və publisistik məqalələrlə müntəzəm çıxış etmişdir. 50-dən artıq şeirinə mahnı bəstələnmişdir. “Daşaltı” pyesi Bakı Bələdiyyə teatrında tamaşaya qoyulmuşdur.

Əsərləri: “Şəhidlər dastanı” (1992), “Kərki həsrəti” (1992), “Gültəkin qayası” (1993), “Gedin deyin Xançobana” (1993), “Murov dağ karvanı” (1994), “Millətin oyaq gecəsi” (1994), “Ana, Murovdan gəlirəm” (1994), “Koroğlunun Ağdərə səfəri” (1995), “Vətən bizə arxalanır” (1995), “Ömrün qırxıncı son baharında” (1996), “Heydər Əliyev məktəbi” (1996), “General ömrü” (1996), “Mətinlik məktəbi” (1996), “Meşəli od içində” (1996), “Şəhidlər danışır” (1996), “Çağırışa hazırım” (1997), “Çilov adası da səngərdir” (1997), “Ağlı-qaralı dünyam” (1997), “Yurdumuzun ziyası” (1997), “Murovdağ qartallarına” (1998), “Bu kənd sənə kəndindir” (1998), “Daş andı” (1999), “Ölmək istəyirəm” (1999), “Ömrün davamı” (2000) və s.

15.Şair Ramiz Rövşənin anadan olmasının 70 illiyi (1946)

Rövşən Ramiz Məmmədəli oğlu — şair, yazıçı, esseist, kino-dramaturq, tərcüməçi, 1981-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Ramiz Rövşən 1946-cı il dekabrın 15-də Bakının Əmircan kəndində anadan olub. Əslən Qubadlı rayonunun Teymur Müskanlı kəndindəndir. Suraxanı rayonundakı 208 №-li şəhər orta məktəbində təhsil alıb. Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsini (1964-1969), Moskva Ali Ssenari kurslarını bitirib (1976-1978). Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında, "Mozalan" satirik kinojurnal studiyasında redaktor (1971), kinostudiyanın ssenari emalatxanasında ssenarist (1974-1975), ssenari redaksiya heyətinin üzvü (1979-1987), kinostudiyanın baş redaktoru (1987-1992) işləyib. 1992-ci ildən Azərbaycan Tərcümə Mərkəzinin baş redaktorudur. Bir neçə şeir kitabının müəllifidir. Ramiz Rövşənin ssenariləri əsasında çoxlu sayda bədii və sənədli film çəkilib. Şeir və hekayələri tərcümə edilərək bir sıra keçmiş SSRİ respublikalarında, eləcə də ABŞ-da, Almaniyada, Böyük Britaniyada, Fransada, Polşada, Bolqarıstanda, Türkiyədə və İranda çap olunub. Ramiz Rövşən 1997-ci ildə qəbul olunmuş Müsavat partiyasının himninin sözlərinin müəllifidir. Azərbaycan Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin üzvüdür. "Babamızın babasının babası" (1981) və "Şəhərli biçinçilər"(1985) filmləri onun ssenarisi əsasında çəkilmişdir.

Əsərləri: "Yağışlı nəğmə" (1970), "Göy üzü daş saxlamaz" (1985)

Tərcümələri: Sergey Yesenin. Qara adam (poema) (2004), Vladimir Mayakovski. Şalvarlı bulud (poemadan parça); Anam və almanların öldürdüyü bir gecə; Qulaq asın; Sergey Yeseninə (2005), Aleksandr Blok. Şeirlər. (2005), Marina Svetayeva. Sənin adın; Yatır yollar yorğununu (Blok haqqında şeirlərdən). (2005)

Haqqında olan televiziya verilişləri :Üç çinar yarpağı (film, 1985), Burax gedim, ay işığı (film, 1987), Ağrı (film, 1993)

Mətnlərinin müəllifi olduğu mahnılar :

"Bağışla", "Pıspısa xanım və Siçan bəy", "Ayrılıq", "Yalquzaq", "Bu ağac öləcək...", "Bilirəm gələn deyilsən", "Səni sevdim sevilmədən"

Filmlərdə səslənən şeirləri : "Yağış yuyur, gün qurudur"

Cizgi filmləri: Pıspısa xanım və Siçan bəy, Bulud niyə ağlayır, Kitabı Dədə Qorqud Basat və Təpəgöz, Lovğa fil balası, Humayın yuxusu və s.

Filmoqrafiya: Yol əhvalatı (1981), Nizami (1982), Evlənmək istəyirəm (1983), Tənha narin nağılı (1984), Bəyin oğurlanması (1986), Süd dişinin ağrısı (1987), Kişi sözü (1987), Qətl günü (1990), Bəxt üzüyü (1991), Ömür ağacı (2002), Cavid ömrü (2007) və s.

18. Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Məmmədli Əsgərovun anadan olmasının 95 illiyi (1921-1991)

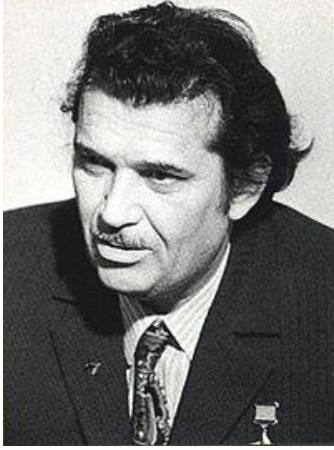
Əsgərov Məmmədli Səlimxan oğlu- tənqidçi, ədəbiyyatşünas, 1956- cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

1921- ci il dekabrın 18 - də Bakı şəhəri yaxınlığında olan Suraxanı qəsəbəsində buruq ustası ailəsində anadan olmuşdur. Suraxanıda orta məktəbi bitirdikdən sonra M. F. Axundov adına Müəllimlər İnstitutunun ədəbiyyat fakültəsində (1940-1943), eyni zamanda ADU- nun filologiya fakültəsinin qiyabi şöbəsində təhsil almışdır (1940-1945). İkinci Dünya müharibəsi dövrü üç ay ön cəbhədə siravi əsgər kimi alman-faşist işğalçılarına qarşı vuruşmuş, ağır yaralandığına görə tərxis olunmuşdur (1942). Bakıda 101 saylı məktəbdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi (1943-1964), “Azərbaycan gəncləri” qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri (1953-1955), Azərbaycan Müəllimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kabinetinin metodisti (1964-1969), M. A. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutu səhnə nitqi kafedrasının baş müəllimi, müdiri və professor əvəzi (1969-1974) olmuşdur. Həmin institutda səhnə nitqi kafedrasının dossenti işləmişdir (1977- ci ildən). 1991 - ci ildə vəfat etmişdir.

Əsərləri: “Cəlil Məmmədquluzadənin tədrisi” (1954), “Füzulini məktəbdə necə tədris etməli” (1965), “Bədii qiraət” (1973), “Səhnə nitqi” (1974), “Natiqlik sənətinin əsasları” (1975) və s.

21. Akademik, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, şərqsünas Ziya Bünyadovun anadan olmasının 95 illiyi (21.12.1921-21.02.1997)

Ziya Bünyadov – şərqsünas, tarixçi, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, Dövlət Mükafatı Laureatı, əməkdar elm xadimi

“Ziya Bünyadovun xidmətləri çoxdur və onun ən böyük xidmətlərindən biri də ondan ibarətdir ki, 80-ci illərin axırlarında - 90-cı illərin əvvəllərində o, bir daha böyük alim kimi, tədqiqatçı kimi Azərbaycanın açılmamış arxivlərindən Azərbaycan tarixinin XX əsrə aid səhifələrini açdı, tədqiq etdi, öz kitablarında, dövrü mətbuatda yazılar verdi və beləliklə də, Azərbaycan tarixinin orta əsrlərə aid çox mühüm dövrlərini elmi əsərlərində işıqlandırdı. İlk Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranması ərafəsində gedən prosesləri də, o dövrü də doğru-düzgün tədqiq edənlərdən biri də Ziya Bünyadovdur”.

Ulu öndər Heydər Əliyev

Ziya Bünyadov 1923-cü il dekabr ayının 21-də Astara şəhərində hərbi tərcüməçi ailəsində anadan olmuş, 1941-ci ilin mayında hərbi məktəbi leytenant rütbəsində əlaçı diplomu ilə bitirmişdir. Ziya Bünyadov İkinci dünya müharibəsində cəbhədən Berlinədək vuruşaraq şərəfli döyüş yolu keçirmişdir. Visla-Oder əməliyyatı zamanı kapitan Bünyadovun komandanlığı altında 123-cü cərimə rotası Pilitsa çayı üzərindəki 80 metrlik minalanmış körpünü ələ keçirmiş və əsas qüvvələr gəlib çıxıncaya qədər bir neçə saat ərzində onu düşmənin aramsız hücumlarından qoruyub saxlaya bilmişdi. Bu müddət ərzində 670 nəfər döyüşçüsü olan rotasından cəmi 47 nəfər sağ qalmışdı. 1945-ci il 27 fevralda Ziya Bünyadov Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilmişdir. Bünyadov ordudan tərxis olduğdan sonra 1946-cı ildə Moskva Şərqsünaslıq İnstitutuna daxil olmuş, 1950-ci ildə həmin institutun aspiranturasına qəbul edilmişdir. 1965-ci ildə SSRİ Ali və Orta təhsil Nazirliyi yanında Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə ona professor dərəcəsi verilmişdir. 1990-cı ildə Azərbaycan EA-nın vitse-prezidenti seçilmişdir. 1991-ci ildə professor Vasim Məmmədəliyevlə birlikdə Quranın azərbaycan dilinə tərcüməsini başa çatdırmışdır. Böyük məsuliyyət və zəhmət tələb edən bu işə görə o, Hacı Zeynalabdin Tağıyev adına mükafata layiq görülmüşdür. 1992-ci ildə o, ümumi səsvermə yolu ilə yenidən Şərqsünaslıq İnstitutunun direktoru seçilmişdir. Bünyadov 1991-ci ildə “Gülüstani-İrəm” əsərini ön söz və şərhərlə çap etdirmiş və 1993-cü ildə bu işinə görə Abbasqulu ağa Bakıxanov adına mükafata layiq görülmüşdür.

Əsərləri: “Azərbaycan Atabəylər dövləti” (1136-1225-ci illər) (1985), “Azərbaycan VII-IX əsrlərdə” (2007), “Dinlər, təriqətlər, məzhəblər” (ensiklopedik soraq kitabı) (2007), “Qırmızı terror” (1993), “Xarəzmşahlar-Anuštəkinilər dövləti” və s.

21.Xalq yazıçısı Süleyman Vəliyevin anadan olmasının 100 illiyi (1916-1996)

Vəliyev Süleyman Vəli oğlu — müasir nəsrimizdə müharibə mövzusunun görkəmli nümayəndəsidir. Onun yaradıcılığında Stalin repressiyaları, müharibə mövzusu, azərbaycanlı döyüşçülərin Avropa müqavimət hərəkatında iştirakı mövzuları əsas yer tutur. 1939-cu ildən Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan SSR Əməkdar mədəniyyət işçisi (04.01.1977), əmək veteranı (1976), Əməkdar incəsənət xadimi (1987), Müharibə veteranı (1981).

Vəliyev Süleyman 1916-cı il dekabrın 21-də Bakı yaxınlığındakı Ramana qəsəbəsində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Süleyman Vəliyevin “Əmanət kassası” adlı ilk hekayəsi 1932-ci ildə “Hücum” jurnalında çap olunmuşdur.

Yazıçının 21 yaşında – 1937-ci ildə yazıb çap etdirdiyi “Bıqlı ağa” povesti həmin ildə “Azərnəşr”də ayrıca kitabça şəklində çapdan çıxdı. Bu Süleymanı həmişəlik ədəbiyyata bağladı, ədəbi mühitdə tanıtdı. S.Vəliyev Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında nəsr üzrə məsləhətçi işləmişdir. Yazıçı nəsrində Sibiri, müharibə dövrünü və partizanları təsvir edirdi. 80-ci illərin əvvəllərində yazıçı öz xatirələrini “Qanadı qırıq quş da uçarmış” adı ilə çap etdirdi. Yazıçının Sibir sürgünündə gördüyü həqiqi faciələr bu sənədli povestdə böyük qüvvə ilə, sənədli dəqiqliklə əksini tapmışdı. Əsərdə əksini tapan həyat faktları bizim ədəbiyyatımız üçün tamam təzə idi, tarixi həqiqətlərin bədii formada bərpası kimi ədəbi əhəmiyyət kəsb edirdi. Bu romanda yazıçının şəxsi faciəsi öz inandırıcılığı ilə uydurma və bəzəkli müharibə nəsrinin şablonlarını təkzib edirdi. 1994-cü ildən Azərbaycanın Günahsız Siyasi Qurbanlar Assosiasiyasının rəyasət heyətinin üzvü idi. Onun əsərləri keçmiş SSRİ və xarici ölkə xalqlarının dillərinə də tərcümə olunmuşdur. Yazıçının bədii yaradıcılığında tərcümə də mühüm yer tutur. Süleyman Vəliyev Azərbaycan Rəyasət heyətinin fəxri fərmanı (1967-1986), "Xalqlar dostluğu" ordeni (1984) və medallarla təltif olunmuşdur. Süleyman Vəliyev 1996-cı il martın 7-də Bakı şəhərində 80 yaşında vəfat etmişdir. Məzarı İkinci Fəxri Xiyabandadır.

Əsərləri: “Bıqlı ağa” (1937), “Şor cüllutu” (hekayə) (1939), “Molla Məmiş və sandıq” (1939), “Səadət yollarında” (povest, hekayə və oçerklər) (1957), “Şor cüllutu (hekayə)” (1957), “Əncir ağacı” (hekayələr, xatirələr) (1959), “Mübahisəli şəhər (roman)” (1962), “Bir səhənk su” (1963), “Məhəbbət buzu əridir” (1964), “Düynlər” (roman)(1970), “Gül dəstəsi” (1972), “Mübahisəli şəhər” (roman və povest) (1974), “Düynlər” (hekayələr, povestlər, roman) (1978), “Həyatın dadı” (povest və hekayələr) (1980), “Daşlı bulaq” (roman) (1987), “Seçilmiş əsərlər” (iki cildə) (1983), “Qanadı sınımış quş” da uçarmış” (1989) və s.

Filmoqrafiya: Məhəmməd Füzuli (film, 1958), İlk müjdələr (film, 1960), Yeddiilliyin adamları və illəri (film, 1960), Bizim mayaklar (film, 1961) Neft Akademiyası (film, 1974), Qara gölün cəngavərləri (film, 1984).

23.Şair Müzəffər Şükür Məchulun anadan olmasının 75 illiyi (1941)

Müzəffər Şükür Məchul 1941-ci ildə dekabrın 23- də Azərbaycanın Ağstafa rayonunun Eynallı kəndində anadan olmuşdur. Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunu və Azərbaycan Dövlət Universitetini bitirib. “Azərnəşr”də korrektor, baş redaktor (1978-1992) vəzifəsində işləyib. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının “Şur” nəşriyyatında məsləhətçi redaktor, “Doğru yol” qəzetində mədəniyyət şöbəsinin müdiri, “Qafqaz” qəzetində ədəbi redaktor, “İncəsənət” qəzetində redaktor müavini olmuşdur (1992-2000). Ədəbi fəaliyyətə 1964- cü ildə “Azərbaycan gəncləri ” qəzetində çıxan “Ulduzlar” şeiri ilə başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. Əsərləri SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə olunmuşdur. Bədii tərcümə ilə də ardıcıl məşğul olmuşdur. O, 20 ildən artıq Azərbaycan Nəşriyyatında redaktor vəzifəsində çalışıb. İlk dəfə Yunis İmrənin əsərlərini dilimizə tərcümə edib. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının ilk türk divanı da məhz onun adı ilə bağlıdır. Şair Müzəffər Şükür Məchul sentyabrın 28-də Ağstafa rayonunda dünyasını dəyişib, ata yurdunda - Eynallı kəndində dəfn olunub. Müzəffər Şükür Məchul 1974-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olub. 17 kitabın müəllifidir.

Əsərləri: “Yelkənlər açılır” (1969), “Bu torpağın nəğmələri” (1971), “Yenə yaz gələr” (1978), “Kişilərə arxalanın” (1980), “Araz dalğaları” (1983), “Bir kökdən ayrıldıq” (1987), “Üfüqlərdə bir murazım qalıbdı” (1990), “Göl üstə sonam ağlar” (1993), “Divan” (1996), “Bülbülnamə” (2001) və s.

23. Tənqidçi, ədəbiyyatşünas Əbülfət Misiroğlunun anadan olmasının 70 illiyi (23.12.1946-10.12.1998)

Əhmədov Əbülfət Misir oğlu (Əbülfət Misiroğlu) — nasir, 1988-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

Əbülfət Misiroğlu 1946-cı il dekabrın 23-də Ağcabədi rayonunda kolxozçu ailəsində anadan olmuşdur. Burada kənd orta məktəbini bitirmişdir (1963). Əmək fəaliyyətinə Bakı zavodlarında armaturçu, quraşdırıcı fəhlə kimi başlamışdır (1964-1965). Azərbaycan LKGİ Ağcabədi rayon komitəsində şöbə müdiri, sonra ikinci katib olmuşdur (1965-1968). Əmək müqaviləsi ilə "Azərbaycan gəncləri" qəzeti redaksiyasında xüsusi müxbir işləmişdir (1968-1969). Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun nəsr şöbəsində təhsilini qiyabi davam etdirmişdir (1969-1976). Eyni zamanda Bakı şəhər İcraiyyə Komitəsi idarələrində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. "Yüksəliş" rayon qəzeti redaksiyasının (1975-1977), Ç.İldırım adına Azərbaycan Dövlət Politexnik İnstitutu "Politexnik" qəzeti redaksiyasının əməkdaşı (1977-1984) olmuşdur. Sonra Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində "Gənclik" baş redaksiyasının redaktoru işləmişdir. Bədii yaradıcılığa 60-cı illərdən başlamışdır. Dövri mətbuatda vaxtaşırı çıxış etmişdir. Əbülfət Misiroğlu 1998-ci il dekabrın 10-da vəfat etmişdir.

Əsərləri: "İki səs" (hekayələr) (1971), "Gecələr olmayaydı" (hekayələr və povestlər) (1980), "Havadan asılmış dünya" (povestlər və hekayələr) (1985), "Ağ daşlar" (povest və hekayələr) (1986) və s.

**25.Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Əli Sultanlının anadan olmasının 110 illiyi
(25.12.1906-18.07.1960)**

Ötən əsrdə dünya klassikasını xalqımızın milli-mənəvi sərvətləri xəzinəsinə çevirməkdə bənzərsiz xidməti olan görkəmli pedaqoq, ədəbiyyatşünas alim, filologiya elmləri doktoru, professor Əli Sultanlı sağlığında özünə əbədi heykəl qoymuş unudulmaz bir şəxsiyyətdir.

Əli Sultanlı–filologiya elmləri doktoru, professor.

1906-cı ildə Naxçıvanda bəna ailəsində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Naxçıvanda alan Ə.Sultanlı 1923-cü ildə Naxçıvan Müəllimlər Seminariyasına qəbul olunur və 1928-ci ildə oranı bitirir. O, bir müddət “Şərq qapısı” qəzetində ədəbi işçi vəzifəsində çalışır. Ə.Sultanlı 1929-cu ildə Bakıya gəlib, ADU-nun xarici ölkələr ədəbiyyatı tarixi kafedrasında assistent və ömrünün sonuna kimi respublikanın ali məktəblərində, elmi-tədqiqat institutunda dünya və Azərbaycan ədəbiyyatından dərslər deyir və geniş elmi-tədqiqat işi aparır. Ə.Sultanlı 1934-39-cu illərdə xarici ölkələr ədəbiyyatı tarixi kafedrasına rəhbərlik etmiş, 1939-1941-ci illərdə ADU-nun prorektoru vəzifəsində çalışmışdır. O, bir sıra dərslərlər, müntəxəbatlar, tədqiqat əsərləri yaratmışdır. Ə.Sultanlı “Antik ədəbiyyat tarixi”, “Roma ədəbiyyatı müntəxəbatı”, “Antik ədəbiyyatı müntəxəbatı” kimi dərslərlərin, “Azərbaycana dramaturgiyasının inkişaf yolları”, “Nizami və Qərbi Avropa ədəbiyyatı” və s. görkəmli əsərlərin müəllifi kimi şöhrət qazanmışdır. O, Azərbaycan alimləri arasında birinci dəfə 1939-cu ildə xarici ölkələr ədəbiyyatı sahəsində filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi, 1946-cı ildə isə filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. Dövlətimiz Ə.Sultanlının xidmətlərini yüksək qiymətləndirərək onu 1940-cı ildə SSRİ Ali Sovetinin fərmanı ilə, Əmək igidliyinə görə medalı ilə təltif etmişdir. Ə.Sultanlı 1960-cı ildə Bakıda vəfat etmişdir.

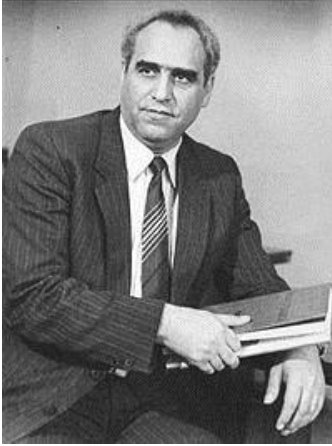
Əsərləri : “V.Hötenin yaradıcılıq yolu” (1932), “M.F.Axundovun dramaturgiyası” (1938), “Mopassanın hərbi novellaları” (1942), “Azərbaycanda xalq draması” (1945), “Roma və Yunanıstanda ədəbiyyatşünaslıq və estetika məsələləri” (1945), “Şekspir və onun on ikinci gecəsi” (1946), “Antik dövrdə ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq məsələləri” (1946), “Rəşidbəy Əfəndiyevin dramaturgiyası” (1946), “Dədə Qorqud və yunan eposları” (1946), “Nizami və Qərbi Avropa ədəbiyyatı” (1947), “Ostrovski və Azərbaycan dramaturgiyası” (1948), “Antik ədəbiyyat tarixi. Bakı: ADU-nun nəşri” (1958), “Azərbaycan dramaturgiyasının inkişaf tarixindən” (1964), “Məqalələr” (1971)

**28.Şair, publisist Şahmar Əkbərzadənin anadan olmasının 75 illiyi
(28.12.1941-30. 07.2000)**

“Şahmar Əkbərzadənin adı çəkildə qüssələnən könlümüzə bir təsəlli də üz tutur. Sanki ondan yadigar qalmış misralar nikbinliyə çıraq tutan aynaya dönür. Hər kəlməsində, sözündə, misrasında vətən məhəbbətinin ülviliyi duyulur. Ürəyinin alovlarından libas geyinmiş poeziyasında külli Qarabağın özünü görürük. Sanki xiffətimizə od vurulur, dərdimiz damla-damla süzülərək eləcə külə dönür. Dünənimiz dirilir, yeddi arxa dönənimizlə üz-üzə gəlirik. Zəngəzura, Göyçəyə, Kəlbəcərə, Cəbrayıla qayıdırıq. Duyğularımız necə də ülviləşir, könlümüz bir az da Şuşalaşır, Ağdamlaşır”.

Flora Xəlilzadə

Şahmar Əkbər oğlu Əkbərzadə — şair, jurnalist

Şahmar Əkbər oğlu Əkbərzadə 1941-ci il 28 dekabrda Ağdam rayonunun Çəmənli kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1958-ci ildə Mahrızlı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra həmin il Şuşa Pedaqoji Texnikomuna daxil olub və 1960-cı ildə texnikomu bitirmişdir. Elə həmin il M.F.Axundov adına Dillər İnstitutunun Rus dili və ədəbiyyatı şöbəsinə daxil olmuş, 1960-cı ildə Rus dili müəllimi ixtisasına yiyələnmişdir. Bir neçə il Çəmənli kənd orta məktəbində müəllim işləmiş, 1968-ci ildə Bakı şəhərinə köçüb "Azərbaycan gəncləri" qəzetində jurnalist kimi fəaliyyətə başlamışdır. Sonralar həmin qəzetdə şöbə müdiri vəzifəsində çalışmışdır. "Kommunist" qəzetində müxbir və şöbə müdiri olmuşdur. 1990-cı ildə "Mədəniyyət" qəzetini təsis etmiş və ömrünün sonunadək qəzetin baş redaktoru olmuşdur. Şahmar Əkbərzadə 2000-ci il avqust ayının 30-da Bakı şəhərində dünyasını dəyişmişdir. 10 fevral 2014-cü ildə adını daşıyan "Şahmar Ədəbi Məclisi" (ŞƏM) təsis olunmuşdur.

Kitabları: “Yüksəlişdə”, “Mil üzümçüləri”, “Anama layla” (1978), “Sevgi borc verilməz” (1982), “Ona yanırım ki” (1988), “Haqqa pəncərə” (1998),

Filmoqrafiya: Qaragülün nağılı (film, 2007)

28.Şair Nüsrət Kəsəmənlinin anadan olmasının 70 illiyi (1946-2003)

Kəsəmənli Nüsrət Yusif oğlu (1946-2003) – şair, publisist, 1977-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, respublika Lenin komsomolu mükafatı laureatı (1982).

Nüsrət Kəsəmənli 1946-cı ildə Qazax rayonunda anadan olmuşdur. Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinə daxil olmuşdur (1966). Universitetin II kursunda ikən "Bakı" və "Baku" qəzetlərində müxbir, ədəbi işçi vəzifələrinə qəbul edildiyinə görə qiyabi şöbəyə keçirilmişdir (1969-cu ildə). Universiteti bitirdikdən sonra Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında referent və ədəbi məsləhətçi olmuşdur (1978-1985). 60-cı illərin əvvəllərindən bədii yaradıcılığa başlamışdır. 150-dək şeirinə musiqi bəstələnmişdir. "Boş kəndlərin harayı", "Mövzu üzrə improvizasiya", "Ənbizlərin keşiyində", "Sovet Azərbaycanına səyahət" və s. sənədli filmlərin, "Afroditanın qolları", "Qarabağ əhvalatı" bədii filmlərin ssenari müəllifidir. Moskvada gənc yazıçıların VI,VII Ümumittifaq müşavirələrində iştirak etmişdir. Fəal ictimaiyyətçi olmuşdur: Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında Həmkarlar Komitəsinin sədri (1981-1984), mədəniyyət işçiləri həmkarlar ittifaqı respublika komitəsi rəyasət heyətinin üzvlüyünə namizəd, Azərbaycan Tarix və Mədəniyyət Abidələri Mühafizə Cəmiyyətinin üzvü, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının VI,VII qurultayında idarə heyətinin üzvü, poeziya şurasının sədri seçilmişdir. C.Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında baş redaktor işləmişdir (1985-ci ildən). "Dünyaya pəncərə" sənədli televiziya verilişinin ssenari müəllifi və aparıcısı olmuşdur (1985-ci ildən). 17 oktyabr 2003-cü ildə Təbrizdə vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: Afroditanın qolları (film, 1987)(qısametrajlı bədii film), Azərbaycana səyahət (film, 1988), Doğma sahillər (film, 1989), Dünyada yeganə (film, 1989), Ənbizlərin keşiyində (film, 1988), Goranboy – oğuz eli (film, 1989), Kəndlərin harayı (film, 1987), Qurultaydan qurultaya (film, 1985), Lətifə (film, 1989), Monoloq (film, 1987), Müsəlmanlar sülh uğrunda mübarizədə (film, 1987), "Neftçi"-87 (film, 1987), Şeytan göz qabağında (film, 1987)

Əsərləri: "Sevirsənsə" (1971), "Gözlərimin qarası" (1975), "Özümə bənzədiyim günlər" (1979), "Gümüş yuxular" (1981), "Təklidə danışaq" (1983), "Daha nağıllara inanmıram mən", "Biri vardı, biri yox...", "Səni unutsam...", "Vətən alov etsin odunu sən", "Mənsiz qalacaqdır bu dünya bir gün", "Oğru olmaq istəyirəm", "Ağacın altında kölgə", "Qoyunlar yeyəcək canavarları...", "Məhəbbətdən küsəndə", "Yoxdusa", "Mənim o ağaca yazığım gəlir...", "Mənə inanmırsan bir yuxu kimi", "İnanma əzizim, inan əzizim"

**29.Yazıçı, ədəbiyyatşünas Əzizə Cəfərzadənin anadan olmasının 95 illiyi
(29.12.1921-04.09.2003)**

Əzizə xanımın elmi-tədqiqatları onun ədəbi yaradıcılığına da güclü təsir göstərmiş və yazıçının əsərlərini Azərbaycan dilinin saflığı və təmizliyi uğrunda mübarizənin bariz nümunəsinə çevirmişdir.

Cəfərzadə Əzizə Məmməd qızı - yazıçı, ədəbiyyatşünas, ictimai xadim, filologiya elmləri doktoru, professor, 1946-cı ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü.

“Xalqlar dostluğu” və “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuşdur.

1921-ci il dekabrın 29-da Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1946-1947-ci illərdə ekstern yolu ilə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdir. 1944-1946-cı illərdə Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında ssenari şöbəsinin rəisi, 1947-1949-cu illərdə teatr texniki məktəbinin müdiri, 1950-1955-ci illərdə pedaqoji institutda dosent, kafedra müdiri, 1956-cı ildə Kamçatka pedaqoji institutunda dosent, 1957-74-ci illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının əlyazmalar İnstitutunda baş elmi işçi, şöbə müdiri, 1974-ci ildən isə Bakı Dövlət Universitetinin professoru vəzifələrində çalışmışdır. Əzizə Cəfərzadə XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin bilicisi kimi tanınırdı və bu sahədə 1950-ci ildə “XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında maarifçi-ziyalı surətləri” mövzusunda namizədlik, 1970-ci ildə “XIX əsr Azərbaycan poeziyasında xalq şeiri üslubu” mövzusunda doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmişdir. Ədəbi fəaliyyətə 16 yaşında başlamış və “Əzrayıl” adlı ilk hekayəsini 1937-ci ildə “Ədəbiyyat” qəzetində çap etdirmişdir. Əzizə xanımın nəsr əsərləri əsasən tarixi roman janrında yazılmışdır. Elmi tədqiqatçı kimi bir sıra aşiq və şairlərin əsərlərini toplayıb çap etdirmişdir ki, bunlara “Fatma xanım Kəminə” (1971), “Könül çırpıntıları” (1972), “Azərbaycanın şair və aşiq qadınları” (2003), “Şirvanın üç şairi” (1971), “Mücrüm Kərim Vardani. Sünbülstan” (1978), “Abdulla Padarlı. Seçilmiş əsərləri” (1979), “Hər budaqdan bir yarpaq” (1983) daxildir. Əzizə Cəfərzadə 2001-ci ildə “Azərbaycan Anası” və s. kimi yüksək adlara layiq görülmüşdür. Əzizə Cəfərzadə 2003-cü il sentyabrın 4-də vəfat etmişdir.

Əsərləri: ”Natavan haqqında hekayələr” (1963), “Aləmdə səsim var mənim” (1973-1978), “Yad et məni” (1980), “Bakı-1501” (1981), “Cəlaliyyə” (1983), “Sabir” (1989), “Eldən elə” (1992), “Bir səsin faciəsi” (1995), ”Gülüstan”dan öncə” (1996), “Zərrintac-Tahirə” (1996), “İşığa doğru” (1998), “Bəla” (2001), “Rübabə-sultanım” (2001), “Xəzərin göz yaşları” (2003), “Eşq Sultanı”, “Sahibsiz ev” (1966), “Əllərini mənə ver” (1970), “Sənsən ümidim” (1984), “Xəyalım mənim” (2002), “Eldən-elə” “Vətənə qayıt” və s.

Uşaqlar üçün yazdığı hekayə və nağıllar: "Qızımın hekayələri" (1964), "Anamın nağılları" (1982), "Çiçəklərim" (1988), "Pişik dili" (2001) və sair

Filmoqrafiya: İstiqlal yollarında (film, 1990), Ağ saçların işığında (film, 1993), Əzizə Cəfərzadə (film, 1999), Düma ömrünün qırx günü (film, 2002) və s.

Xarici ədəbiyyat

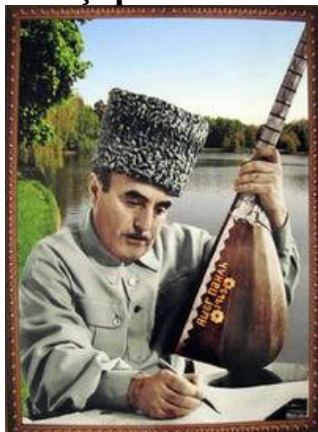
12.Rus yazıçısı, tənqidçi, jurnalist Nikolay Karamzinin anadan olmasının 250 illiyi (12.12.1766-1825)

Rus tarixçisi, nasiri, şairi və publisisti Nikolay Mixayloviç Karamzin 1 dekabr 1766-cı ildə Rusiya imperiyasının Simbirsk quberniyasında anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini Simbirskdə xüsusi pansionda almışdır. 1778-ci ildə Moskva universitetinin professoru İ.M.Şadenin pansionuna göndərilmişdir. Bir müddət atasının təkidi ilə hərbi qulluqda olan Karamzin tezliklə onu tərk etmişdir. Onun ilk ədəbi təcrübələri də məhz bu zamana təsadüf edir. Tezliklə Moskvaya köçən N.Karamzin burada N.İ.Novikov, A.Kutuzov, A.A.Petrov kimi yazıçı və ədəbiyyatşünaslarla tanış olur. 1789-1790-cı illərdə Karamzin Avropaya səfər edir, məşhur filosof İmmanuel Kantla tanış olur, Böyük Fransa inqilabı vaxtı Parisdə olur. Bu səfərin nəticəsində məşhur “Rus səyyahının məktubu” əsəri yazılır və müəllifinə dərhal şöhrət gətirir. Moskvaya qayıdandan sonra yazıçılıq fəaliyyətini davam etdirən N.Karamzin **“Bədbəxt Liza”** povestini, **“Aonidlər”** və s. toplu və almanaxları nəşr etdirir. XIX əsrin əvvəllərində ədəbiyyatdan uzaqlaşan N.Karamzin 1804-cü ildə I Aleksandr tərəfindən tarixçi rütbəsi alır və özünü bütünlüklə tarixə həsr edir. O, 1811-ci ildə **“Qədim və yeni Rusiyanın siyasi və mülki münasibətləri haqqında qeydlər”** kitabını yazır. 1818-ci ilin fevralında Karamzin “Rusiya dövlətinin tarixi” əsərinin ilk səkkiz cildini satışa buraxır. Sonrakı illərdə bu əsərin üç cildi də çap olunur. Yarımçıq olan 12-ci cild Karamzinin ölümündən sonra çap olunur. N.Karamzin 22 may 1826-cı ildə Sankt-Peterburqda vəfat etmişdir.

Folklor

12.Aşıq Pənahın anadan olmasının 90 illiyi (12.12.1926-26.08.1978)

Pənahov Əlipənah Ələsgər oğlu (1 dekabr 1926 – 26 avqust 1978) — aşıq-şair, Azərbaycanın əməkdar mədəniyyət işçisi (1967). Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü (1974).

Aşıq Pənah 12 dekabr 1926-cı ildə Salyanda doğulmuşdur. 1948-ci ildən aşıqlıq edib. Aşıq Pənah sazda 32 ənənəvi aşıq havasını ustalıqla ifa edirdi. O, 18 aşıq havası ("Dilbər", "Yeddi qardaş", "Azərbaycan" və s.), eyni zamanda mahnılar da bəstələmişdir. "Nə qəşəng bəzənmişən!" mahnısını xüsusi qeyd etmək olar. "Qəhrəman şah Nəcəf", "Əsli və Kərəm", "Aşıq Qərib" və s. Dastanlarını məclislərdə məharətlə ifa edirdi. Aşıq Pənah 2 dastanın ("Sülh", "Pambıqçılar") və 128-ə qədər qoşmanın müəllifidir.

26 avqust 1978-ci ildə vəfat etmişdir. Salyanda adına bir küçə və bir məktəb var. Ev muzeyi fəaliyyət göstərir.

Əsərləri: "Saz və söz" (1963), "Məhəbbətdən danışaq" (1966), "Təzə söz, təzə mahnı" (1971), "Mənim sazım" (şeirlər) (1978)

Filmoqrafiya: Böyük dayaq (film, 1962), Aşıq Pənah (film, 2007)

İncəsənət

5. Amerika rəssamı, kinorejissor, ssenarist, cizgi filmləri ustası Uolt Disneyin anadan olmasının 115 illiyi (1901-1966).

Amerika rəssam-multipikatoru, kinorejissoru, aktyoru, ssenaristi və prodyuseri, “Walt Disney Productions” multimediya imperiyasının qurucusu Uolter Elayas Disney, 5 dekabr 1901-ci ildə Çikaqoda anadan olmuşdur. U.Disney kinematoqrafiya tarixində səsli və musiqili cizgi filmlərinin ilk yaradıcısıdır. O, özünün qeyri-adi şəkildə gərgin həyatında rejissor kimi 111 film çəkmiş və 576-dan çox filmin prodüseri olmuşdur. Disneyin sənəti sahəsindəki böyük xidmətləri 26 “Oskar” heykəlciyi ilə qeyd olunmuşdur və bu rekordu heç kim üstələyə bilməmişdir. O, həmçinin “Oskar” statuslu İrvinq Talberq adına mükafatla və bir çox başqa mükafatlarla təltif olunmuşdur. Çikaqoda dünyaya göz açan U.Disneyin əcdadları arasında ingilislər, irlandlar və almanlar olmuşdur. O, 14 yaşında qəzet paylayıcısı kimi pul qazanırdı. 1920-ci ildə kinoreklam studiyasına rəssam işinə qəbul olunan Disney özünün ilk reklam filmlərini çəkir. Burada işlədiyi zaman onda öz təcrübələrini şəkilli animasiya sahəsində davam etdirmək arzusu yaranır. Lakin bu firma müflis olur. O, 1922-1937-ci illərdə sırf yaradıcı işçi kimi çıxış edir, müharibədən sonra isə kino istehsalı ilə məşğul olur. Disney 1923-cü ildə Los-Ancelesə köçür və qardaşı Royla birlikdə Hollivudda The Walt Disney Company şirkətini kiçik animasiya studiyasını qurur. 1924-cü ildə ilk filmi olan “Alisanın dənizdə bir günü” filmi təqdim edir. Bu film Lyuis Kerollun “Alisa möcüzələr ölkəsində” əsəri əsasında çəkmişdir. 1926-1927-ci illərdə o, bu əsər əsasında 56 film çəkir. Onun məşhur cizgi filmləri sırasında “**Pinokkio**”, “**Bembi**”, “**Dambo**”, “**Yatmış gözəl**”, “**Mikki Maus**”, “**Balaca gəmi Villi**”, “**Uç donuz balası**”, “**Ağca və yeddi cırt**dan”, “**Küllüca**” və s. vardır. Uolt Disney 15 dekabr 1966-cı ildə Los-Ancelesdə vəfat etmişdir.

5. Aktyor Həsənağa Salayevin anadan olmasının 95 illiyi (05.12.1921-02.09.1981)

Həsənağa Salayev çilğın ehtirası, vüqarlı görünüşü, sərbəst səhnə davranışı, əzəmətli boybuxunu, tamaşada yöndaşlarına diqqəti ilə seçilirdi. Gurultulu və cingiltili səsini məharətlə tənzimləyən aktyor romantik rollarla realist personajları, mürəkkəb psixoloji dönüşlü dramatik obrazları eyni məharətlə oynaya bilirdi. O, klassik və tərcümə əsərlərində ifa etdiyi obrazları çağdaş dövrün ictimai-sosial, mənəvi-əxlaqi problemləri ilə ustalıqla əlaqələndirirdi. Həsənağa Salayev ruhən, emosiya coşğunluğu, səs diapazonu, ehtiraslarının çilğınlığı ilə romantik aktyor idi.

Romantik və realist aktyor məktəblərinin estetik prinsiplərini öz yaradıcılığında cazibəli ahəngdarlıqla ehtiva edən Həsənağa Dərya oğlu Salayev 5 dekabr 1921-ci ildə Bakıda qulluqçu ailəsində doğulub. Həsənağa 1937-ci ildə oranın doqquzuncu sinfini yüksək qiymətlərlə bitirib. Elə həmin il Bakı Teatr Texnikumuna daxil olub. Tələbə ikən 1938-ci ildə Akademik Milli Dram Teatrının aktyor heyətinə qəbul edilib. Qısa müddətdə Həsənağa Salayev teatrın repertuarında yer tutan və təzə hazırlanan tamaşalarında maraqlı rollar oynayıb. Müxtəlif illərdə Səməd Vurğunun "Xanlar" (Mamulya), "Fərhad və Şirin" (Fərhad), "Vaqif" (Eldar, Qacar və Vaqif), Zeynal Xəlilin "Qatır Məmməd" (Əziz), Ənvər Məmmədخانının "Şərqi səhəri" (Mustafa), Bəxtiyar Vahabzadənin "İkinci səs" (Rəşad), Şıxəli Qurbanovun "Sənsiz" (Fərhad), Süleyman Rüstəmin "Qaçaq Nəbi" (Vəli), Cəfər Cabbarlının "Solğun çiçəklər" (Bəhram), "Od gəlini" (Qorxmaz), "Almaz" (İbad), "Oqtay Eloğlu" (Oqtay), Pavel Malyarevskinin "Daş qartal" (Maksim), Yuri Osnos və Vladimir Vinnikovun "Hind gözəli" (Çarudatta), Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara" (Heydər bəy), Bernard Şounun "Şeytanın şagirdi" (Riçard Daycen), Bəxtiyar Vahabzadənin "İkinci səs" (Rəşad), Nazim Hikmətin "Şöhrət və ya unudulan adam" (Doktor), Fridrix Şillerin "Orlean qızı" (Dünua), Hüseyn Cavidin "Səyavuş" (Keykavus) və s. əsərlərinin tamaşalarında xarakterik səhnə surətləri yaradıb. Aktyor eyni zamanda "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının istehsal etdiyi "Fətəli xan", "Görüş", "O olmasın, bu olsun", "Onu bağışlamaq olarmı?", "Koroğlu", "İstintaq davam edir" bədii və "Aygün" televiziya filmlərində Süleyman, Musa, Əzim Əzimzadə, Qüdrət, Eyvaz, Mayor Rüstəmov, Əmirxan rollarına çəkilib. Həsənağa Salayev aktyorluq sənətində qazandığı qələbələrə görə 10 iyun 1959-cu ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 1974-cü ildə isə xalq artisti fəxri adları ilə təltif edilib. H. Salayev yaradıcılığının ən müdrik çağında 2 oktyabr 1981-ci ildə dünyasını dəyişib.

Filmoqrafiya: Aygün (film, 1960), Cazibə qüvvəsi (film, 1964)(film, kinoalmanax), Doğma xalqıma (film, 1954), Fətəli xan (film, 1947), Görüş (film, 1955), İstintaq davam edir (film, 1966), Körpə (film, 1962), Qara daşlar (film, 1956), O olmasın, bu olsun (film, 1956), Onu bağışlamaq olarmı? (film, 1959), Onun böyük ürəyi (film, 1958), Səhər (film, 1960), Üzeyir ömrü (film, 1981) və s.

8. Xalq artisti, baletmeystr Tamilla Şirəliyevanın anadan olmasının 70 illiyi (08.12.1946)

Tamilla Xudadat qızı Şirəliyeva — Azərbaycanın balet artisti, Azərbaycan SSR xalq artisti (10.01.1978), SSRİ Dövlət mükafatı laureatı (1980), Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının quruluşçu baletmeysteri.

Şirəliyeva Tamilla Xudadat qızı 8 dekabr 1946-cı ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bakı Xoreografiya Məktəbini bitirmişdir (1964). Həmin ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solistidir. Qaraca qız ("Qaraca qız", Əşrəf Abbasov), Gülyanaq ("Qız qalası", Əfrasiyab Bədəlbəyli), Məhmənəbanu ("Məhəbbət əfsanəsi", Arif Məlikov), Ayişə, Fiyetta ("Yeddi gözəl", "İldırım yollarla", Qara Qarayev), Odetta-Odilliya ("Qu gölü", Pyotr Çaykoski), Kitri, Paxita ("Paxita", L.Minkus), Şəhrizad ("Min bir gecə", Fikrət Əmirov) və s. əsas partiyalarıdır. 1977-ci ildən pedaqoji fəaliyyət göstəmişdir.

Quruluş verdiyi baletlər: Xeyir və Şər (1992), Xəzər balladası (balet) – (2001), Qafqaza səyahət (2002), Rast (2004)

Filmoqrafiya: Muğam (film, 1976)

**19.Xalq rəssamı Mikayıl Abdullayevin anadan olmasının 95 illiyi
(19.12.1921-21.08.2002)**

Abdullayev Mikayıl Hüseyn oğlu — Azərbaycanlı boyakar, qrafik və teatr rəssamı, professor, SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının akademiki, Cəvahirəl Nehru adına beynəlxalq mükafatı və Azərbaycan SSR dövlət mükafatı laureatı

Mikayıl Abdullayev 19 dekabr 1921-ci ildə Bakıda doğulmuşdur. 1939-cu ildə Əzim Əzimzadə adına Bakı Rəssamlıq Məktəbini, 1949-cu ildə Surikov adına Moskva Dövlət Rəssamlıq məktəbini bitirmiş, S. Gerasimovun emalatxanasında rəssamlıq sənətinin incəliklərini öyrənmişdir. Əsərləri dünyanın bir sıra muzeylərində saxlanılır. Onun Dehliyə, Londonda, Monrealda, Moskvada və dünyanın bir sıra başqa şəhərlərində fərdi sərgiləri keçirilmişdir. Mikayıl Abdullayevin yaradıcılığı üçün daxili həyəcan, obrazların psixologiyasının poetik ümumiləşdirilməsi xarakterikdir. Onun əsərləri koloritin zənginliyi ilə cəlbedicidir. Bu xüsusiyyətlər onun "Mingəçevir işıqları", "Xaçmaz qızları", "Astarada çay yığımı", "Azərbaycan çöllərində" triptixində, "Çəltik əkən qızlar" əsərində daha aydın görünür. Milli ənənələrin, kənd yerində yaşayan insanların əməyi, məişəti, tipik mənəvi çalarların üzvi şəkildə müasirliklə vəhdətdə verilməsi Mikayıl Abdullayev yaradıcılığına xas xüsusiyyətdir. "Qırx birin iyunu" triptixinin mərkəzi hissəsi xüsusilə diqqəti cəlb edir. 1941- 45-ci illərdə kənd əməkçilərinin payına düşən, ağır, narahat, keşməkeşli həyatını əks etdirən əsər canlı povestdir. "Çəltikçi qızlar" monumental lövhəsi XX əsrin qadınının zəngin mənəvi cizgilərini parlaq boyalarla əks etdirir. Bu, rəssamın ən sevimli mövzudur. İşlədiyi bir sıra tablolarla müasir qadın obrazı əks olunmuşdur. "Qarabağlı qızlar", "Lənkəranlı kolxozçu qadın", "Abşeronlu qadın", "Ananın gəncliyi" kimi əsərləri bu qəbildəndir. Xalq şairi Səməd Vurğun, yüz yaşlı naxışçı usta Babayev, şair, mütəfəkkir Nəsimi və başqa portretlər qalereyası, Abşeron peyzajları, natürmortlar, Əfqanıstan və başqa ölkələrə həsr etdiyi əsərlər Mikayıl Abdullayev yaradıcılıq diapazonunun genişliyinə şahadət verir. 2002-ci il avqustun 21-də 80 yaşında vəfat etmişdir.

Filmoqrafiya: Bizim Azərbaycan (film, 1959), Mikayıl Abdullayev (film, 1972), Günəşlə dolu dünya (film, 1973), Qələbənin yolları (film, 1976), Salam, Zeynəb! (film, 1982), Şeyrin xəzrisi (film, 2000), Mətbuat fədaisi (film, 2007), Rənglə yazılmış tarix (film, 2012)

**22.Xalq artisti Əlövşət Sadıqovun anadan olmasının 110 illiyi
(22.12.1906-17.10.1971)**

Əlövşət Sadıqov şöhrətli ifaçılar arasında öz dəsti –xətti olan, ecazkar səsə malik sənətkardır.

Yaradıcılıq nailiyyətlərinə görə Əlövşət Sadıqov 17 iyul 1943-cü ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 20 dekabr 1956-cı ildə xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb.

Əlövşət Şirəli oğlu Sadıqov 22 dekabr 1906-cı ildə Nuxa (indiki Şəki) şəhərində doğulub. Səs tembri lirik tenor idi. 1928-1930-cu illərdə konservatoriya təhsili alıb. Təhsilini bitirən ili Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrına solist götürülüb. Üzeyir bəy Hacıbəyovun klassik operalarının lirik məhəbbət qəhrəmanlarının partiyaları Əlövşət Sadıqovun yaradıcılığında daha mühüm yer tutur. Əlövşət Sadıqovun Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Leyli və Məcnun" (Məcnun, İbn Səlam və Zeyd), "Əsli və Kərəm" (Kərəm), "Koroğlu" (Eyvaz), Zülfüqar bəy Hacıbəyovun "Aşıq Qərib" (Qərib), Reyqold Qlierin "Şahsənəm" (Aşıq Qərib və Aşıq Səməd), Müslüm bəy Maqomayevin "Şah İsmayıl" (Şah İsmayıl), "Nərgiz" (Molla Mütəllim), tərcümə olunmuş "Səfa" (Aşıq Musa) operalarında və Üzeyir bəy Hacıbəyovun "Arşın mal alan" (Süleyman), "Məşədi İbad" (Hambal və Sərvər) operettalarında yaratdığı obrazlar daha diqqətçəkəndir. Sənətkar ömrünün son illərində opera teatrında məsləhətçi pedaqoq kimi çalışıb. 17 oktyabr 1970-ci ildə Bakıda vəfat edən Əlövşət Sadıqov ikinci Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

23.Xalq artisti, baletmeystr Çimnaz Babayevanın anadan olmasının 70 illiyi (23.12.1946)

Babayeva Çimnaz Məmməd qızı - Azərbaycan balet artisti (1978), Azərbaycan SSR xalq artisti (1978), Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı (1974).

Çimnaz Məmməd qızı 23 dekabr 1946-cı ildə Bakıda anadan olmuşdur. Bakı Xoreografiya Məktəbini bitirmişdir (1964). 1964-1977-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti olmuşdur. Şirin ("Məhəbbət əfsanəsi", A. Məlikov), Ayişə, Sari ("Yeddi gözəl", "İldırımlı yollarla", Q.Qarayev), Gülyanaq ("Qız qalası", Ə.Bədəlbəyli), qız, Nəsiminin sevgilisi ("Şur", "Nəsimi haqqında dastan", F.Əmirov), Kitri ("Don Kixot", L.Minkus), xanım ("Xanım və xuliqan", D.Şostakoviç) və s. 1977-ci ildən Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının məşqçi baletmeysteridir. Teatrın balet truppası ilə xarici ölkələrdə (Fransa, İtaliya, Norveç, İsveç, Birma, Hindistan, Türkiyə və s.) çıxış etmişdir.

Filmoqrafiya: Əfsanələr aləmində (film, 1975)

28. Xalq artisti Zeynəb Xanlarovanın anadan olmasının 80 illiyi (28.12.1936)

Xanlarova Zeynəb Yəhya qızı - müğənni, xanəndə, Azərbaycan SSR xalq artisti (1975), Ermənistan SSR xalq artisti (1978), Özbəkistan SSR xalq artisti, SSRİ xalq artisti (1980), Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı (1985). “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilib.

Zeynəb Yəhya qızı Xanlarova 28 dekabr 1936-cı ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, 1956-cı ildə M.Ə.Sabir adına Bakı Pedaqoji məktəbini və 1961-ci ildə A.Zeynalli adına Bakı Musiqi Texnikumunu bitirib. Xalq artisti 1961-ci ildən Opera və Balet Teatrının solisti kimi fəaliyyətə başlayıb. Ü.Hacıbəyovun “Leyli və Məcnun”, “Əsli və Kərəm” operalarında Leyli və Əsli obrazlarını yaradıb. Haqqında “Salam, Zeynəb!” adlı sənədli televiziya filmi çəkilib. Zeynəb Xanlarova həm də uzun illərdir ki, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatıdır. Repertuarında muğam (Şahnaz, Mahur, Qatar, Bayatı-Şiraz və s.), təsnif və Azərbaycan xalq mahnıları, Azərbaycan bəstəkarlarının (Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Tofiq Quliyev, Cahangir Cahangirov, Arif Məlikov, Emin Sabitoğlu, Ələkbər Tağıyev və b.) və şərq xalqlarının mahnıları geniş yer tutur. Azərbaycanın qadın xanəndələri arasında "Çahargah" muğamının ilk ifaçılarından biridir. O, həmçinin bir sıra mahnıların da müəllifidir. Dünyanın əksər ölkələrində konsertlər vermişdir. Azərbaycan SSR Ali Sovetinin (XI-XII çağırış) və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin (I-IV çağırış) deputatı olmuşdur.

Filmoqrafiya: Abşeron ritmləri (film, 1970), Toyda görüş (film, 1970), Konsert proqramı (film, 1971) (II), Qəribə adam (film, 1979), Nəğməkar torpaq (film, 1981), Üzeyir ömrü (film, 1981), Salam, Zeynəb! (film, 1982), Şərt (film, 1984), Hacı Arif (film, 1995), Şeyrin xəzrisi (film, 2000), Əliyevin əli (film, 2000), Uğur formulu (film, 2007), Yorulmamışam. Rövşən Behcət (film, 2007), Xilaskar. III Film (film) və s.

30.Xalq artisti Əbülfət Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi (30.12.1926-27.12.1990)

Əbülfət Əsəd oğlu Əliyev — Azərbaycan Respublikasının xalq artisti (29 iyun 1964).

Əbülfət Əliyev 30 dekabr 1926 - cı ildə Şuşada doğulub. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti (29 iyun 1964) fəxri adını alıb. Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının (1945-ci ildən) və Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının (1956-1962) solisti olub. Ağdamdan Bakıya gəlişində Qarabağ məclislərində çox oxunan “Ay bülbüllər”, “Kimə yalvarım”, “Uca barıdan aşaram mən”, “Stəkanın deşilsin”, “Uca dağlar” və sair mahnıları ifa etməklə yetərincə tamaşaçı toplayan xanəndə dinclik nə olduğunu bilmirdi. Xalq və bəstəkar mahnıları, muğam və təsniflər Əbülfət Əliyevin səsinin, guşəxanlığının sayəsində su kimi dumduru şəklə düşürdü. Xanəndə nəyi necə çatdırmağı yaxşı bilirdi. Əbülfət Əliyev səs diapazonu imkan verməyən muğamlardan, mahnılardan yapışmayıb. “Gərək oxuyan adamın sir-sifəti gərgin vəziyyətə düşməsin, səsi haracan yetir, ordan o tərəfə keçməsin” qənaəti köhnə xanəndələr kimi Əbülfət müəllimə də yad deyildi. Söz sərrafi olması və qavalla məharətlə davranması da onun üstün cəhətlərindən idi. Əbülfət Əliyev təqribən on ilə yaxın Opera və Balet Teatrında çalışan, Məcnun, Kərəm, Şah İsmayıl rollarını yaradan sənətkar musiqimizi dünyanın üç qitəsində - Avropa, Asiya və Afrikada uğurla təmsil etməyi də bacaran sənətkarlardan olmuşdur. Bir çox mahnıların ərəsəyə gəlməsi, yaşaması, bayağı sözlərinin dəyişdirilərək köhnə görkəmini dəyişməsi məhz xanəndənin iştirakıyla baş tutub. “Dinə bilmədim”, “Bu qala, daşlı qala”, “Ay Pəri”, “Endim bulaq başına”, “Bülbüllər gəzər bağı”, “Tel nazik” və sair dillər əzbəri olan nəğmələr ilk ifaçısından qazandığı uğurlar hesabına hələ çox yaşayacaq. 1990-cı il 27 dekabrda dünyasını dəyişmişdir.

Əsas rolları: Məcnun ("Leyli və Məcnun"), Kərəm ("Əsli və Kərəm"), Qərib ("Aşiq Qərib"), Şah İsmayıl ("Şah İsmayıl")

Milli qəhrəmanlıq zirvəsi

16.Salatın Əziz qızı Əsgərovanın 55 illiyi (16.12.1961-09.01.1991)

Salatın Əziz qızı Əsgərova – Azərbaycan jurnalisti, "Azərbaycan gəncləri" qəzetinin müxbiri, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı.

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 6 noyabr 1992-ci il tarixli 294 sayılı fərmanı ilə Əsgərova Salatın Əziz qızına ölümündən sonra "Azərbaycan Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Salatın Əsgərova 1961-ci il dekabrın 16-da Bakıda ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1979-cu ildə Bakı şəhəri M.Müşfiq adına 18 sayılı orta məktəbi bitirmiş, elə həmin il Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutuna daxil olmuşdur. Sonralar jurnalist kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1991-ci il yanvarın 9-u Laçından Şuşaya yollanarkən yolun 6-cı kilometrliyindəki Qaladərəsi kəndi yaxınlığında erməni silahlı qüvvələrinin mühasirəsinə düşmüş, olduğu maşın yaxın məsafədən şiddətli atəşə tutulmuşdur. Nəticədə Salatın Əsgərova amansızcasına qətlə yetirilmişdir. Ailəli idi, bir oğlu var. Adı Ceyhundur. Bakı şəhərinin Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilmişdir. Bakı şəhərində adına bir küçə var. Bakı buxtasındakı gəzinti kateqlərindən biri onun adını daşıyır. "Təfəkkür" Universitetində büstü qoyulub, yaşadığı binaya xatirə lövhəsi vurulub. Yaxınlığında həlak olduğu Şuşa rayonunun kəndi Salatınkənd adlanır.

*Zaman! Səs ver, bu günlərin harayına,
Xan Arazın, Ana Kürün harayına.
Biz çatmasaq, kim çatacaq
Qaçqınların, köçkünlərin harayına?!
Sən arxasan, sən dayaqsan, Azərbaycan!
"Qalx"! – deyəndə, qalxacaqsan, Azərbaycan!*

Nəriman Həsənzadə

26.Orucov Vəzir Surxay oğlunun 60 illiyi (26.12.1956-22.03.1993)

Orucov Vəzir Surxay oğlu — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı, Qarabağ müharibəsi şəhidi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 27 mart 1993-cü il tarixli 495 sayılı Fərmanı ilə Orucov Vəzir Surxay oğluna ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adı verilmişdir.

Vəzir Orucov 26 dekabr 1956-cı ildə Tərtər rayonunun Xoruzlu kəndində anadan olmuşdur. 1949-cu ildə atası Surxay ailəsi ilə birgə Dərələyəz mahalından deportasiya olunmuşdu. Orta təhsilini Xoruzlu kənd orta məktəbində almış, 1974-cü ildə Bakı Yüngül Sənaye Texnikumuna daxil olmuşdu. 1975-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış, 1977-ci ildə ordudan tərxis olunaraq, yarımçıq qalmış orta ixtisas təhsilini davam etdirmişdir. 1984-cü ildə Rusiyanın Arxangelsk vilayətinə köçmüşdü. 1992-ci ildə Azərbaycana qayıdaraq may ayının 4-də Tərtər özünümüdafiə batalyonuna daxil olmuşdu. Sırası döyüşçü kimi mübarizəyə başlasa da komandirlik bacarığına görə qısa zamanda batalyon komandirinin müavini vəzifəsinə qədər yüksəlmişdi. Marquşevan, Levonarx, Madagiz, Akop Komari, Sərsəng su anbarı, Çıldıran, Vaqauz kəndləri uğrunda gedən döyüşlərdə şücaət göstərərək, düşmənin bir çox planını puç etmişdi. 1 sentyabr 1992-ci ildə Çıldıran kəndi uğrunda gedən döyüşdə ağır yaralanmışdır. Müalicə olunaraq yenidən 2 noyabr 1992-ci ildə cəbhəyə qayıtmışdır. 22 mart 1993-cü ildə Ağdərənin Qlobus yüksəkliyi uğrunda gedən ağır döyüşdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Ailəli idi. Bir oğlu yadigar qalıb. Bakı şəhərinin Şəhidlər xiyabanında dəfn edilmişdir.

*Gəmilərin göy Xəzərdə üzər keçər,
Şahinlərin səmalarda süzər keçər.
Körpülərin, binaların
paytaxtını yollar boyu bəzər keçər.
Keçmək olmaz amma səndən, Azərbaycan!*

Nəriman Həsənzadə

**Bu il həmçinin aşağıdakı yubileylər və əlamətdar
günlər qeyd olunacaq:**

- Şair, mütəfəkkir Xaqani Şirvaninin anadan olmasının 890 illiyi (1126-1199)
- Dahi şair və mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 875 illiyi (1141-1209)
- Şair Saib Təbrizinin anadan olmasının 415 illiyi (1601-1676)
- Türk dünyasının böyük sərkərdəsi Mustafa Kamal Atatürkün anadan olmasının 135 illiyi (1881-1938)
- Azərbaycan Kukla Teatrının yaranmasının 85 illiyi (1931)
- Aşıq Ələsgərin anadan olmasının 195 illiyi (1821-1926)
- Aşıq Mikayıl Azaflının anadan olmasının 90 illiyi (1926-1990)
- El şairi Aşıq Pərinin anadan olmasının 205 illiyi (1811- təx.IX əsrin 40-cı illər)
- YUNESKO-nun 70 illiyi (1946)
- YUNİSEF (BMT-nin Uşaq Fondu)- 70 illiyi (1946)
- Qurban bayramı. İslam dünyasının ən müqəddəs bayramlarından sayılan Qurban bayramı bütün müsəlman ölkələrində təmtəraqla qeyd olunur. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Milli Məclisin qəbul etdiyi 1992-ci il 27 oktyabr tarixli "Azərbaycan Respublikasının bayramları haqqında" Qanununa əsasən Qurban bayramı ölkəmizdə də dövlət səviyyəsində bayram edilir.
- Ramazan bayramı. İslamın müqəddəs bayramları arasında orucluğu mühüm yer tutur. Bu bayramın tarixi müsəlman təqvimini ilə hicrinin 2-ci ilindən (miladi 623-cü il) başlanır. Oruc Ramazan ayında tutulduğu üçün ona "Ramazan orucu" da deyirlər.

Yubilyar kitablar

- 290 il Conatan Svift **“Qulliverin səyahəti”** (1726)
200 il E.T.A.Hofman **“Şelkunçik və siçanlar padşahı”** (1816)
190 il F.Kuper **“Sonuncu moqikan”** (1826)
185 il A.S.Qriboyedov **“Ağıldan bəla”** (1831)
185 il A.S.Puşkin **“Çar Saltan haqqında nağıl”** (1831)
180 il N.V.Qoqol **“Müfəttiş”** (1836)
180 il A.S.Puşkin **“Kapitan qızı”** (1836)
170 il A.Düma **“Qraf Monte-Kristo”** (1846)
150 il M. Rid **“Başsız atlı”** (1866)
145 il L.Keroll **“Alisa möcüzələr ölkəsində”** (1871)
140 il Mark Tven **“Tom Soyerin macəraları”** (1876)
135 il K.Kolladi **“Pinokkionun macəraları”** (1881-ci ildə “Qazeta dlya detey” qəzetində çap olunub)
130 il S. Şedrin **“Nağıllar”** (1886)
115 il A.Doyl Konan **“Baskervilərin iti”** (1901-1902)
110 il Cəlil Məmmədquluzadə **“Poçt qutusu”**(1906)
110 il Cəlil Məmmədquluzadə **“Usta Zeynal”**(1906)
105 il Abdulla Şaiq. **“Yaxşı arxa. Tülkü, qarğa, hacıleylək”, “Tıq-tıq xanım”, “Tülkü və xoruz”** (1911)
105 il Əliabbas Müznib **“Əməl çiçəyi”, “Çəkməsilən”** (1911)
105 il Y.V.Çəmənəminli **“İki hekayə”, “Məlik Məhəmməd”** (1911)
100 il Məmməd Səid Ordubadi **“Qəflət”** (1906)
100 il Süleyman Sani Axundov **“Qorxulu nağıllar”** (1916)
100 il Əliağa Vahid **“Tamahın nəticəsi”** (1916)
90 il C. Məmmədquluzadə **“Konsulun arvadı, yaxud iki müəllim”** (1926)
90 il Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev **“Şeyx Şəban”, “Ağa Məhəmməd şah Qacar”, “Ağac kölgəsində”, “Bəxtsiz cavan”, “Vaveyla”, “Dağılan tifaq”, “Ədalət qapıları”** (1926)
90 il Hüseyn Cavid **“Topal Teymur”, “Peyğəmbər”, “Şeyx Sənan”, “Uçurum”** (1926)
90 il Marşak S.Y. **“Yük”** (1926)
90 il Miln A.A. **“Vinni Pux”** (1926)
90 il K.İ.Çukovskiy **“Telefon”, “Fedorinanın bəlası”** (1926)
80 il A.L.Barto **“Oyuncaqlar”** (1936)
80 il Əli Vəliyev **“Madarın dastanı”** (1936)
80 il Ənvər Məmmədخانlı **“Bakı gecələri”** (1936)

80 il	Zeynal Xəlil “İstək” (1936)
80 il	S.V.Mixalkov “Styopa dayı”, “Foma” (1936)
80 il	A.N.Tolstoy “Qızıl açar və Buratinonun macəraları” (1936)
75 il	Əli Vəliyev “Sübut”, “Sovqat” (1941)
75 il	A.P.Qaydar “Timur və onun komandası” (1941)
70 il	Zeynal Cabbarzadə “Xanıman” (1946)
65 il	Bəxtiyar Vahabzadə “Əbədi heykəl” (1951)
65 il	Əhməd Cəmil “Təməl daşları” (1951)
65 il	Ələviyyə Babayeva “Hekayələr” (1951)
65 il	Əyyub Abbasov “Nailə” (1951)
65 il	Fəthi Xoşginabi “İki dost” (1951)
65 il	Hüseyn Abbaszadə “Yaşıl küçə” (1951)
65 il	Hüseyn Arif “Mən sülhə səs verirəm” (1951)
65 il	Xalidə Hasilova “İlk məktub” (1951)
65 il	İmran Qasimov “Xəzərin şafəqləri” (1951)
65 il	İsmayıl Şıxlı “Dağlar səslənir” (1951)
65 il	Qasım Qasımzadə “Bizim kənd” (1951)
65 il	Nəbi Xəzri “Sülh əsgəri” (1951)
65 il	Salam Qədirzadə “İlk hekayələr” (1951)
65 il	C.Podari “Çippolinonun macəraları” (1951)
60 il	Adil Babayev “Döyüş yollarında” (1956)
60 il	Əliağa Kürçaylı “Səfərə çıxıram” (1956)
60 il	Nəriman Həsənzadə “Dostlar gözləyir məni” (1956)
60 il	A.Rıbakov “Tunc quş” (1956)
55 il	Eynulla Ağayev “Tək qayıq” (1961)
55 il	Əlibala Hacızadə “Heykəl gülür” (1961)
55 il	Əmrah Əmrahov “Əbədi şöhrət” (1961)
55 il	X.Əlibəyli “İşləməyən dişləməz”, “Uşaq mahnıları” (1961)
55 il	Xəlil Rza Ulutürk “Məhəbbət dastanı” (1961)
55 il	İmran Qasimov “ Uzaq sahillərdə” (1961)
55 il	Tofiq Bayram “Ana təbəssümü” (1961)
50 il	S. Vangeli “Ququçə” (1966)

Redaktor: Zahirə Dadaşova – F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının direktor müavini

Tərtib edən: Ruhviyyə Məmmədli – F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası Elmi-metodika şöbəsinin müdiri